

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BOYABAT'IN GELENEKSEL MİMARİSİNDE
ENDÜSTRİ YAPILARI:
DEĞİRMENLER ve ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI**

Mimar Dilek MAŞALI

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve-Restorasyon Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Nadide SEÇKİN

İSTANBUL, 2006

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ŞEKİL LİSTESİ.....	iv
ÇİZELGE LİSTESİ	xx
ÖNSÖZ	xxi
ÖZET	xxii
ABSTRACT	xxiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç	1
1.2 Kapsam ve Yöntem.....	2
2. BOYABAT KENTİ, MİMARİSİ ve GELENEKSEL ÜRETİM YÖNTEMLERİ .	4
2.1 Boyabat Kenti, Tarihi ve Mimarisi.....	4
2.2 Boyabat'taki Geleneksel Üretim Yöntemleri ve Üretim Yapıları.....	6
3. DEĞİRMENLER ve BOYABAT YAKIN ÇEVRESİNDEKİ SU DEĞİRMENİ ÖRNEKLERİ	8
3.1 Değirmen Tanımı ve Tarihsel Gelişimi	8
3.2 Boyabat Kentinden Su Değirmeni Örnekleri ve Genel Özellikleri	11
3.2.1 Şamlıların Değirmeni.....	17
3.2.2 Ahmet Eskici Değirmeni.....	20
3.2.3 Ahmet Bican Değirmeni	22
3.2.4 Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni).....	23
3.2.5 Ahmet - Nazım Yılmaz Değirmeni	24
3.3 Boyabat Yakın Çevresindeki Su Değirmenlerinin Günümüzdeki Durumları ve Koruma Önerileri.....	26
4. ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI.....	28
4.1 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Tarihçesi	28
4.2 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Yerleşim Planı ve Yakın Çevreyle İlişkisi	29
4.3 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Genel İş Şeması ve Mimari Özellikleri.....	30
4.3.1 Üretim Mekanları ve Mimari Özellikleri	30
4.3.2 Servis Mekanları ve Mimari Özellikleri	37
4.4 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Örtü Sistemi.....	49
4.5 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Cephe Özellikleri	51
4.5.1 Güneydoğu Cephesi (Giriş Cephesi)	51
4.5.2 Kuzeydoğu Cephesi (Eski Sinop Yolu Cephesi).....	53
4.5.3 Kuzeybatı Cephesi (Kahvehane Cephesi).....	55
4.5.4 Güneybatı Cephesi (Bahçe Cephesi)	56
4.6 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Koruma Sorunları ve Nedenleri.....	58
4.6.1 İç Nedenlerden Kaynaklanan Bozulmalar	58

4.6.2	Dış Nedenlerden Kaynaklanan Bozulmalar	60
5.	ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI İÇİN RESTİTÜSYON ÖNERİLERİ	64
5.1	Yerleşime İlişkin Öneriler.....	64
5.2	Cephe Önerileri	67
5.3	Mekansal ve İşlevsel Organizasyon Önerileri.....	68
5.3.1	İlk Yapım Dönemine İlişkin Öneri.....	72
5.3.2	1925 Yılı Sonrasına İlişkin Öneri.....	75
6.	ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI İÇİN RESTORASYON ÖNERİLERİ	79
6.1	Yerleşime İlişkin Öneriler.....	79
6.2	Yapısal Öneriler.....	81
6.3	Mekansal ve İşlevsel Organizasyon Önerileri.....	84
6.4	Koruma Önerileri.....	85
7.	SONUÇ ve ÖNERİLER	87
	KAYNAKLAR.....	90
	EKLER.....	94
	Ek 1 Fotoğraflar.....	95
	Ek 2 Haritalar	155
	Ek 3 Belgeler	157
	Ek 4 Boyabat Köylerinden Değirmenlere Ait Rölöve Çizimleri.....	177
	Ek 5 Şamlıların Değirmeni Rölöve Çizimleri	186
	Ek 6 Şamlılar Çeltik Fabrikası Koruma Projesi Rölöve Çizimleri.....	192
	Ek 7 Şamlılar Çeltik Fabrikası Koruma Projesi Restitüsyon Önerileri Çizimleri.....	205
	Ek 8 Şamlılar Çeltik Fabrikası Koruma Projesi Restorasyon Önerisi Çizimleri.....	226
	Ek 9 Boyabat Kentinde Kullanılan Değirmen ve Değirmencilikle İlgili Kelimeler	239
	ÖZGEÇMİŞ.....	245

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1	Öğütme taşlarının kullanımını tasvir eden bir resim; biri yassı diğeri yuvarlak ve üst üste konumlanmış iki taşın arasındaki tahıl, insan gücüyle ezilerek un elde edilmektedir (Steen, 1963, 18).....8	8
Şekil 3.2	Döngüsel hareketle çalışan ilk el değirmeni örnekleri (Seçer, 2002, 32).....8	8
Şekil 3.3	Tahıl kabuklarını ayırmak, yağlı tohumlardan yağ çıkarmak için kullanılan, dibek, havan, soku, dink, devlit olarak da adlandırılan; aynı aksa bağlı iki taşın bir merkeze bağlı çevrilmesi ile çalışan bir değirmen türü (Özmen 1989, 505)8	8
Şekil 3.4	Geliştirilmiş bir el değirmeni düzeneği (Hazen, 2000)8	8
Şekil 3.5	18. yy sonu 19. yy başına tarihlenen bir Castellan deseninde hayvan gücü ile çalışan ve İstanbul’da “horos” adı verilen eski bir değirmen anlatılmakta (Sakaoğlu, 1994, 19).....8	8
Şekil 3.6	Norse ya da Yunan değirmeni olarak da adlandırılan ve yatay su çarkının kullanıldığı bilinen en eski su değirmeni modeli (Hazen, 2000)10	10
Şekil 3.7	Fransa bölgesinde oldukça yaygın bir şekilde kullanılmış yatay su çarkıyla çalışan bir değirmen modeli (Hazen, 2000).....10	10
Şekil 3.8	5. yüzyıla ait bir Roma su değirmeninin kesiti; dikey su çarkıyla sağlanan döngüsel enerjinin yönü ve hızı, dişlilerle değiştiriliyor ve tahta platformun üstüne yerleştirilmiş olan yatay değirmen taşını döndürmek için kullanılıyor (Basalla, 1996, 196).....10	10
Şekil 3.9	Dikey su çarkı çeşitleri; a. Alttan çevrilen su çarkı, b. Poncelet çarkı, c. Üstten çevrilen su çarkı, d. Üstten çevrilen su çarkının geliştirilmiş hali, e. Göğüsten çevrilen su çarkı, f. Türbin (Seçer, 2002, 34).....11	11
Şekil 3.10	Boyabat kentinde tespit edilen su değirmenlerinin yerleşimini gösteren harita (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi).....16	16
Şekil 4.1	Şamlılar Çeltik Fabrikası Çatı Strüktürü50	50
Şekil 5.1	03.06.1972 tarihli ve 1/500 ölçekli 9 pafta nolu kadastral harita (Boyabat, Tapu Kadastro Müdürlüğü, Temmuz 2005)65	65
Şekil 5.2	Altan çevrilen ve üstten çevrilen su çarklarını gösteren bir çizim (Bir, 1998, 184).....73	73
Şekil 5.3	Su değirmenlerinin çalışma prensibini gösteren bir çizim (Bir, 1998, 184)...74	74
Şekil 5.4	Dişli düzenekleri ile çalışan bir su değirmeninin çalışma prensibini gösteren bir çizim (Hazen, 2000)74	74
Foto 5.1	Boyabat-Tosya yolunda Kargı ilçesi sınırlarında görülen ve çeltik tarlalarına suyun geçişini sağlayan ahşap su dolapları (Kasım 2005).....75	75
Şekil 5.5	Su dolaplarının nasıl çalıştığını gösteren bir çizim (Bir, 1998, 185).....76	76
Foto 5.2	Tosya’da çeltik fabrikaları kurulmadan önce ahşap dink düzeneklerinin kullanıldığını gösteren bir resim (20. yy. başı) (Tosya Ziraat Odası Başkanlığı, Kasım 2005).....76	76
Foto Ek 1.1	Boyabat kenti ve kalesi, 20. yy başları (Foto Rekor) (Seçkin, 2003, 115)95	95
Foto Ek 1.2	Kolaz Çayı üzerinden Boyabat Kalesi ve Kırkkızlar Tepesi, Eylül 200495	95
Foto Ek 1.3	Kırkkızlar Tepesi üzerinden Boyabat Kalesi, Mayıs 2004 (Ahmet Küçükbaş)95	95
Foto Ek 1.4	Boyabat, Çay Sokak’tan bir görünüm, Eylül 200495	95

Foto Ek 1.5	Boyabat geleneksel mimarisinden bir örnek, Altınbabalar Evi (Seçkin, 2003, 121).....	95
Foto Ek 1.6	Boyabat, Panayır Caddesi'nden bir görünüm, Temmuz 2005	95
Foto Ek 1.7	Boyabat'ta çeltik tarlaları, Mayıs 2004 (Ahmet Küçükbaş)	96
Foto Ek 1.8	Boyabat'ta çeltik tarlaları, Haziran 2004 (Ahmet Küçükbaş).....	96
Foto Ek 1.9	Boyabat-Kargı yolu kenarında çeltik tarlaları, Kasım 2005	96
Foto Ek 1.10	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Ekim 2003	96
Foto Ek 1.11	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, kuzeydoğu köşesindeki ahır yapısı ve ek tuvalet, Ekim 2003.....	96
Foto Ek 1.12	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, batı cephesi, Eylül 2004.....	96
Foto Ek 1.13	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, güney cephesinde sonradan eklenmiş kapı, Eylül 2004	97
Foto Ek 1.14	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, güney yönünde bulunan beton arkların platformuna çıkan merdivenler, Eylül 2004	97
Foto Ek 1.15	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmene su taşıyan ark komşu yapının altından geçmekte, Eylül 2004	97
Foto Ek 1.16	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, ark üzerinde savak, Ekim 2003	97
Foto Ek 1.17	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, güney yönündeki su havuzu ve arklar, Ekim 2003	97
Foto Ek 1.18	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, su havuzu, Eylül 2004	98
Foto Ek 1.19	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, su havuzuna bağlanan arkların ağzındaki savak yuvaları, Eylül 2004.....	98
Foto Ek 1.20	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, arklardan değirmene inen dikey betonarme oluk, Eylül 2004	98
Foto Ek 1.21	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, arkların bulunduğu platforma bağlayan taş duvar, Eylül 2004	98
Foto Ek 1.22	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, doğu cephesi ve 2 nolu parseli ait bahçe, Eylül 2004.....	98
Foto Ek 1.23	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Panayır Caddesi'nden değirmene inen merdivenler, Temmuz 2005	98
Foto Ek 1.24	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, çift kanatlı ahşap giriş kapısının dış ve iç görünimleri, Eylül 2004	99
Foto Ek 1.25	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısındaki özgün demir kilit, Eylül 2004	99
Foto Ek 1.26	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısının 27 cm uzunluğundaki demir anahtarı, Eylül 2004.....	99
Foto Ek 1.27	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısının demir güllapları, Eylül 2004.....	99
Foto Ek 1.28	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısının demir üst kilidi, Eylül 2004.....	99
Foto Ek 1.29	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, ahşap herkil ve kullanılmayan bir değirmen taşı, Ekim 2003	99
Foto Ek 1.30	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısından güneydoğu yönüne bakış, Eylül 2004	100
Foto Ek 1.31	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısından güney yönüne ve değirmenlere bakış, Eylül 2004.....	100
Foto Ek 1.32	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısından güneybatı yönüne bakış, Eylül 2004	100
Foto Ek 1.33	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, batı yönündeki yıkılmış çatı ve değirmenler, Eylül 2004	100
Foto Ek 1.34	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenci odası, Eylül 2004.....	100
Foto Ek 1.35	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenci odasının özgün ahşap kapısı, Eylül 2004	100

Foto Ek 1.36	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenci odasının özgün giyotin penceresi detayı, Eylül 2004	101
Foto Ek 1.37	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenci odasının özgün çift kanatlı penceresi, Eylül 2004.....	101
Foto Ek 1.38	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenci odasının iç görünümü, Eylül 2004	101
Foto Ek 1.39	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, çatı altındaki ahşap kirişlemeler, Eylül 2004	101
Foto Ek 1.40	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, ahşap çatı strüktürü, Eylül 2004.....	101
Foto Ek 1.41	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenlerin yıkılmadan önceki durumu, Ekim 2003	101
Foto Ek 1.42	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, yıkılmadan önce bir değirmen düzeneği, Ekim.....	102
Foto Ek 1.43	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenin ayar ipi, musluk ve çakıldakları,	102
Foto Ek 1.44	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, sökülmüş bir su çarkının alt yüzeyi, Eylül 2004.	102
Foto Ek 1.45	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, sökülmüş bir su çarkının üst yüzeyi, Eylül 2004	102
Foto Ek 1.46	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, sökülmüş bir su çarkından detay görünümü, Eylül 2004	102
Foto Ek 1.47	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, domuzluk mahalline su taşıyan dikey oluk, Ekim 2003	103
Foto Ek 1.48	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, kuzeydoğu köşesindeki ahır yapısı, Eylül 2004	103
Foto Ek 1.49	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, özgün ahır yapısının ahşap giriş kapısı, Eylül 2004	103
Foto Ek 1.50	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, ahır yapısının kuzey cephesi ve bu cepheye sonradan eklenmiş tuvalet yapısı, Eylül 2004.....	103
Foto Ek 1.51	Gazidere Tabaklısı Köyü, Köprübaşı'nda değirmenler, Gazidere Çayı ve çeltik tarlaları, Nisan 2004	104
Foto Ek 1.52	Gazidere Tabaklısı Köyü, Köprübaşı'nda değirmenler ve yakın çevresi, Nisan 2004	104
Foto Ek 1.53	Gazidere Tabaklısı Köyü, Köprübaşı'nda Ahmet Eskici, Hüseyin Öztürk, Ahmet Bican ve Arif-Ahmet Ekiz Değirmenleri, Ekim 2003	104
Foto Ek 1.54	Gazidere Tabaklısı Köyü, Köprübaşı'nda değirmenlere ulaşımı sağlayan yol, Nisan 2004.....	104
Foto Ek 1.55	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Eskici Değirmeni önündeki Hüseyin Öztürk Değirmeni'ne ait duvar yıkıntısı, Nisan 2004	104
Foto Ek 1.56	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Eskici Değirmeni önündeki Hüseyin Öztürk Değirmeni'ne ait duvar yıkıntısı ve domuzluktan çıkan su yolu, Nisan 2004	104
Foto Ek 1.57	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Eskici Değirmeni giriş kapısı ve ambar bölümü, Nisan 2004.....	105
Foto Ek 1.58	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Eskici Değirmeni, iç görünüm, Ekim 2003	105
Foto Ek 1.59	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Eskici Değirmeni, ocaklık görünümü, Ekim 2003	105
Foto Ek 1.60	Gazidere Tabaklısı Köyü, Hüseyin Öztürk Değirmeni yıkıntısı, mevcut değirmen taşları, Ekim 2003	105
Foto Ek 1.61	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Bican Değirmeni ve ark, Nisan 2004.....	105
Foto Ek 1.62	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Bican Değirmeni ve ark, Nisan 2004.....	105
Foto Ek 1.63	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Bican Değirmeni, girişi, Nisan 2004	106

Foto Ek 1.64	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Bican Değirmeni, giriş cephesi, Ekim 2003	106
Foto Ek 1.65	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Bican Değirmeni, germe oluk ve domuz damı, Nisan 2004.....	106
Foto Ek 1.66	Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, germe oluk ve domuz damı, Nisan 2004	106
Foto Ek 1.67	Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, germe oluk ve domuz damı, Nisan 2004	106
Foto Ek 1.68	Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, domuzluk mahalli ve su çarkı, Ekim 2003	106
Foto Ek 1.69	Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, iç görünüm, Ekim 2003.....	107
Foto Ek 1.70	Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, çakıldaklar, buğday teknesi ve arkasında hak alma oluğu, Ekim 2003.....	107
Foto Ek 1.71	Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, çakıldaklar ve buğday teknesi, Ekim 2003	107
Foto Ek 1.72	Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, ocaklık, Ekim 2003	107
Foto Ek 1.73	Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, iç görünüm, Ekim 2003.....	107
Foto Ek 1.74	Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, kedilik, Ekim 2003.....	107
Foto Ek 1.75	Gazidere Tabaklısı Köyü, Arif-Ahmet Ekiz Değirmeni yıkıntısı ve Ahmet Bican Değirmeni, Nisan 2004	108
Foto Ek 1.76	Gazidere Tabaklısı Köyü, Arif-Ahmet Ekiz Değirmeni yıkıntısı, mevcut değirmen taşları, Ekim 2003	108
Foto Ek 1.77	Gazidere Tabaklısı Köyü, genel görünüm, Ekim 2003	108
Foto Ek 1.78	Gazidere Tabaklısı Köyü, Hüseyin Saygın Değirmeni yıkıntısı, Ekim 2003	108
Foto Ek 1.79	Gazidere Tabaklısı Köyü, Hüseyin Saygın Değirmeni yıkıntısı, Ekim 2003	108
Foto Ek 1.80	Gazidere Tabaklısı Köyü, Hüseyin Saygın Değirmeni yıkıntısı, Ekim 2003	108
Foto Ek 1.81	Gazidere Tabaklısı Köyü, Mustafa Baş ve Mehmet Ekizoğlu (Nafiz Yılmaz) Değirmeni yıkıntısı, Ekim 2003	109
Foto Ek 1.82	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, su çarkı görünümü, Ekim 2003	109
Foto Ek 1.83	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, dink düzeneği Ekim 2003	109
Foto Ek 1.84	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, ahşap milin su çarkına bağlantısı, Ekim 2003.....	109
Foto Ek 1.85	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, ahşap mil ve kanatları, Ekim 2003.....	109
Foto Ek 1.86	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, ahşap dibekler ve tokmaklar, Ekim 2003.....	109
Foto Ek 1.87	Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, su çarkı detayı, Ekim 2003	110
Foto Ek 1.88	Gazidere Fahra Mahallesi, Hüseyin Ulu Değirmeni, Ekim 2003	110
Foto Ek 1.89	Gazidere Fahra Mahallesi, Hüseyin Ulu Değirmeni yıkıntısı, Ekim 2003 ...	110
Foto Ek 1.90	Gazidere Fahra Mahallesi, Hüseyin Çapkın Değirmeni (Çolak'ın Değirmenleri), Ekim 2003	110
Foto Ek 1.91	Gazidere Fahra Mahallesi, Hüseyin Çapkın Değirmeni (Çolak'ın Değirmenleri), germe olukları, Ekim 2003	110
Foto Ek 1.92	Gazidere Fahra Mahallesi, Hüseyin Çapkın Değirmeni (Çolak'ın Değirmenleri), iç görünüm, Ekim 2003.....	110
Foto Ek 1.93	Gazidere Fahra Mahallesi, Hüseyin Çapkın Değirmeni (Çolak'ın Değirmenleri), bir düzenek, Ekim 2003	111
Foto Ek 1.94	Gazidere Fahra Mahallesi, Hüseyin Çapkın Değirmeni (Çolak'ın	

	Değirmenleri), sökülmiş bir buğday teknesi, Ekim 2003	111
Foto Ek 1.95	Gazidere Fahra Mahallesi, İsmail Aydın+Recep Aslan ile Sarı Ali+Sarı Bayram Değirmeni yıkıntısı, Ekim 2003	111
Foto Ek 1.96	Gazidere Fahra Mahallesi, İsmail Aydın+Recep Aslan ile Sarı Ali+Sarı Bayram Değirmeni yıkıntısı, Ekim 2003	111
Foto Ek 1.97	Gazidere Fahra Mahallesi, İsmail Aydın+Fazlı Ulu ile Çakır Erdem+Saim Erdem Değirmeni, giriş cephesi, Ekim 2003	111
Foto Ek 1.98	Gazidere Fahra Mahallesi, İsmail Aydın+Fazlı Ulu ile Çakır Erdem+Saim Erdem Değirmeni, iç görünümü, Ekim 2003	111
Foto Ek 1.99	Gazidere Fahra Mahallesi, Recep Aslan ve Mehmet Güven Değirmeni, Ekim 2003	112
Foto Ek 1.100	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), güneybatı cephesi, Temmuz 2005	112
Foto Ek 1.101	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), güneydoğu cephesi, Temmuz 2005	112
Foto Ek 1.102	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), güneydoğu cephesi ve germe oluk, Temmuz 2005	112
Foto Ek 1.103	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), domuzluk mahalli ve su çarkı, Temmuz 2005	112
Foto Ek 1.104	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), iç görünüm, Temmuz 2005	112
Foto Ek 1.105	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), çakıldakları sökülmiş değirmen düzeneği, Temmuz 2005	113
Foto Ek 1.106	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), musluk ve ayar ipi ile değirmen taşı boğazı, Temmuz 2005	113
Foto Ek 1.107	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), değirmen yanındaki ötürge ve yuvak ağacı, Temmuz 2005	113
Foto Ek 1.108	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), domuzluğa inen oluk, Temmuz 2005	113
Foto Ek 1.109	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), su çarkı ve iğ, Temmuz 2005	113
Foto Ek 1.110	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), su çarkı, Temmuz 2005	113
Foto Ek 1.111	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), sökülmiş bir su çarkına ait kasnak, Temmuz 2005	114
Foto Ek 1.112	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), değirmene su taşıyan ahşap germe oluklar ve domuz damı, Temmuz 2005	114
Foto Ek 1.113	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), değirmene su taşıyan germe oluklar sökülmiş, Temmuz 2005	114
Foto Ek 1.114	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), değirmene su taşıyan germe oluk ve savağı, Temmuz 2005	114
Foto Ek 1.115	Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), germe oluk savağı, Temmuz 2005	114
Foto Ek 1.116	Ekinören Köyü, Aşağı Değirmen, yoldan görünüş, Temmuz 2005	114
Foto Ek 1.117	Ekinören Köyü, Aşağı Değirmen, domuzluk mahalline bakış, Temmuz 2005	115
Foto Ek 1.118	Ekinören Köyü, Aşağı Değirmen, yenilenmiş değirmen düzeneği, Temmuz	115
Foto Ek 1.119	Ekinören Köyü, Aşağı Değirmen, yenilenmiş değirmen düzeneği, Temmuz	115
Foto Ek 1.120	Ekinören Köyü, Aşağı Değirmen, domuzluk mahalline su taşıyan demir oluk, Temmuz 2005	115
Foto Ek 1.121	Ekinören Köyü, Aşağı Değirmen, domuzluk mahalli ve su çarkı, üstten görünüm, Temmuz 2005	115

Foto Ek 1.122	Ekinören Köyü, Aşağı Değirmen, domuzluk mahalli ve su çark, Temmuz 2005	115
Foto Ek 1.123	Ekinören Köyü, Aşağı Değirmen, değirmen taşını çevirmek için kullanılan bir yuvak, Temmuz 2005	116
Foto Ek 1.124	Çeşniyer Köyü Değirmeni, Mayıs 2005 (Ahmet Küçükbaş).....	116
Foto Ek 1.125	Çeşniyer Köyü Değirmeni, Mayıs 2005 (Ahmet Küçükbaş).....	116
Foto Ek 1.126	Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir su değirmeni örneği, Ekim 2003.....	116
Foto Ek 1.127	Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, su değirmeni örneğine ait domuzluk mahalli, Ekim 2003	116
Foto Ek 1.128	Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir su dolabı örneği, Ekim 2003	117
Foto Ek 1.129	Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir su dolabı örneği, çarkın kaldırdığı suyu taşıyan ahşap oluk, Ekim 2003	117
Foto Ek 1.130	Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir su dolabı örneği, ön görünüşü, Ekim 2003	117
Foto Ek 1.131	Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir su dolabı örneği, Ekim 2003	117
Foto Ek 1.132	Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir el değirmeni örneği, Ekim 2003	118
Foto Ek 1.133	Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir el değirmeni örneği, ön görünüşü, Ekim 2003	118
Foto Ek 1.134	Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir el değirmeni örneği detayı, Ekim 2003.....	118
Foto Ek 1.135	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası giriş cephesi ve yanında ambar binası, Kasım 2005	119
Foto Ek 1.136	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, ambar yapısının özgün ahşap çatı strüktürü, Kasım 2005	119
Foto Ek 1.137	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, ambar yapısının iç görünümü, Kasım 2005.....	119
Foto Ek 1.138	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası giriş cephesi, Kasım 2005.....	119
Foto Ek 1.139	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, “lokomobil” adı verilen buhar gücü üreten güç kaynağından sökülmiş bir brülör, Kasım 2005	119
Foto Ek 1.140	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, “lokomobil” inden sökülmiş bir brülör üzerindeki etiket, Kasım 2005.....	119
Foto Ek 1.141	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, “lokomobil” adı verilen buhar gücü üreten güç kaynağı, Kasım 2005.....	120
Foto Ek 1.142	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, “lokomobil” adı verilen buhar gücü üreten güç kaynağı, Kasım 2005.....	120
Foto Ek 1.143	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, çeltiğin sisteme verildiği “boğaz” kısmı, asansör ve elek makinesi ile arkada ürün girişinin yapıldığı kapı, Kasım 2005	120
Foto Ek 1.144	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, elekten sonra gelen kılçık ayıklama makinesi/padin, Kasım 2005.....	120
Foto Ek 1.145	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, padinden sonra gelen depo ve soyucu taşlar, Kasım 2005	121
Foto Ek 1.146	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, soyucu taşlar ve kabuk aspiratöründen sonra gelen depo ve padinler, Kasım 2005	121
Foto Ek 1.147	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, padinlerden sonra gelen parlatma taşı, Kasım 2005	121
Foto Ek 1.148	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, parlatma taşı ve havalı parlatma taşı, Kasım 2005	121

Foto Ek 1.149	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, havalı parlatma taşı ve triyör/ayırıcı, Kasım 2005	122
Foto Ek 1.150	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, makinelerin birlikte çalışmalarını sağlayan ve hareketi ileten metal mil, Kasım 2005	122
Foto Ek 1.151	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, son işlem olarak kırık ve iri pirinç tanelerinin ayrıldığı elek bölümü, Kasım 2005	122
Foto Ek 1.152	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, eleklerin altındaki ağızlardan boşalan kırık ve iri pirinç taneleri ayrı çuvallanır, Kasım 2005.....	122
Foto Ek 1.153	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, üretim zinciri genel görünümü, Kasım 2005 (Tosya Ziraat Odası Başkanlığı Arşivi)	122
Foto Ek 1.154	Boyabat Kalesi'nden Kolaz Çayı çevresi ve Şamlılar Çeltik Fabrikası, 20. yy başları (M. Nuri Yılmaz) (Seçkin, 2003, 116)	123
Foto Ek 1.155	Boyabat Kalesi'nden Kolaz Çayı çevresi ve Şamlılar Çeltik Fabrikası, Ağustos 2002.....	123
Foto Ek 1.156	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 10.03.1979 tarihinde düzenlenmiş olan 96 tescil nolu envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)	123
Foto Ek 1.157	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 10.03.1979 tarihinde düzenlenmiş olan 96 tescil nolu envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)	123
Foto Ek 1.158	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Haziran 1988 tarihinde düzenlenmiş olan 94 tescil nolu arazi envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi).....	123
Foto Ek 1.159	amlılar Çeltik Fabrikası, Haziran 1988 tarihinde düzenlenmiş olan 94 tescil nolu arazi envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi).....	123
Foto Ek 1.160	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Haziran 1988 tarihinde düzenlenmiş olan 94 tescil nolu arazi envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi).....	124
Foto Ek 1.161	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 23.10.1987 tarihinde düzenlenmiş olan 94 tescil nolu envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)	124
Foto Ek 1.162	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesi, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla).....	124
Foto Ek 1.163	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu ve kuzeydoğu cepheleri, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)	124
Foto Ek 1.164	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla).....	124
Foto Ek 1.165	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeybatı-güneybatı köşesi, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)	125
Foto Ek 1.166	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı ve güneydoğu cepheleri, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)	125
Foto Ek 1.167	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-02 mekanı içinden giriş yönüne bakış, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)	125
Foto Ek 1.168	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-02 mekanı girişinden iç görünüş, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)	125
Foto Ek 1.169	Şamlılar Çeltik Fabrikası 1-01 mekanı duvarında asılı olan ve fabrikanın eski sahibi, Boyabat civarına birçok su yolu açmış Şamlı Hüseyin Yayla'nın hayatını anlatan bir yazı, Ekim 2003.....	125
Foto Ek 1.170	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu ve kuzeydoğu cepheleri, Nisan 2004	126
Foto Ek 1.171	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Eski Sinop Yolu üzerinden görünüm, Ekim 2003	126

Foto Ek 1.172	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Hükümet Caddesi üzerinden görünüm, Ekim 2003	126
Foto Ek 1.173	Şamlılar Çeltik Fabrikası, çatısı ve yakın çevresi, Ekim 2003	126
Foto Ek 1.174	Şamlılar Çeltik Fabrikası güneydoğu cephesi önünden geçerek Kolaz çayı kenarındaki bahçelere giden servis yolu ve 15 nolu parsel üzerindeki kümes yapısı, Temmuz 2005.....	126
Foto Ek 1.175	Şamlılar Çeltik Fabrikası güneydoğu cephesi önünde bulunan ve arka bağlanan su toplama kanalı, Temmuz 2005.....	126
Foto Ek 1.176	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesi, Ekim 2003.....	127
Foto Ek 1.177	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesi giriş kapısı, beton merdiven ve rampa, Ekim 2003	127
Foto Ek 1.178	Şamlılar Çeltik Fabrikası, servis yolu üzerinden güneydoğu-güneybatı köşesi görünümü, Ekim 2003.....	127
Foto Ek 1.179	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesi çıkma altı ve konsolları, Ekim 2003	127
Foto Ek 1.180	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesi çıkma saçağı detayı, Ekim 2003	127
Foto Ek 1.181	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesi çıkma sol yan görünüşü, Ekim 2003	128
Foto Ek 1.182	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesi çıkma konsolu görünüşü, Ekim 2003	128
Foto Ek 1.183	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Eski Sinop Yolu üzerinden kuzeydoğu cephesi görünümü, Ekim 2003	128
Foto Ek 1.184	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Eski Sinop Yolu üzerinden kuzeydoğu cephesi görünümü, Ekim 2003	128
Foto Ek 1.185	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, birinci modül, Ekim 2003 ..	129
Foto Ek 1.186	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, ikinci ve üçüncü modüller, Ekim.....	129
Foto Ek 1.187	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, dördüncü modül ve balkon, Ekim 2003	129
Foto Ek 1.188	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, beşinci ve altıncı modüller, Ekim 2003	129
Foto Ek 1.189	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, yedinci modül ve çark yeri, Ekim 2003	130
Foto Ek 1.190	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, balkon kuzey görünümü, Ekim 2003	130
Foto Ek 1.191	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, balkonun çökmüş tavanı, Temmuz 2005.....	130
Foto Ek 1.192	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, balkon ahşap dikmeleri başlık detayı, Ekim 2003.....	130
Foto Ek 1.193	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, balkon döşeme detayı, Ekim 2003	130
Foto Ek 1.194	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, balkon altı tavan kaplaması, Ekim 2003	131
Foto Ek 1.195	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, balkon kapısı, Ekim 2003... 131	
Foto Ek 1.196	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, balkon kapısı profilli alınlık detayı, Ekim 2003.....	131
Foto Ek 1.197	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, çark yeri ve 1-06 ile 2-04 mekanları özgün pencereleri, Ekim 2003	131
Foto Ek 1.198	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, 2-04 mekanına ait özgün giyotin doğrama, Ekim 2003.....	131
Foto Ek 1.199	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, çark yerinde temel seviyesini oluşturan taş duvar, Ekim 2003.....	131

Foto Ek 1.200	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, çark yeri temel seviyesindeki taş duvarda Arapça yazılı taş, Ekim 2003.....	132
Foto Ek 1.201	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, çark yerinde arkın açıldığı yüzey, Ekim 2003.....	132
Foto Ek 1.202	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Sökülen Çarkın Özgün Kasnağı ve Mili, (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)(Eylül 2002)	132
Foto Ek 1.203	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeybatı cephesi, Eski Sinop Yolu üzerinden ..	132
Foto Ek 1.204	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeybatı cephesi, 1-06 kahvehane mekanına giriş,	132
Foto Ek 1.205	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeybatı cephesi, Pervane Caddesi üzerinden ..	132
Foto Ek 1.206	Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeybatı cephesi, 1-06 ve 2-03 mekanları duvarı, Ekim 2003.....	133
Foto Ek 1.207	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi ve 12 nolu parselde ait bahçe kapısı, 12 nolu parsel üzerinden görünüm, Ekim 2003	133
Foto Ek 1.208	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi ve 12 nolu parselde ait bahçe kapısı, servis yolu üzerinden görünüm, Ekim 2003	133
Foto Ek 1.209	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi, 12 nolu parsel üzerinden görünüm, Ekim 2003	133
Foto Ek 1.210	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi ve önündeki 12 nolu parselde ait müştemilatlar, 12 nolu parsel üzerinden görünüm, Ekim 2003	133
Foto Ek 1.211	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi, birinci modül ikinci kat duvarı, Ekim 2003	134
Foto Ek 1.212	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi, birinci modül birinci kat duvarı, Ekim 2003	134
Foto Ek 1.213	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi, birinci modül zemin kat duvarı, Ekim 2003	134
Foto Ek 1.214	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi önünde 12 nolu parselde ait hıms müştemilat, Nisan 2004.....	134
Foto Ek 1.215	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi önünde 12 nolu parselde ait hıms müştemilat, Nisan 2004.....	134
Foto Ek 1.216	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi taş duvar önünde 12 nolu parselde ait tuğla ek yapı, Nisan 2004.....	134
Foto Ek 1.217	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi taş duvar önünde 12 nolu parselde ait tuğla ek yapı ve fabrikanın penceresini kapatan çatısı, Nisan 2004.....	135
Foto Ek 1.218	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi taş duvar önünde 12 nolu parselde ait hıms ek yapı ve fabrika ile arasındaki betonarme perde duvar, Nisan 2004	135
Foto Ek 1.219	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi, yedinci modülde 1-06 ve 2-03 mekanları duvarı, Ekim 2003.....	135
Foto Ek 1.220	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı-kuzeybatı çatı saçağı, Ekim 2003	135
Foto Ek 1.221	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı-kuzeybatı köşesi temel seviyesi, Ekim 2003	135
Foto Ek 1.222	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı yönünde 12 nolu parsel üzerindeki konut yapısı ve sonradan eklenmiş iç bahçe duvarı, Nisan 2004.....	136
Foto Ek 1.223	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesinden zemin kata açılan kapı kanadı dış yüzeyi, Ekim 2003	136
Foto Ek 1.224	Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesine açılan çift kanatlı ahşap kapı, Z-01 giriş holünden görünüm, Ekim 2003	136
Foto Ek 1.225	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-01 giriş holüne açılan kapının sökülmüş özgün demir kilidinin izi, Ekim 2003	136
Foto Ek 1.226	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-01 giriş holüne açılan kapının sökülmüş özgün	

	demir kilidi, (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi) (Eylül 2002)	136
Foto Ek 1.227	Şamlılar Çeltik Fabrikası, birinci kattan Z-01 giriş holüne bakış, Nisan 2004	137
Foto Ek 1.228	Şamlılar Çeltik Fabrikası, giriş kapısından Z-01 giriş holüne bakış, Nisan 2004	137
Foto Ek 1.229	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-02 ofis mekanına bakış, Nisan 2004.....	137
Foto Ek 1.230	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-03 depo mahalli, Temmuz 2005.....	137
Foto Ek 1.231	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-03 depo mahalli, Temmuz 2005.....	137
Foto Ek 1.232	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-03 depo mahalli içinde yapının güneybatı cephesindeki briket yapıya açılmış kapı boşluğu, Temmuz 2005.....	138
Foto Ek 1.233	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahalli ve makinelerle bağlı mil, 138	
Foto Ek 1.234	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahalli ve makineleri mile bağlayan kasnaklar, Nisan 2004.....	138
Foto Ek 1.235	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde makineleri çalıştıran güç kaynağı elektrik motoru, Nisan 2004.....	138
Foto Ek 1.236	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde çeltiğin verildiği “ağız” bölümü ve ilk asansör, Nisan 2004.....	139
Foto Ek 1.237	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde soyucu makinelerin üst kısmı, Temmuz 2005	139
Foto Ek 1.238	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde soyucu makinelerin alt kısmı, Temmuz 2005	139
Foto Ek 1.239	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde ayırıcı “padin” makinesi, Temmuz 2005.....	139
Foto Ek 1.240	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde ayırıcı “padin” makinesi, Temmuz 2005.....	139
Foto Ek 1.241	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahalli, Nisan 2004.....	139
Foto Ek 1.242	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallindeki parlatma taşını birinci kattaki ambara bağlayan kanallar, Temmuz 2005.....	140
Foto Ek 1.243	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallindeki parlatma taşı, Temmuz 2005.....	140
Foto Ek 1.244	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallindeki parlatma taşı ve padin, Temmuz 2005	140
Foto Ek 1.245	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallindeki havalı parlatma taşını birinci kattaki ambara bağlayan kanal ve ambarın ön yüzeyi, Temmuz 2005	140
Foto Ek 1.246	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallindeki parlatma taşı, ortaya çıkan kepeği toplayan kanal, Temmuz 2005.....	140
Foto Ek 1.247	Şamlılar Çeltik Fabrikası, giriş kapısından Z-04 Üretim 1 mekanına bakış, son asansör ve ilk kayıtların tutulduğu ahşap kürsü, Nisan 2004	141
Foto Ek 1.248	Şamlılar Çeltik Fabrikası, zemin kat giriş holü sonundan 1-03 Üretim 2 mahalline çıkan ahşap merdiven, Nisan 2004.....	141
Foto Ek 1.249	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-05 Atelye mekanı ve betonarme tavanı, Temmuz 2005.....	141
Foto Ek 1.250	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-06 Depo mekanı, Nisan 2004.....	141
Foto Ek 1.251	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-07 Depo mekanı güneybatı yönü, Nisan 2004	141
Foto Ek 1.252	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-07 Depo mekanı kuzeydoğu yönü ve Z-08 WC mekanı, Nisan 2004	142
Foto Ek 1.253	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-07 mekanı ile Z-09 mekanı arasındaki özgün hımsı duvar kalıntısı, Nisan 2004.....	142
Foto Ek 1.254	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-09 mekanından 1-06 mekanına çıkan ve üstü kapatılmış merdiven, Nisan 2004.....	142
Foto Ek 1.255	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-09 mekanı güneybatı yönü, Nisan 2004	142

Foto Ek 1.256	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-09 mekanı kuzeybatı yönü, Nisan 2004.....	142
Foto Ek 1.257	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-09 mekanı kuzeydoğu yönü, Nisan 2004.....	142
Foto Ek 1.258	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-10 mekanı önünde bulunan bir mil parçası, Nisan 2004	143
Foto Ek 1.259	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-09 ile Z-10 mekanları arasındaki taş duvarda açılmış boşluk ve Z-10 içindeki çarka bağlanan metal mil, Nisan 2004	143
Foto Ek 1.260	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-10 mekanı içinden milin çarka bağlandığı kasnağın görünümü, Nisan 2004.....	143
Foto Ek 1.261	Şamlılar Çeltik Fabrikası, zemin kat giriş holünden 1-03 Üretim 2 mahalline çıkan ahşap merdiven, Nisan 2004.....	143
Foto Ek 1.262	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim2 mekanında M2 merdiveni çıkışı ve 1-05 mekanı duvarı, Nisan 2004	143
Foto Ek 1.263	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-04 Atelye mekanı önünden galeri boşluğuna ve 1-03 Üretim 3 mahalline bakış, Nisan 2004	144
Foto Ek 1.264	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim mahalli içinde bir elek makinesinin yan görünüşü, Nisan 2004.....	144
Foto Ek 1.265	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim mahalli içinde bir elek makinesinin yan görünüşü, Nisan 2004.....	144
Foto Ek 1.266	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim mahalli içinde bir elek makinesinin galeri yönündeki ürünü boşalttığı hunisi, Nisan 2004.....	144
Foto Ek 1.267	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim 2 mahalli içinde “triyör” (ayırıcı) ve arkasında parlatma taşlarına bağlanan ambar, Nisan 2004.....	145
Foto Ek 1.268	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim 2 mahallinden 2-01 Üretim 3 mahalline çıkan M3 merdiveni, Nisan 2004	145
Foto Ek 1.269	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-02 Paketleme mekanından 1-01 Ofis mekanına bakış, Nisan 2004	145
Foto Ek 1.270	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-02 Paketleme+Depo mekanı, güneydoğu yönünden görünüm, Nisan 2004	145
Foto Ek 1.271	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-02 Paketleme+Depo mekanı, ikinci katta bulunan ambarın tartı üzerine açılan ağız, Nisan 2004.....	146
Foto Ek 1.272	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-04 Atelye mekanı, giriş yönüne bakış, Nisan 2004	146
Foto Ek 1.273	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-04 Atelye mekanı, 1-05 mekanına bakış, Nisan 146	
Foto Ek 1.274	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-05 mekanı, güneybatı duvarındaki özgün giyotin pencere, Nisan 2004.....	146
Foto Ek 1.275	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-05 mekanı, kuzeybatı yönünde 1-06 Kahvehane mekanı ile arasındaki özgün duvar, Nisan 2004	146
Foto Ek 1.276	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, kuzeydoğu yönüne bakış, Nisan 2004	147
Foto Ek 1.277	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, güneybatı yönüne bakış, Nisan 2004	147
Foto Ek 1.278	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, sonradan eklenmiş mutfak tezgahı, Nisan 2004	147
Foto Ek 1.279	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, kuzeybatı cephesinde özgün yatay sürme pencere, dış detay, Nisan 2004	147
Foto Ek 1.280	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, kuzeybatı cephesinde özgün yatay sürme pencere, iç detay, Nisan 2004.....	147
Foto Ek 1.281	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, kuzeybatı cephesine açılan ahşap giriş kapısı, Nisan 2004.....	148
Foto Ek 1.282	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, kuzeybatı cephesine açılan ahşap giriş kapısı, Nisan 2004.....	148

Foto Ek 1.283	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalline çıkan M3 merdiveni, Nisan 2004	148
Foto Ek 1.284	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, güneydoğu yönüne bakış, Nisan 2004	148
Foto Ek 1.285	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, temizlenen pirinçleri ambara taşıyan asansör ve kanalları, Nisan 2004.....	148
Foto Ek 1.286	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, güneydoğu yönünde çıkma üzerindeki pencereler, Nisan 2004.....	149
Foto Ek 1.287	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, güneydoğu yönünde çıkmanın pasalı ahşap tavan kaplaması, Nisan 2004.....	149
Foto Ek 1.288	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, güneydoğu yönünde çımanın içinde kullanılmayan bir makine, Nisan 2004	149
Foto Ek 1.289	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, çıkmanın önünden kuzeydoğu yönüne bakış, Nisan 2004	149
Foto Ek 1.290	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, güneydoğu cephesinden pencere pervazı detayı, Nisan 2004.....	149
Foto Ek 1.291	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, aspiratör görünüm, Nisan 2004	149
Foto Ek 1.292	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeydoğu cephesinde beşinci ve altıncı modüllerdeki pencereler iç görünüşü, Nisan 2004	150
Foto Ek 1.293	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeydoğu cephesinde beşinci modüldeki değiştirilmiş pencere iç görünüşü, Nisan 2004.....	150
Foto Ek 1.294	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeydoğu cephesinde balkona açılan ahşap kapı iç görünüşü, Nisan 2004	150
Foto Ek 1.295	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeydoğu cephesinde balkona açılan ahşap kapı dış görünüşü, Nisan 2004	150
Foto Ek 1.296	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, kuzeybatı yönüne bakış, Nisan 2004.	151
Foto Ek 1.297	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeybatı yönüne bakış, biriken çeltik kabukları yapıda 2-01, 2-03 ve 2-04 mekanları içinde biriktirilmekte, Ekim 2003	151
Foto Ek 1.298	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeybatı yönünde 2-03 mekanına açılan kemerli geçiş, Nisan 2004.....	151
Foto Ek 1.299	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeybatı yönünde 2-03 ve 2-04 mekanlarının döşeme kotuna kadar örülmüş briket duvar, Nisan 2004	151
Foto Ek 1.300	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahallinden 2-03 mekanına bakış, Nisan 2004	152
Foto Ek 1.301	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanından 2-03 mekanına açılan kapı, Nisan 2004	152
Foto Ek 1.302	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, kuzeybatı cephesi üst pencereleri ve çatı destek tahtası, Nisan 2004	152
Foto Ek 1.303	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, çatı strüktürü, Nisan 2004	152
Foto Ek 1.304	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, kuzeybatı cephesi, Nisan 2004	152
Foto Ek 1.305	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, kuzeydoğu cephesi, Nisan 2004 ...	152
Foto Ek 1.306	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, güneydoğu yönündeki duvar üzerinde görülen açma, Nisan 2004	153
Foto Ek 1.307	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, güneydoğu yönünde duvar üzerindeki açmada görülen duvar strüktürü, Nisan 2004	153
Foto Ek 1.308	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, güneybatı ve güneydoğu yönünde duvarlarda görülen merdiven izi, Nisan 2004.	153
Foto Ek 1.309	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, güneybatı ve güneydoğu yönünde duvarlarda görülen merdiven izi, Nisan 2004	153

Foto Ek 1.310	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, güneydoğu yönüne bakış, Nisan 2004	154
Foto Ek 1.311	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeybatı yönüne bakış, Nisan 2004	154
Foto Ek 1.312	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahallinden çatı detayı, Nisan 2004.	154
Foto Ek 1.313	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahallinden çatı detayı, Nisan 2004.	154
Foto Ek 1.314	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahallinde çatı kapağı ve merdiveni, Nisan 2004.....	154
Şekil Ek 2.1	TÜBA-TÜKSEK Projesi, Boyabat Kenti, Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri, Levha 2, Harita 2 (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)	155
Şekil Ek 2.2	TÜBA-TÜKSEK Projesi, Boyabat Kenti, Envanter Fişi Hazırlanan Yapıların İşlevsel Durumu, Levha 3, Harita 3 (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)	156
Şekil Ek 3.1	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Mevcut Tapu Sicilinin Dökümü (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	157
Şekil Ek 3.2	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın 1972 Yılında İcra Yoluyla Hisseli Olarak Satışını Tapu Kadastro Müdürlüğü'ne Bildirmek için Tapu Sicil Muhafızlığı'nın 24.02.1972 Tarihli Dilekçesi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)	157
Şekil Ek 3.3a	Şamlılar Çeltik Fabrikası Adına 24.08.1971 Tarihinde Düzenlenmiş Kadastro Beyannamesi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	158
Şekil Ek 3.3b	Şamlılar Çeltik Fabrikası ve Arsası Adına Düzenlenmiş Kadastro Beyannamesi'ndeki 16.07.1974 Tarihli Karar (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)	159
Şekil Ek 3.3c	Şamlılar Çeltik Fabrikası ve Arsası Adına Düzenlenmiş Kadastro Beyannamesi'ndeki 16.08.1973 Tarihli Kroki (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	160
Şekil Ek 3.4	Şamlılar Çeltik Fabrikası Maliklerinin 27.02.1973 Tarihinde Tapu Kadastro Müdürlüğü'ne Tapu Hudutlarının Belirlenmesi Hakkında Yazdıkları Dilekçe (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)	161
Şekil Ek 3.5	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Tapu Hudutlarının Belirlenmesi İçin 06.03.1973 Tarihinde Tapu Kadastro Müdürlüğü'nce Hazırlanmış Tutanak (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)	162
Şekil Ek 3.6a	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Tapu Hudutlarının Belirlenmesi İçin 18.04.1973 Tarihinde Tapu Kadastro Müdürlüğü'nce Hazırlanmış Tutanak-Sayfa 1 (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	163
Şekil Ek 3.6b	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Tapu Hudutlarının Belirlenmesi İçin 18.04.1973 Tarihinde Tapu Kadastro Müdürlüğü'nce Hazırlanmış Tutanak-Sayfa 2 (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	164
Şekil Ek 3.6c	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Tapu Hudutlarının Belirlenmesi İçin 18.04.1973 Tarihinde Tapu Kadastro Müdürlüğü'nce Hazırlanmış Tutanak-Sayfa 3 (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	165
Şekil Ek 3.7	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Tapu Hudutlarının Belirlenmesi İçin 26.06.1973 Tarihinde Tapu Kadastro Müdürlüğü'nce Hazırlanmış Tutanak (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)	166
Şekil Ek 3.8a	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Tapu Hudutlarının Belirlenmesi İçin 03.07.1973 Tarihinde Tapu Kadastro Müdürlüğü'nce Hazırlanmış Tutanak-	

	Sayfa 1 (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	167
Şekil Ek 3.8b	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Tapu Hudutlarının Belirlenmesi İçin 03.07.1973 Tarihinde Tapu Kadastro Müdürlüğü'nce Hazırlanmış Tutanak- Sayfa 2 (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	168
Şekil Ek 3.8c	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Tapu Hudutlarının Belirlenmesi İçin 03.07.1973 Tarihinde Tapu Kadastro Müdürlüğü'nce Hazırladığı Tutanak- Sayfa 3 (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	169
Şekil Ek 3.9	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Kuzeybatı Yönünde Bulunan 99 Parsel Nolu Arsanın 16.12.1982 Tarihli İfrazı Hakkında Düzenlenmiş Tapu Senedi ve Krokisi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	170
Şekil Ek 3.10	14 Parsel Nolu Şamlılar Çeltik Fabrikası Arsası ve 99 Parsel Nolu Arsanın 23.01.1984 Tarihli Tevhidi Hakkında Beyanname ve Krokisi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	171
Şekil Ek 3.11	Şamlılar Çeltik Fabrikası ve Arsası Adına Düzenlenmiş, 31.01.1984 Tarihli Tapu Senedi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	172
Şekil Ek 3.12	Şamlılar Çeltik Fabrikası Adına Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce 10.03.1979 Tarihinde Düzenlenmiş 96 Tescil Nolu Envanter Fişi (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi).....	173
Şekil Ek 3.13	Şamlılar Çeltik Fabrikası Adına T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 23.10.1987 Tarih ve 3772 Sayılı Kararında 94 Tescil Numarası Verilen Arazi Envanter Fişi (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi).....	174
Şekil Ek 3.14	Şamlıların Değirmeni'nin Mevcut Tapu Sicilinin Dökümü (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	175
Şekil Ek 3.15	Şamlıların Değirmeni'ne Ait, Tapu Sicil Müdürlüğü'nde En Eski Tarihli Belge (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	175
Şekil Ek 3.16	Şamlıların Değirmeni Maliklerinden Ahmet Yayla'ya ait 26.06.1963 Tarihli Tapu Senedi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005).....	176
Şekil Ek 4.1	Boyabat, Gazidere Tabaklısı Köyü'nde Un Değirmenleri; Ahmet Eskici Değirmeni, Hüseyin Öztürk Değirmeni, Ahmet Bican Değirmeni, Arif- Ahmet Ekiz Değirmeni, Vaziyet Planı - Rölöve (1/100).....	177
Şekil Ek 4.2	Boyabat, Gazidere Tabaklısı Köyü'nde Ahmet Bican Değirmeni, Kesit - Rölöve (1/100).....	178
Şekil Ek 4.3	Boyabat, Ekinören Köyü Aydınli Mahallesi'nde Koca Mehmet'in Değirmeni, Plan - Rölöve (1/50).....	179
Şekil Ek 4.4	Boyabat, Ekinören Köyü Aydınli Mahallesi'nde Koca Mehmet'in Değirmeni, Kesit - Rölöve (1/50).....	180
Şekil Ek 4.5	Boyabat, Ekinören Köyü Aydınli Mahallesi'nde Koca Mehmet'in Değirmeni, Plan Detayı - Rölöve (1/20).....	181
Şekil Ek 4.6	Boyabat, Ekinören Köyü Aydınli Mahallesi'nde Koca Mehmet'in Değirmeni, Kesit Detayı - Rölöve (1/20).....	182
Şekil Ek 4.7	Boyabat, Ekinören Köyü Aydınli Mahallesi'nde Koca Mehmet'in Değirmeni, Görünüş Detayı - Rölöve (1/20).....	183
Şekil Ek 4.8	Boyabat, Gazidere Tabaklısı Köyü'nde Bir Dink; Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, Plan - Rölöve (1/50).....	184
Şekil Ek 4.9	Boyabat, Gazidere Tabaklısı Köyü'nde Bir Dink; Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, Kesit - Rölöve (1/50).....	185
Şekil Ek 5.1	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Vaziyet Planı - Rölöve (1/200).....	186
Şekil Ek 5.2	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Kat Planı - Rölöve (1/100).....	187

Şekil Ek 5.3	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Kesit ve Görünüş - Rölöve (1/100)	188
Şekil Ek 5.4	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Plan Detayı - Rölöve (1/20)	189
Şekil Ek 5.5	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Kesit Detayı - Rölöve (1/20)	190
Şekil Ek 5.6	Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Görünüş Detayı - Rölöve (1/20)	191
Şekil Ek 6.1	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Vaziyet Planı - Rölöve	192
Şekil Ek 6.2	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Zemin Kat Planı - Rölöve	193
Şekil Ek 6.3	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Birinci Kat Planı - Rölöve	194
Şekil Ek 6.4	Şamlılar Çeltik Fabrikası, İkinci Kat Planı - Rölöve	195
Şekil Ek 6.5	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Çatı Planı - Rölöve	196
Şekil Ek 6.6	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-1 Kesiti ve 2-2 Kesiti - Rölöve	197
Şekil Ek 6.7	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 3-3 Kesiti ve 4-4 Kesiti - Rölöve	198
Şekil Ek 6.8	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 5-5 Kesiti - Rölöve	199
Şekil Ek 6.9	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 6-6 Kesiti - Rölöve	200
Şekil Ek 6.10	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneydoğu Cephesi (Giriş Cephesi) - Rölöve ...	201
Şekil Ek 6.11	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Kuzeydoğu Cephesi (Yol Cephesi) - Rölöve	202
Şekil Ek 6.12	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Kuzeybatı Cephesi (Kahvehane Cephesi) - Rölöve	203
Şekil Ek 6.13	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneybatı Cephesi (Bahçe Cephesi) - Rölöve ...	204
Şekil Ek 7.1	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Vaziyet Planı – Restitüsyon Önerisi	205
Şekil Ek 7.2	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Zemin Kat Planı - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi	206
Şekil Ek 7.3	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Birinci Kat Planı - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi	207
Şekil Ek 7.4	Şamlılar Çeltik Fabrikası, İkinci Kat Planı - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi	208
Şekil Ek 7.5	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Çatı Planı - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi	209
Şekil Ek 7.6	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-1 Kesiti ve 2-2 Kesiti - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi	210
Şekil Ek 7.7	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 3-3 Kesiti ve 4-4 Kesiti - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi	211
Şekil Ek 7.8	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 5-5 Kesiti - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi	212
Şekil Ek 7.9	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 6-6 Kesiti - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi	213
Şekil Ek 7.10	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Zemin Kat Planı - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi	214
Şekil Ek 7.11	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Birinci Kat Planı - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi	215
Şekil Ek 7.12	Şamlılar Çeltik Fabrikası, İkinci Kat Planı - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi	216
Şekil Ek 7.13	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Çatı Planı - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi	217
Şekil Ek 7.14	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-1 Kesiti ve 2-2 Kesiti - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi	218
Şekil Ek 7.15	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 3-3 Kesiti ve 4-4 Kesiti - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi	219
Şekil Ek 7.16	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 5-5 Kesiti - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi	220

Şekil Ek 7.17	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 6-6 Kesiti - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi.....	221
Şekil Ek 7.18	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneydoğu Cephesi (Giriş Cephesi) – Restitüsyon Önerisi.....	222
Şekil Ek 7.19	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Kuzeydoğu Cephesi (Yol Cephesi) - Restitüsyon Önerisi.....	223
Şekil Ek 7.20	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Kuzeybatı Cephesi (Kahvehane Cephesi) - Restitüsyon Önerisi.....	224
Şekil Ek 7.21	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneybatı Cephesi (Bahçe Cephesi) - Restitüsyon Önerisi.....	225
Şekil Ek 8.1	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Vaziyet Planı - Restorasyon Önerisi	226
Şekil Ek 8.2	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Zemin Kat Planı - Restorasyon Önerisi	227
Şekil Ek 8.3	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Birinci Kat Planı - Restorasyon Önerisi.....	228
Şekil Ek 8.4	Şamlılar Çeltik Fabrikası, İkinci Kat Planı - Restorasyon Önerisi.....	229
Şekil Ek 8.5	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Çatı Planı - Restorasyon Önerisi.....	230
Şekil Ek 8.6	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-1 Kesiti ve 2-2 Kesiti - Restorasyon Önerisi...	231
Şekil Ek 8.7	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 3-3 Kesiti ve 4-4 Kesiti - Restorasyon Önerisi...	232
Şekil Ek 8.8	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 5-5 Kesiti - Restorasyon Önerisi.....	233
Şekil Ek 8.9	Şamlılar Çeltik Fabrikası, 6-6 Kesiti - Restorasyon Önerisi.....	234
Şekil Ek 8.10	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneydoğu Cephesi (Giriş Cephesi) - Restorasyon Önerisi.....	235
Şekil Ek 8.11	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Kuzeydoğu Cephesi (Yol Cephesi) - Restorasyon Önerisi.....	236
Şekil Ek 8.12	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Kuzeybatı Cephesi (Kahvehane Cephesi) - Restorasyon Önerisi.....	237
Şekil Ek 8.13	Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneybatı Cephesi (Bahçe Cephesi) - Restorasyon Önerisi.....	238
Şekil Ek 9.1	Geleneksel bir değirmen yapısında, değirmen düzeneği modeli.....	244
Şekil Ek 9.2	Geleneksel bir değirmen düzeneğinde sistem açılımı	244

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1	Alan çalışmaları sırasında Boyabat, Gazidere Tabaklısı Köyü ile Fahra Mahallesi ve Ekinören Köyü Aydınli Mahallesi'nde tespit edilen su değirmeni örnekleri listesi.....	15
Çizelge 4.1	Şamlılar Çeltik Fabrikası'nda mevcut çeltik işleme iş akış şeması.....	31
Çizelge 5.1	Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası'nda mevcut çeltik işleme iş akış şeması....	78

ÖNSÖZ

Teknoloji ve sanayi tarihinin en önemli verilerinden biri geleneksel endüstri yapılarıdır. Yakın zamana kadar mimarlığın konusu olarak yeterince değerlendirilmeyen endüstri yapıları içinde en eski üretim yapıları değirmenlerdir. Günümüze ulaşabilen az sayıda örnekten hala geleneksel yöntemle çalışanların yanı sıra boş olarak kaderine terk edilmiş değirmenler de bulunmaktadır. Gün geçtikçe sayıları hızla azalan veya hızla tahrip olan bu kültürel/mimari mirasın, gelecek kuşaklara özgün nitelikleri ile aktarılabilmesi önemlidir. Bu konuda, yapılmış bilimsel çalışmalar ise, ne yazık ki yok denecek kadar azdır.

MÖ. 7.yy’da Gökırmak ovaları üzerinde kurulmuş olan Boyabat kentinin içinden akan Kolaz Çayı, kentin üretimini yönlendirmiş, çeltik/pirinç ekiminin yanı sıra dericilik, kerestecilik, değirmencilik gibi sanayi kollarının gelişmesini sağlamıştır. 20. yüzyılın ilk yarısında hızla değişen üretim ve yaşam biçimi beraberinde yaşanan göç, ulaşım, kentleşme vb. etkenler Boyabat’ta da değişime neden olmuştur. Üretim şekilleri ve kullanılan güç kaynağının değişmesine, hızarhanelerin, tabakhanelerin günümüze ulaşamamasına karşın çok yakın bir geçmişe kadar değirmenler kullanılmıştır. Bu çalışma kapsamında, Boyabat ve yakın çevresindeki bugün yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalan değirmenlerden özgün nitelikleri ile korunan değirmenler incelenmiş, çeşitleri, çalışma yöntemleri, gelişimleri ve değişimleri ele alınmış; ayrıca, Şamlılar Çeltik Fabrikası ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu kapsamda değirmenlerin ve Şamlılar Çeltik Fabrikası’nın korunmaları ve yeniden kullanımları için öneriler geliştirilmiştir.

Boyabat’ın geleneksel mimarisinin bir bileşeni olarak değirmenlerin ve bir çeltik fabrikasının incelenmesi konusunda beni yönlendirerek tez konusunu belirleyen danışman hocam Doç. Dr. Nadide Seçkin, bu çalışmada daima yol gösterici olmuştur. Kendisine bu çalışma sürecinde göstermiş olduğu ilgi, özen ve sabırdan dolayı teşekkürlerimi iletirim. Ayrıca, bu süreç içerisinde yapıcı eleştirileri ve fikirleriyle beni yönlendiren Y. Doç. Dr. Gülsün Tanyeli ve Y. Doç. Dr. Ö. Faruk Tuncer’e; çalışmanın gelişiminde katkıları olan Dr. Ayten Erdem, Y. Doç. Dr. Rabia Özakin ve Dr. Uzay Yergün’e ayrı ayrı teşekkür ederim. Alan çalışmam sırasında gerek ulaşım, gerek bilgiye ulaşma ve kendi arşivlerinden yararlanma konusunda maddi ve manevi olarak beni destekleyen Boyabat Belediye Başkanı Sayın Hasan Kara’ya, Boyabat Belediyesi Halkla İlişkiler Müdürü Sayın Mustafa Küçük’e, Tapu Sicil Müdürü Vekili Sayın Kenan Esen’e, Prof. Dr. Abdurrahman Dodurgalı’ya, Veteriner Hekim Ahmet Küçükbaş’a, Eczacı İsmail Hakkı Özdilek’e; rölöve çalışmalarım sırasında yardımcı olan Şamlılar Çeltik Fabrikası’nın sahibi ve işletmecisi Hüseyin Yayla ve oğlu Haluk Yayla’ya, Şamlıların Değirmeni maliklerinden Hüseyin Yayla’ya; bilgilerini ve zamanlarını esirgemeyerek Gazidere Tabaklısı ile Fahra köylerindeki alan çalışmama katılan ve değirmencilik yapmış babasından öğrendiği bilgileri aktaran Sayın Zekeriya Ekiz’e, Ekinören Köyü’nde değirmencilik yapan sayın Şerafettin Gökçe’ye yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Tosya’daki çeltik fabrikaları hakkında yaptığım çalışma sırasında yardımcı olan Tosya Ziraat Odası Başkanı Sayın Ali Sarıkayalı ve Başkan Yardımcısı Sayın İ. Hakkı Devrez’e, Tosya Bektaş Çeltik Fabrikası Müdürü Sayın Mustafa Sarıkayalı’ya teşekkür ederim. Şamlılar Çeltik Fabrikası için restitüsyon ve restorasyon önerileri geliştirme aşamasında gerekli teknik bilgiler için başvurduğum Prof. Dr. Atilla Bir’e, Doç. Dr. Mustafa Erkan Karagüler’e ve Prof. Güner Yavuz’a teşekkür ederim.

Ayrıca, hayatımın her döneminde olduğu gibi çalışmam sırasında da daima yanımda olan aileme, özellikle babama, beni destekledikleri için çalışma ve okul arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

İnsanlık tarihi boyunca, teknoloji ve sanayinin gelişimini yansıtan geleneksel üretim yöntemleri ve üretim yapıları, Sanayi Devrimi sonrasında terk edilmiş ve giderek yok olma sürecine girmişlerdir. Bu nedenle az sayıda örnek günümüze ulaşabilmiş ve endüstri arkeolojisinin konusunu oluşturmuştur.

Değirmenler, en eski geleneksel üretim yapılarından biridir. Günümüzde kullanılan az sayıdaki örnekleri mevcut olan değirmenler, güç kaynaklarına göre adlandırılırlar. El değirmeni, hayvan veya insan gücüyle çalışan değirmen, su değirmeni, yel değirmeni ve motor gücüyle çalışan değirmenler kullanım şekline göre biçimlenmektedir.

Çeltik üretimi ile tanınan Boyabat, su gücünün varlığı ile sanayisini geliştirmiş ve geleneksel üretim mimarisinde bu nitelikli biçimlenme oluşmuştur. Boyabat kentinde geleneksel yöntemle üretim yapan ve yakın geçmişe kadar kullanılan değirmenler hakkında günümüze kadar bir araştırma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, Boyabat ve yakın çevresindeki değirmenler araştırılmış, sistemleri çözümlenmeye çalışılmış ve tüm verileri ile belgelenerek ele alınmışlardır.

Kırsal alanda 14 adet su değirmeni tespit edilmiştir. Bunlardan özgün nitelikleri saptanabilen 5 tanesinin rölövesi hazırlanabilmiştir. Değirmenlerden bir tanesi dikey su çarkı ile çalışan dink düzeneğidir ve çeltik işlemek için kullanılmıştır. Diğer değirmenler yatay su çarkı ile çalışan un değirmenleridir. Koruma amaçlı bir yaklaşımla incelenen değirmenlerin geçirdikleri değişimler ve sorunları Boyabat kenti ile ilişkilendirilmiş, korunmaları ve yeniden kullanımları için öneriler geliştirilmiştir.

Kent içinde geleneksel üretim yapan iki değirmenden biri günümüzde kullanılmayan bir un değirmenidir. Diğeri ise Şamlılar Çeltik Fabrikası'dır. Yapının mevcut durumu çizim ve fotoğraflarla belgelenmiş, yapısal, mimari ve işlevsel sorunları irdelenmiştir. İncelenen benzer değirmen örnekleri, yapı üzerinde tespit edilen veriler birlikte değerlendirilerek yapının restitüsyonuna yönelik öneriler oluşturulmuştur. Eski değirmenleri, dinkleri ve bunları çalıştıran su çarkı sökülmiş olan fabrikanın özgün kimliğinin korunabilmesi için, geleneksel teknoloji müzesi işlevi önerilmiştir. Yapının niteliksiz eklerden arındırılması ve günümüzde mevcut olmayan özgün elemanlarının yeniden yapılması, hatta, kırsal alanda artık kullanılmayan değirmen düzeneklerinin fabrikaya getirilmesi önerilmiştir.

Kırsal alandaki terk edilmiş değirmenlerin birçoğu harap durumdadır. Kent içinde ise bu tür yapılar yenilenerek çeltik/pirinç fabrikası veya un fabrikası olarak çalışmaya devam etmektedir. Ancak, bilinçsizce yapılan yenilemeler bu kültürel mirasın yok olmasına neden olmaktadır. Gelecek nesillere aktarılabilmesi için özgün kimliklerinin korunarak yaşatılması, halkın ve kamu kurum ve kuruluşlarının bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Boyabat, çeltik/pirinç, çeltik fabrikası, un değirmeni, dink, su çarkı, geleneksel üretim yapısı, endüstri arkeolojisi.

ABSTRACT

During the history of human beings, the traditional production methods and production buildings which reflect the progress of the technology and industry are abandoned and by the time they started to disappear. Because of this, very little of them reached to us and constitute the subject of the industry architecture.

Mills are one of the oldest traditional production buildings. Nowadays, there are very little samples of the active mills left. They are named according to their power supply. Handmill, mill working with the power of animal or human, watermill, windmill and mills working with the power of motor are formed according to their using type.

Boyabat is known by its production of paddy and because of its water resources, made in progress in its industry and formed its traditional production architecture by these specifications. It is determined that there are not any kind of performed researches on the mills in the city of Boyabat producing according to the traditional methods and are being used until nowadays. Because of this, the mills around Boyabat are searched, their systems are examined and tried to solve all the systems of them by documentation.

At the rural area 14 watermills are determined. The survey projects could be prepared that 5 of them, which ones' original characteristics are established. One of the mills is a dink mechanism working with vertical water wheel and used to process paddy. Other mills are flour mills working with horizontal water wheel. The problems with changing of the mills, which are inspected with the aim of preventing, are being related with the city of Boyabat. New proposals are being brought for preserving and reusing such mills.

Inside of the town, one of two mills doing traditional production is a flour mill which is unused nowadays. The other one is Şamlılar Paddy Factory. The situation of the building was documented with drawings and photographs. Its structural, architectural and functional problems were considered. Studied similar mill samples, determined data on the building were evaluated together and some proposals for building's restitution were developed. Traditional technology museum function is suggested to preserve the original identification of the factory, which one's old mills, dinks and water wheel that starting these were removed. Also, it's suggested that to remove the crappy attachments from factory and to rebuild the original elements that unavailable, even to bring the outworn mill mechanisms to the factory.

At the rural area most of the abandoned mills are ruined. Such buildings in the city are being renewed and going on with their work as factory of paddy/rice or factory of flour. However, renewing made unconsciously, causes to disappear such cultural inheritance. So as, to transfer these cultural values to the future generation the particular identification and culture must be prevented and the people, public body and establishments must be rendered conscious.

Keywords: Boyabat, paddy/rice, paddy factory, flour mill, dink, water wheel, traditional production building, industrial archaeology.

1. GİRİŞ

18. yüzyılın sonundan itibaren sanayi devrimi ile birlikte bütün dünyada kullanılagelen geleneksel üretim yöntemleri geliştirilmeye, eski yöntemle çalışan üretim yapıları ise zamanla terkedilmeye başlamıştır. Önceleri kesintili güç kaynakları ile yapılan üretim, özellikle buhar gücünün bulunmasıyla kesintisiz ancak farklı yöntemlerle yapılmaya başlamıştır. Üretim yöntemi geliştirilen yapılardaki mevcut düzenekler, buhar gücü veya motor gücü kullanılarak çalıştırılmıştır. Böylece, üretimin miktarı, hızı ve kalitesi artmıştır. Ancak, gelişen endüstri ile, geleneksel üretim yöntemleri ve zanaatların gerilemesi, hatta ortadan kalkması; dönemin inşai ve mekanik donanımını da değerden düşürdüğü için bu alanda hızlı bir tahribat görülmektedir.

Eski endüstriyel tesis ve taşınmazların tarihsel öneminden öte bu kaybın önüne geçebilmek için endüstri arkeolojisi alanında çalışmalar bulunmaktadır. Endüstri arkeolojisi, mekanik araçlar ve düzeneklerle mal ve hizmet üretme etkinliği ile bu amaçla oluşturulmuş özgül mimariyi bütünsel olarak kendisine konu alan bir bilimsel disiplindir. Sadece endüstri çağı yapılarını/ürünlerini değil, endüstri öncesi dönemin üretim, mimari ve donanımlarını da içermektedir (Tanyeli, 2000, 50).

Türkiye’de ise teknoloji tarihinin henüz yazılmaya başlanmış olmasının yanı sıra, mevcut mimari-teknolojik mal varlığı da bilinçsizlik nedeniyle büyük bir hızla tahrip olmaktadır. Korunmaya değer olanın, sadece sanatsal ve mimari değer taşıdığına inanıldığından birçok yapı ve ekipmanlar ortadan kaldırılmıştır. Oysa, bu tür yapıların mimari ve teknolojik süreçle ilgili her verisi korunarak bütüncül bir koruma sağlanabilir (Tanyeli, 2000, 50).

Bu bağlamda, Boyabat ve yakın çevresindeki geleneksel yöntemle çalışan ve üretim yapan değirmenler araştırılmış, sistemleri çözümlenmeye çalışılmış ve tüm verileri ile belgelenerek ele alınmışlardır.

1.1 Amaç

Boyabat kent dokusu içinde ve çevre kırsalında yer alan değirmenlerin birkaçı dışında tümü terk edilmiş durumdadır. Tarıma dayalı ekonomisi olan Boyabat kenti için değirmenlerin tarihsel, ekonomik, teknolojik, kültürel ve mimari önemi yadsınamaz. Boyabat kentinde, geleneksel yöntemle üretim yapan değirmenler hakkında günümüze kadar akademik bir araştırma yapılmadığı tespit edildiğinden, mevcut değirmenler belgelenerek özgün kimlikleri ile korunmaları amacıyla tez konusu olarak seçilmiştir.

Bu çalışmada; Boyabat kenti günlük yaşamının bir parçası olan, kullanım ve yapı çeşitliliği bakımından zengin olan su değirmenleri ile değirmenlere özgü problemlerin tespiti, tarihsel, mimari ve teknolojik önemine dayanan ölçütlerle değerlendirilmeleri ve özgün kimlikleri ile gündelik yaşama yeniden kazandırılmaları için öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Tezin amacına yönelik olarak özgün yapısı değirmen olan ancak, zamanın gereksinimlerine uyarak çeltik fabrikasına dönüştürülmüş olan Şamlılar Çeltik Fabrikası örneği üzerinde yoğunlaşmış, söz konusu yapının mevcut durumu, sorunları ve geçmişine ilişkin ipuçları kullanılarak gerekli onarım ve yenileme olanaklarının araştırılması amaçlanmıştır.

1.2 Kapsam ve Yöntem

Tez kapsamında, geleneksel üretim yöntemlerinden biri olan değirmenlerin tarihsel süreci içinde Anadolu'da gelişimi ile sanayileşme sürecine bağlı olarak geçirdikleri değişim, varsayımsal olmayan bir yaklaşım yöntemi esas alınarak incelenmiştir. Boyabat kentinde ve kırsalında incelenen değirmen örnekleri, kentin tarihi, mimarisi, üretim yöntemleri ve ekonomisi hakkında edinilen bilgiler ışığında irdelenmiş, koruma önerileri geliştirilmiştir.

Bu araştırma, mevcut yapı verilerinin yanı sıra ulaşılabilen yazılı ve sözlü kaynaklarla sınırlı kalmıştır. Çalışma sürecinde varsayımlara dayanan bilgiler ve izler karşısında yorumsuz kalınmış, bu bilgiler sadece aktarılmıştır.

Çalışmaya, Boyabat kenti ve değirmenler hakkında kaynak araştırması yapılarak başlanmıştır. Kaynak araştırması sırasında Boyabat Belediyesi, Boyabat Yusuf Kemal Tengirşenk Halk Kütüphanesi, Tapu Sicil Müdürlüğü, Tapu Kadastro Müdürlüğü arşivleri ile Yıldız Teknik Üniversitesi TÜBA-TÜKSEK Projesi Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi öncelikle taranarak ilgili bilgi ve belgeler derlenmiştir.

Elde edilen bilgiler ışığında Ekim 2003 tarihinde başlayan alan çalışmaları, üretim sürecinde fabrika mekanlarının görülebilmesine bağlı olarak 2-3 günlük kısa süreli tekrarlarla devam etmiş ve Kasım 2005 tarihinde tamamlanmıştır.

Çalışma sırasında mevcut yapı belgelemesi; yazı, çizim, dijital fotoğraf ve renkli saydam ile yapılmıştır. Çizimler ve haritalar AutoCAD programı kullanılarak dijital ortama aktarılmıştır.

Boyabat kenti içinde Şamlılar Çeltik Fabrikası ile Şamlıların Değirmeni'nin; Gazidere Tabaklısı Köyü'nde Ahmet Eskici Değirmeni, Ahmet Bican Değirmeni ve Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni'nin; Ekinören Köyü'nde Koca Mehmet'in (Şerafettin Gökçe)

Değirmeni'nin rölöveleri hazırlanmıştır. Rölöve ölçümleri sırasında şerit metre, lazerli ölçüm cihazı, teleskobik metre, su terazisi ve çekül kullanılmıştır.

Fabrikanın hasar durumu çizim, yazı ve fotoğraflar ile belgelenmiştir. Yapının özgün durumuna ait izler, yapı sahipleri ile yapılan görüşmeler sonucunda edinilen bilgiler, resmi kurumlardan elde edilen özgün belgeler ve benzer Tosya Bektaş Çeltik Fabrikası örneğinde tespit edilerek karşılaştırılan özellikler dikkate alınarak restitüsyon önerileri hazırlanmıştır. Restorasyon önerisinde ise restitüsyon önerileri esas alınmıştır. Ancak, bu süreçler içerisinde, mevcut bilgilerin yetersiz kaldığı veya benzer bir örneğe rastlanmadığı durumlarda, konusunda uzman kişilere danışılmış; uygulanabilirliği düşünülerek öneriler geliştirilmiştir.

Boyabat kentinin yakın çevresindeki değirmenler, yöredeki kişilerden alınan bilgiler doğrultusunda tanımlanmış ve incelenmiştir. Genellikle su kenarındaki köy yerleşimlerinde bulunan su değirmenlerinden, yapı hakkında bilgi edinilebilecek ölçüde mevcut ve hatta çalışır durumda olanları ile kullanım amacına göre farklı biçimlenmiş olanları çalışmak üzere tercih edilmişlerdir.

Alan çalışması sırasında yapıların coğrafi konumlarını tespit edebilmek için bölgesel bir harita ve GPS aleti temin edilememiştir. Ancak, bir pusula sayesinde yapıların yaklaşık yönleri tayin edilebilmiştir.

Tez konusu kapsamında Boyabat ve yakın çevresinde belgelenen 18 adet değirmenden 5 tanesinin rölöveleri alınabilmiştir. Rölövesi hazırlanmayan değirmenlerden bazılarının sadece değirmen taşları kalmış, bazılarının harabiyeti nedeniyle mekan içinde ölçü alınması imkansız olmuştur. Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi'nde incelenen 3 adet değirmenin ise sergilenmek üzere taşınmış olmaları nedeniyle, özgün mimari kimlikleri hakkında yanıltıcı olabileceğinden rölöve hazırlanmamıştır. Rölövesi hazırlanan değirmenlerin mevcut durumu, yenilenmiş ya da harap olduğundan; özgün yapısı, mimarisi, çalışma sistemi hakkında fikir verebilmesi için restitüsyon esaslı rölöveleri hazırlanmıştır. Söz konusu yapıların mimari özellikleri ve işleyiş şekilleri incelenerek yeniden kullanım olanakları irdelenmiştir.

Çalışma kapsamında; Boyabat geleneksel mimarisinin bir parçası olan değirmenlerin ve Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın yeniden kullanım olanaklarının belirlenmesinde, kaynaklardan elde edilebilen sınırlı sayıdaki yurt içi ve yurt dışındaki benzer yapılar için geliştirilen projeler ve uygulamalar incelenmiştir. Yapıların yeniden kullanılabilmesi için kendi koşullarında uygulanabilir öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

2. BOYABAT KENTİ, MİMARİSİ ve GELENEKSEL ÜRETİM YÖNTEMLERİ

2.1 Boyabat Kenti, Tarihi ve Mimarisi

Boyabat, Batı Karadeniz Bölgesi'nde Sinop iline bağlı bir ilçedir. Doğusunda Sinop iline bağlı Durağan ilçesi, kuzeyinde Sinop iline bağlı Ayancık, Erfelek ve Gerze ilçeleri, batısında Kastamonu iline bağlı Hanönü ve Taşköprü ilçesi, güneyinde Sinop iline bağlı Saraydüzü* ve Çorum iline bağlı Kargı ilçesi ile komşu durumdadır. Sinop'a 94 km uzaklıkta yer alan Boyabat'ın yüzölçümü ise 1450 km² dir**.

Boyabat toprakları, kuzey, güney ve batısındaki dağlar ile ortada yer alan çöküntü alanından oluşmaktadır. Kuzeyinde Küre Dağları, batı ve güney bölümlerinde kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu Ilgaz Dağları bulunmaktadır. Orta kesimde kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda akan ve Kızılırmak'ın önemli kollarından biri olan Gökırmak, çok sayıda çay ve dere ile beslenmektedir (Ana Britannica, 1986-87, 509). Dağlar arasında kalan ve Boyabat Ovası adını alan bu çöküntü alanı, Gökırmak, Arın, Gazidere ve Asarcık ovalarının birleşiminden oluşmuştur ve çok verimlidir. Çevresi ise geniş ormanlarla kaplıdır (Yurt Ansiklopedisi, 1982, 6750).

Gökırmak ovası üzerine kurulmuş olan Boyabat kentinin kuzeyinde Gökırmak'ın kollarından biri olan Kolaz Çayı, batısında Boyabat Kalesi ve Kırkkızlar veya Pervane Tepesi yer almaktadır (Şekil Ek 2.1; Şekil Ek 2.2). Bu iki tepenin arasından akan Kolaz Çayı, Gazi Dere veya Kara Dere adlarıyla anılmaktadır (Seçkin, 2003, 93).

Boyabat kenti, içinde bulunduğu coğrafyanın bir getirisi olarak tarihi önemi bulunan yol güzergahları üzerinde yer almaktadır. Bunlardan biri Lidyalılara ait Sardes-Sinop arasındaki ticaret yolu, diğeri ise İstanbul-Kastamonu-Boyabat-Durağan-Amasya-Diyarbakır-Bağdat güzergahlı Kuzey Bağdat Yolu'dur (Başoğlu, 1990, 71-72).

Tarihte Paphlagonia (Paflagonya) olarak adlandırılan bölgede yer alan Boyabat kentinde yapılan arkeolojik araştırmalar sonucunda İlk Tunç Çağı (MÖ. 3000-2000)'na ait bir yerleşme olduğu anlaşılmıştır. Yazılı tarihi MÖ. 14. yüzyılda yaşamış Kaşkalar ile başlar ve sırasıyla Hitit (MÖ. 1330-1200), Paflagonya, Lidya (MÖ. 607-546), Pers (MÖ. 546-332), Pontos

* Saraydüzü, Boyabat ilçesine bağlı iken 20 Mayıs 1990 tarihinde ilçe olmuştur (www.sinop.gov.tr).

** Sinop Valiliği Bilgi İşlem Merkezi tarafından güncellenen www.sinop.gov.tr web sitesindeki bilgiler kullanılmıştır.

(MÖ.183-70), Roma (MÖ. 70-MS. 395) ve Bizans (395-1085) egemenliğiyle devam etmiştir. Daha sonra çeşitli dönemlerde Selçuk, Bizans, Pervaneoğulları (1277), Candaroğulları (1383) yönetimine ve 1461’de Osmanlı İmparatorluğu yönetimine girmiştir (Yurt Ansiklopedisi, 1982, 6760-6776). Boyabat, Tanzimat dönemine kadar Kastamonu Sancağı’na bağlı bir kadılık olarak kalmıştır. Tanzimat’tan sonra Sinop, Kastamonu vilayetinin sancağı, Boyabat, Sinop sancağına bağlı bir nahiye olmuştur. 1868 yılından itibaren ise Sinop’un bir kazası olarak kalmıştır (Başoğlu, 1972, 53).

Boyabat’ın İslamiyet’ten önceki adı bilinmemektedir. Ancak Batlamyos’un haritasında Germanikopolis ya da Yermanikopolis kenti bugünkü Boyabat Kalesi yerinde gösterilmiştir. Boyabat adı, ‘boy’ ve ‘abat’ kelimelerinden oluşup ‘Boyova’, ‘Uzunova’ anlamına gelmektedir. Ayrıca, Boyabat kelimesinin ‘Boyalı ova’ ya da ‘Buy-u abat’ yani ‘Kokulu ova’ anlamlarına gelebileceği; eskiden beri bir voyvodalık olduğu için ‘Voyvat’, ‘Boyvat’ isimlerinden gelebileceği düşünülmektedir (Başoğlu, 1972, 21-23).

Boyabat kenti, tarihsel geçmişi ile önemli bir yerleşimdir ve arkeolojik, tarihsel, doğal ve kentsel sit alanlarının bir arada bulunduğu bir karma sit bölgesidir (Şekil Ek 2.1). 20. yüzyılın ikinci yarısına değin sürekliliğini koruyan geleneksel kent dokusu, 1970 yılı sonrasında açılan Adnan Menderes Bulvarı ile parçalanmış ve kısmen tahrip olmuştur. Trabzon Koruma Kurulu’nun 23.10.1987 tarih ve 3772 sayılı kararına göre, kent merkezinde 13 adet anıtsal olmak üzere 120 adet korunması gerekli kültür varlığı saptanmış ve 4 ayrı sit bölgesinden oluşan “Boyabat Kentsel Sit Alanı”nın sınırları belirlenmiştir (Şekil Ek 2.2). Boyabat’ta halen, adı geçen kurulun 09.04.1996 tarih ve 2453 sayılı kararı ile onaylanmış olan “Boyabat Koruma İmar Planı” yürürlüktedir (Seçkin, 2005, 141-147).

Boyabat’ın geleneksel mimarisini oluşturan yapılar, organik kent dokusu içinde geleneksel Türk evi özelliğindeki yapılardır. Geleneksel yapım sistemi genelde ahşap çatkı düzenindedir. Moloz taş subasman üzerinde yükselen yapılar olduğu gibi doğrudan zemine oturan örnekler de görülmektedir. Ahşap çatkının moloz taş, kerpiç veya tuğla ile doldurulduğu ya da dolgunsuz bırakılıp bağdadi çıta ile kapatıldığı örneklere de rastlanmaktadır. Sit alanı dışında ise birbirini dik kesen yol dokusuna sahip bir kent düzeni içinde benzer mimarinin görülmesinin yanı sıra kargir tuğla ve betonarmenin ilk örneklerine de rastlanmaktadır (Seçkin, 2003, 97-102).

2.2 Boyabat'taki Geleneksel Üretim Yöntemleri ve Üretim Yapıları

Boyabat; doğal, coğrafi ve iklimsel koşulları, diğer ilçelere ulaşımı, toprak yapısı ve benzeri açılardan çevre ilçelere göre çok daha fazla ekonomik çeşitliliğe sahip olan bir ilçedir.

1872 Kastamonu Vilayet Salnamesi'ne göre; toplam gelirin yaklaşık 1/2'si Boyabat'tan elde edilmektedir. Bu dönemde il içinde en yüksek vergi ve aşarın (ürün vergisi) Boyabat'ta toplandığı görülmektedir. 1899 Kastamonu Vilayet Salnamesi'ne göre Boyabat'ta 17384 ambar, 97378 bahçe, 425 değirmen, 9 fırın, 121 bağ vardır ve bu durum yörede tahıl üretiminin önemli olduğunu göstermektedir. Bitkisel üretimin yoğunlaştığı Boyabat düzlüğü, Gökırmak, Arın, Gazidere ve Asarcık ovalarıyla vadilerden oluşmaktadır. 19. yüzyılın sonlarında Boyabat'ın tarım ürünlerinin, Sinop Merkez Kazası dahil çevre kazaların ürünlerine göre daha çeşitli olduğu görülmektedir. Cuinet'ye göre 1890 başlarında Boyabat Kazası'nın başlıca tarım ürünleri arasında buğday, arpa, pirinç ve pamuk büyük yer tutmaktadır. 1913 Tarım Sayımı'nda da Sinop Sancağı'na bağlı Boyabat Kazası öne çıkmaktadır. (Yurt ansiklopedisi, 1982, 6768-6783)(Foto Ek 1.7; Foto Ek 1.8; Foto Ek 1.9).

Bölgede yetiştirilen bitkisel ürünler çeltik ve un fabrikaları ile dokumacılığın, orman varlığı keresteciliğin, nitelikli toprak da kiremit ve tuğla fabrikalarının kaynağını oluşturmuştur. Devlet İstatistik Enstitüsü, 1980 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımına göre Boyabat'ta 7 çeltik fabrikası, 2 un fabrikası, 23 tuğla-kiremit fabrikası bulunmaktaydı. Ayrıca küçük sanayi işletmesi olarak halı-kilim dokuma atelyeleri, kereste-hızır atelyeleri, çeltik ve un değirmenleri, deri-kundura yapan işyerleri vardı (Yurt ansiklopedisi, 1982, 6794). 2004 yılı itibarıyla Boyabat'ta 30 tuğla-kiremit fabrikası, 7 çeltik fabrikası, 5 hızır atelyesi, 3 un fabrikası, 3 cam-karo mozaik fabrikası, 2 çivi fabrikası, 1 kireç fabrikası, 1 parke fabrikası ve 1 tekstil fabrikası bulunmaktadır*.

Kentin ekonomisindeki yükseliş; hızla artan nüfus, ulaşımın yetersizliği, sanayi yatırımları için tercih edilmemesi gibi nedenlere bağlı olarak, özellikle 1940'lardan sonra gerilemiştir. Büyük bir kısmı (yaklaşık 4/5'i) kırsal alanda yaşayan nüfusun artmasına karşın, iş olanaklarının yetersiz kalması, çalışan iş gücünün büyük kentlere göç etmesine neden olmuştur (Yurt Ansiklopedisi, 1982, 6777-6781). Küçük sanayi işletmeleri şeklinde gelişmiş, dericilik, dokumacılık, değirmencilik gibi geleneksel üretim yöntemlerinin devamı ise, bu alanlarda çalışanların kişisel çabaları ile bir süre daha sağlanabilmiştir. Ancak, gerek

* Bu bilgi, 08.04.2004 tarihinde Boyabat Kaymakamlığı, Yazı İşleri Müdürü Sayın Ünal Koç ile yapılan sözlü görüşmede edinilmiştir.

teknolojik gelişmelerin bu sistemleri terk etmeye teşvik etmesi, gerek yenileme için yatırım yapacak ekonomik gücün olmamasının yanı sıra bu şartlarda devamı sağlayacak iş gücü yenilenmesi de olmadığı için zaman içinde teker teker bırakılmışlardır. Bu nedenle, günümüze ulaşan geleneksel yöntemlerle üretim yapan tesisler yok denecek kadar azdır. Boyabat kentinden geçen Kolaz Çayı kenarında kurulu olduğu bilinen hızar atelyeleri ve tabakhaneler bugün artık yoktur. Çalışan kereste atelyeleri ise yeni sistemlerle üretim yapmaktadır. Dokuma tezgahları, evde bulunmaktadır. Yakın zamana kadar kullanılan değirmenlerden günümüze çok az sayıda kalmış olup, bu yapılar da çok bakımsız durumdadır.

3. DEĞİRMENLER ve BOYABAT YAKIN ÇEVRESİNDEKİ SU DEĞİRMENİ ÖRNEKLERİ

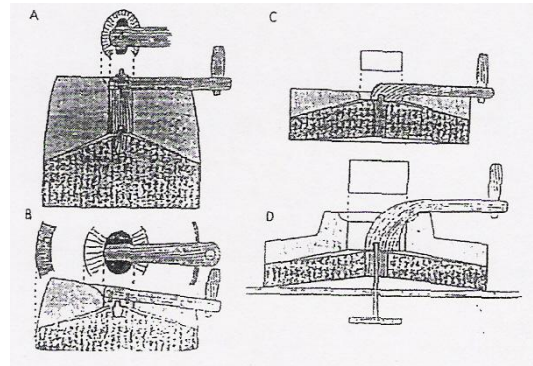
Boyabat ve yakın çevresindeki değirmenler ve çeltik fabrikalarının incelenmesi sürecinde mevcut verilerin doğru değerlendirilebilmesi açısından değirmen ve değirmencilik konularında bir ön araştırma yapılması gerekmiştir. Yerli ve yabancı kaynaklardan edinilen bilgiler ile alan çalışmalarında tespit edilen veriler karşılaştırmalı bir yöntemle ele alınmışlardır. Böylece, Boyabat'taki çeltik fabrikası ve değirmenlerin çalışma prensipleri ve mekanizmaları tanımlanabilmiş, koruma sorunları tespit edilip çözüm önerileri geliştirilebilmiştir. Bu nedenle bu bölümde öncelikle değirmen tanımı yapılarak tarihsel gelişimine kısaca değinilmiş, Boyabat ve yakın çevresinde kullanılan değirmen ve değirmencilikle ilgili terimler bir araya getirilerek yöreye özgü değirmencilik ile ilgili kısa bir terminoloji oluşturulmaya çalışılmıştır (Ek 9).

3.1 Değirmen Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Değirmen; tahıl vb. taneli ürünleri öğütmeye yarayan araç ya da aygıt ile bu aygıtın bulunduğu ya da kurulu olduğu yapıya denmektedir (Büyük Larousse, 1986, 2940). Toprağa bağlı yerleşimin ve ilk ziraat faaliyetlerinin başladığı Cilalı Taş devriyle birlikte değirmenin en ilkel tipleri görülmeye başlamıştır. Bunlar, biri yassı diğeri yuvarlak ve üst üste konumlanmış iki taşın oluşmaktadır (Şekil 3.1). Daha sonra bu düzenek geliştirilerek, iki yassı yuvarlak taşın ortalarındaki deliklerden geçen ahşap mil ve üstteki diske takılan bir kol ile daha kolay dönmesi sağlanmıştır (Meydan Larousse, 1994, 448) (Şekil 3.2).

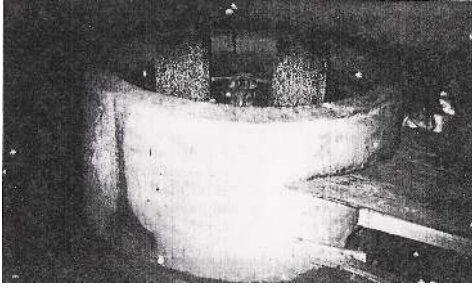

Şekil 3.1 Öğütme taşlarının kullanımını tasvir eden bir resim; biri yassı diğeri yuvarlak ve üst üste konumlanmış iki taşın arasındaki tahıl, insan gücüyle ezilerek un elde edilmektedir (Steen, 1963, 18)

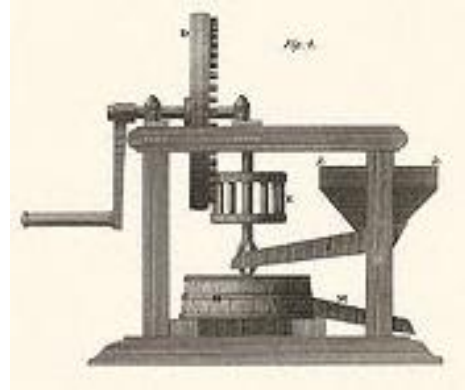

Şekil 3.2 Döngüsel hareketle çalışan ilk el değirmeni örnekleri (Seçer, 2002, 32)

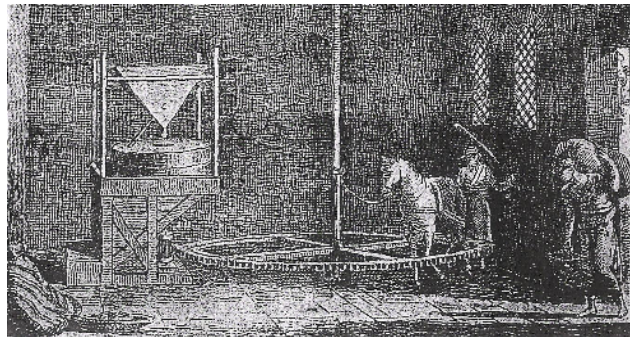
Çeşitli arkeolojik araştırmalarda bu tip öğütme araçlarının yanında ezgi taşları, havan ve dibeklere de rastlanmıştır. Eski Mezopotamya, Mısır ve Anadolu’da ziraat hayatıyla ilgili tasvirlerde değirmen çeşitleri ve özellikle Ege bölgesinde zeytinyağı çıkarmak için kullanılan el değirmenleri hakkında bilgi edinilmektedir. Toplum yaşamı ve iş bölümü kavramlarının oluşumu ve giderek gelişmesi sürecinde büyük çapta ihtiyaçları karşılayabilecek değirmenlerin yapıldığı bilinmektedir (Şekil 3.3; Şekil 3.4; Şekil 3.5). Başlangıçta insan gücü ya da hayvan gücü ile döndürülen büyük değirmen taşları, teknolojinin ilerlemesiyle su gücüyle ve rüzgar gücüyle döndürülmeye başlamıştır (Meydan Larousse, 1994, 448). Su çarkına ilk kez MÖ.150-100 yıllarında Doğu Akdeniz’de rastlanırken (Basalla, 1996, 195), yel değirmenlerine Ortadoğu’da 7. yy’da rastlanmıştır (Büyük Larousse, 1986, 2940). Bilinen ilk su değirmenleri, yatay su çarkı ile çalışan Norse Değirmenleri’dir (Şekil 3.6; Şekil 3.7). Birçok çeşidi olan ve daha gelişmiş bir tasarıma sahip dikey su çarkı ise daha sonra kullanılmaya başlamıştır (Şekil 3.8; Şekil 3.9).

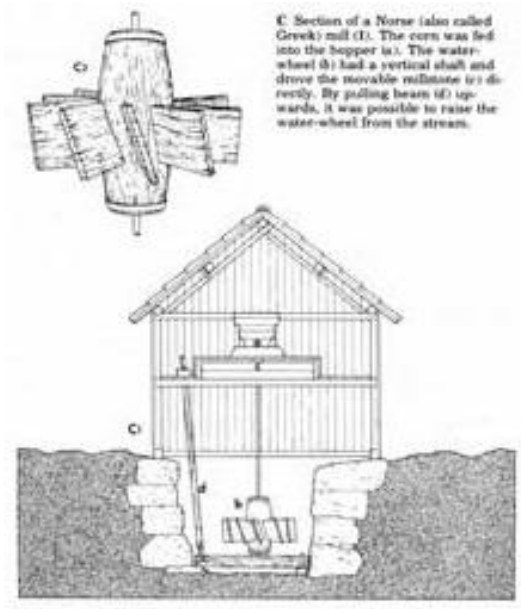
Şekil 3.3 Tahıl kabuklarını ayırmak, yağlı tohumlardan yağ çıkarmak için kullanılan, dibek, havan, soku, dink, devlit olarak da adlandırılan; aynı aksa bağlı iki taşın bir merkeze bağlı çevrilmesi ile çalışan bir değirmen türü (Özmen 1989, 505)

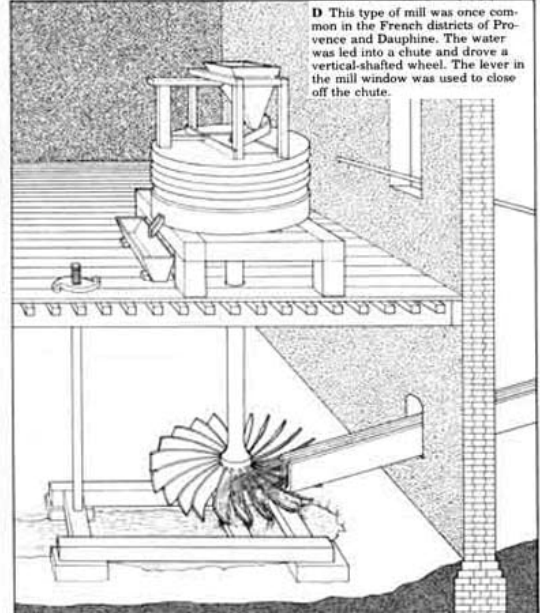
Şekil 3.4 Geliştirilmiş bir el değirmeni düzeneği (Hazen, 2000)

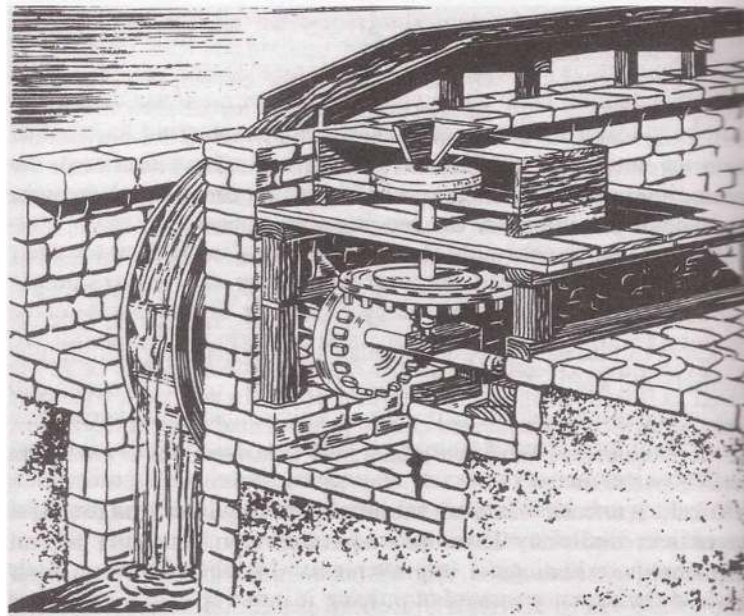
Şekil 3.5 18. yy sonu 19. yy başına tarihlenen bir Castellan deseninde hayvan gücü ile çalışan ve İstanbul’da “horos” adı verilen eski bir değirmen anlatılmakta (Sakaoğlu, 1994, 19)

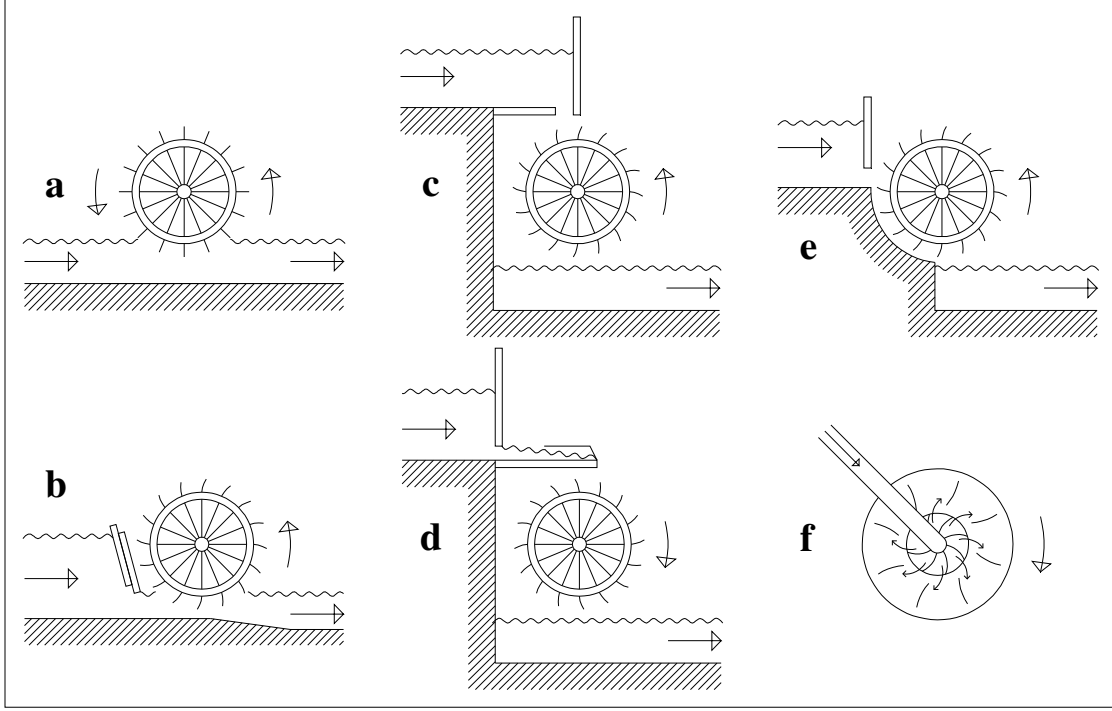
Şekil 3.6 Norse ya da Yunan değirmeni olarak da adlandırılan ve yatay su çarkının kullanıldığı bilinen en eski su değirmeni modeli (Hazen, 2000)

Şekil 3.7 Fransa bölgesinde oldukça yaygın bir şekilde kullanılmış yatay su çarkıyla çalışan bir değirmen modeli (Hazen, 2000)

Şekil 3.8 5. yüzyıla ait bir Roma su değirmeninin kesiti; dikey su çarkıyla sağlanan döngüsel enerjinin yönü ve hızı, dişlilerle değiştiriliyor ve tahta platformun üstüne yerleştirilmiş olan yatay değirmen taşı döndürmek için kullanılıyor (Basalla, 1996, 196)

Şekil 3.9 Dikey su çarkı çeşitleri; **a.** Alttan çevrilen su çarkı, **b.** Poncelet çarkı, **c.** Üstten çevrilen su çarkı, **d.** Üstten çevrilen su çarkının geliştirilmiş hali, **e.** Göğüsten çevrilen su çarkı, **f.** Türbin (Seğer, 2002, 34)

Başlangıcı İngiltere’de 18. yüzyıl ortalarına inen Sanayi Devrimi’nden sonra buhar, elektrik ve petrol güç kaynağı olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise yaygın olarak valsli (silindri) değirmenler kullanılmaktadır (Seğer, 2002, 48).

3.2 Boyabat Kentinden Su Değirmeni Örnekleri ve Genel Özellikleri

Boyabat yakın çevresinde bulunan su değirmenlerini incelemek amacıyla Gazidere Tabaklısı Köyü, aynı köyün Fahra Mahallesi ve Ekinören Köyü’nün Aydınli Mahallesi’ne gidilmiştir. Ayrıca, Kastamonu’da Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi gezilerek yerinde muhafaza edilemeyen ve bu merkezde sergilenen geleneksel yapı ve yapı öğelerine ilişkin örnekler incelenmiştir. Gün geçtikçe yitirilen ve birer endüstri mirası olan su değirmenlerinin vaziyet planları, mimari özellikleri, yapım sistemleri ve malzemeleri ile kullanım şekilleri hakkında bilgi alabilmek için günümüzde mevcut olan farklı tipte değirmenler tercih edilmiştir. Şamlılar Çeltik Fabrikası hariç bir tanesi kent merkezinde olmak üzere 15 adet değirmen belgelenmiştir (Çizelge 3.1). Bu değirmenlerden özgün nitelikleri saptanabilen 5

tanisinin restitüsyon esaslı rölövesi hazırlanabilmiştir*. Diğer değirmenlerin mevcut durumları ise renkli saydam ve dijital fotoğraflar ile görsel olarak belgelenmiştir.

Ayrıca, Boyabat kentinde kullanılan değirmen ve değirmencilikle ilgili terimler ve tanımlarını içeren kısa terminoloji; alan çalışmalarında yardımcı olan kişilerden** alınan doğrudan bilgiler ile ismi verilen düzeneğe bileşeninin tanımı yapılarak ve Anadolu'daki değirmencilik hakkında yapılmış bilimsel çalışmalardan*** yararlanarak oluşturulmuştur (Ek 9).

İncelenen örnekler arasında iki tip su değirmeni tespit edilmiştir. Biri, yatay su çarkı ile çalışan ve en yaygın kullanıma sahip olan türbin tipi un değirmeni; diğeri ise dikey su çarkı ile çalışan ve çeltik, buğday vb. tahılların kabuğunu temizlemek için kullanılan ve dink adı verilen değirmendir. Dink düzeneği 3.2.5 Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni başlığı altında açıklanmıştır. Diğer örneklerin ise hepsinde yapı içinde aynı düzeneğe kullanıldığından bir un değirmeninin düzeneği aşağıda genel özellikleri ile açıklanmıştır.

Un değirmeni olarak kullanılan su değirmeni düzeneğinin çalışma prensibi: Değirmeni çalıştıracak su, arklarla yüksek bir seviyeye getirildikten sonra eğimi yüksek kanallardan akması sağlanır. Yapının altında su çarkının bulunduğu ve **domuzluk/tosbağalık** adı verilen mekana giren demir olukların ucuna **fısm/düdük** adı verilen 30-40 cm boyunda ve ağzı 7-8 cm çaplı bir boru takılır. Böylece, eğim nedeniyle debisi artan suyun, çarkın **kepçelerine** hızla çarpması ve çarkın dönmesi sağlanmaktadır. İncelenen bütün değirmenlerde çarkın ve bağlı olduğu değirmen taşının saat yönünün tersine döndürüldüğü görülmüştür. 120-130 cm çapında 8 cm kalınlığındaki ahşap su çarkının kepçeleri 20-25 cm genişliğinde ve sactandır. Çarkın ortasında 10x10 / 12x12 cm büyüklüğünde bir delik vardır. Bu delikten, düzeneğin merkezinde bulunup hareketi ileten ve **ığ** adı verilen ahşap mil geçirilmektedir. İğ genellikle 10x10 / 12x12 cm boyutlarında ve 100-150 cm uzunluğunda olmaktadır. İğin alt ucuna

* Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi'nde görülen 1 adet su değirmeni (Foto Ek 1.126-127), 1 adet su dolabı (Foto Ek 1.128-131) ve 1 adet el değirmeni (Foto Ek 1.132-134); Boyabat sınırları dahilinde olmadığı için bu çalışmanın dışında tutulmuştur.

** Zekeriya Ekiz, Gazidere Tabaklısı Köyü; babası değirmencilik yapmış, kendisi halen çeltik üretimi ile uğraşmaktadır.

Şerafettin Gökçe, Ekinören Köyü; babası değirmencilik yapmış, kendisi 4-5 sene öncesine kadar kendi değirmenlerini işletmiştir.

Hüseyin Yayla, Boyabat; babası Şamlıların Değirmeni'nin sahibidir, kendisi halen pirinç ticareti yapmaktadır.

*** Özmen, M., (1989), "Hatay-Erzin'de ve Genel Olarak Anadolu'da Değirmen ve Değirmencilikle İlgili Kelimeler", Erdem; Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, 5(14):463-505.

Demir, N., (1997), "Ordu ve Yöresinde Su Değirmenleri", Kültür ve Sanat Dergisi, Mart 1997, 33:45-49.

burç/muh adı verilen 7-8 cm uzunluğunda bir demir çubuk çakılmıştır. 15x15 / 20x20 cm boyutlarındaki ve iki tarafındaki **yastık tahtalarının** üzerine yerleştirilmiş **taban tahtasının** ortasına **kargacık** adı verilen yüzük biçiminde bir demir takılmıştır. Burcun, kargacığın içine geçirilmesiyle mil, içinde döneceği yuvasına yerleştirilmiş olmaktadır. Domuzluk mekanının zeminine oturan taban tahtasının üstünde aynı mile takılı çark yer alır. Milin üst ucuna ise **boğazlık** denilen demir bir halka takılır. Yapının zemininde üst üste duran iki değirmen taşının ortaları için geçebileceği büyüklükte delinir. Üst taşın alt yüzeyine açılan oyuguğun içine, **baltacık** adı verilen, 25-30x10 cm boyutlarında, 2 cm kalınlığında, ortası dar kenarları geniş demir parçası yerleştirilir. Ucuna boğazlık demiri takılan iğ, alt taşın ortasından geçirilerek baltacık demirine takılır. Böylece, iğ döndükçe alt taş hareket etmeyecek, üst taş ise iğe bağlı biçimde dönecektir. Üst taşın ortasındaki delikten dökülen tahıl taneleri, dönmekte olan taşın altına geçerek iki taşın arasında öğütülmektedir.

Ayrıca, taban tahtasına **ötürge** adı verilen bir düzenek daha bağlanır. Ötürge; değirmenin üst taşının dönmesini ya da durmasını sağlayan, taban ağacından yapının zemini üstünde 25-30 cm kadar yükselen bir ağaçtır. Bu ağacın alt ucu çarkın dönüşünü engellemeyecek biçimde taban tahtasına sabitlenir. Üst ucuna ise içinden yaklaşık 50 cm uzunluğunda bir tahtanın geçebileceği bir delik açılır. Bu delikten geçirilen ağacın bir ucunun kaldırılması ile dikey tahta yukarı çekilir. Buna bağlı olarak taban tahtası, çark ve iğ yükselir. İğün üst ucu üst taşın ortasındaki deliğe geçerek taşın dönmesini sağlamaktadır. Aynı şekilde, ötürgenin indirilmesi ile de iğ üst taştan ayrılarak taşın durmasını sağlamaktadır. Bu kol aynı zamanda iki taş arasındaki mesafeyi de ayarladığından tahılın ince ya da kalın öğütülmesini de ayarlamaktadır.

Ocak adı verilen değirmen düzeneğinin yapı içinde görülen üst kısmı için öncelikle değirmen taşlarının çevresine dört **direk/baba** dikilir. Taşların dört tarafı **muhafaza tahtaları** denilen latalarla kapatıldıktan sonra taşların yanlarındaki ikişer direğin üst kısmı da latalarla birbirine bağlanır. Bu lataların üzerine ise öğütülecek tahılın konulduğu **denelik/tekne** adı verilen hazne yerleştirilir. Altı delik olan teknenin ağzına, tekneden dökülen tanelerin taşın ortasındaki **boğaz** denilen deliğe dökülmesini sağlayan ve **musluk/alt tekne/boğaz** adı verilen bir ahşap oluk yerleştirilir. Teknenin alt kısmına bağlanan musluk, dökülen tane miktarının ayarlanabilmesi için eğimini değiştirebilmek amacıyla ucundan geçirilen ve ayar ipi adı verilen bir iple tekneye bağlanır. Teknenin ön yüzündeki **ayar takozu** adı verilen ahşap çivinin döndürülmesiyle **ayar ipi** burularak musluğun ucu yukarı kaldırılır veya ip açılarak aşağı indirilir. Ayrıca, musluğa gelen tanelerin dökülmeleri için musluğun titremesi

gerekmektedir. Bunun için de musluğun altından yan muhafaza tahtasına uzanan bir ahşap kol takılır. Bu kolun üzerine açılan iki delikten ikişer tane yaklaşık 40 cm uzunluğunda ince ve yassı tahta geçirilir. Uzun kısımları taşın dönme yönüne uzanacak şekilde takılırlar. Değirmen taşı dönmeye başladığında **çakıldak** adı verilen bu düzeneğin iki çift tahta çubuğu taşın üstünde titremeye başlar. Bu titreme, takılı oldukları kol aracılığı ile musluğa iletilir ve tanelerin taşın ortasındaki deliğe düzenli bir şekilde dökülmesi sağlanır.

Değirmen taşlarının tahılları parçalayıp ezerek un elde edebilmesi için iç yüzeylerinin pürüzlü olması gerekmektedir. Ancak, birbirine sürtünen taşların iç yüzeylerindeki **diş** denilen bu pürüzler zamanla yok olur ve 1-2 gün ara ile yenilenmeleri gerekir. **Dişoğu** adındaki ucu tırtıklı çekiçlerle yapılan bu işleme **dişemek** denmektedir. Oldukça ağır olan değirmen taşın bir tarafı **püskü** adı verilen uzun bir ağaç veya bir metal levye ile kaldırılarak altına 70-80 cm uzunluğunda **yuvak** denilen yuvarlak bir ağaç koyulur. Düz bir satıh üzerinde dönen ağaç ile taş bir miktar öne çekildikten sonra ters çevrilir. Böylece dişemek üzere taş hazırlanmış olur. Değirmenlerde 10-12 cm'den 25-30 cm'ye kadar farklı kalınlıklarda taşlar kullanılmıştır. Taşın kalınlığı, ağırlığı nedeniyle unun ince olmasında da etkilidir. Bazı taşların çevresine demir bir çember takılmaktadır. Alt taşın kenarları ince ortası kalın, üst taşın ise kenarları kalın ortası ince biçimde olmalıdır. Böylece, öğütülecek taneler taşlar döndükçe taşın ortasından kenarlara doğru hareket etmektedir. Ayrıca, orta kısımlarında tanelerin girebileceği kadar 1 cm civarında bir boşluk vardır ve kenarlara doğru gidildikçe bu boşluk azalmakta, taneler de ufalarak un halini almaktadır.

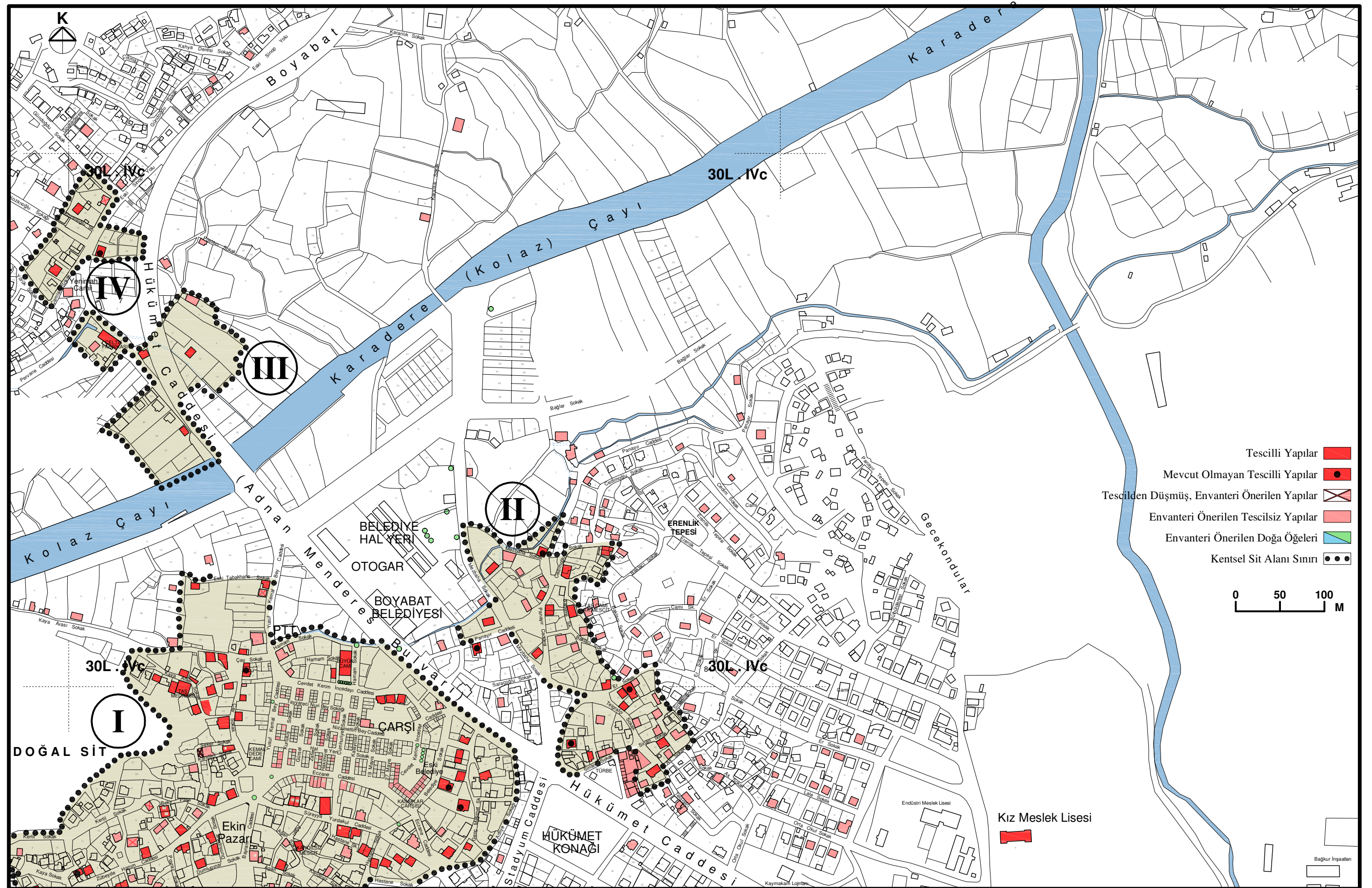
Değirmenin kenarlarındaki muhafaza tahtaları, taşların ön kısmında ikinci bir hazne oluşturacak şekilde çevrilir. Taşların ön kısmındaki lataların iki taş arasına gelen kısmı açılır ve öğütülen unun buradan dökülmesi sağlanır. **Ön tekne/unluk** adı verilen bu boşlukta veya içine yerleştirilen çuvalda, taşların arasından dökülen un toplanarak öğütme işlemi tamamlanmaktadır. Ayrıca, mevcut değirmenleri incelerken rastlanmamasına karşın doğrudan bilgi aktaran kişilerden; değirmen taşlarının ve taşların çevresindeki **yörelilik** adı verilen boşluğun üzerinde ahşap bir kapağın bulunduğu da öğrenilmiştir. Muhafaza tahtalarının çevrelediği değirmenlerin boyutları taşların boyutlarına göre değişmektedir. Genellikle 2.20-2.50 m uzunluğunda ve 1.30-1.50 m genişliğinde oldukları ölçülmüştür. Yükseklikleri ise yaklaşık 60 cm olup, taşların üst seviyesi kadardır.

Boyabat ve yakın çevresindeki su değirmenlerinin genel özelliklerinin anlaşılabilmesi için, rölövesi çalışılan örnek değirmenler yapısal olarak şu başlıklar altında incelenmiştir;

- Yakın çevreleri ve konumları
- Mimari özellikleri
- Yapım sistemleri ve malzemeleri
- Çalışma prensipleri ve kullanım şekilleri
- Mevcut durumları ve koruma önerileri

Çizelge 3.1 Alan çalışmaları sırasında Boyabat, Gazidere Tabaklısı Köyü ile Fahra Mahallesi ve Ekinören Köyü Aydınli Mahallesi'nde tespit edilen su değirmeni örnekleri listesi

YERİ	DEĞİRMENİN ADI	TAŞ/DİBEK SAYISI	MEVCUT DURUMU	RÖLÖVE	FOTOĞRAF
MERKEZ	Şamlıların Değirmeni	5 ocaklı	Kullanılmıyor, Tahrip Olmuş	Şekil Ek 5.1-6	Foto Ek 1.10-50
GAZİDERE TABAKLISI KÖYÜ	Ahmet Eskici Değirmeni	1 ocaklı	Kullanılmıyor, Çalışabilir	Şekil Ek 4.1	Foto Ek 1.51-59
	Hüseyin Öztürk Değirmeni	1 ocaklı	Yıkılmış		Foto Ek 1.60
	Ahmet Bican Değirmeni	1 ocaklı	Kullanılmıyor, Çalışabilir	Şekil Ek 4.1-2	Foto Ek 1.61-74
	Arif - Ahmet Ekiz Değirmeni	1 ocaklı	Yıkılmış		Foto Ek 1.75-76
	Hüseyin Saygın Değirmeni	1 ocaklı	Yıkılmış		Foto Ek 1.78-80
	Mustafa Baş ve Mehmet Ekizoğlu (Nafiz Yılmaz) Değirmeni	1 ocaklı	Yıkılmış		Foto Ek 1.81
	Ahmet - Nazım Yılmaz Değirmeni	2 dibek	Kullanılmıyor, Çalışabilir	Şekil Ek 4.8-9	Foto Ek 1.82-87
GAZİDERE TABAKLISI KÖYÜ, FAHRA MAHALLESİ	Hüseyin Ulu Değirmeni	1 ocaklı	Kullanılmıyor, Tahrip Olmuş		Foto Ek 1.88-89
	Hüseyin Çapkın Değirmeni (Çolak'ın Değirmenleri)	1 ocaklı	Kullanılmıyor, Çalışabilir		Foto Ek 1.90-94
	İsmail Aydın ve Recep Aslan ile Sarı Ali ve Sarı Bayram Değirmeni	3 ocaklı	Yıkılmış		Foto Ek 1.95-96
	İsmail Aydın ve Fazlı Ulu ile Çakır Erdem ve Saim Erdem Değirmeni	2 ocaklı	Yıkılmış		Foto Ek 1.97-98
	Recep Aslan ve Mehmet Güven Değirmeni	1 ocaklı	Kullanılmıyor, Tahrip Olmuş		Foto Ek 1.99
EKİNÖREN KÖYÜ, AYDINLI MAHALLESİ	Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafetin Gökçe Değirmeni)	1 ocaklı	Kullanılmıyor, Çalışabilir	Şekil Ek 4.3-7	Foto Ek 1.100-115
	Ekinören Köyü Aşağı Değirmen	1 ocaklı	Kullanılmıyor, Çalışabilir		Foto Ek 1.116-123

3.2.1 Şamlıların Değirmeni

Sinop ili, Boyabat ilçesi, Cami-i Kebir Mahallesi, Kasaba Bahçeleri Mevkii'nde bulunan Şamlıların Değirmeni; 81 ada, 1 nolu parsel üzerinde yer almaktadır. Kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan yapının doğusunda 81 ada 2 nolu parsele ait bahçe (Foto Ek 1.22), kuzeyinde 80 ada üzerindeki konut yapıları ve bahçeleri ile bağlara su taşıyan ark vardır. Batısında 104 adaya ait bahçe ile aralarında yaya yolu ve üzerinden geçen ark yer alırken, güneyinde değirmeni çalıştıran suyu taşıyan ark ile altından geçtiği betonarme konut yapısı (Foto Ek 1.15), güneydoğusunda ise 90 ada ve bu adadan geçerek değirmenin arkasından Panayır Caddesi'ne ulaşımı sağlayan merdivenler (Foto Ek 1.23) bulunmaktadır. Yapıya ulaşım kuzeybatısındaki bahçeler arasındaki yollardan sağlanabildiği gibi genellikle, Panayır Caddesi'ndeki yaklaşık +9.00 m kotundan +3.25 m kotuna inen beton merdivenler ve devamındaki eğimli yol kullanılmakta; +0.07 m kotuna, kuzeybatı cephesindeki giriş kapısına ulaşılmaktadır (Foto Ek 1.10)(Şekil Ek 5.1).

Değirmenin yapım tarihine ilişkin kesin bir bilgi yoktur. Yapıya ait Tapu Sicil Müdürlüğü'ndeki dosya incelendiğinde en erken Şubat 1904 tarihli bir belgenin yenilenmiş kopyasına ulaşılmıştır (Şekil Ek 3.15). 27.10.1976 tarihli bir belgede ise komşu parselle yaşanmış bir anlaşmazlığın sonuçlandığı karar bulunmaktadır. Bütün belgelerin Şamlı Ahmet Yayla ve hissedarları adına düzenlendiği görülmüştür (Şekil Ek 3.16). Bu kayıtların çoğunda Şamlıların Değirmeni; iki ocaklı, tek göz/tek kapı, 199 m² yüzölçüme sahip ve kargir bir değirmen olarak tanımlanmıştır. 19.07.2005 tarihinde Tapu Sicil Müdürlüğü'nden alınan sicil dökümünde ise ahşap değirmen olarak geçmekte ve 9331200 hissenin farklı oranlarda 12 hissedara kayıtlı olduğu görülmektedir (Şekil Ek 3.14). Yapının mevcut durumu ve içindeki su değirmeni düzenekleri hakkındaki bilgiler Şamlı Ahmet Yayla'nın oğlu Hüseyin Yayla'dan edinilmiştir. Günümüzde çalışmayan değirmen ile kendisi ilgilenmektedir.

Şamlıların Değirmeni; içinde 5 adet su değirmeninin bulunduğu ana değirmen yapısı, su değirmenlerinin çarklarına su taşıyan beton arklar ve bu arkların oluşturduğu su havuzu ile yapının kuzeydoğu köşesindeki bir ahır ve sonradan eklenmiş bir tuvalet yapısından oluşmuş bir yapı bütünüdür (Şekil Ek 5.1). Bu birimlerin dizilişi ve eklenmeleri, değirmeni çalıştıran suyun yapıya giriş-çıkışı doğrultusundadır. 104 nolu parsel üzerindeki betonarme konut yapısının altından geçen ark, suyu değirmenin arkasında (güneydoğusunda) bulunan su havuzuna taşımaktadır (Foto Ek 1.15). Havuza gelmeden önce arkın yanında bulunan metal savak açıldığında su havuza gitmeden bu kapaktan geçerek bahçeleri sulamak üzere yapının batısından yaklaşık 1.50 m uzağından akmaktadır (Foto Ek 1.16). Su havuzunda toplanan su,

havuzun tahliye savağı açıldığında buradan çıkarak bağları sulamak üzere Panayır Caddesi'ne paralel doğrultuda akmaktadır. Havuz içinden beş kola ayrılan kanalların ağzındaki savaklar açıldığında ise su, bu kanalların sonundaki deliklerden yaklaşık % 115 eğimle akarak yapıya ulaşmaktadır. +3.64 m kotundaki su, hızla yapının ± 0.00 m kotundaki zemininin altında bulunan yatay su çarklarına çarpılmaktadır*. Çarkları çeviren su yapı altında devam eden kanaldan akarak değirmenin kuzeyinden geçen arklara bağlanmaktadır (Şekil Ek 5.1-3).

Boyutları yaklaşık 9.50x10.50 m olan değirmen yapısının mahya yüksekliği +5.44 m'dir. Kuzeybatı cephesinde 3.57 m olan saçak yüksekliği, arazinin eğiminden dolayı güneydoğu cephesinde 2.40 m ölçülmektedir (Şekil Ek 5.3). Kuzeybatı ve güneybatı cephelerini birleştiren köşenin yaklaşık 1.50 m yarıçaplı bir yay ile oluşturulduğu görülmektedir. Yapıya kuzeybatı cephesinin ortasındaki çift kanatlı özgün ahşap kapıdan girilmektedir (Foto Ek 1.24-28). Kapının karşısındaki güneydoğu duvarının 1.20 m önünde, yan yana dizili 5 adet su değirmeni vardır (Foto Ek 1.30-33; Foto Ek 1.41-43). Kuzeydoğu köşesinde tahıl depolamak için kullanılan **herkil** adı verilen sandıklar (Foto Ek 1.29) bulunurken, kuzeybatı köşesinde değirmencinin odası yer almaktadır (Foto Ek 1.34-38). Zemini ahşap kaplı oda, üç duvarı ahşap sedirle çevrilmiş bir yaşam mekanı şeklindedir (Şekil Ek 5.2).

Yapının kuzeydoğu köşesinde bulunan ve değirmene gelenlerin hayvanlarının bırakıldığı tek katlı ahır yapısı, yaklaşık 5.50x5.80 m boyutlarında, 2.50 m yüksekliğindedir (Foto Ek 1.11; Foto Ek 1.48-50). Ayrıca, değirmenin giriş kapısının solundan +1.96 m kotuna çıkan merdivenlerle ahırın çatı aralığına ve bu kota sonradan eklenmiş helaya çıkılmaktadır. Sıvası yer yer dökülen yapıda ahşap taşıyıcı sistemin arasının tuğla ile doldurulduğu görülmektedir. Ahır yapısının kuzeydoğu köşesinde ise sonradan briket duvarla yapılmış yaklaşık 1.85x1.85 m boyutlarında bir tuvalet yapısı bulunmaktadır (Foto Ek 1.50).

Şamlıların Değirmeni'nin özgün yapım sistemine ilişkin kesin bir bilgiye ulaşılammıştır. Yapının mevcut durumu, büyük bir kısmının yenilenmiş olduğunu göstermektedir. Yenilenmiş betonarme döşemesi tuğla duvarla çevrelenmiş, bu duvarların +3.24 m kotu seviyesinde ise 33x40 cm'lik betonarme kirişler kullanılmıştır (Şekil Ek 5.3). Yaklaşık 30 cm kalınlığındaki tuğla duvarlardan doğu cephesi duvarının iç yüzeyinde 1.00 m yüksekliğinde, güney cephesi duvarının da orta kısmında yapı yüksekliğince özgün moloz taş duvarların korunduğu görülmektedir (Foto Ek 1.30-31). Güney cephesindeki bu duvar dışarı doğru

* Yapının altındaki domuzluk mekanına girilemediği ve burada ölçü alınmadığı için çarkların tam olarak hangi kotta yer aldığı bilinmemektedir.

kalınlaşmakta, betonarme su arkları ile yapı arasında bir bağlantı sağlamaktadır (Foto Ek 1.21)(Şekil Ek 5.3). Su havuzu ve kanallarının bulunduğu +4.34 m kotundaki platformun da yenilenmiş olduğu değirmenin maliklerinden Hüseyin Yayla'dan öğrenilmiştir. Hangi tarihte değiştirildiği bilinmemekle birlikte kendisi eskiden taş kanalların içindeki ahşap oluklarla suyun değirmene taşındığını belirtmiştir* (Foto 3.1). Ayrıca, +3.48 m kotunda doğu-batı doğrultusunda çatısının altına 60 cm aralıkla yerleştirilmiş 8x16 cm'lik ahşap kirişlemeler bulunmaktadır (Foto Ek 1.39). Bu elemanların üzerindeki ahşap kırma çatının yaklaşık 50 cm saçak oluşturduğu ve alaturka kiremitle kaplanmış olduğu görülmektedir (Foto Ek 1.40). Değirmenin çift kanatlı ahşap kapısı ile kapının metal kilit ve güllapları özgündür. Her biri farklı boyutlardaki ahşap pencerelerinin ise değiştirilmiş olduğu düşünülmektedir. Ancak, değirmencinin odasına ait ahşap kapı ve giyotin pencerelerin özgün olduğu görülmektedir.

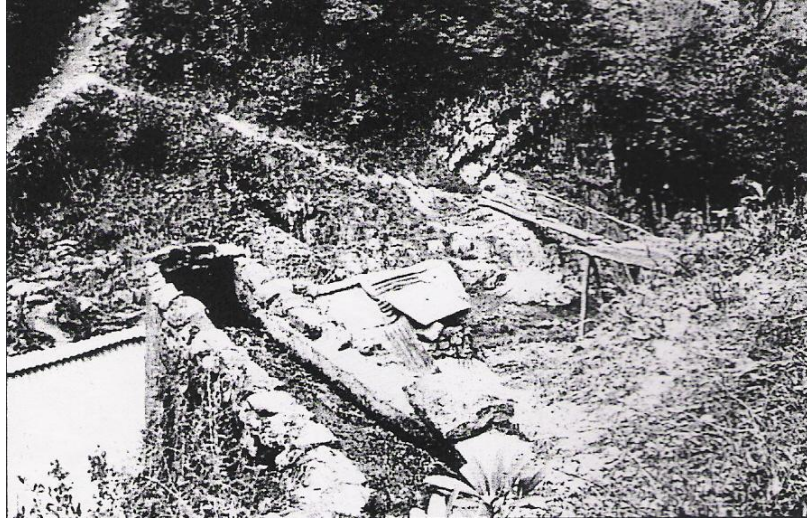

Foto 3.1 Bir su değirmenine su taşıyan taş oluk (Demir, 1997, 49)

Şamlıların Değirmeni'nin çalışma sistemi; yukarıda anlatılan yatay su çarkıyla çalışan türbin tipi su değirmenlerinin kullanılarak un elde edilmesi şeklindedir (Şekil Ek 5.4-6). Beş ocaklı olarak tarif edilen yapının domuzluk mekanına ulaşamamıştır. Bu yüzden yapı altındaki mimari ve düzenek hakkında kesin bir bilgi edinilememiştir. Yapı içindeki değirmen taşlarının ise farklı büyüklük ve kalınlıklarda olduğu görülmüştür. Unun niteliğini etkileyen bu durum hangi tahılın hangi değirmende öğütüleceğini de belirlemektedir. Değirmenlerin arasında bulunan +0.80 m kotundaki ahşap döşemeler ise, tahıl boşaltılırken tekneye ulaşımı

* Boyabat ve yakın çevresindeki alan çalışmaları sırasında taş oluklara rastlanmamıştır. Ancak, Ordu yöresindeki değirmenler hakkında yapılmış bir çalışmada, bir su değirmenine su taşıyan arkın taş malzemeden yapıldığı görülmektedir (Foto 3.1).

kolaylaştırmaktadır. Değirmen sahibinden alınan bilgiye göre; günde 24 saat çalışan tek bir değirmende 80 ölçek un öğütülmekte ve 1 ölçek 16 kg.'a karşılık gelmektedir.

Şamlıların Değirmeni'nin yaklaşık 25 yıldır kullanılmadığı öğrenilmiştir. Bu süre içerisinde gün geçtikçe tahrip olan yapının hiçbir ögesinin korunmadığı gözlemlenmiştir. 13.10.2003 tarihinde bazı onarımlarla tekrar çalıştırılabilir durumda olan değirmenlerin 25.09.2004 tarihinde yapılan rölöve çalışmaları sırasında gerek atmosfer koşulları gerek yapılan bilinçli tahribatlar nedeniyle tamamen kullanılmaz hale geldiği tespit edilmiştir (Foto Ek 1.41-43; Foto Ek 1.33). En kısa sürede yapı ve içindeki düzenekler, su havuzu ve kanallar temizlenmeli; kullanılabilir durumda olan elemanların bakımı yapılmalı, kullanılamayacak durumdaki elemanlar ise aslına uygun biçimde tamamlanmalıdır. Ayrıca, Boyabat yakın çevresinde tespit edilmiş kullanılmayan değirmenler, yok olmalarını da önlemek amacıyla buradaki üretim zincirine dahil edilebilirler. Üretim amaçlı olmasa da, çalışma prensibinin ve geleneksel yöntemle üretim yapan bir yapı içindeki iş akış şemasının anlaşılabilmesi için sistem, çalışabilir duruma getirilmelidir.

3.2.2 Ahmet Eskici Değirmeni

Boyabat kent merkezine yaklaşık 10-12 km mesafede bulunan Gazidere Köyü, Gazidere Tabaklısı Köyü ile Fahra Mahallesi, kentin çeltik tarlalarını sulayan Gazidere Çayı kenarında yer almaktadırlar. Foto Ek 1.51'de, Gazidere Tabaklısı Köyü çeltik tarlaları ile köprübaşı mevkiinde bulunan değirmenler görülmektedir. Değirmenler, Gazidere Çayı üzerinden geçen köprü ile çeltik tarlalarına ve köye bağlanmaktadır. Civar köyler tarafından da kullanılmış olan bu değirmenlerin 5-10 yıldır kullanılmadığı öğrenilmiştir*.

Gazidere Çayı'ndan yaklaşık 15-20 m uzaklıkta, yan yana konumlanmış 4 adet değirmen vardır. Ancak, bu yapılardan iki tanesinin tamamen yıkılmış olduğu ve sadece değirmen taşlarının kaldığı görülmektedir. Köprüden sonra sırasıyla Ahmet Eskici Değirmeni, Hüseyin Öztürk Değirmeni, Ahmet Bican Değirmeni ve Arif - Ahmet Ekiz Değirmeni bulunmaktadır (Şekil Ek 4.1)(Foto Ek 1.52-54).

Ahmet Eskici Değirmeni, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda konumlanmıştır (Şekil Ek 4.1). Gazidere Çayı'na bakan yapıya kuzeybatı cephesinden girilmektedir. Güneybatı yönünde yapı yüksekliğinde, kuzeybatı yönünde giriş kapısının sağında 80 cm yüksekliğinde

* Gazidere Tabaklısı Köyü ve Fahra Mahallesi'ndeki değirmenler hakkındaki bilgiler; çeltik ekimi ile uğraşan Zekeriya Ekiz'den alınmıştır.

ve yapıya bitişik biçimde moloz taş duvarlar bulunmaktadır. Ayrıca, kuzey köşesinde yıkılmış olan Hüseyin Öztürk Değirmeni'ne ait bir moloz taş duvar vardır. Yapıya güneydoğu yönünde n su getiren ahşap germe oluklar çökmüş durumdadır. Domuzluk mekanından dereye doğru akan suyu taşıyan ve kenarları taşla örülmüş ark, giriş kapısının altında sola kıvrılarak komşu değirmene ait duvarı takip ederek dereye bağlanmaktadır (Foto Ek 1.55-56). Derinliği 1.20 m olan ve günümüzde içinde su bulunmayan arkın üzerine yerleştirilen büyük sal taşları ile diğer tarafına geçiş sağlanmıştır.

Yaklaşık 7.50x6.20 m boyutlarındaki tek göz/mekan değirmenin yüksekliği saçakta 2.65 m, mahyada .40 m'dir. Mekanın kuzeydoğu yönünde 2.70 m genişliğinde ve döşemesi 20 cm yükseltilmiş bir ambar bölümü bulunmaktadır. Ambarı üç adet ahşap dikme ve üzerlerindeki kiriş sınırlamaktadır (Foto Ek 1.57). Ambarın önünde güneydoğu duvarından 2.60 m genişliğince 30 cm yükseklinde bir taş set vardır. Bu setin üzerinde ise 145x220 cm boyutlarında değirmen düzeneği bulunmaktadır (Foto Ek 1.58). Güneybatı duvarından 190 cm uzaktaki değirmenin yanından itibaren 15 cm yüksekliğinde bir ahşap döşeme ile ocaklık kısmı oluşturulmuştur (Foto Ek 1.59) (Şekil Ek 4.1).

Yapıyı çevreleyen kuru moloz taş duvarların kalınlığı yaklaşık 80 cm'dir. Yapı zemininde büyük sal taşları kullanılmıştır. Kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda, alaturka kiremit kaplı ahşap beşik çatısının mahyasında kedilik adı verilen ve Boyabat geleneksel mimarisinde de görülen bir yapı elemanı bulunmaktadır. Yapı, sadece kedilikten ışık almaktadır.

Değirmenin çalışma prensibi, incelenen bütün un değirmenlerinde olduğu gibi yüksekte akıtılan suyun hızla yatay çarkın kepçelerine çarpması ve bağlı olduğu dikey mil ile birlikte taşı da çevirerek unun öğütülmesine dayanmaktadır.

Günümüzde artık kullanılmayan değirmenin su taşıyan olukları çökmüş durumdadır. Domuzluk mekanına girilemediği için çark ve bağlı olduğu alt aksamın durumu hakkında bilgi edinilememiştir. Ancak, zemin üstündeki değirmen düzeneği çalışabilir durumdadır. Yapının mimarisinin ve değirmen düzeneğinin korunmuş olması, yanında 3 adet değirmenin daha bulunması, kentten araçla ulaşımın sağlanabileceği bir konumda bulunması, su kaynağına bağlantısının açık olması, görsel olarak çeltik tarlaları ve köy yerleşiminin yakınında olması; yanındaki diğer yapılarla birlikte bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşündürmektedir. Yıkılmış olan değirmenler olduğu gibi korunmalı, ayakta olan Ahmet Eskici ve Ahmet Bican değirmenlerinin çalışır durumda olması sağlanmalı, geleneksel üretim yapılarına örnek teşkil edecek biçimde yakın çevrelerinin de düzenlenmesi, gelecek

ziyaretçilerin üretimin her aşamasını izleyebilecekleri bir ortamın oluşturulması sağlanmalıdır.

3.2.3 Ahmet Bican Değirmeni

Gazidere Tabaklısı Köyü Köprübaşı'nda yan yana yer alan dört değirmenden geriye kalan ikinci değirmendendir (Foto Ek 1.61-62) (Şekil Ek 4.1). Kuzey-güney doğrultusunda konumlanmış yapı, Ahmet Eskici Değirmeni'nin 6.50 m doğusunda yer alır. Kuzey yönünde Gazidere Çayı ve değirmeni çaya bağlayan ark vardır. Güney yönünde ise yamaç üzerinde ahşap oluklarla yükseltilmiş suyun dik bir şekilde aşağı akıtılmasını sağlayan germe oluklar bulunmaktadır (Foto Ek 1.65-67). Yapıdan daha yüksek kotta bulunan ahşap olukları taşımak için ahşap çatkılar kullanılmıştır. En az 2.00 m boyundaki ahşap çatkılarının oluşturduğu taşıyıcı sisteme **domuz damı** adı verilmektedir. Ahşap oluğun ağzında ise kapak görevi gören bir ahşap **savak** bulunmaktadır. Bu ağızdan itibaren kullanılan eğimi yüksek demir oluklar, suyu yapının altındaki domuzluk mekanına taşımaktadır (Şekil Ek 4.2).

Yaklaşık 6.00x5.00 m boyutlarındaki tek mekandan oluşan yapı, saçakta 2.07 m, mahyada 2.87 m yüksekliğindedir. Yapıya kuzey cephesinin doğu köşesindeki 113x173 cm boyutlarındaki ahşap kapıdan girilmektedir (Foto Ek 1.63-64). Yapı içinde işlevlerin gerçekleştiği alanlar güney duvarı önünde sıralanmıştır. Güney duvarından 2.95 m mesafede 15 cm yüksekliğinde bir taş set oluşturulmuştur. Taş setin üzerine batı duvarından 1.40 m sonra değirmen düzeneği yerleştirilmiştir. 144x220 cm boyutlarındaki değirmenden sonra güney duvarında bulunan ocaklığın önü ahşap döşeme tahtasıyla kaplanarak ambar ve ısınma alanı oluşturulmuştur.

70 cm kalınlığında moloz taş duvardan oluşmuş yapının ahşap beşik çatısı doğu-batı doğrultusundadır ve üzeri alaturka kiremit kaplıdır. Mahyanın ortasında kedilik bulunmaktadır (Foto Ek 1.74). Kedilik ve giriş cephesindeki 60x60 cm boyutlarındaki pencere ile aydınlatma sağlanmaktadır (Foto Ek 1.64; Foto Ek 1.73). Yapının döşemesinde büyük sal taşları kullanılmıştır. Kuzey duvarının hemen altında, domuzluk mahallinden çıkan suyu dereye bağlayan ark bulunmaktadır. 1.20 m genişliğinde ve 90 cm derinliğindeki arkta su bulunmamaktadır. İçine girildiğinde yapının domuzluk mahalline ulaşılmaktadır (Foto Ek 1.68). Yapı altından geçen arkın duvarlarının moloz taştan yapıldığı, yapı döşemesindeki sal taşlarının ahşap kirişler üzerinde taşındığı görülmektedir.

Yatay su çarkı ve ona bağlı taşlar ile un elde etmek için kullanılmış değirmen düzeneği, bu düzeneği çalıştırmak için su taşıyan oluklar ve bu sistemi barındıran yapının kullanılabilir

durumda olduğu görülmüştür (Şekil Ek 4.2). Bu değirmenlerin günde 24 saat çalıştıkları ve bu süre içerisinde 80 ölçek un öğüttükleri öğrenilmiştir. Değirmencinin ise hizmeti karşılığı 4 ölçekte 1 ölçek **hak** aldığı, bunu da **hak alma oluğu** adı verilen, içi tekne biçiminde oyulmuş geniş ağaç kütüğü içinde biriktirdiği öğrenilmiştir (Foto Ek 1.70). Batısında Hüseyin Öztürk Değirmeni'nin, doğusunda Arif-Ahmet Ekiz Değirmeni'nin yok olmasına rağmen dört adet değirmenden oluşan yapılar bütününe mevcut haliyle korunması, kullanılabilir kısımlarının aslına uygun biçimde gerekli onarımları yapılarak sergi amaçlı kullanılması önerilmektedir.

3.2.4 Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni)

Boyabat Ekinören Köyü'nün Aydınli Mahallesi'nde köy içinde bulunan değirmen, eğimli bir araziye konumlanmıştır. Güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanan yapının kuzeydoğu yönünde değirmene su taşıyan oluk bulunmaktadır*. Güneybatısında ise değirmenden çıkan suyun aktığı, bağları sulayan ark yer almaktadır (Foto Ek 1.100-102) (Şekil Ek 4.3).

5.00x3.80 m boyutlarındaki tek mekandan oluşan değirmen yapısına güneydoğu cephesindeki 88 cm genişliğinde, 1.90 m yüksekliğindeki ahşap kapıdan girilmektedir. Yapının doğu köşesinde ocaklık bölümü bulunmaktadır. Ocaklığın yanından itibaren 30 cm yükselen taş zeminin üzerinde, kuzeybatı duvarından 85 cm, kuzeydoğu duvarından 100 cm uzaklıkta değirmen düzeneği kurulmuştur (Foto Ek 1.104) (Şekil Ek 4.3). Değirmenin altındaki suyun aktığı kanal ise güneybatı cephesinde açılmaktadır.

Kuzeybatı ve kuzeydoğu cepheleri ile güneydoğu cephesinin bir kısmı 80 cm kalınlığında harçlı moloz taş duvarla çevrilidir. Diğer cepheleri ise yatay ahşap yarma tahtalarla kapatılmıştır. Yapı, güneybatı cephesinin ortasındaki 40x40 cm büyüklüğündeki pencere boşluğundan ışık almaktadır (Foto Ek 1.100). Saçakta 2.05 m yüksekliğindeki duvarlar mahyada 2.80 m yüksekliğindedir. Üzeri marsilya tipi kiremitle kaplı ahşap beşik çatının mahyası kuzeybatı-güneydoğu doğrultusundadır. Zemini taşla kaplı yapıda domuzluk mekanı ve su çıkışı sağlayan arkın üzeri ahşap latalarla kapatılmıştır (Şekil Ek 4.4).

Yatay su çarkı ile çalışan un değirmeninin boyutları yaklaşık 1.20x2.00 m'dir (Şekil Ek 4.5-7). Değirmenin su çarkının dönmesini sağlayacak suyu yükseğe taşıyan ahşap germe oluklar, yapının kuzeydoğusundaki yol üzerinden ahşap çatılarla taşınmıştır (Foto Ek 1.112-115). Ancak Foto Ek 1.113'te de görüldüğü gibi olukların bir kısmı sökülerek değirmene suyun

* Ekinören Köyü ve değirmenlerinin suyunun Bürnük mevkiinden geldiği öğrenilmiştir.

gitmesi önlenmiştir. Böylece, 4-5 sene öncesine kadar çalışmakta olan değirmen günümüzde kullanılmamaktadır. Un öğütme işleminin Boyabat ve civarındaki fabrikalarda yapılması nedeniyle değirmenlere ihtiyaç duyulmamaktadır. Bu nedenle artık kullanılmayacağı düşünülen bu ve benzeri geleneksel üretim yapılarının yazılı ve görsel olarak belgelenmesi ve aslına uygun bir biçimde bilgilendirme amacıyla uygun başka bir ortamda sergilenmesi sağlanmalıdır.

3.2.5 Ahmet - Nazım Yılmaz Değirmeni

Gazidere Tabaklısı Köyü içinde bulunan değirmen yapısı, iki kademeli bir bahçe içinde kuzey-güney doğrultusunda yer almaktadır. Kuzey cephesinin yaslandığı üst bahçede değirmeni çalıştıracak suyu taşıyan ahşap oluklar vardır. Ahşap oluklar, yapının batısında bulunan su çarkının dönmesini sağlayacak şekilde yüksekte konumlanmıştır. Bölgede **su dolabı** olarak da adlandırılan dikey çarkı çeviren su, zeminde oluşturulmuş su yolunda akarak bahçeleri sulamaktadır. Güney yönünde değirmene ulaşımı sağlayan toprak yol ve arkasında bir toplanma mekanı oluşturan yeşil alan vardır (Şekil Ek 4.8).

Tek kapalı mekandan oluşan yapı, 6.20x6.25 m boyutlarındadır. Saçakta 2.00 m olan duvar yüksekliği mahyada 3.40 m'dir. Doğu-batı doğrultusundaki ahşap beşik çatısı alaturka kiremitle kaplıdır (Şekil Ek 4.9). Kare plana sahip yapıya güney cephesinin sağındaki 108x180 cm boyutlarındaki tek kanatlı ahşap kapıdan girilmektedir. Doğu duvarının kuzey duvarıyla birleştiği köşede 45 cm derinliğindeki ocaklık bulunmaktadır. Ocaklığın önündeki bir taşın üzerine batı cephesi dışında bulunan ahşap su çarkının ahşap mili oturtulmuştur. Bu mil, yapının kuzey duvarından 40 cm öndedir. Mekanın batı yönünde ise, 2.10 m genişliğinde ve yükseltilmiş ahşap yüzeyde çalışan dink düzeneği bulunmaktadır (Foto Ek 1.83)(Şekil Ek 4.8).

Yapının doğu ve kuzey duvarları 60-80 cm kalınlığında kargir moloz taş duvarlardır. Doğu duvarı ocaklığın olduğu kısımda eğrisel bir şekilde doğuya yönelerek kuzey duvarının devamı şeklindeki bahçe duvarını oluşturmaktadır (Şekil Ek 4.8). Batı ve güney duvarları ise, birbiri üzerine bindirilmiş yatay lataların ahşap dikmelerin dışına kaplanması ile oluşturulmuştur (Şekil Ek 4.9).

Un değirmenlerinden farklı bir düzeneğe sahip yapının; çeltik fabrikaları kurulmadan önce çeltik, buğday vb. kabuklu tanelerin kabuğunu temizlemek ya da parçalamak amacıyla

kullanıldığı öğrenilmiştir*. Düzeneğin çalışma prensibi; düşey su çarkına bağlı yatay bir milin döndürülmesi ve mile takılı olan kanatların dönerken tek mesnet noktasıyla yatay düzleme bağlanmış ve mile dik konumdaki uzun tokmaklara çarpması, mesnet noktasından hareket eden tokmakların diğer uçlarının inip-kalkması ve çukurdaki tahılı dövmesi ilkesine dayanmaktadır.

Yarıçapı 35 cm, uzunluğu 6.00 m ölçülen ahşap mil; dink düzeneğinin hareketi ileten elemanıdır. Ağaç kütüğünden yapılmış mili yerden yükseltmek için iki ucunda taş yastıklar kullanılmıştır. Yapının batı cephesi duvarından dışarı çıkan milin ucunda yarıçapı yaklaşık 1.70 m, genişliği yaklaşık 55 cm olan dikey bir su çarkı bulunmaktadır (Foto Ek 1.82; Foto Ek 1.84; Foto Ek 1.87). Çarkın sabitlendiği milin üzerine 35 cm ara ile iki delik açılmıştır. Birbirine dik yönde açılmış deliklerden 90x23 cm boyutlarında 10 cm kalınlığında iki kanat geçirilmiştir (Foto Ek 1.85). Böylece mil dönerken kanatlardan biri yatay konumdayken diğerinin düşey konumda olması sağlanmıştır. Milden 50 cm uzaklıkta geniş bir ahşap kütük bulunmaktadır. 1.60 m sonra ise 30 cm yüksekliğinde, 1.20 m boyunda olup ucunda iki **dibek** çukuru bulunan ahşap döşeme vardır. 60 cm derinliğinde olan bu çukurlarda 70 cm uzunluğunda 20 cm çapında ahşap **tokmaklar** bulunmaktadır. Tokmaklar, 3.00 m uzunluğundaki kolların 10 cm genişliğindeki uçlarına takozla bağlanmıştır (Foto Ek 1.86). Tokmakları tutan kolların 25 cm genişliğindeki diğer uçları ise mile takılı olan kanatların altına kadar uzanmaktadır. Bu uçlarına yakın bulunan ahşap kütüğe mesnet oluşturacak şekilde tel veya kama ile bağlanmışlardır. Ayrıca, mil üzerindeki kanatların çarptığı kısma 1.20 m uzunluğunda ahşap takviye edilerek kollar desteklenmiştir (Foto Ek 1.85).

Su çarkının üzerindeki ahşap oluktan akan su, çarkın kanatlarına çarpmakta, çarkı ve bağlı olduğu mili döndürmektedir (Şekil Ek 4.9). Dönmekte olan milin üzerindeki kanatlar sıra ile önlerindeki kollara çarpmakta, kolları mesnetlerinden hareket ettirerek uzun olan uçlarını havaya kaldırmaktadır. Kısa olan uçlarının dönmekte olan kanatlardan kurtulmasıyla yaklaşık 1.10 m yükselmiş olan tokmaklar hızla dibek çukurlarına düşmekte ve içindeki tahılı dövmektedirler. Bu işlem sırasında **dinkçi** adı verilen görevli ise tokmakların havaya kalktığı sırada dibeklerdeki tahılı karıştırmakta ve her tanenin eşit ölçüde dövülmesini sağlamaktadır.

Günümüzde kullanılmayan yapının genellikle çeltik için kullanılan düzeneği basit onarımlarla

* Dink adı verilen düzeneğin başka bir örneğine Boyabat ve yakın çevresinde yapılan alan çalışmaları sırasında rastlanmamıştır. Ancak, dink veya dibek adı verilen, yine aynı işlev için kullanılan farklı düzeneklerin kullanıldığı da görüşülen kişilerden öğrenilmiştir.

kullanılabilecek durumdadır. Üstten çevrilen dikey su çarkı ise çevredeki bitkiler tarafından sarılmış durumdadır (Foto Ek 1.82; Foto Ek 1.87). Bu nedenle öncelikle yapı ve elemanlarının temizlenmesi, kullanılamayacak durumdakilerin aslına uygun bir biçimde onarılması gerekmektedir. Alan çalışması sırasında benzer bir örneğine rastlanmayan yapının yakın çevresiyle birlikte belgelenmesi gerekmektedir. Artık ihtiyaç duyulmaması nedeniyle özgün ortamında korunamaması halinde, Boyabat kentinde geleneksel üretim yapılarının sergilenebileceği uygun bir ortama taşınması sağlanabilir.

3.3 Boyabat Yakın Çevresindeki Su Değirmenlerinin Günümüzdeki Durumları ve Koruma Önerileri

Boyabat ve yakın çevresindeki 15 adet değirmen incelendiğinde; Boyabat su değirmenlerinin genellikle dere kenarlarına ya da bulundukları yerleşime su taşıyan arkların yakınına kurulduğunu söyleyebiliriz. Genellikle tek mekandan oluşan değirmen yapısının büyüklüğü, içindeki değirmen düzeneklerinin sayısına göre değişmektedir. Tek taşlı/ocaklı denilen ve içinde bir tane değirmen düzeneği bulunan bir yapı, en fazla 8x8 m boyutlarında ve 2.75 m yüksekliğindedir. Bu tek mekanın içinde gerçekleşen eylemlere göre bazı bölümlenmeler görülmektedir. Bu bölümler; değirmene getirilen hububatın toplanması için bir ambar veya herkil denilen sandıklar ile gece de çalışmaya devam eden değirmende, değirmencinin ve ürün sahibi çiftçilerin ısınması için bir ocaklık olarak biçimlenmiştir (Şekil Ek 4.1; Şekil Ek 4.3; Şekil Ek 4.8). Büyük kapasiteli değirmen yapılarında (Şamlıların Değirmeni, Şamlılar Çeltik Fabrikası), değirmencinin kalacağı bir oda bulunmaktadır (Şekil Ek 5.2; Şekil Ek 7.4).

Buğday, mısır gibi tanelerden un elde edilen değirmenlerde; yatay su çarkı sayesinde yatay düzlemde dönen iki taşın arasında taneleri öğüten türbin tipi su değirmeni düzenekleri kurulmuştur. Bu değirmenlerde kullanılan ve 1-2 gün ara ile dişenen/dişlenen değirmen taşlarının birçoğunun Uzunçay (Ayancık yolu üzerinde) ve Gömürgen (Dodurga yakınlarında) mevkilerinden getirildiği, metal elemanlarının ise (baltacık demiri, mih, çivi vb.) Boyabat'ın çarşısındaki demircilere yaptırıldığı öğrenilmiştir.

Çeltik, buğday gibi kabuklu taneleri kabuğundan temizlemek veya taneleri parçalayarak keşkeklik vb. elde etmek için kullanılacak değirmen tiplerinde ise dink, dibek gibi tokmaklayarak veya ezerek çalışan düzenekler kurulmuştur. Bu düzeneklerde dikey su çarkı kullanılmıştır. Bölgede, yapımı alttan çevirmeli dikey su çarklarına göre daha zor olmasına karşın, verimi yüksek olan üstten çevirmeli dikey su çarklarının tercih edildiği görülmektedir. Bu tip değirmenlerin un değirmenlerine göre daha erken terk edildiği, çeltik fabrikaları

kurulmadan önce eltik işlemenin sadece buralarda yapıldığı bilinmektedir.

Bugün tamamına yakını terkedilmiş olan su değirmenleri korunması gerekli kùltür mirası taşınmazlardır. Çalışabilir durumdaki değirmenlerin mümkün olabildiğı takdirde yerinde ve özgün çevreleriyle birlikte, mümkün olamadığı durumlarda ise sergilenebilecekleri bir yerde özgün düzenek biçimleri ile korunmaları sağlanmalıdır. Bu örnekler; özgün konumları belgelendikten sonra müze ya da çalışan bir değirmen veya fabrika gibi işlev açısından uygun bir yerdeki sisteme dahil edilebilirler. Kastamonu’da Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi örneğinde olduğu gibi özgün yerinde korunamayacak durumdaki kùltür varlıklarını özgün biçimleri ile başka bir ortamda korumak, bu geleneksel üretim yapılarının tümüyle yok olmalarını engellemektedir (Foto Ek 1.126-134). Ayrıca, bu ve benzeri geleneksel üretim konularında sözlü tarih araştırması eksikliği ve yapılması gerektiğı gör÷lmüştür. Boyabat kent merkezi ve köylerinde değirmencilikle uğraşmış kişiler ile bir sözlü tarih araştırması yapılmasının, bu çalışma ile edinilen bilgilerin müze ve eğitim amaçlı teşhir uygulamalarında kullanılmasının çok yararlı olacağı açıktır.

4. ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI

Sinop ili, Boyabat ilçesi, Kemaldede Mahallesi, Köprübaşı Mevkii'nde bulunan Şamlılar Çeltik Fabrikası; 9 pafta, 383 ada 100 parselde yer alır. Kuzeybatısında Pervane Caddesi, kuzey ve kuzeydoğusunda Eski Sinop Yolu ile çevrelenmiştir. Güneyindeki komşu parselde ise geleneksel bir konut ve bahçesi yer almaktadır (Şekil Ek 6.1). İlk olarak 10.03.1979 tarihinde 96 tescil numarası verilerek Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından koruma altına alınan fabrikanın tescil numarası, 23.10.1987 tarih ve 3772 sayılı kararla 94 olarak yenilenmiştir (Şekil Ek 3.12-13).

Fabrikanın bugün üzerinde bulunduğu yol, eskiden “Sinop Şosesi” adıyla kente girişi sağlayan ve kenti Sinop’a bağlayan ana yol olarak kullanılmakta imiş. 1970’lerde açılan Adnan Menderes Bulvarı (ilk adı Hükümet Caddesi) ile bu yol “Eski Sinop Yolu” adı ile tali bir yol olarak kullanılmaya başlamıştır. Böylece, ana yol üzerindeki fabrika, arka planda kalmasına karşın kente girişte ilk görülen tarihi yapılardan biri olması, gelişen teknolojiye ve değişen kentleşmeye karşın büyük oranda korunabilmiş bir yapı olması, geleneksel üretimi devam ettiren bir işleve sahip olması nitelikleri ile korunmaya değer bir kültür varlığıdır.

4.1 Şamlılar Çeltik Fabrikası’nın Tarihçesi

Fabrikanın yapım tarihine ilişkin kesin bir bilgi yoktur. Ancak, mevcut ahşap giriş kapısından sökülmüş olan demir kilit üzerinde H. “1325”, (M. 1907) tarihi kayıtlıdır (Foto Ek 1.226). Ayrıca, Boyabat’ın 20. yüzyıl başlarında Boyabat Kalesi’nden çekilmiş bir siyah-beyaz fotoğrafında fabrikanın mevcut olduğu görülmektedir (Foto Ek 1.154).

Şamlılar Çeltik Fabrikası’na ait Tapu Sicil Müdürlüğü’nde bulunan dosya incelendiğinde yapının mimarisi ve geçirdiği evreler hakkında bir bilgiye ulaşılamamış, ancak, yapının sahiplerinin kimler olduğu öğrenilmiştir*. Bir diğer bilgi ise 1920’li yıllarda fabrikanın çalışır durumda olduğuna ilişkindir**.

* Başlangıç tarihleri bilinmemekle birlikte 1934 ve 1944 yıllarında İsmail Ağaoğlu ile oğlu Mehmet Ağaoğlu’nun mülkiyetlerinin sürdüğü bilinmektedir. Daha sonra Lütfü Ağaoğlu ile Muhittin Gökmen; 1959-1971 arasında Mustafa Tahir Genç; 1971-1984 arasında birer hisse ile Ali Sütçüoğlu, Ömer Sütçüoğlu, İsmet Yayla, Hüseyin Yayla, iki hisse ile Abdullah Yayla mülk sahibi iken günümüze kadar 2 hisse ile Abdullah Yayla ve dört hisse ile Hüseyin Yayla fabrikanın sahibi olmuşlardır (Şekil Ek 3.1-8).

** 03.07.1973 tarihli Tapu Kadastro Müdürlüğü’nün yerinde hazırladığı tutanakta Bekir Kabasakal’ın ifadesinde kendisinin 1920-1954 yılları arasında fabrikanın makinistliğini yaptığı geçmektedir (Şekil Ek 3.8c).

4.2 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Yerleşim Planı ve Yakın Çevreyle İlişkisi

Güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda Eski Sinop Yolu'na paralel olarak konumlanmış olan Şamlılar Çeltik Fabrikası, yaklaşık 10.00x25.35 m boyutlarında dikdörtgen biçimli bir plana sahiptir (Foto Ek 1.170) (Şekil Ek 6.1). 3 katlı olan yapı, uzun kenarı boyunca yaklaşık 3.50 m genişliğinde 7 modülden oluşmaktadır. Eğimli bir arazide yer alan fabrikanın doğu köşesi +1.63 m kotunda, kuzey köşesi +4.17 m kotundadır (Şekil Ek 6.11). Batı köşesinde +3.68 m kotundan +0.40 m kotuna geçilirken güney köşesinde +0.14 m kotundan +1.09 m kotuna geçilmektedir (Şekil Ek 6.13). Yapının kuzeyindeki son modül, eğime uyarak yarım kat kot farkı ile yerleşmiş olup, fabrikanın iki bölümden oluşmasını sağlamıştır (Foto Ek 1.189). Araziye farklı kotlarda yerleşmesinden dolayı Güneybatı ve güneydoğu cephelerinde 3 katlı görünen yapı, kuzeybatı ve kuzeydoğu cephelerinde 2 katlı görünmektedir (Foto Ek 1.178; Foto Ek 1.203-205). Fabrikanın Boyabat kent merkezine bakan güneydoğu cephesindeki ana girişi 118 cm aşağıda, kuzeybatı cephesindeki kahvehane girişi ise 12 cm aşağıda kalmaktadır. Kuzeydoğu cephesi önündeki beton zemin ise kahvehane tarafından ön bahçe olarak kullanılmaktadır.

+3.68 m kotunda Pervane Caddesi'ne paralel olarak gelen su arkı, fabrikanın kuzeybatı yönünde parsel içine girmektedir. Buradaki beton zeminin altından yapının kuzey köşesine ulaşan ark, bugün mevcut olmayan su çarkını çevirmek üzere aşağıya dökülmektedir (Foto Ek 1.201). Yapının kuzeybatı cephesindeki trotuvarın altından devam eden ark, yapının doğu köşesinde doğrultusunu değiştirerek Eski Sinop Yolu ve Adnan Menderes Bulvarı'nı geçmekte ve Kolaz Çayı'na ulaşmaktadır (Şekil Ek 6.1). Fabrikaya gelene kadar geçtiği yerlerde suya karışan çöpler, kuzeybatı yönündeki beton zeminin altına inmeden arkın fabrikaya girişinde bir süzgeç bulunmaktadır. Ayrıca, fabrikanın güneydoğu yönündeki beton zeminde de kanalın içine girerek temizliğinin yapılabilmesi için bir kapak yer almaktadır (Foto Ek 1.175).

Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın güneybatısında 3 katlı ev ve bahçesi bulunmaktadır (Foto Ek 1.222). Fabrikanın güneydoğu cephesine bitişik konumda yer alan iki kanatlı ahşap kapı ile girilen bahçede konuta ait üç adet müstemilat bulunmaktadır. Kapının solunda ahşap bir kümes vardır (Foto Ek 1.174). Fabrika duvarına yaslanmış olan tek katlı 6.73x2.78 m boyutlarındaki briket yapı ise depo olarak kullanılmaktadır (Foto Ek 1.210). Fabrikada yapılan rölöve çalışması sırasında, çeltik kapçıklarının toplanması için fabrikanın bu yapıya bitişik duvarında fabrika sahiplerinin bir kapı açtığı tespit edilmiştir. Briket yapının bitiminde bu yapıya dik bir şekilde bahçeyi enine bölen ve ahşap çatkı arasına taş, tuğla vb. çeşitli

malzemelerle gelişigüzel bir şekilde yapılmış bir duvar bulunmaktadır (Foto Ek 1.222). Bu duvarın ahşap kapısından geçilen +0.40 m kotundaki bahçede hıms tekniğinde yapılmış, tek katlı bir müştemilat yer almaktadır. 6.90x3.78 m boyutlarındaki müştemilatın ön cephesinde giriş kapısı ve iki penceresi vardır (Foto Ek 1.214-215). Harap durumdaki yapının arka kısmında yine fabrikaya bitişik bir şekilde 1.78x1.62 m boyutlarında tuğla bir ek yapılmıştır (Foto Ek 1.216-217). Beton kaplanmış zeminde küçük çiçeklikler oluşturulmuştur. Fabrikanın güneybatı-kuzeybatı köşesinde, arazi iki seviyeli olarak düzenlenmiştir. +0.40 m kotundan +3.68 m kotuna yükselen toprak, konutun kullanımındaki hıms ek yapı ile farikanın taş duvarı arasına eklenen betonarme duvarlar ile desteklenmiştir (Foto Ek 1.218) (Şekil Ek 6.13). Üst seviyedeki toprak zemin ise konut sakinleri tarafından ekilerek kullanılmaktadır.

4.3 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Genel İş Şeması ve Mimari Özellikleri

Bir yapıda mekansal kurguyu yapı içinde gerçekleşen eylemler, kullanılan taşıyıcı sistem ve malzemesi belirler. Bu nedenle, araştırma kapsamı içinde Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın mevcut durumunu incelerken; çeltiğin pirinç haline getirilmesi sürecinde tabi tutulduğu işlemlerin gerçekleştirildiği üretim mekanlarının ve üretim mekanlarına hizmet veren servis mekanlarının işlevleri ve mimari özellikleri incelenmiştir.

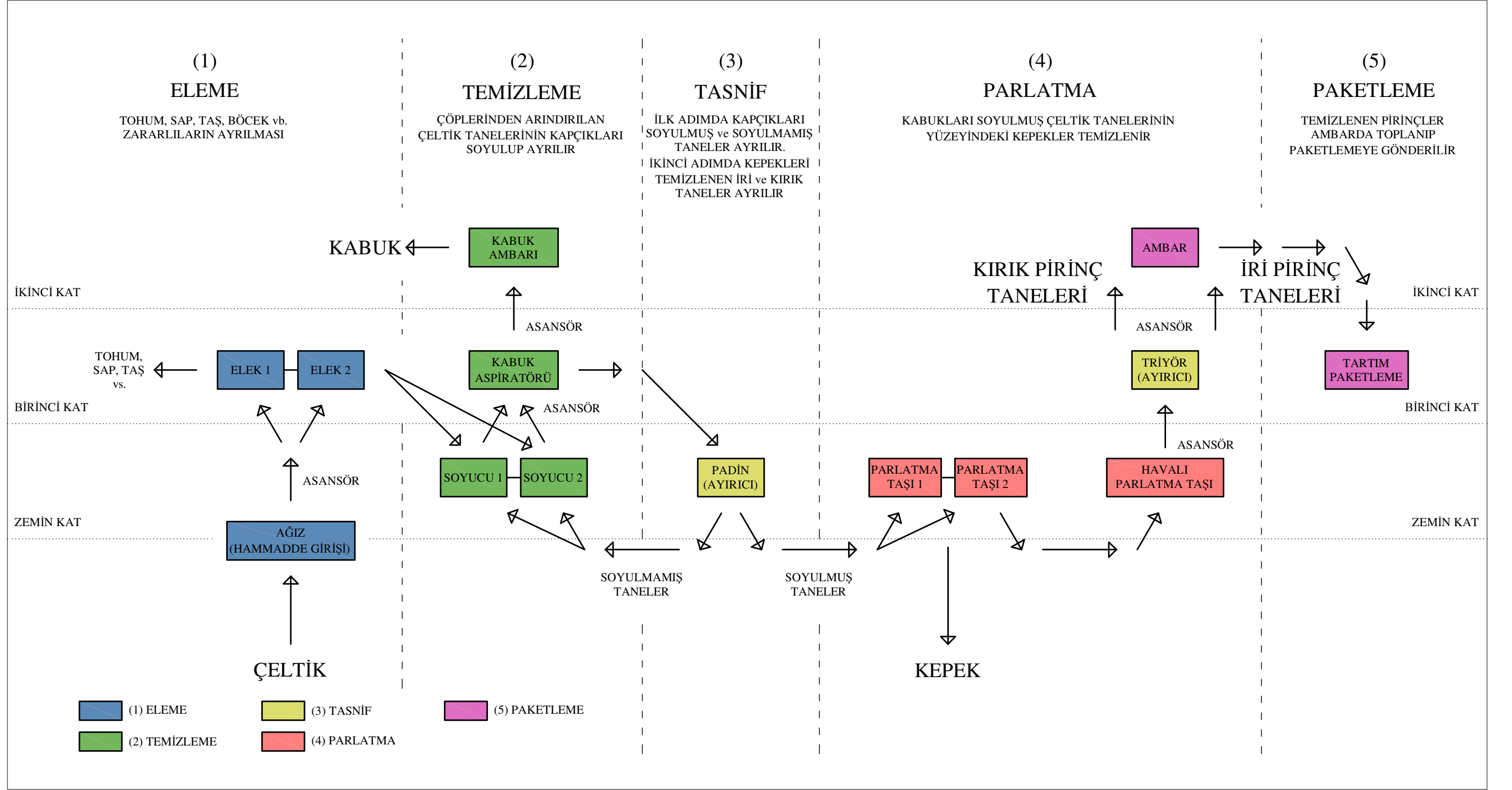
Fabrikanın genel plan düzenini, üç kat boyunca devam eden üretim mekanları ve üretime yardımcı olan idari ve satış ofisleri, giriş, depolar, atelyeler, yükleme için kullanılan çıkışlar ve tuvalet ile bağımsız kullanılan kahvehane oluşturmaktadır. Bu birimlerin genel özellikleri ve işlevleri aşağıda belirtilmiştir;

4.3.1 Üretim Mekanları ve Mimari Özellikleri

Çeltiğin fabrikaya girişinden itibaren üretim süreci başlamaktadır. Fabrikaya üretici çiftçi tarafından getirilen çeltik, Z-02 ve 1-01 Ofis mekanlarında yapılan gerekli ölçümler ve kayıtlardan sonra işleme alınır. Pirinç haline geldikten sonra tekrar çuvallara doldurularak müşteriye geri verilir*. Bu süreç zemin katta “ağız” adı verilen hammadde girişiyle başlar, sırasıyla “eleme”, “temizleme”, “tasnif”, “parlatma” işlemleri tamamlandıktan sonra birinci katta “tartım ve paketlenme” işlemiyle son bulur (Çizelge 4.1).

* Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın çalışma sistemi ve dönemleri hakkındaki bilgiler, fabrikanın sahibi ve işletmecisi Hüseyin Yayla ile oğlu Haluk Yayla'dan edinilmiştir.

Çizelge 4.1 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nda mevcut çeltik işleme iş akış şeması

Fabrikaya kamyonlar veya traktörlerle çuvallar içinde getirilen çeltik, ana giriş kapısından zemin kata indirilerek burada istiflenir (Z-03 Depo) (Foto Ek 1.230-232). Miktarı belirlenerek kayıt tutulur (Z-02 Ofis) (Foto Ek 1.229). Çeltik çuvalları sırayla açılarak çeltiğin sisteme girişini sağlayan ilk asansörün zemine oturduğu yerdeki **ağız** adı verilen çukura boşaltılır (Foto Ek 1.236). Metal kepçeleri ile ürünü birinci kata taşıyan **asansör** buradaki iki eleğe dağıtır (Foto Ek 1.264-266). Titreşimle çalışan **eleklerin** eğimli yüzeylerinde ilerleyen çeltik, içinde bulunan tohum, sap, taş vb. çöplerinden ayıklanır. Çöplerinden ve kabuklarından ayrılan çeltik, **akış boruları**yla zemin katta bulunan iki **soyucuya** dağıtılır (Foto Ek 1.237-238). Ayıklanan çeltik taneleri **asansör** aracılığıyla birinci kattaki **kabuk aspiratörüne** taşınır. Kabuk aspiratöründe ayrılan kabuklar borularla (20-30-40 cm çapında) ikinci katta biriktirilir. Kabuklarından temizlenen çeltik ise **akış boruları** ile zemin kattaki **ayırıcıya** (**padin**) taşınır (Foto Ek 1.239-240). Ayırıcıda soyulmuş ve soyulmamış taneler birbirinden ayrılır. Soyulmamış taneler **soyuculara** geri gönderilir. Soyulmuş taneler ise zemin katta bulunan iki **parlatma taşına** iletilir (Foto Ek 1.242-246). Parlatma taşlarında çeltik tanelerinin iç kabukları ayrılır ve ayrılan kepek doğrudan dışarı verilir. Temizlenen çeltik taneleri, **akış boruları** ile birinci kalite pirinç üretimi için gerekli ve zemin katta bulunan **havalı parlatma taşına** iletilir (Foto Ek 1.245). Buradan **asansörle** birinci kattaki **ayırıcıya** (**triyör**) taşınır (Foto Ek 1.267). Artık pirinç haline gelmiş taneler iriliklerine göre ayrılır. Kalitelerine göre ayrılmış pirinç taneleri **asansörle** ikinci katta bulunan **ambara** taşınır (Foto Ek 1.284-285). Ambar adı verilen ve ters piramit şeklindeki büyük ahşap teknenin altında bulunan delik, birinci katta bulunan **tartı** noktasına (1-02 Paketleme+Depo) açılmaktadır (Foto Ek 1.271). Buradan dökülen pirinç taneleri tartı üzerindeki çuvallara doldurularak **paketlenir**. Burada bekletilen pirinç çuvalları, kamyon veya traktörlere yüklenerek ürün sahibine teslim edilir*.

Bu işlemler sırasında açığa çıkan yan ürünler kepek ve çeltik kabuğudur (kapçık). Çeltik kabuğu eskiden demir-çeltik fabrikalarında yakıt olarak kullanılıyormuş. Ancak günümüzde daha çok kümeslerin zemininde kullanılmaktadır. Kepek ise gıda ürünlerine katılarak kullanılmaktadır. Bu yan ürünler fabrikanın ikinci katında bulunan 2-02 Balkon mekanından araçlara yüklenmektedir. Hatta bu amaçla 2-01 Üretim 3 mekanındaki bir pencerenin altına rampa yapılmıştır (Foto Ek 1.188).

Fabrikanın kapasitesi; saatte 800 kg çeltikten 500 kg pirinç üretecek kadardır. Günde 24 saat

* Fabrikadaki makinelerin Türk malı olduğu öğrenilmiş, birçoğunda Samsun yapımı olduklarına dair kabartma yazılar olduğu görülmüştür.

çalıştığında 12 ton pirinç elde edebilmektedir.

Boyabat ve çevresinde çeltik ekim ve toplama zamanlarına bağlı olarak genellikle Eylül, Ekim ve Kasım aylarında fabrika yoğun bir şekilde çalışmaktadır. Yılın diğer aylarında ürün sahibinin veya halkın elindeki az miktarda (1-2 çuval kadar olabiliyor) çeltik için kısa sürelerde çalıştırılmaktadır. Ayrıca fabrika sahibinin elinde bulunan pirinçlerin de yıl içinde satışı yapılmaktadır.

Fabrikanın içinde yakın geçmişte yapılmış yenilemeler ile özgün mekan organizasyonu bozulmuştur. Birçok duvar ve kapı kaldırıldığı için mekanlar, işlevleri ve gruplandırılan donatıları sayesinde birbirinden ayrılabilir. Özellikle üretimin gerçekleştirildiği mekanlarda makineler birbirlerine hem yatayda hem düşeyde bağlıdır. Çeltiğin işlendiği mekanları bu nedenle işlemin adına göre değil bulunduğu kata göre sıralamak mümkün olmuştur.

Z-04 Üretim I:

1 nolu üretim mekanı, fabrikanın yükseltilmiş olan yol kotundan 118 cm aşağıda kalan zemin katın kuzeydoğu yönünde yer alan, yaklaşık 3.00x16.55 m boyutlarındaki mekanıdır. (Şekil Ek 6.2) (Foto Ek 1.233-247). Üretim zincirinin başlangıcı ve esasını oluşturmaktadır. 2.14 m yüksekliğinde olan ve 51.80 m²'yi kaplayan alanın taşıyıcı sistemi, betonarme kolon ve kirişlerle takviye edilmiştir. Bu mekan, yapının A-B aks aralığında, 1 aksından 6 aksına kadar olan alanı kaplamaktadır. A-B aksı boyunca 3.50-3.75 m ara ile yer alan 36x24 cm boyutlarındaki betonarme kolonları tavan seviyesinde (+2.14 m) 24x36 cm boyutlarındaki betonarme kirişler her iki yönde bağlamaktadır. Döşeme kaplaması şap olup tavanı 10 cm kalınlığındaki birinci kat döşemesidir. Mekanı sınırlayan duvar, kapı veya benzeri bir eleman olmamasına karşın Z-01 Giriş Holü mekanı ile Üretim I mekanı arasında kolon ve kirişler vardır. Üretim zincirinin halkalarını oluşturan makinelerin, motorların ve fanların bu kolonların arasında ve önünde yer alıp, galeri boşluğundan kolonlarla birlikte birinci kata kadar yükselmeleri mekanı neredeyse tamamen kapatmaktadır. Mekanın dışarı açılan tek penceresi, zeminden 1.27 m yüksek ve 224x78 cm boyutlarında olup fabrikanın güneydoğu cephesine (giriş cephesi) açılmaktadır.

Bu mekan dahilinde ağız (ürün girişi), iki adet soyucu, ayırıcı (padin), iki adet parlatma taşı, havalı parlatma taşı, asansörler, güç kaynakları ve kayışlarla birbirine bağlı hareketi ileten düzenekler yer almaktadır (Şekil Ek 6.2). Yapı içindeki makinelerin birbirleriyle bağlantılı bir şekilde çalışmalarını sağlayan yaklaşık 6 cm çapında ve 12.85 m uzunluğunda bir metal mil

bulunmaktadır (Foto Ek 1.233-235). Bu mil, motor ve makinelere kayışlar ve dişlilerle bağlıdır. Milin makinelere bağlantılarının aralıklarına göre yer yer kolonların önüne veya aralarına, sabitlemek amacıyla 80 cm yüksekliğinde ve 24 cm genişliğinde yapılmış beton ayaklar bulunmaktadır. Metal bileziklerle bu ayaklara sabitlenen mil, Z-04 Üretim I mekanının en sondaki bölümüne yerleştirilmiş motor çalıştırıldığında dönen dişliler, valsler ve birbirlerine bağlayan kayışlar sayesinde dönmeye başlar. Böylece yine kasnaklarla mile bağlı olan makineler çalışmaya başlar. Soyucu 1, soyucu 2 ve havalı parlatma taşının kendi müstakil güç kaynakları vardır.

Motorun bulunduğu bölümün sağ tarafında, yerde bilinçli olarak yapılmış, içi çeltikle doldurulmuş bir çukur görülmektedir (Foto Ek 1.236). Ağzı adı verilen bu çukurdan birinci kata kadar çıkan, 16x30 cm'lik ve 29 cm aralıklı iki düşey ahşap kanaldan oluşan asansör bulunmaktadır. Galeri boşluğunu oluşturan kolon ve kirişlere bitişik konumda, birinci ve ikinci kata çıkan bu asansörden fabrikada 6 adet daha vardır. Asansörün ön yüzündeki camekandan, içinde yukarı doğru çeltik taşıyan kepçelerin bulunduğu görülmektedir. Çeltik, bu ahşap düşey taşıyıcılar yardımıyla bir üst kata taşınmaktadır (Şekil Ek 6.6; Şekil Ek 6.9).

1-03 Üretim II:

2 nolu üretim mekanı, fabrikanın kuzeydoğu cephesinde, 1 nolu üretim mekanının üst katında yer alır (Şekil Ek 6.3) (Foto Ek 1.263). Yaklaşık 13.12x3.90 m boyutlarında ve 2.92 m yüksekliğinde olup 54.02 m²'yi kaplamaktadır. Z-04 Üretim I mekanı gibi yarı açık bir mekandır. Zemin kattaki betonarme kolonlar ikinci kat döşemesine kadar bu katta da taşıyıcı görevi görmektedir. Makineler ise bu kolonların arasına yerleştirilmiştir. Yer yer üretim sistemine ait bazı elemanları ve M3 merdivenini taşımak amacıyla küçük kesitli ahşap dikmeler de görülmektedir (Foto Ek 1.268). Tavanını, özgün ikinci kat döşemesini taşıyan ahşap kirişlemeler oluşturmaktadır. Zemin kattan yükselen asansörler, makinelere bağlı akış boruları gibi iletim kanalları sayesinde çeltiğin işlenmesi bu katta da devam etmektedir. Bu mekanda iki adet elek, kabuk aspiratörü, ayırıcı (triyör) ve asansörler yer almaktadır.

Zemin kattan M2 merdiveni kullanılarak ulaşılan +2.24 m kotunda bulunan bu mekan, 1.75x9.26 m boyutlarındaki galeri boşluğu ile zemin kata açılmaktadır. Zemin kattan yükselen ahşap strüktürlü asansörler ve aralarındaki ahşap paneller, bu katta galeri boşluğunu sınırlayarak 1-03 Üretim II mekanını kısmen çevrelemiştir. Bu mekandan 1-02 Paketleme+Depo ve 1-04 Atelye mekanlarına giriş sağlamak için uzatılmış olan döşemenin önü ise 79 cm yükseklikte ahşap küpeşteli ahşap bir korkuluk ile çevrelenmiştir.

1-01 Ofis, 1-02 Paketleme+Depo, 1-04 Atelye mekanlarına birer camekanlı ahşap kapı ile açılan, 2 nolu üretim mekanının 1-05 Depo mekanına açılan kapısı yoktur (Foto Ek 1.262). Ancak, iki mekan arasındaki tuğla duvarda sonradan yıkılarak açılan boşlukla bir bağlantı sağlanmaktadır. Bu boşluğun iki yanı da tavana kadar pirinç ve çeltik çuvallarıyla dolu olduğundan zaten kullanılamayan bu boşluğun yere kadar devam edip etmediği tespit edilememiştir. Mekanı aydınlatan 4 adet pencere, döşemeden 132 cm yükseklikte ve 193x114 cm boyutlarında olup, yapının kuzeydoğu cephesine açılmaktadır.

Kuzeydoğu cephesi duvarının ve bu mekanı çevreleyen diğer iç duvarların kalınlığı yaklaşık 28 cm'dir. İç duvarlarda 20x10x6 cm boyutlarında tuğla kullanılmıştır. Cephe duvarı iç yüzeyinde taşıyıcı ahşap dikmeler, yastıklar ve ikinci kat döşemesinin kirişleri görünmektedir (Foto Ek 1.283). Duvarın iç yüzeyinde sadece çimento harçlı sıva kaplama vardır. Dış yüzeyinde ise 10 cm kalınlıkta betonarme takviye yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle duvar kalınlığı, özgün ölçü olan 18 cm yerine 28 cm ölçülmektedir.

Mekana ve birinci kata çıkışı sağlayan M2 merdiveni iki kısımdan oluşmaktadır (Foto Ek 1.248; Foto Ek 1.261). Ahşap limon kiriş taşıyıcılı merdivenin 55 cm genişliğindeki üst yarısı daha özenli ve özgün iken, diğer yarısının doğrultusunun, genişliğinin ve eğiminin değiştiği görülmektedir. Ahşap korkuluğu da birinci kat korkulukları ile aynı biçimde devam ederken merdivenin alt yarısında değişmiştir. Bu da merdivende kısmi bir müdahale olabileceğini düşündürmektedir.

2 nolu üretim mekanını ve birinci katı ikinci kata bağlayan tek eleman olan M3 merdiveni 45 cm genişliğinde olup ahşap limon kirişlerle taşınmaktadır (Foto Ek 1.268; Foto Ek 1.283). 10 basamaklı ahşap merdivenin korkuluğu bulunmamaktadır. Oldukça dik ve dar olan merdiven, bir ara sahanlık yapılarak rahatlatılmıştır (Şekil Ek 6.3).

2-01 Üretim III:

Çeltiğin işlenmesi büyük ölçüde zemin kat ve birinci katlarda tamamlanmaktadır. İkinci katta, elde edilen pirinç ve çeltiğin kapçığı birbirlerinden ayrılarak toplanır. Yaklaşık 202.54 m²'lik alana sahip, 20.60x9.65 m boyutlarındaki 2-01 Üretim III mekanının ancak yarısı üretim işleri için kullanılmaktadır. Kalan kısmını çeltik kapçığının ve tozların oluşturduğu yığınlar kaplamaktadır (Şekil Ek 6.4) (Foto Ek 1.284-285).

Fabrikanın +5.32 m kotundaki 2-02 Balkon mekanı haricinde tamamını 3 nolu üretim mekanı kaplamaktadır. Bu mekanda, temizlenmiş pirinç tanelerini ve çeltik kabuğunu ambarlara

çıkaran asansörler, akış boruları ve ambar yer almaktadır (Foto Ek 1.284-285). Ayrıca, artık kullanılmayan bazı makineler de bulunmaktadır. Temizlenen pirinç taneleri asansörle bu kata çıkarılmakta ve ters piramit biçiminde yapılmış, 280x275 cm boyutlarında ve 180 cm yüksekliğindeki ahşap ambara taşınmaktadır. Son ürün, ambarın altında bulunan ağızdan birinci kattaki tartım noktasına akmaktadır. Geniş borularla buraya taşınan çeltik kabukları ise hava gücüyle mekanın içine püskürtülmektedir. Biriken toz yığını düzenli bir şekilde temizlenmediğinde çatıya kadar yükselmektedir. Mekanın daha çok arka tarafında biriken çeltik kabuğu, kuzeydoğu cephesine açılan 2-02 Balkon mekanından kamyonetlere yüklenerek ürün sahiplerine verilmektedir.

İkinci kat, taşıyıcı sistem ve malzemenin yanı sıra mekansal olarak da yapının özgünlüğü en çok korunmuş olan katıdır. Ayrıca, yapının taşıyıcı sistemi ve elemanları bu katta açıkça görülebilmektedir. Duvarlar sıvalıdır. Sıvası dökülmüş yüzeylerde taşıyıcı ana dikmeler yaklaşık 14x14 cm ölçülmüştür. Ana dikmeleri birbirine bağlayan yaklaşık 14x16 cm'lik yastık tahtalarının üzerine 8x12 cm'lik ara kirişlemeler yerleştirilip üzerine 4 cm kalınlığında 36 cm genişliğinde döşeme tahtaları kaplanmıştır. Yapının 1-7 akslarını oluşturan ve uzun kenarları boyunca yer alan ana dikmeler, karşılıklı olarak birbirine ana kirişlerle bağlanmıştır. Mekanın tavanı, açık olarak bırakılmış olan kırma çatıda da benzer sistem uygulanmıştır (Foto Ek 1.297; Foto Ek 1.312-314). Her aks üzerindeki kiriş hizasında oluşturulmuş çatı makaslarının arası 10x10 cm'lik aşıklar geçilmiştir. Aşıkların üstüne ise yaklaşık 45-50 cm ara ile 6x10 cm'lik mertekler ve onun da üzerine 30 cm genişliğinde kaplama tahtaları döşenerek kiremit altı zemin hazırlanmıştır.

İkinci kat duvarlarında taşıyıcı ahşap elemanların üzerine yaklaşık 1.6x3.5 cm'lik bağdadi çıtaları çakılarak duvar yüzeyi oluşturulduğu ve üzerinin 2-3 cm kalınlığında kırıtlı sıva ile kaplanmış olduğu görülmektedir. Dikmelerin üzeri ise sıvanmamıştır.

Mekan, 1.40 m genişliğinde, 2.28 m yüksekliğindeki çift kanatlı ahşap kapı ile 2-02 Balkon'a açılmaktadır (Foto Ek 1.294-295). Özgün ahşap kapı, 3 cm kalınlıkta olup içte ve dışta üçgen alınlığı bulunmaktadır. Kapı özgün olmasına karşın, kasasına bağlayan menteşe, mil, güllap vb. elemanlar mevcut değildir. Bu görevi, kasa ve kanatlara çivilerle tutturulmuş kauçuk parçaları yapmaktadır.

2-01 Üretim III mekanının güneydoğu cephesine bakan yüzeyinde, orta aksında, genişliği 2.22 m, derinliği 1.48 m, yüksekliği 3.07 m olan bir çıkma bulunmaktadır (Foto Ek 1.286-288). Çıkmanın üç cephesinde 75x190 cm boyutlarında ve döşemeden 82 cm yüksekte

kemerli pencereleri vardır. Tavanı pasalı ahşap kaplamalıdır. Ayrıca, çıkmanın içinde kullanılmayan sabit bir makine bulunmaktadır. Bu makinenin altında bulunan kanal, döşemede açılmış bir delikle dışa açılmaktadır. Bu deliği açmak amacıyla çıkma altındaki tavan kaplaması da parçalanmıştır.

2-03 ve 2-04 Depo mekanlarının döşemeleri 2-01 Üretim III mekanına göre 1.05 m yüksekte olup, mevcutta +5.32 m kotundan +6.37 m kotuna çıkmak için bir eleman bulunmamaktadır (Foto Ek 1.298-299).

Kuzeydoğu ve güneydoğu cephelerindeki pencerelerin parapet yüksekliği 107 cm olup 70x154 cm boyutlarındadır (Foto Ek 1.289; Foto Ek 1.292). Güneybatı cephesindeki pencerelerin parapet yüksekliği ise 202 cm olup 70x116 cm boyutlarındadır (Foto Ek 1.297). Güneydoğu cephesindeki pencereler dışında bütün pencerelerin iç yüzü kontrplak levhalarla kapatılmıştır. Güneybatı cephesine açılan pencereler, her modülde birer tane, kuzeydoğu cephesinde ise birinci ve altıncı modüllerinde ikişer tane olarak yer almaktadır. Aynı cephe duvarının altıncı modüldeki pencereleri dışında bütün pencerelerin giyotin doğramaları sökülüp sabit doğramalarla değiştirilmiştir. Yerinden sökülmüş doğramalar ise bu mekanda korunmaktadır (Foto Ek 1.288).

4.3.2 Servis Mekanları ve Mimari Özellikleri

Çeltik fabrikasının üretim mekanlarının işlerliği, servis mekanlarının doğru organizasyonu ile ilintilidir. Gerek üretim gerek üretim dışı dönemlerde, servis mekanlarındaki bir aksama işlevi doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, üretim mekanları kadar önemli olan servis mekanları her katta yer almaktadır.

Z-01 Giriş Holü:

Fabrikanın güneydoğu cephesindeki M1 merdiveni ile +1.18 m kotundan ± 0.00 m kotundaki ana giriş kapısına ve Z-01 Giriş Holü mekanına ulaşılmaktadır. Yaklaşık 13.85x2.85 m boyutlarında ve 2.08 m yüksekliğindeki Z-01 Giriş Holü mekanı, 39.86 m² alana sahiptir. Sağında makinelerle ayrılmış Z-04 Üretim I, karşısında Z-05 Atelye, solunda Z-02 Ofis ve Z-03 Depo mekanları bulunmaktadır. Döşeme kaplaması şaptır. ± 0.00 m kotundaki mekanın tavanı, galeri boşluğu sayesinde ikinci kat döşemesine kadar yükselmektedir (Foto Ek 1.227-228) (Şekil Ek 6.2; Şekil Ek 6.8-9).

185 cm genişliğinde ve 235 cm yüksekliğindeki çift kanatlı ahşap ana giriş kapısı, 3.5 cm kalınlığında, 20-38 cm genişliğinde ahşap latalardan yapılmıştır (Foto Ek 1.223-226).

Üzerinde herhangi bir bezemenin olmadığı ahşap kapının kasa ve kanatları birbirine dövme güllaplarla bağlanmaktadır. Kapı yüksekliğince 3 adet yerleştirilmiş 4 cm genişliğindeki güllaplar çalışır durumdadır. Kapının özgün demir kilidi ve mekanizması sökülmüş, başka bir yerde fabrika sahibi tarafından korunmaktadır. Kapı üzerindeki izinden anlaşıldığı üzere, yaklaşık ölçüleri ile 35x25 cm boyutlarındaki kilit, kapının içinde sağ kanada; 25x5 cm boyutlarındaki sürgüsü ise sol kanada takılmıştır. 94 cm genişliğindeki kanatlar, tavanda oluşturulan nişin içinde açılmaktadır. Tavanda oluşturulan bu nişin genişliği 102 cm' dir. Niş sonrasında tavan 33 cm aşağı inerek devam etmektedir. Bu niş üst kat döşemesinde yükseltilmiş bir seki olarak görülmektedir (Şekil Ek 6.8-9).

Z-02 İdari Ofis:

Antrenin sol tarafındaki Z-02 İdari Ofis odası yaklaşık 1.60x3.20 m boyutlarında, 2.14 m yüksekliğinde olup 5.02 m²'lik alana sahiptir (Foto Ek 1.229). 64 cm genişliğinde ve 200 cm yüksekliğindeki ahşap kapı ile girilen mekanın şap olarak bırakılmış döşemesi üstüne, kapıdan 70 cm sonra 4 cm kalınlığında ahşap kaplama döşenmiştir. Mekanı aydınlatan tek pencere, güneydoğu cephesine açılan, 121 cm yüksek, 168x72 cm boyutlarındaki penceredir. Fabrikanın tescil fişlerinde yer alan fotoğraflarda bu pencerenin bulunmadığı görülmektedir (Foto Ek 1.156; Foto Ek 1.158; Foto Ek 1.160-161). Z-03 Depo mekanına bakan sabit doğramalı pencere ise yerden 130 cm yüksekte olup, 110x67 cm boyutlarındadır.

Genellikle üretimle ilgili kayıtların tutulduğu mekanın duvarlarında yerden yaklaşık 80 cm yüksekte başlayıp ve tavanı da kaplayan yağlıboya resimler bulunmaktadır. 1-06 Kahvehane mekanında da görülen resimlerde dağ, ırmak, ağaçlar, kuşlar, geyikler vb. doğaya ait figürler yer almaktadır* .

Z-03 Depo 1:

an, Z-01 Giriş Holü'nden ulaşılan depo, fabrikanın C-D aks aralığında Z-02 Ofis ve Z-05 Atelye mekanları arasında yer almaktadır (Şekil Ek 6.2) (Foto Ek 1.230-232). 2.14 m yüksekliğindeki mekan, yaklaşık 11.82x3.10 m boyutlarında olup, 36.39 m²'lik alanı kaplamaktadır. Giriş holüne açılan 26 cm kalınlığındaki tuğla duvarda her biri 1.98 m yüksekliğinde ve yaklaşık 95 cm genişliğinde, doğraması olmayan kapı boşlukları vardır (Foto Ek 1.228). Fabrika sahipleri ile yapılan görüşmelerde eskiden bu mekanın birbirinden

* Fabrika sahiplerinin verdiği bilgilere göre, bu resimleri bir süre Boyabat'ta yaşamış ve akli dengesinin yerinde olmadığı söylenen bir kişi tarafından yapılmıştır.

ayrı ambar odacıklarından oluştuğu ve her birinin kendine ait kepenkleri olduğu öğrenilmiştir. Fabrikanın yenilenmesi sırasında ambarları ayıran duvarlar ve kepenkler kaldırılarak bütün bir mekan oluşturulmuştur. Günümüzde sadece duvarlarda sıvaya gömülü olarak bu kepenklere ait metal raylar bulunmaktadır. En sondaki iki kepenk arasındaki tuğla duvar ise tamamen kaldırılmıştır. Ayrıca, bu duvardan yaklaşık 130 cm içeride ve yaklaşık 160-170 cm ara ile 20x36 cm boyutlarında 6 adet betonarme kolon bulunmaktadır. Kolonlar, 16 cm'lik kirişlerle birbirine bağlanmaktadır.

Fabrikada yapılan rölöve çalışmaları sırasında, bu deponun içi tamamen çeltik çuvalları ile dolu olduğundan, arka duvarına sadece tavan kotundan lazerli mesafe ölçüm cihazı ile ulaşılabilmiştir. Bu mekanın da cephe duvarında betonarme takviye yapıldığı alınan ölçü ile anlaşılmıştır. Bu takviye birinci katta pencere parapetine kadar devam etmektedir. Zemin katın bütününde olduğu gibi bu mekanın da döşemesi şaptır. Ayrıca, 2005 yılı içinde fabrika sahipleri tarafından üçüncü ambar aralığında cephe duvarına bir kapı açılmıştır. Bu kapı ile çeltikten elde edilen kabuğun, fabrikanın güneybatı cephesine yaslı briket yapıda toplanması sağlanmıştır. Bu açılmanın yapıldığı bölgede duvarda tuğla malzeme olduğu dikkat çekmektedir (Foto Ek 1.232).

Z-05 Atelye:

Fabrikanın ve makinelerin bakımında kullanılabilecek aletler ve malzemelerin bir kısmının bulunduğu atelye mekanı, 4.20x4.95 m boyutlarında, 2.66 m yüksekliğinde olup yaklaşık 21.03 m² alan kaplamaktadır (Şekil Ek 6.2) (Foto Ek 1.249). Fabrikanın güneybatı cephesi duvarına içten yapılan takviye, bu mekanda 108 cm yüksekliğine kadar ve üst kısmı özgün haliyle kerpiç dolgulu olarak bırakılmıştır. Z-01 Giriş Holü, Z-06 Depo ve Z-07 Depo mekanlarına geçişi sağlayan duvar boşluklarının özensiz bir şekilde açıldığı, hatta Z-06 Depo mekanına açılan duvarın yıkılarak boşaltıldığı görülmektedir. +0.10 m kotundaki mekanın döşemesi şaptır. Tavanında Z-03 Depo mekanından Z-07 Depo mekanına doğru uzanan iki betonarme kiriş yer almaktadır. M2 merdiveninin zemin kata indiği yerde duvar boşluğu açılmış durumdadır (Foto Ek 1.248). Hatta bu durum, M2 merdiveninin müdahale gördüğü düşünülen alt kısmının, burada 90 derece bina giriş yönüne dönerek zemin kata iniyor olabileceğini düşündürmektedir.

Z-06 Depo 2:

Yaklaşık 1.30x4.38 m boyutlarında, 2.66 m yüksekliğindeki mekan yaklaşık 5.69 m² alan kaplamaktadır (Şekil Ek 6.2) (Foto Ek 1.250). +0.10 kotundaki döşemesi şaptır. Duvarları

prese tuğla ile yapılp sadece boyanmış durumdadır. Penceresi olmayan bu nemli mekanda çeltik çuvaları depolanmaktadır. Mekana Z-05 ve Z-07 Depo mekanlarından geçilmektedir. Z-04 Üretim I mekanı ile arasında ise makineleri birbirine bağlayan metal milin oturduğu beton bir ayak ve bölücü olarak bir kontrplak levha yer almaktadır (Foto Ek 1.235). Z-07 mekanı ile arasındaki duvar ise 2.30 m'ye kadar yükseltilmiştir (Foto Ek 1.230; Foto Ek 1.232).

Z-07 Depo 3:

Depo olarak kullanılan mekanın boyutları yaklaşık 2.10x9.69 m olup, yüksekliği 2.66 m'dir. Yaklaşık 17.02 m²'lik bir alan kaplamaktadır. Z-05 Atelye, Z-06 Depo, Z-08 WC, Z-09 Depo ve Z-10 Çarka Bağlantı mekanları ile çevrelenmiştir (Şekil Ek 6.2) (Foto Ek 1.251-253). Z-09 ve Z-10 mekanları ile arasında bulunan betonarme kolonlar ve kiriş ile yapının özgün olmayan betonarme strüktürünün son birimidir. Güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanan 22x36 cm boyutlarındaki bu kiriş, iki ucunda bulunan 42x42 cm boyutlarındaki tuğla ayak üzerine oturmaktadır. Arada ise 40x56 cm kesitinde iki kolon yer almaktadır.

Oldukça nemli olan ortamda mekanın güneybatı bölümüne çeltik kapçığı dolu çuvalar yığılmıştır. Bu bölümün özgün olan cephe duvarında hımsı sistemin kerpiç dolgusunun yer yer döküldüğü ve tuğla vb. parçaları ile doldurulmuş olduğu görülmektedir.

Mekanın kuzeydoğu bölümüne 2.35x1.96 m boyutlarında ve 30 cm yüksekliğinde bir beton set eklenmiştir. Bu setin üzerinde ise Z-08 WC mekanı yer almaktadır (Foto Ek 1.252). Bu yöndeki duvar, delikli tuğla ile yapılmış olup üzerinde bir lavabo bulunmaktadır. Z-10 mekanının özgün sıvalı moloz taş duvarının önünde ise 55 cm yüksekliğinde ve 53x283 cm boyutlarında moloz taşla yapılmış bir set vardır.

Z-08 WC:

Z-07 Depo mekanından girilen ve +0.75 m kotundaki WC, yaklaşık 1.20x1.30 m boyutlarında ve 2.01 m yüksekliğindedir. 1.53 m²'lik bir alan kaplamaktadır (Şekil Ek 6.2) (Foto Ek 1.252). 1.80 m yüksekliğinde ve delikli tuğladan yapılmış 15 cm kalınlığındaki yan duvarları tavana kadar yükseltilmemiştir. 55x185 cm boyutlarındaki ahşap kapısının kasası 1.95 m yüksekliğindedir.

Tuvaletin kuzeydoğu duvarında, yerden 85 cm yüksekte ve 41x80 boyutlarında, doğraması olmayan bir pencere boşluğu, fabrika ile Eski Sinop Yolu arasından geçen kanala açılmaktadır. Bu boşluktan dışarı bakıldığında, Z-10 mekanı duvarındaki bir delikten dışarı

çıkılmış bir mil ve ucundaki metal kasnak görülmektedir*.

Z-09 Depo 4:

Zemin katın strüktür ve malzeme bakımından özgünlüğü en çok korunmuş olan mekanı burasıdır. Yaklaşık 6.05x4.00 m boyutlarında ve 3.79 m yüksekliğinde olup, 23.45 m²'lik alan kaplamaktadır (Şekil Ek 6.2; Şekil Ek 6.6-9) (Foto Ek 1.253-257). Döşemesi şaptır. Tavanı ise ahşap döşemeli olup aynı zamanda 1-06 Kahvehane mekanının da döşemesidir. Yaklaşık 14x16 cm boyutlarında ahşap ana kirişler ve kirişlere dik yönde 50-55 cm aralıklarla yerleştirilmiş 6x12 cm'lik kirişlemelerle taşınmaktadır. Kirişlemelerin üzerinde ise dik yönde döşenmiş 15-20 cm genişliğindeki kaplama tahtaları yer almaktadır (Foto Ek 1.255).

Z-07 Depo ile Z-09 Depo arasındaki betonarme taşıyıcı sistemin hemen bitiminde bulunan ahşap taşıyıcılı kerpiç dolgulu duvar parçasının nereye kadar devam ettiği görülememiştir (Foto Ek 1.253-254). Z-09 mekanını çevreleyen kargir moloz taş duvar bitiminde yer alan bu duvar, hımiş yapı ile taş yapının birleşimidir. Bu duvarda yer alan duvar boşluğunun boyutlarına bakılırsa yapının özgün pencerelerinden biri olmalıdır. Dış duvarda olmayan pencerenin kullanımına ilişkin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Aynı şekilde, bu pencerenin yanında bulunan ve tavandan başlayıp yedinci basamağında bu hımiş duvara ulaşan ahşap merdivenin de nasıl kullanıldığı, hangi katlara indiği hakkında bir iz olmayıp bir bilgi de edinilememiştir (Şekil Ek 6.2; Şekil Ek 6.6; Şekil Ek 6.9).

Mekanın kuzeybatı duvarı iki parçadan oluşmuştur. Yapının batı köşesinden 220 cm sonra ayrılan duvarın 50 cm kadar uzağında, alt kısmı aşağı doğru eğimli, 100 cm genişliğinde, 131 cm yüksekliğinde ve 44 cm derinliğinde bir niş yer almaktadır (Foto Ek 1.256). Bu ayırım noktası ve niş, üst katta toprak üzerinde kalan hımiş duvarın içeri girinti yaptığı yere isabet etmektedir. Fakat, yapı sahiplerinden bu elemanlar ve kullanımları hakkında bir bilgi edinilememiştir.

Depo olarak kullanılan bu mekanda da nem oranı çok yüksektir. İçinden suyun aktığı kanala açılan Z-10 mekanı duvarındaki boşaltılarak açılmış delikten başka dışarı açılan bir pencere veya kapısı yoktur. Z-10 mekanına açılan bu duvarın hemen önüne yapılmış, yerden 75 cm yükseklikte, 225 cm uzunluğunda, 50 ve 60 cm genişliğindeki beton ayaklar 60 cm aralıkla

* Eskiden değirmen olarak kullanılırken fabrikayı çalıştıran su çarkının bir parçası olan bu elemanlara ait ölçüm bu noktadan yapılamamıştır. Çekilen fotoğraflarda da suyun akarken sıçraması nedeniyle net görüntüler elde edilememiştir.

yapılmıştır. Bu beton ayakların, Z-10 mekanından uzanan eski su çarkına ait milin oturduğu kaideler olduğu düşünülmektedir (Şekil Ek 6.7; Şekil Ek 6.9). Ancak, kullanımlarına ilişkin kesin bir bilgiye ulaşılammıştır.

Z-10 Çarka Bağlantı:

Çeltik fabrikasının eski mekanizmasına ait tek kalıntının bulunduğu mekan Z-10 mekanıdır. Yaklaşık 65 cm kalınlığındaki üzeri sıvalı moloz taş duvarlarla çevrelenmiş olan mekan 3.06x2.18 m boyutlarında olup, yaklaşık 6.68 m²'lik alana sahiptir. Z-09 mekanı ile arasındaki duvarına açılmış delikten geçilemediği için mekanın içine girilememiştir (Şekil Ek 6.2; Şekil Ek 6.7) (Foto Ek 1.258-260). Metre ve lazerli uzunluk ölçüm cihazı yardımıyla ulaşılabilen noktalarda ölçüm yapılabilmektedir. Tavanına ise ulaşılammıştır. Ancak, Z-09 mekanı tavanının burada da devam ettiği düşünülmektedir. Bu nedenle mekan yüksekliği yaklaşık 3.90 m kabul edilmiştir.

Z-10 mekanı içinde, mekanı enine katedecek biçimde yerleştirilmiş 10 cm çapında bir metal mil bulunmaktadır ve Z-09 mekanına geçtikten sonra milin ucu kesilmiş durumdadır. Bu milin, eskiden kullanılmış su çarkını bugün mevcut olmayan fabrikadaki çalışan aksama ileten bir eleman olduğu bilinmektedir. Milin kasnağa bağlı ucu, arktan gelen suyun aktığı kanala uzanmaktadır (Foto Ek 1.259-260). Eskiden kanatlarına çarpan su, çarkı ve dolayısıyla merkezindeki kasnak ile mili döndürmekte imiş. Dönen milin bağlı olduğu dişliler yardımıyla hareket diğer millere ve millerin bağlı oldukları değirmen makinelerine iletilmekte imiş.

1-01 Satış Ofisi:

Fabrikanın kuzeydoğu ve güneydoğu cephelerine bakan köşesinde yer alan ofis odasında alım-satım ve üretimle ilgili kayıtlar tutulmaktadır. Yaklaşık 3.20x3.02 m boyutlarında, 2.92 m yüksekliğinde olup, 9.69 m² alan kaplamaktadır (Şekil Ek 6.3) (Foto Ek 1.269). Kuzeydoğu cephesine açılan 75x232 cm boyutlarındaki camekanlı kapısına bitişik olarak 140x143 cm boyutlarında penceresi bulunmaktadır. Güneydoğu cephesine ise 198x143 cm boyutlarındaki penceresi ile açılmaktadır. Bu mekanda pencere parapet yüksekliği 96 cm'dir.

1-03 Üretim II mekanına 79x210 cm boyutlarındaki ahşap kapı ile geçilmektedir. 1-02 Paketleme+Depo mekanına ise 118x143 boyutlarındaki pencere ve beraberindeki 81x232 boyutlarındaki ahşap kapı ile geçilmektedir. Mekanın +2.31 m kotundaki döşemesinde 15 cm genişliğinde ahşap kaplama ve 6 cm genişliğinde ahşap bordür kullanılmıştır. Mekanın güneydoğu ve kuzeydoğu cephelerine ait duvarlarında takviye nedeniyle 5-10 cm kalınlaşma

tespit edilmiştir (Şekil Ek 6.3). Özgün hımsı sistemin dış yüzeyine yapılan beton takviye ve hem iç hem dış yüzeyine yapılmış çimento harçlı sıva duvarın kalınlığının 28 cm'e ulaşmasına neden olmuştur. 22-24 cm kalınlığındaki iç duvarların ise tuğladan yapıldığı bilinmektedir.

1-02 Paketleme-Depo 5:

"L" şeklinde biçimlenmiş mekanın alanı yaklaşık olarak 60.48 m²'dir. Güneydoğu ve güneybatı cephelerine bakan mekanın boyutları, güneydoğu cephesinde yaklaşık olarak 3.22x6.37 m, güneybatı cephesinde 13.76x3.79 m'dir (Şekil Ek 6.3) (Foto Ek 1.269-271). +2.24 m kotundaki mekanın döşemesi şap olarak bırakılmış, bir kaplama kullanılmamıştır. Bu mekan döşemesinde giriş kapısı üzerindeki bölümde 102x306 cm boyutlarında ve 33 cm yüksekliğinde bir set bulunmaktadır (Şekil Ek 6.8-9).

Birinci kattaki 1-01 Ofis, 1-03 Üretim II, 1-04 Atelye mekanları ve galeri boşluğu ile çevrili mekana güneydoğu cephesinden de girilmektedir. Bu mekanı 1-01 mekanına bağlayan ahşap doğrama, döşemeden yüksekliği 89 cm olan 118x143 cm boyutlarındaki pencere ve beraberindeki 81x232 cm boyutlarındaki kapı düzenindedir (Şekil Ek 6.6). 1-03 mekanına bağlayan doğrama, döşemeden 89 cm yüksekte 233x143 cm boyutlarındaki pencere ve beraberindeki 86x232 cm boyutlarındaki kapıdan oluşmaktadır. Güneydoğu cephesinden mekana girişi sağlayan 86x239 cm boyutlarındaki kapının iki yanında ise döşemeden 96 cm yüksekte 50x143 cm boyutlarında birer pencere bulunmaktadır. Yapı dışındaki +1.09 m zemin kotundan bu kattaki +2.24 m kotuna seyyar bir ahşap merdiven yardımıyla çıkılmaktadır (Foto Ek 1.176) (Şekil Ek 6.10).

Fabrikanın güneybatı cephesinin büyük bir kısmını oluşturan duvarda, döşemeden 120 cm yükseklikte, 16 cm kalınlıkta ve bu duvarda bulunan özgün pencerelerin alt pervazlarına kadar yükseltilmiş durumdaki betonarme takviye görülmektedir (Şekil Ek 6.6) (Foto Ek 1.270). Üst kısmında ise özgün duvar devam etmektedir. Bu duvarda taşıyıcı akslar arasına birer tane yerleştirilmiş olan özgün giyotin pencereler yerden 135 cm yükseklikte olup 74x116 cm boyutlarındadır.

Mekanın tavanını, ahşap taşıyıcılı özgün ikinci kat döşemesi oluşturmaktadır. Bu döşemeye ait taşıyıcı sistem açıkça görülebilmektedir (Foto Ek 1.270). Ana dikmelerin üzerinde her iki yöne 65-70 cm taşan 16 cm yüksekliğindeki destek tahtaları vardır. Duvar boyunca uzanan 12 cm kalınlığındaki yastık tahtasının üzerine, buna dik yönde mekan açıklığını geçen kirişler 16x18 cm boyutlarındadır. Galeri boşluğuna bakan 24 cm kalınlığındaki tuğla duvar

üzerinden 53 cm taşan 16 cm yüksekliğindeki ahşap guselerin üzerine oturan ana kirişlerin üzerine, kirişlere dik yönde 45-50 cm aralıkla 6x12 cm boyutlarında kirişlemeler yerleştirilmiştir. Bunların üstünde ise 4 cm kalınlığında ve 35-38 cm genişliğinde döşeme tahtaları bulunmaktadır.

Fabrikanın uzunluğunca ikinci modülüne gelen mekanın iç köşesinde, tavandan aşağı doğru konik bir şekilde inen ahşap hazne ve ucunda ağzı bulunmaktadır (Foto Ek 1.271). İkinci kattaki pirinç ambarının altına gelen bu sabit eleman, toplanan pirinçlerin bu ağızdan akarak hemen altındaki tartı üzerindeki çuvala doldurulmasında ve paketlenmesinde kullanılmaktadır. Doldurulan çuvallar ise bu mekanda depolanmaktadır. Güneydoğu cephesine açılan kapıdan da bu ürünlerin tahliyesi yapılmaktadır.

1-04 Atelye:

Fabrikadaki makinelerin veya yapının onarıma ihtiyacı olduğunda kullanılabilecek malzeme ve aletlerin bulunduğu, bir çalışma tezgahı ve rafları olan bu mekan +2.92 m kotundadır (Şekil Ek 6.3; Şekil Ek 6.8). +2.24 m kotundaki 1-03 Üretim II mekanından birkaç basamak ile ulaşılan 1-04 Atelye mekanı, 4.10x4.76 m boyutlarında olup, yaklaşık 19.66 m² alan kaplamaktadır. 2.24 m yükseklikteki özgün tavanı, 1-02 mekanında da devam eden ikinci kat döşemesinin ahşap strüktürüdür (Foto Ek 1.272-273).

Boyutları 77x190 cm olan ahşap kapı ile girilen mekanın M2 merdiveninin boşluğuna bakan duvarında iki penceresi vardır. Biri döşemeden 59 cm yüksekte ve 197x130 cm boyutlarında, diğeri döşemeden 17 cm yüksekte ve 97x113 cm boyutlarında olup, her iki pencerenin de açılır kanatları ve camları sökülmüş durumdadır. Kapının karşısındaki prese tuğla duvarda ise sadece ahşap kasası kalmış 83x190 cm boyutlarında bir kapı boşluğu vardır (Foto Ek 1.273). Güneybatı cephesi duvarında tavan strüktürüne kadar yükseltilmiş, ahşap karkas duvarın iç yüzeyine yaklaşık 20 cm kalınlığında eklenmiş bir tuğla duvar daha vardır. Ayrıca, kapının karşısındaki duvarın batı yönündeki köşesinden itibaren 138 cm'lik kısmı yıkılmış durumdadır. Bu hizada mekanın içine doğru devam eden ve iki odacık oluşturan duvar izleri, yerde ve duvarda görülebilmektedir (Şekil Ek 6.3; Şekil Ek 6.8). Ancak, artık mevcut olmayan bu mekanların kullanımı hakkında bir bilgiye ulaşılammıştır.

1-05 Depo 6:

1-04 Atelye mekanındaki kapıdan geçilerek ulaşılan ve yine +2.92 m kotundaki mekana, çuvallar ve kullanılmayan eşyalarla dolu olduğundan girilememiştir. Bu kapı boşluğundan

ulaşılabilen yerler ölçülebilmifştir (Foto Ek 1.274-275). Fabrika sahibinden bu mekanın güneybatı cephesinden kuzeydoğu cephesine kadar uzandığı öğrenilmiştir. Bu bilgiler ışığında rölövedeki biçimi doğrulanen mekan, kuzeydoğu cephesine sonradan eklenmiş, yatay sürülen metal kapı ile dışarı açılmaktadır (Foto Ek 1.188). Burada depolanan çuvalların giriş ve çıkışının bu kapıdan yapıldığı öğrenilmiştir.

Mekanın 1-06 Kahvehane mekanına ve güneybatı cephesine bakan duvarları ile tavanı özgündür. Bütün güneybatı cephesi boyunca içten yapılmış olan betonarme takviye, bu mekanda bulunmamaktadır (şekil Ek 6.3) (Foto Ek 1.274-275). “L” biçimindeki mekan, yaklaşık 9.70 m boyunda olup, kuzeydoğu yönünde 4.50 m’lik kısmı 3.84 m genişliğinde, güneybatı yönünde 5.20 m’lik kısmında 2.09 m genişliğindedir. Yaklaşık 28.09 m² alana sahip mekanın tavan yüksekliği 2.24 m’dir (şekil Ek 6.8-9). Güneybatı yönüne açılan ahşap giyotin penceresi özgündür. Ancak duvarların özgün sıvası bakım gerektirmektedir. Mekanın içine girilemediği için daha fazla veriye ulaşılamamıştır.

1-06 Kahvehane:

Fabrikanın bir parçası olan bu mekan bağımsız olarak kullanılmaktadır. Yaklaşık 35.82 m²’lik alana sahip mekan kiralanmış ve kahvehane olarak işletilmektedir (Foto Ek 1.276-278). Yapı dışındaki beton zemin, kahvehane tarafından ön bahçe olarak kullanılmaktadır. +4.17 m kotundaki beton zeminden 12 cm aşağıda kalan +4.05 m kotundaki kahvehanenin döşemesine, giriş kapısı eşiğindeki iki küçük basamakla inilmektedir (şekil Ek 6.8-9). Boyutları yaklaşık olarak 9.17x4.16 m olup, yüksekliği 2.14 m’dir. Güneybatı yönündeki duvarı, kuzeybatı yönündeki duvarla 100° açı yaparak birleşmektedir (şekil Ek 6.3). Mekanın döşeme ve tavanı ahşap kaplamalıdır.

Kahvehane mekanının iki kanatlı, ahşap ve camekanlı giriş kapısı 144x204 cm boyutlarında olup sol kanadında cam üzerindeki çıtaları sökülmüş durumdadır (Foto Ek 1.281-282). Kahvehane, kuzeydoğu ve kuzeybatı cephelerinde yer alan ve 143 cm genişliğindeki yatay doğrultuda açılan sürme pencereleri ile aydınlanmaktadır (Foto Ek 1.197; Foto Ek 1.279-280). Her iki yönde de döşemeden 37 cm yüksekte başlayan pencereler tavadaki kirişe kadar yükselmektedir. Birbiri üzerine oturan dik doğrultulardaki kirişler nedeniyle, kuzeydoğu yönüne açılan iki yatay sürme ve devamındaki bir giyotin pencere (80 cm genişliğinde) 150 cm yüksekliğinde, kuzeybatı yönüne bakan iki yatay sürme pencere ise 160 cm yüksekliğindedir. Kuzeydoğu yönündeki pencerelere ahşap bölüntüler eklenmiş ve özgünlükleri bozulmuştur (Foto Ek 1.197).

Güneybatı yönündeki duvarda yerden yükseklikleri 161 cm ve 155 cm olan iki pencere bulunmaktadır. İlki 63x38 cm boyutlarında, iç ve dış pervazları sökülmüş, camı çıtalarla kasasına sabitlenmiş durumda; diğeri ise 36x45 cm boyutlarında ve pervazları sökülerek içine aspiratör takılmış durumdadır (Şekil Ek 6.8) (Foto Ek 1.277).

Kahvehanenin özgün ahşap döşemesi üzerine vinil kaplanmıştır. Tavanında, 20 cm genişliğinde ve 22 cm yüksekliğinde, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan ahşap kirişler vardır. Kirişlerin arasındaki yüzeyler pasalı ahşap kaplamalıdır (Foto Ek 1.276-277). 3.6 cm genişliğindeki pasalar, her modülde bir çerçeve oluşturacak şekilde döşenmişken, güneybatı yönündeki modülde çerçeve içine alınmadan duvardan duvara devam etmektedir. Ayrıca bu modülde 1-05 mekanı ile arasındaki duvardan 90 ve 112 cm mesafede pasaları kesen çıtalar yer almaktadır (Şekil Ek 6.3). Bu hiza, ikinci katta 2-03 mekanının döşemesinde kaplaması olmayan yüzeyin sınırları ile uyum sağlamaktadır (Şekil Ek 6.4).

Mekanın ısıtması kömürlü soba ile sağlanmaktadır. Sobanın bacası, kuzeybatı cephesi duvarına dışarıdan eklenmiş tuğla bacaya bağlanmıştır (Foto Ek 1.206). İkinci kattaki 2-03 mekanında bulunan metal bacanın altına gelen noktada, kahvehanenin tavanından 24 cm aşağı sarkan bir beton kütle vardır. Bu ek, eskiden kahvehanenin bacası olarak kullanılmış, günümüzde iptal edilmiştir.

Mekanın kuzeydoğu yönünde kahvehanenin mutfağı bulunmaktadır (Foto Ek 1.278). Yaklaşık 160x180 cm boyutlarındaki bir alanı kaplayan mutfakta “L” şeklinde bir tezgah bulunmaktadır. Tezgahın arkasında kalan duvar yüzeyinde 6-8 cm kalınlığında bir ek yüzey görülmektedir (Şekil Ek 6.3; Şekil Ek 6.7-9). Duvarlarda, döşemeden 56 cm yüksekten geçirilmiş ve yer yer sökülüş 17 cm genişlikteki ahşap kayıt bulunmaktadır. Bu kayıt üzerinde kalan yüzeyler Z-02 Ofis mekanında da görülen, dağ, ırmak, ağaçlar, kuşlar, geyikler vb. doğaya ait figürler bulunan yağlı boya resimlerle kaplıdır. Bu ahşap kayıt ve altında kalan duvar yüzeyleri ise tamamen siyah renkte boyalıdır.

2-02 Balkon:

Fabrikanın kuzeydoğu cephesinde ahşap konsollarla taşınan balkona 2-01 Üretim III mekanından 140x224 cm boyutlarında iki kanatlı ahşap bir kapı ile ulaşılmaktadır (Şekil Ek 6.4; Şekil Ek 6.6) (Foto Ek 1.187; Foto Ek 1.190-196; Foto Ek 1.294-295). 3.37x1.25 m boyutlarında olan balkon, 4.20 m²'lik alan kaplamaktadır. Balkon döşemesi +5.32 m kotunda olup ahşap kaplamalıdır. 8 cm yüksekliğinde ahşap eşiği olan ahşap kapının iç ve dış yüzeylerinde üçgen alınlıkları vardır ve dış yüzeyinde profilli bezeme kullanılmıştır.

Balkon cephesi ahşap peçelidir. Balkon saçağını taşıyan ve köşelerde yer alan 14x14 cm boyutlarındaki ahşap dikmelerin köşeleri pahlı olup başlık kısımlarında oyma bezemelidir (Foto Ek 1.192). Dikmeler ve bina cephe duvarına kemerli peçeler ile bağlanmıştır. 89 cm yükseklikteki korkuluk ve küpeştesi ahşaptır. 4.33 m yükseklikteki balkon tavanı 25 cm genişliğindeki ahşap kaplamalıdır. Çatı arasına giren kuşlar ve yaptıkları yuvaların verdiği ağırlık nedeniyle bu ahşap tavanın tamamına yakın bölümü çökmüştür (Foto Ek 1.191). Çeltik işleyiş sürecinde, ikinci katta toplanan çeltik kapçıları balkondan araçlara yüklendiği için balkonun ön cephesindeki küpeştesi sökülüştür.

2-03 Depo 7:

Kullanılmadığı için çeltik kapçılarının toplandığı 2-03 Depo mekanı, 2-01 Üretim III ve 2-09 Depo mekanı ile çevrelenmiştir. Boyutları yaklaşık 3.90x2.65 m olup, 10.04 m² alan kaplamaktadır. +6.37 m kotundaki mekana, döşemesi +5.32 m kotunda olan 2-01 mekanından ulaşılmaktadır. Ancak, bu kot farkını aşmak için seyyar bir merdiven kullanılmaktadır. Tavanını oluşturan çatı yüksekliği güneybatı duvarında 3.47 m, 2-04 mekanı ile arasındaki duvar üzerinde 4.70 m'dir. Mekanı çevreleyen bütün duvarlar bağdadili ahşap çatki tekniğinde yapılmıştır (Şekil Ek 6.4; Şekil Ek 6.6-9) (Foto Ek 1.296-300).

2-01 ve 2-03 mekanları arasındaki duvarın tamamını kaplayan ve açıklığı 3.07 m, yüksekliği 2.51 m olan bir kemer bulunmaktadır (Şekil Ek 6.6) (Foto Ek 1.296-299). Tepe noktası +8.88 m kotunda olan kemerin altında, iki mekan arasındaki 1.05 m'lik kot farkından dolayı oluşan bir set vardır ve yüzeyi ahşapla kaplıdır. Bu ahşap kaplamanın bitiminde, ön yüzü briket duvarla kapatılmış döşemenin 110 cm'lik kısmının mevcut olmadığı görülmektedir. Muntazam bir şekilde kesilmiş döşemenin 90 cm'lik kısmında 8 cm genişliğinde bir tahta ile bitirilmesi, bu durumun özgün olduğunu göstermektedir. Bu iz ise burada +6.37 m kotundan +5.32 m kotuna inişi sağlayan bir merdiven olabileceği fikrini desteklemektedir. Ayrıca döşemenin kesildiği hiza, birinci katta 1-06 Kahvehane'nin tavan kaplamasındaki kesilme izi ile uyumaktadır (Şekil Ek 6.3-4).

Fabrikanın kuzeybatı yönüne bakan duvarında özgün doğramaları sökülmüş, döşemesinden 171 cm yüksek ve 72x116 cm boyutlarında bir pencere vardır. Batı köşesinde 22 cm çapında sac borulardan yapılmış bir baca bulunmaktadır. Bir tahta ile duvara sabitlenmiş baca kullanılmamaktadır (Şekil Ek 6.6-9) (Foto Ek 1.300).

2-04 Depo mekanı ile bu mekan arasındaki hımış duvarın ortasında 133x186 cm boyutlarında, kanatları olmayan ve olduğuna dair bir ize de rastlanmayan kapı bulunmaktadır. Aynı kottaki

iki döşeme, 8 cm yüksekliğindeki ahşap eşik ile ayrılmaktadır (Foto Ek 1.300-301).

2-04 Depo 8:

Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın içinden en son ulaşılabilen ve çeltik kapçıklarının bekletildiği depo mekanlarından birisidir. 2-01 Üretim III ve 2-03 Depo mekanları ile çevrelenmiştir. Yaklaşık 4.22x6.10 m boyutlarında, 25.16 m² alan kaplayan bu mekanın zemini, 24 cm genişliğinde ahşap kaplıdır (Şekil Ek 6.4) (Foto Ek 1.301-310). Tavanda, fabrikanın kırma çatısının ahşap strüktürü açık olarak görülmektedir (Foto Ek 1.303). Kuzeydoğu yönündeki duvarda yüksekliği 3.23 m olan çatı, mahyada 5.35 m'ye yükselmekte ve 2-03 Depo mekanı ile arasındaki duvarda 4.79 m'ye inmektedir (Şekil Ek 6.7). Çalışma süresi içinde, kuzeydoğu yönü tavana kadar çeltik kapçığı ile dolu olduğundan bu yüzeyde detaylı ölçü alınamamıştır.

133x186 cm boyutlarındaki ahşap kapı ile 2-03 Depo'dan geçilen mekanın kuzeybatı ve kuzeydoğu yönlerinde yerden yüksekliği 97 cm olan 71x154 cm boyutlarında ikişer penceresi vardır (Foto Ek 1.304-305). Ayrıca, kuzeybatı duvarında çatı üçgeninin oturduğu ahşap kirişin hemen üstünde 170x116 cm boyutlarındaki bitişik iki pencere yer almaktadır (Foto Ek 1.302). Alt sıradaki pencerelerden batı yönünde olanın sağ üst köşesinde 37x46 cm boyutlarında küçük bir pencere daha vardır (Foto Ek 1.304). Kuzeydoğu duvarında ve içeriden kontrplak levha ile kapatılmış olan pencereler hariç hepsinin özgün giyotin doğramaları sökülüştür.

2-01 Üretim III mekanı ile bu mekan arasındaki duvarda, 103 cm genişliğinde ve üstü kemerli bir ahşap kapı yer almaktadır (Foto Ek 1.308-309). Üst noktası +7.61 m kotundaki kemerli kapının 2-04 Depo mekanının döşemesinden 124 cm yüksekte olması, bu mekandan geçilmek için kullanılmadığını göstermektedir. 37 cm'lik kısmı, 8 cm kalınlığında sabit doğrama ile kapatılmıştır. İki mekanın farklı kotlardaki döşemeleri arasındaki boşluk briketle doldurulmuştur. Bu kapının önünde 130x105 cm boyutlarındaki bir alanda döşeme kaplamaları kesilmiş durumdadır. Ayrıca, bu boşluğu çevreleyerek, 2-03 mekanına açılan kapının eşiğinden başlayan ve 2-01 mekanı duvarında 2.04 m yüksekliğe kadar çıkan, sökülmüş bir merdivene ait izler açıkça görülmektedir. Duvarda merdiven basamaklarına ait ahşap çıtalar ve sıvasız yüzeyler merdivenin çıktığı kotta da devam ettiği için burada bir asma katın varlığı düşünülebilir (Foto Ek 1.306-310). Ayrıca, merdivenin başladığı yerde döşemedeki boşluk ise, birinci kattaki kahvehaneden (+4.05 m kotu) ikinci kattaki Üretim III mekanına (+6.37 m kotu) çıkan bir merdiven olduğunu göstermektedir.

2-04 Depo mekanının 2-01 mekanı ile arasındaki duvarında, sıvası ve bağdadi çıtaları düzgün bir şekilde sökülüş olan bir yüzey bulunmaktadır. Bu açma, döşemeden yaklaşık 77 cm

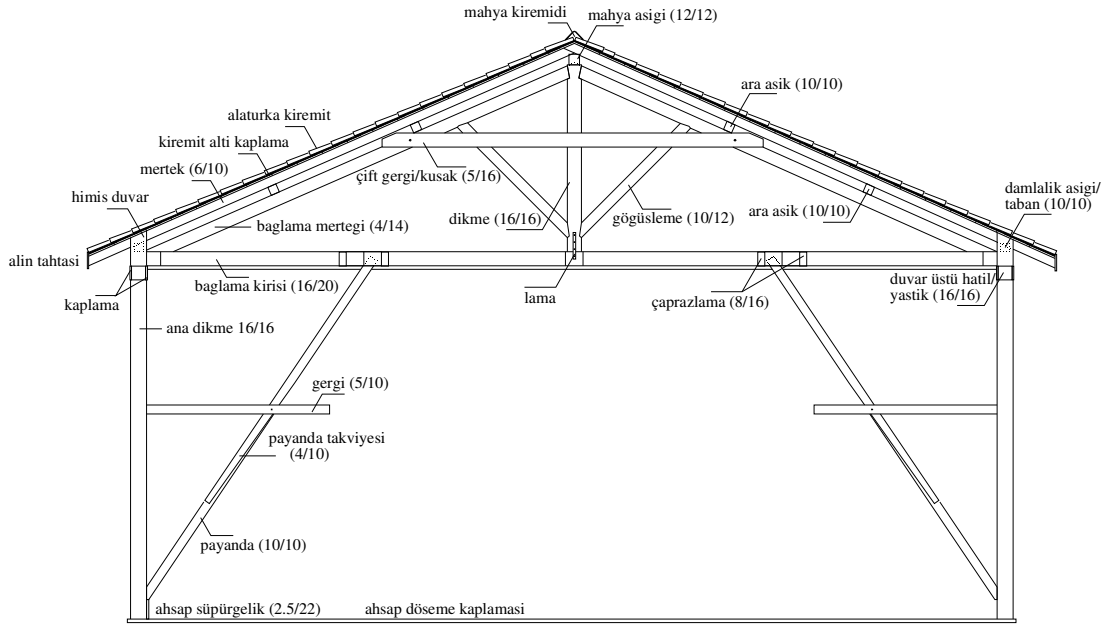
yüksekte ve 207 cm yüksekliğindedir. Sökülen bağdadi çıtaların yerine 25 cm genişliğinde ahşap tahtalar çakılmış durumdadır. Alt kısmında açık bırakılan 58 cm'lik boşlukta, duvarın taşıyıcıları ve arkasında 2-01 mekanının bağdadi çıtaları ile sıvası görülmektedir (Foto Ek 1.306-307). Bu bölgede yapılan tespitlere göre, yerden 105 cm yüksekte 12x7 cm boyutlarında bir yastık tahtası vardır. Bu tahtanın altındaki ve üstündeki dikmeler birbirlerinin aksından kaydırılarak dizilmişlerdir. 3.5x1.6 cm boyutlarındaki bağdadi çıtaların kesildiği hizada 10x10 cm'lik ana dikme bulunmaktadır. Dikmeden yaklaşık 113 cm sonra başlayan payanda 9x10 cm boyutlarında ölçülmüştür. Bu arada 5-7 cm arasında değişen genişliklerdeki ara dikmeler 25-30 cm aralıklarla dizilmişlerdir. Aynı duvarda mahyanın sol tarafında 45x85 cm boyutlarında bir yüzeyin de sıvası ve bağdadi çıtaları sökülmiş durumdadır. Duvarın arka yüzünde de bu alanların sıvalarının aşınarak dökülmüş olduğu ve üstteki kısmın tahta parçaları ile kapatılmış olduğu görülmektedir (Foto Ek 1.311).

4.4 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Örtü Sistemi

Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın çatısı, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan beşik çatı şeklindedir. Yaklaşık % 44 eğimli çatının yüzeyi alaturka kiremitle kaplanmıştır (Foto Ek 1.173) (Şekil Ek 6.1). Çatının saçak genişliği 52 cm'dir. Güneybatı cephesi ile kuzeybatı cephelerinin birleştiği kısımda yapının içeri girinti yapması nedeniyle çatının saçakları bu yüzeylerde doğrultu değiştirerek birleşmektedir (Şekil Ek 6.5). Yapının kuzeydoğu cephesinde ikinci katta çıkma yapan balkonun üzeri yine % 44 eğimli beşik çatı ile örtülmüştür. Bu çatı, ana çatıya dik bir şekilde saplanmaktadır. Güneydoğu cephesinde giriş aksında yer alan çıkmanın beşik çatısı ise % 54 eğimle yapılmıştır.

Uzun kenarı boyunca 7 modülden oluşan fabrikanın, cephe duvarları dahil toplam 8 aksı ve dolayısıyla çatıyı oluşturan 8 çatı makası bulunmaktadır (Şekil Ek 6.5) (Şekil 4.1). Duvar içinde kalan taşıyıcı elemanlar sıva altında bırakılmıştır. Yapının uzun kenarı boyunca duvar bitiminde bulunan yastık tahtaları, dikmelerin üstünde ve iki yana 75 cm uzanan destek tahtalarına oturmaktadır. Mekanın yaklaşık 9.70 m'lik genişliğini karşıdan karşıya geçen bırakma kirişleri yastık tahtalarının üzerine oturmuştur. 16/20 cm boyutlarındaki bırakma kirişleri çatı makaslarının tabanını oluşturmaktadır (Şekil Ek 6.8-9) (Foto Ek 1.312-314). Bırakma kirişinin ortasında yer alan ve 12/12 cm'lik mahya aşığına kadar yükselen dikme 16/16 cm boyutlarındadır. İki tarafından metal lamalarla kirişe bağlanmıştır. Bırakma kirişinin uçlarından mahya aşığının altına kadar yükselerek dikmenin üstüne bağlanan 14/14 cm boyutlarındaki bağlama mertekleri çatı üçgenini oluşturmaktadır. Dikmenin alt kısmından 45°

eğimle bağlama mertegine saplanan 10/12 cm kesitindeki göğüslemeler yükü dağıtmaktadır. Dikmenin her iki yanından bağlama merteklerini yatayda bağlayan gergiler 5/16 cm boyutlarındadır. Her aksta bulunan çatı makaslarının bağlama kirişleri arasında birbirine bağlayacak şekilde atılmış çapraz ağaç çiftleri bulunmaktadır (Şekil Ek 6.5). 8/16 cm boyutlarındaki bu çaprazlamalar, rijitliği artırmaktadır. Ayrıca makasların bağlantı kirişleri üzerinde iki adet 10/10 cm'lik ahşapla uzun yönde de bir bağlantı yapılmıştır. Oluşturulan makaslara dik yönde uzanan aşıklar 10/10 cm kesitindedir. Taban aşığı duvar içinde kaldığından görülmemektedir. Ancak, ara aşıklar 10/10 cm kesitinde iki adet olup, çatı yüzeyini üç aralığa bölmektedir. Aşıklar üzerinde dik yönde ve yaklaşık 45-50 cm aralıkla 6/10 cm'lik ara mertekler yer almaktadır. Mertekler duvardan dışarıya doğru 50 cm daha uzatılarak yapının saçacağı oluşturulmuştur. Mahya aşığına oturtulan mertekler tepe noktasında birbirlerine yarım geçme yaparak bağlanmışlardır. Merteklere dik yönde döşenen 30 cm genişliğindeki kaplama tahtaları ise kiremit altı çatı yüzeyini oluşturmaktadır. Çatının üzerine, alaturka kiremit döşenmiştir. Ancak, rölöve ölçümleri sırasında çatının üzerine çıkılamadığı için kiremitlerin altında başka bir yalıtım malzemesi olup olmadığı bilinmemektedir.

Şekil 4.1 Şamlılar Çeltik Fabrikası Çatı Strüktürü

Çatı makasları arasındaki çaprazlamalar yapının 1-2, 5-6 ve 6-7 aks modüllerinde bulunmamaktadır. 6-7 aksları arasında, 2-04 mekanı ile 2-01 mekanı arasındaki duvardan ilk bağlantı kirişine uzanan 10/10 cm'lik bir ahşap eklenmiştir (Şekil Ek 6.5). Bazı bağlantı kirişlerinin altına 4 cm kalınlığında ek yapılarak kesit arttırılmıştır (Şekil 4.1)(Foto Ek 1.312).

Yapının dördüncü modülünde bulunan balkonun çatısının iki yanında, eğimli yüzeylerin arakesitinde oluşan iç dereler vardır. 2-01 Üretim III mekanı içinden, balkonun çatısına ait mertekler görülebilmektedir. Ancak, 2-02 Balkon mekanı içindeki ahşap tavan kaplaması merteklerin dışarıda kalan kısmını gizlemektedir (Foto Ek 1.314).

Yapının yine dördüncü modülünde, mahyanın kuzeydoğu yönündeki ilk aşık aralığında çatı kapağı bulunmaktadır. Kaplama tahtaları kesilerek açılmış olan boşluğa basit bir ahşap çerçeve yapılmış ve üzerine de sac kaplı bir levhadan kapak yapılmıştır. Bu yüksekliğe çıkmak için, çatı kapağının alt kısmına sabitlenip aşağı doğru sarkıtılmış ahşap bir merdiven vardır (Şekil Ek 6.5-6; Şekil Ek 6.9) (Foto Ek 1.314). Yerden yüksekliği 3.27 m olan bu merdivene yaslanan seyyar bir merdiven yardımıyla çatı kapağına ulaşılmaktadır.

Yapının uzun cephelerinde, mertekler uzatılarak oluşturulan saçak yaklaşık 50 cm genişliğinde olup düz bir ahşap alın tahtası ile bitirilmiştir. Dar cephelerde üçgen alını oluşturulan bölümlerde de aşıklar 50 cm kadar dışarı uzatılarak saçağı oluşturmıştır. Giriş cephesindeki çıkmanın çatısında ise saçaklar yaklaşık 35 cm'dir (Foto Ek 1.180). Çıkma duvarı ile saçak birleşiminde profilli ahşap korniş kullanılmıştır. Ayrıca, saçak üzerindeki kiremitler ve uçlarındaki alın tahtası 10 cm daha dışarı uzatılmıştır.

Yağmur iniş boruları, PVC olarak değiştirilmiş ve bakımsız, yer yer parçalanmış olduğundan, suyun yapıdan uzaklaştırılması tam olarak sağlanamamakta ve yapıya zarar vermektedir (Foto Ek 1.186-188; Foto Ek 1.209).

4.5 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Cephe Özellikleri

4.5.1 Güneydoğu Cephesi (Giriş Cephesi)

Güneydoğu cephesi, fabrikanın özgün ana giriş kapısının bulunduğu cephe dir. 10.14 m genişliğindeki cephenin yüksekliği; mahyada 10.57 m iken arazinin eğiminden dolayı doğu köşesi saçağında 7.67 m, güney köşesi saçağında 8.21 m'dir. 3 katlı cephenin orta aksında bulunan çift kanatlı ahşap giriş kapısı, ikinci katta bulunan tek katlı çıkma ve üçgen cephe alnında bulunan iki pencere, cephenin simetri aksını oluşturmaktadır (Foto Ek 1.176) (Şekil Ek 6.10).

Ana giriş kapısı, cephe önündeki kaldırımın yükseltilmesi ile zemin kotunun altında kalmıştır. +1.18 m kotundaki kaldırımda bulunan merdiven ve beraberindeki rampa ile yapının ± 0.00 m kotundaki zemin kat döşemesine inilmektedir (Şekil Ek 6.8-9) (Foto Ek 1.177). Mevcut yaya kaldırımının hangi tarihte yükseltildiği bilinmemektedir. Ancak, fabrikanın 1979 ve 1987

tarihli envanter fişlerindeki fotoğraflarda kaldırımın 70-80 cm kadar daha aşağıda olduğu görülmektedir (Foto Ek 1.156-161) (Şekil Ek 6.10). Giriş kapısının iki yanında, Z-02 Ofis ve Z-04 Üretim 1 mekanlarını aydınlatan yatay konumdaki özgün olmayan pencereler bulunmaktadır.

Cephenin birinci kat seviyesinde, sonradan açılmış bir giriş kapısı daha yer almaktadır. Camlı olan bu ahşap kapı ile 1-02 Paketleme-Depo mekanına girilmektedir. Bu kapının, kaldırım seviyesinden 115 cm yüksekte olması nedeniyle sabit olmayan ahşap bir merdiven kullanılmaktadır. Ayrıca, 1-01 Ofis ve 1-02 Paketleme-Depo mekanlarını aydınlatan ahşap pencereler de ölçü ve oranları ile geleneksel pencerelere uymamaktadır (Foto Ek 1.176).

İkinci kat seviyesinde, cephenin ortasında yer alan tek katlı ahşap çıkmanın iki yanında özgün niteliklerini koruyan ikili pencere düzeni vardır. 2.60x1.47 m boyutlarındaki çıkma, 2 adet ahşap konsolla taşınmaktadır (Foto Ek 1.179; Foto Ek 1.182). Beşik çatısı, alaturka kiremit kaplıdır. Saçakları ahşap olup, bu yüzey profilli ahşap kornişlerle bezenmiştir (Foto Ek 1.180-181). Yine ahşap kaplı çıkma altında ise 2-01 Üretim 3 mekanında bulunan bir makinenin kanalının dışarı açılması için bir delik oluşturulmuştur (Foto Ek 1.179). Cephenin 2-01 Üretim 3 mekanını aydınlatan özgün pencereleri, 72x154 cm boyutlarında ve dikdörtgen biçimli olup üzerinde profilli ahşap düz alınlık bulunmaktadır. Çıkmanın pencereleri ise aynı boyutlarda olup, kemerli tiptedir. Bu kat seviyesindeki bütün pencereler özgündür ancak, giyotin doğramaları sökülüş olup, sabit doğrama takılmıştır. Sökülen doğramalar ise yapı içinde muhafaza edilmektedir (Şekil Ek 6.10) (Foto Ek 1.176).

İkinci kat seviyesi üzerinde çatı üçgeninin oluşturduğu üçgen cephe alnında iki adet, eşkenar dörtgen biçimli ahşap pencere bulunmaktadır. 2-01 Üretim 3 mekanına açılan pencerelerin, ahşap pervazlarının köşelerinde ahşap bezeme motifi bulunmaktadır (Foto Ek 1.176) (Şekil Ek 6.10). Doğramalarının ise sabit olarak değiştirildiği görülmektedir.

Hıms tekniğinde yapılmış olan yapının sıvalı cephesinde yatay ve düşey taşıyıcıları açıktadır. Ancak, giriş cephesinin ikinci kat ve üzerinde özgün sistem korunmuşken, ikinci kat döşemesinin 10-15 cm altına kadar olan yüzeylerde duvar kalınlığında yaklaşık 10 cm'lik çimento sıva nedeniyle bir kalınlaşma vardır. 1979 tarihli fotoğraflarda da görülen bu kalınlaşmanın, duvarları güçlendirmek amacıyla içten ve dıştan betonla yapıldığı

öğrenilmiştir* (Foto Ek 1.176; Foto Ek 1.178) (Şekil Ek 6.2-3; Şekil Ek 6.8-10).

Sade bir görünüme sahip olan yapının en çok bezeme bulunan cephesi giriş cephesidir. Çıkma altındaki konsollar ve ahşap kaplaması, çıkma altı ahşap tavan kaplaması, çıkma pencerelerinin kemerleri, çıkmanın profilli saçakları, cephe alnındaki üst pencereler, ahşap ana dikmelerin sıva ile birleşiminde kullanılmış pervazlar ve ahşap çıtalar cepheyi zenginleştirmektedir (Foto Ek 1.180-181) (Şekil Ek 6.10).

4.5.2 Kuzeydoğu Cephesi (Eski Sinop Yolu Cephesi)

Fabrikanın Eski Sinop Yolu'na bakan cephesidir. 25.45 m uzunluğundaki cephe, yaklaşık 3.50 m genişliğindeki 7 modülden oluşan bir düzene sahiptir (Şekil Ek 6.11) (Foto Ek 1.183-202). Cephenin güney köşesinde zemin kotu +1.63 m, kuzey köşesinde +2.67 m'dir. Bu nedenle güneyde cephe yüksekliği 7.67 m iken kuzeyde 6.63 m'ye inmektedir. Özgün bir giriş kapısının bulunmadığı bu uzun cephenin ortasında ikinci katta çıkma yapan bir balkon yer almaktadır. Yapının birinci modülünde başlayıp yedinci modülüne kadar devam eden ikinci kat döşeme hizasındaki ahşap silme burada 1.05 m yükselerek cephede bir kademelenme oluşturmuştur.

Fabrikanın kuzeydoğu cephesinde, zemin kata açılan kapı veya pencere yoktur. Birinci kata ait pencereler ise güneydoğu (giriş) cephesinde olduğu gibi, genişletilmiş, büyük boyutlu, ahşap doğramalı pencerelerdir. Cephenin güney köşesinde yer alan ilk modüldeki pencere-kapı birimi 1-01 Ofis mekanına girişi sağlamaktadır (Foto Ek 1.185). Duvarın bu modüldeki bölümünde 10 cm'lik bir kalınlaşma vardır. Cephenin sonraki dört modülünde bulunan 192x114 cm boyutlarındaki özgün olmayan pencereler 1-03 Üretim 2 mekanını aydınlatmaktadır. Altıncı modülün tamamını kaplayan metal sürme kapı ise yaklaşık +2.50 m kotundaki kaldırımdan başlayan rampa ile +3.03 m kotundaki 1-05 Depo mekanına girişi sağlamaktadır (Foto Ek 1.188). Cephenin son modülünde fabrikanın kuzey köşesini çevreleyen ve 1-06 Kahvehane mekanını aydınlatan yatay sürme pencereler yer almaktadır. Kareye yakın ve 140x147 cm boyutlarındaki pencerelerin önünde, eskiden arktan gelen su ile dönen çarkın bulunduğu kanal ve onu çevreleyen çimento sıvalı ve yaklaşık 150 cm yüksekliğindeki tuğla duvarlar yer almaktadır (Foto Ek 1.189; Foto Ek 1.197; Foto Ek 1.199-202).

* Bu bilgi, 15.10.2003 tarihinde fabrikanın sahibi ve işletmecisi Hüseyin Yayla ile yapılan görüşmede alınmıştır.

Cephenin ikinci kat seviyesinde, üstü profilli düz alınlıkla bezenmiş, 72x154 cm boyutlarında, dikdörtgen pencereler vardır. Birinci, altıncı ve yedinci modüllerde ikili gruplandırılmış olan pencereler diğer modüllerde birer tane olup, modül aksında simetrik düzenlemeye sahiptir. Sadece yedinci modül içindeki pencerelerin özgün giyotin doğramaları yerinde korunmuştur (Foto Ek 1.197-198). Balkonun olduğu dördüncü ve orta modülde ise iki kanatlı ve üçgen alınlıklı, 140x223 cm boyutlarında ahşap bir kapı yer almaktadır (Foto Ek 1.187; Foto Ek 1.195-196). 3.65x1.40 m boyutlarındaki balkonu taşıyan ahşap konsollar giriş cephesindeki çıkma konsolları ile aynı niteliktedir. Balkonun çatısını taşıyan 14x14 cm'lik iki ahşap dikme, birer kemerle cepheye bağlanmakta, balkonun ön yüzünde ise ikili kemerle birbirlerine bağlanıp, balkonun beşik çatısı altındaki üçgen alnı oluşturmaktadırlar (Foto Ek 1.190-194). Beşik çatısı ana yapının çatısıyla dik olarak birleşen balkonun tavanı ve döşeme altı ahşap kaplamalıdır. Ancak, balkonun tavan kaplaması, tavan arasında kuşların yuva yaparak ağırlık oluşturması nedeniyle çökmüştür. Dikmeler arasındaki ahşap korkuluk ise balkondan yapılan ürün tahliyesi için kaldırılmıştır (Şekil Ek 6.11).

Kuzeydoğu cephesinin ikinci kat seviyesi, pencere doğramaları haricinde tamamen özgün durumdadır. Döşeme hizasındaki ahşap silmenin 10-15 cm altında, yapılan takviye ile kalınlaşan duvar başlamaktadır. Bu hizada cephenin düşey taşıyıcılarının, ek yüzeyin altında devam ettiği görülmektedir (Foto Ek 1.184-188). Beşinci modülde ikinci kattaki tekli özgün pencerenin ahşap denizliği ve doğramaları sökülmüş, pervazları kesilmiş ve parapet duvarı açılarak 2-01 Üretim 3 mekanından dışarıya ürün nakliyesi yapabilmek için sactan bir rampa eklenmiştir (Foto Ek 1.188). Altıncı modülün sonunda ahşap kat silmesinin ucu aşağı doğru eğilmiştir. Bu deformasyonu durdurmak için burada yapılmış betonarme bir ayak vardır (Foto Ek 1.189; Foto Ek 1.197) (Şekil Ek 6.11).

Cephenin yağmur iniş oluk ve dereleri PVC malzemeli elemanlarla yenilenmiştir. Saçak boyunca devam eden oluk ve balkonun iki yanından aşağı inen borular gelişigüzel bir şekilde yerleştirilmiştir (Foto Ek 1.186-188) (Şekil Ek 6.11).

Bezeme bakımından güneydoğu cephesine göre daha sade olan kuzeydoğu cephesinde, ahşap ana dikmelerin sıva bitimlerinde kullanılan pervazlar, balkon dikmelerinin başlık kısımları ve pencerelerin profilli düz alınlıkları bezeme öğeleri olarak anılabilir. Ayrıca, yedinci modülü oluşturan kahvehane pencerelerinin parapetinin altında bulunan özgün moloz taş duvarın üzerinde, güney kenarındaki taşlardan birinde dairesel biçim verilmiş bir Arapça yazı vardır (Foto Ek 1.200). Oldukça aşınmış olan taşın üzerindeki yazı tam olarak seçilememektedir. Aynı duvarın üzerinde 35x25 cm boyutlarında ve 40 cm derinliğinde bir boşluk vardır (Foto

Ek 1.199). Alt ve üst lentoları yatay yerleştirilmiş kayrak taşlarıyla oluşturulmuş boşluğun işlevi hakkında bilgi alınamamış, bir olasılıkla Z-10 mekanının havalandırması için açılmış olduğu düşünülebilir. Bu duvar önündeki, eskiden su çarkının bulunduğu kanalın derinliği ölçülememiştir. Yapının kuzeybatı yönünden gelerek bu boşluğa açılan arkın kesiti ise 94x37 cm boyutlarındadır. (Foto Ek 1.201). Tuğla duvarlarla çevrili kanal üzerine, çöplerin kanalı tıkanmasını önlenmek için bir ağ gerilmiştir. Bu ağ nedeniyle, bugün mevcut olmayan su çarkına ait olduğu bilinen mil ve kasnak rölöve çalışmaları sırasında tam olarak görülememiş ve saptanamamıştır*.

4.5.3 Kuzeybatı Cephesi (Kahvehane Cephesi)

Fabrikadan bağımsız olarak işletilen 1-06 Kahvehane mekanının giriş cephesidir (Şekil Ek 6.12) (Foto Ek 1.203-206). 8.87 m genişliğindeki cephe, yapının kuzey köşesinden 6.45 m sonra 49 cm içeri girinti yapmakta ve 2.46 m sonra güneybatı cephesinin 100° lik açı yapan son modülünün duvarı ile birleşmektedir. Fabrikanın oturduğu arazinin eğimli oluşu nedeniyle bu cephe iki katlıdır. Mahya yüksekliği 7.54 m, saçak yüksekliği 5.13 m'dir.

Cephenin zemin katı seviyesinde, yapının kuzey köşesinden başlayan ve 140x157 cm boyutlarındaki iki adet yatay sürme pencere 1-06 Kahvehane mekanını aydınlatmaktadır. Pencerelemin bitiminde 144x204 cm boyutlarında, çift kanatlı, camlı ahşap kapı kahvehanenin giriş kapısıdır (Foto Ek 1.204).

İkinci kat seviyesinde, 2-04 Depo mekanını aydınlatan özgün dikdörtgen pencereler, güneydoğu ve kuzeydoğu cephelerindeki gibi 72x154 cm boyutlarında olup profilli ahşap düz alınlıklara sahiptir. Ayrıca ikinci pencerenin üst sol köşesinde 37x45 cm boyutlarında küçük bir pencere yer almaktadır. Cephenin içeri girinti yapan yüzeyinde bulunan ve 2-03 Depo mekanını aydınlatan pencerenin boyutları ise güneybatı cephesindekiler gibi 72x116 cm'dir. Pencerenin üstü kat silmesinin üzerinde olduğundan ahşap silme, köşeleri pahlı bir şekilde oyularak pencere çevresinden dönerek devam etmektedir. Cephenin üçgen alnında bulunan ve 2-04 Depo mekanını aydınlatan 170x116 cm boyutlarındaki ikili pencere grubunun üstünde iki üçgen alınlık vardır. Tamamı bağdadi çıtalar üzeri sıvanarak kaplanmış olan bu cephede, bütün pencerelerin özgün giyotin doğramaları sabit olarak değiştirilmiştir (Şekil Ek 6.12).

Kuzeybatı cephesinin mimarisi ve malzemeleri özgündür. Ancak, cephe önündeki zemin

* Z-10 mekanı içinden kısmen görülebilen ark, ancak, 2002 yılında TÜBA-TÜKSEK Projesi'nin Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri için yapılan arazi çalışması sırasında belgelenebilmiştir (Foto Ek 1.202).

yükseltilmiş olduğu için yapı döşemesi 12 cm aşağıda kalmıştır (Foto Ek 1.281-282). Cephe önündeki bahçenin 12 nolu parselde ait kısmı ise yapı girişindeki yükseltilmiş beton zeminden 45 cm aşağıda kalmıştır. Bu toprak zeminin üzerinde, yapının moloz taş temel duvarları görülmektedir (Foto Ek 1.205; Foto Ek 1.221). 12 nolu komşu parsel ile fabrikanın parselini ayıran sonradan eklenmiş 118 cm yüksekliğinde tuğla duvar, cepheye dik doğrultuda ve kahvehane kapısının sağ pervazı üzerine gelecek şekilde konumlanmaktadır (Foto Ek 1.204-205). Ayrıca, kahvehane önündeki bahçenin bir kısmının üzerini örtmesi için eklenmiş, tuğla duvara ve ahşap dikmelere taşıtılan tek yöne eğimli sundurma da cephe yüzeyine dik bir şekilde yapılmıştır. Kahvehane mekanı tarafından kullanılan bir tuğla baca da cephenin üzerine haçla tutturulmuştur (Foto Ek 1.206) (Şekil Ek 6.12).

4.5.4 Güneybatı Cephesi (Bahçe Cephesi)

Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın, cephe elemanları, strüktür ve malzeme olarak özgün nitelikleri en iyi korunmuş cephesidir (Şekil Ek 6.13) (Foto Ek 1.207-222). Komşu parseldeki (383 ada 12 parsel) bahçe ve geleneksel konut yapısına bakan 24.80 m uzunluğundaki cephenin yüksekliği -fabrikanın güney köşesinde- 9.16 m'dir. Sadece bu cephede özgün olan +0.14 m zemin seviyesi nedeniyle üç katlı yapının tamamı bütün olarak görülebilmektedir. Cephe, yedinci modülden itibaren 51 cm içeri girinti yapacak şekilde kuzeye doğru yönelerek kuzeybatı cephesiyle birleşmektedir. Zemin katta fabrika duvarına yaslanmış ve kullanılmayan iki adet tek katlı müstemilat ise komşu parselde aittir (Foto Ek 1.210; Foto Ek 1.214-217).

Güneybatı cephesinin zemin kat seviyesinde pencere ve kapı bulunmamaktadır. Cephenin büyük bir kısmı komşu parsel tarafından kullanılan tek katlı müstemilat yapıları ile kapatılmış durumdadır.

Birinci kat seviyesinde, beşinci modül hariç her modülün ortasında 72x116 cm boyutlarında birer pencere vardır. Özgün nitelikli bu giyotin pencerelerin doğramaları kısmen bozulmuştur. Önlerinde bulunan demir parmaklıkları ise korunmuştur. Yedinci modülde kahvehaneyi aydınlatan iki küçük pencere vardır. 36x45 cm boyutlarında olan pencerenin özgün doğraması aspiratörle değiştirilmiştir. İkinci pencere ise 63x36 cm boyutlarında olup sabit doğramalıdır (Foto Ek 1.219).

İkinci kat seviyesinde, yedinci modül hariç her modülde 2-01 Üretim 3 mekanına açılan, 72x116 cm boyutlarında ve doğramaları sabit olarak değiştirilmiş birer özgün pencere bulunmaktadır. Fabrikanın 1979 ve 1987 tarihli envanter fişlerindeki fotoğraflarında bu

pencerelerin doğramalarının da birinci kattaki giyotin pencereler ile aynı olduğu görülmektedir (Foto Ek 1.156; Foto Ek 1.160).

Bütün cephede taşıyıcı sistem okunabilmektedir. Büyük kısmında dökülmüş olan sıva, hıms yapının malzemelerini açıkta bırakmıştır. Zemin kat ve birinci kat duvarlarında ahşap çatki arasında kerpiç dolgu kullanılmıştır. İkinci katın tamamı ile yedinci modülün birinci kat duvarında ahşap çatki üzerinde bağdadi çitalar kullanılmıştır. Yedinci modülün zemin kat duvarları ise yığma kuru moloz taş tekniğinde yapılmış olup üzeri sıvalı değildir. Cephenin sıvalarının en çok döküldüğü ilk modülde, taşıyıcı sistem elemanlarının görünebilen kısımlarda ölçüleri alınabilmektedir (Foto Ek 1.212-213). 16 cm genişliğindeki ana dikme, toprak üzerinde 13 cm ölçülen taban kirişine oturmaktadır. Payandalar 8 cm genişliğindedir. Dikme ve payandalar arasında 30-35 cm aralıkla yerleştirilmiş ara dikmelerin genişliği 4-6 cm'dir. Ahşap çatki sistemin araları genellikle balıksırtı biçiminde dizilmiş, yaklaşık 20x6x10 cm boyutlarında kerpiç dolguludur. Pencere boşluklarından ölçülen duvar kalınlığı 18 cm'dir. İçte ve dışta 2-3 cm kalınlığındaki sıva, kerpiç dolgu üzerine yapılmıştır (Şekil Ek 6.13). Bu cephede +2.77 m kotundaki özgün birinci kat silmesi, +2.24 m kotundaki mevcut betonarme birinci kat ile çakışmamaktadır (Şekil Ek 6.6).

Çatının saçaklarında PVC yağmur olukları vardır ve bu cephede, ortada olmak üzere sadece bir tane yağmur iniş borusu kullanılmıştır. İniş borusunun alt kısmı mevcut olmadığı için ikinci kat seviyesinde suyun cepheden akmasına ve özgün balçık sıvanın erimesine, hatta, açıkta kalan kerpiç malzemenin de eriyerek yok olmasına ve aynı zamanda ahşap malzemenin de çürümesine neden olmuştur.

Fabrikaya bitişik konumdaki müstemilatlardan biri briketle, ikincisi hıms tekniğinde yapılmıştır. Fabrikanın altıncı modülünde sonlanan tek katlı hıms yapıya tuğla malzemeli bir ek yapılmış ve bu eki de örtecek şekilde çatı uzatılmıştır (Foto Ek 1.216-217). Bu müdahale, fabrikanın cephesinde tahribata yol açmıştır. Yapının bu cephesine komşu parselden ulaşılabilirdiği için fabrikaya zaman içinde yapılan tadilat ve boya işleri bu yüzeylere uygulanmamıştır. Sıvası dökülen yüzeylerde özellikle kerpiç malzemede ciddi bozulmalar görülmektedir (Foto Ek 1.205; Foto Ek 1.208).

Fabrikanın kuzeybatı zemin ile güneybatı zemini arasındaki kot farkı, kuzeybatı-güneybatı köşesinde 3.28 m yüksekliğinde dik bir set oluşturmaktadır. Bu iki seviye arasındaki düşey düzlem ise betonarme perde duvarlar ile desteklenmiş durumdadır. Fabrika ile konuta ait tek katlı ek yapı arasındaki bu duvarlar, fabrikanın Z-09 mekanını çevreleyen moloz taş temel

duvarlarına dik biçimde yapılmışlardır (Şekil Ek 6.2) (Foto Ek 1.216; Foto Ek 1.218).

Cephede bezeme elemanı yok denecek kadar azdır. Ana dikmelerin sıva bitimlerinde kullanılan ahşap pervazlar ve doğramaların pervazları dışında başka bir bezeme yoktur.

4.6 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Koruma Sorunları ve Nedenleri

Bütün tarihsel çevrelerde olduğu gibi Boyabat da hızlı kentleşme ve kentsel işlevlerde farklılaşma nedeniyle özgün niteliklerini gün geçtikçe yitirmektedir. Bu hızlı değişim sürecinde, bir ölçüde geleneksel dokusunu koruyarak ayakta kalmaya çalışan, bir ölçüde de modernleşme çabası içinde olan Boyabat'ta halen 1996 tarihli Boyabat Koruma İmar Planı yürürlüktedir. Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından onaylanmış olan söz konusu plan, geleneksel dokuda büyük tahribata neden olacak kararlar içermektedir. Geleneksel kent dokusunun içinden geçen geniş cadde ve bu caddenin her iki yanında çok katlı yeni yapılanma izni, parçalı sit alanı kararının yanı sıra halkın çevre koruma konusunda bilinçsiz olması, yine bilinçsiz kullanım ve onarımlar, betonarme apartmanların bahçeli geleneksel evlere tercih edilmesi, yapıların günden güne yok olmalarına ve kentin kimlik değiştirmesine neden olmaktadır (Seçkin, 2005, 141-147).

Modernleşmenin getirdiği hızlı değişim kent genelinde sadece mimaride değil gündelik yaşam biçimi, kültür, tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret ve daha birçok alanda görülmektedir. Hızı denetlenemeyen bu değişim ise geleneksel kültürün ve alışkanlıkların zamanla unutulmasına neden olmaktadır.

Şamlılar Çeltik Fabrikası, dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Boyabat'ta da yöresel üretim yöntemlerinden biri olan hububat işlemeyi, zaman içinde değişikliklere uğramış olsa da günümüze kadar sürdürmüş bir endüstri yapısıdır. Geleneksel yapım tekniğinin bir örneği olarak yöresel üretimin bir örneğini oluşturuyor olması ve hala özgün işlevini sürdürüyor olması yapıyı önemli kılmaktadır. Ancak, değişim içindeki kentin bir ögesi olan fabrika, çevresel değişimin yanı sıra taşıyıcı sistemi, malzemesi, yapı elemanları ve donatılarında zaman içinde müdahale görmüş ve özgün kimliğini bir ölçüde kaybetmiştir. Bu değişimler, yapı bünyesinden kaynaklanan iç nedenler ve çevresel koşullardan kaynaklanan dış nedenler sebebiyle oluşmuştur.

4.6.1 İç Nedenlerden Kaynaklanan Bozulmalar

Yapının taşıyıcı bünyesi büyük ölçüde yenilenmiş olduğundan, bozulmaların büyük bir kısmı insanların neden olduğu bozulmalar olarak incelenmiştir. Malzeme ve zemin kaynaklı

problemler iç nedenleri oluşturmaktadır. Bunlar da yanlış müdahaleler ve değişiklikler sonucu oluşmuş problemlerdir.

Yapım tekniği ve strüktür tasarımından kaynaklanan bozulmalar:

Hımmış tekniğinde yapılmış olan fabrikanın özgün taşıyıcı sisteminde dışarıdan görüldüğü kadarıyla önemli bir bozulma yoktur. Modüler sistemi oluşturan yaklaşık 10 m genişliğindeki taşıyıcı sistem açıklığı, özgün çatı üçgeninde tek kirişle geçilmiştir. Zemin kat ve birinci kata ise betonarme sistem eklenmiştir. Bu karma sistem içinde, eleman boyutlarından kaynaklanabilecek bir sehime veya çökmeye rastlanmamıştır. Ancak, ikinci kat duvarlarında yapının uzun cephelerinde düşeyde dışa doğru bir açılma görülmektedir (Foto Ek 1.184). Özellikle kuzeydoğu cephesinde görülen bu durum, yapı içindeki farklı iki sistemin farklı davranışlarından, yapı içindeki makinelerden kaynaklanan titreşimlerden ve üstten gelen çatı yükünden kaynaklanabilir.

Kullanılan malzemeden kaynaklanan bozulmalar

Yapının moloz taş, ahşap, kerpiç malzemelerden oluşan özgün bünyesine sonradan tuğla ve betonarme malzemeler eklenmiştir. Taş duvarlardaki bozulma, taş dizilerinin bozulmasıyla oluşmuştur. Ahşap ve kerpiç malzemelerden oluşan elemanlardaki bozulmalar ise, üzerlerini örten kırıktı sıvanın atmosfer koşullarıyla açılmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle de kerpiç, suya dayanıksız bir malzeme olduğundan sıvanın döküldüğü yüzeylerde yer yer yüzey kaybı görülmektedir (Foto Ek 1.212-213). Taşıyıcı sistemi oluşturan ahşap malzemede ise bulunduğu ortama göre böceklenme veya çürüme görülmektedir. Yapıda bulunan tuğla duvar ve ayaklarda malzemeden kaynaklanan bir bozulma yoktur. Sadece kırılan ve yıkılan kısımların moloz halinde bırakılması yapının harap ve bakımsız görünmesine neden olmaktadır.

Yapıya en önemli zararı sonradan kullanılan betonarme malzeme vermektedir. Tamamen farklı bir kimyasal yapıya sahip olan betonarme malzeme, özgün malzeme ile uyumsuzdur. Özgün dış duvarları dıştan ve içten saran betonarme elemanlar, özellikle zemin katta yoğun neme sebep olmakta ve içeride tutulan bu nem sebebiyle yapının taşıyıcı sistemi ile içerideki makineler zarar görmektedir.

Yapının konumundan kaynaklanan bozulmalar

Fabrika, Eski Sinop Yolu üzerinde olduğu için ağır tonajlı araçların oluşturacağı titreşimlerden etkilenmektedir. Uzun süreli titreşimler taşıyıcı sistemde ayrılmalara sebep

olmakta, bu durum, ikinci kat kuzeydoğu cephesi duvarlarında olduğu gibi bazı bölümlerde duvarların düşeyliğini kaybetmesine varacak boyuta ulaşmaktadır. Bu durum için gerekli ayrıntıda teknik ölçümlerin yapılması gereklidir.

Yapı zemininden kaynaklanan bozulmalar

Fabrikanın geleneksel yöntemdeki enerji kaynağı olan su, yol cephesinde temel seviyesindeki kanalda halen mevcuttur. Bu suyun yapı temeline sızması, kılcal yollarla zemin ve üst katlara kadar ilerlemesi söz konusu olabilir. Zemin katta Z-07, Z-08, Z-09 ve Z-10 mekanlarında yoğun bir şekilde rutubet hissedilmektedir. Ayrıca, yapı içine yapılan betonarme yenilemeler ile özgün yapı arasında nemin yoğunlaşması ve çürümelere yol açması olasıdır. Bu nedenle öncelikle özgün taşıyıcı sistem ve malzemenin incelenmesi, gerekli tetkiklerin yapılması gerekmektedir.

4.6.2 Dış Nedenlerden Kaynaklanan Bozulmalar

Yapıdaki bozulmalar doğal etkenler ile insanların yaptığı müdahalelerin sonucu olarak gelişmiştir. Yapı bünyesinden kaynaklanan, örneğin malzemelerin yıpranması nedeniyle oluşabilecek bir bozulma, doğru tespit edildikten sonra düzenli ve doğru bir şekilde bakımı yapılırsa önlenabilir.

Doğal etkenlerden kaynaklanan bozulmalar

Yapıda ahşap ve kerpiç malzemenin dış fiziksel koşullara dayanımının az olması, duvarlarda, çatı saçaklarında yer yer çürümelere, dökülmelere neden olmuştur (Şekil Ek 6.13). Düzenli bir şekilde bakım ve onarım yapılmadığı için bozulmalar gün geçtikçe artmakta ve daha önemli boyutta yapısal sorunlara neden olmaktadır (Foto Ek 1.207). Çatıdaki suyun yapıdan uzaklaştırılması için gerekli oluk ve dereler yer yer söküldüğü ve gelişigüzel takıldığı için çatı saçaklarında çürümelere neden olmuştur. Kuzeydoğu cephesinde balkon döşemesinin kenarlarını çevreleyen alın tahtaları söküldüğünden taşıyıcıya ulaşan su ahşap giriş ve kaplamada çürümeye neden olmuştur (Foto Ek 1.190-193). Ayrıca kuşların, buldukları boşluklardan çatı arasına ve döşeme arasına girdikleri yerlerde oluşan ağırlık ve zararlı böceklerin ahşap kesitlerini azaltması sonucu çökmelere neden olmuştur (Foto Ek 1.191).

İnsanların neden oldukları bozulmalar

Bütün tarihi yapılarda olduğu gibi Şamlılar Çeltik Fabrikası'nda da insanların kasıtlı veya kasıtsız neden oldukları bozulmaların en büyük sebebi tarihi mirası koruma hakkındaki bilinçsizliktir. Koruma yöntemleri hakkında bir bilgiye sahip olmaması, genellikle betonarme

malzemeli müdahaleler ve bakımsızlık nedeniyle geleneksel yapım sisteminin günümüzde sürdürülemiyor olması, kişisel çabalar ile yanlış uygulamaların yapılması, halkın nasıl yardım alınabileceği konusunda yönlendirici bir yaptırım olmaması fabrikadaki bozulmaların başlıca nedenleridir.

Bakımsızlık: Yapının 1980’lerde çekilmiş bir fotoğrafında görülen harabiyet durumunun günümüzde artmış olduğu görülmektedir (Foto Ek 1.166; Foto Ek 1.208). O günden bu güne dış cephede boya vb. küçük çaplı onarımlar yapılarak görsel bir iyileştirmeye karşın, bahçe cephesine hiçbir müdahale yapılmadığından sıva dökülmeleri daha da artmış ve bu durum kerpiç dolgunun ve ahşap taşıyıcı sistemin zarar görmesine neden olmuştur.

Yapı içindeki moloz yığınları ve artık kullanılamayacak duruma gelmiş çuvallar, özellikle de zemin kat ve birinci katın arka kısımlarında yapıya fazladan yük getirmekte, mekanları yaşanılmaz bir hale sokmaktadır (Foto Ek 1.250-257; Foto Ek 1.262; Foto Ek 1.273). Ayrıca çeltik işlenmesi sırasında açığa çıkan toz ve kapçıgın ikinci katta birikmesi ve bunların düzenli bir şekilde temizlenmemesi nedeniyle bütün kat döşemesi kaplanmış ve döşeme görünemeyecek bir hale gelmiştir (Foto Ek 1.224; Foto Ek 1.297; Foto Ek 1.305-309). Belli dönemlerde bu tozun çatıya kadar yükseldiği, 2-03 ve 2-04 mekanlarını tamamen doldurduğu bilinmektedir. Bu durum yapının nefes almasını önlemektedir. Bu mekanlarda bulunan ahşap malzemeler incelendiğinde ağaç kurdu gibi zararlıların olduğu, pencere, kapı ve taşıyıcı elemanlarda yer yer çürüme meydana geldiği gözlenmiştir. Ayrıca, yağmur iniş boruları ve derelerin ile çatının sisteminin onarımının düzenli bir şekilde yapılmaması, özellikle yağmur suyunun yapıya zarar vermesine neden olmuştur.

Kötü Kullanım ve Onarımlar: Yapı içinde özellikle zemin katta, yeni boşluklar açmak ve yeni mekanlar oluşturmak için duvarlar yıkılmış veya kapıları sökülüştür (Foto Ek 1.232; Foto Ek 1.249-254). Açılan boşluklar oldukları gibi bırakılmış, çoğu yerde metruk mekanlar haline dönüşmüştür. Birçok yerin onarımında ise çimento esaslı harç vb. uyumsuz malzemeler kullanılmıştır.

Bazı bölümlerde kullanımla ilişkili olarak bazı müdahaleler görülmektedir. Giriş cephesindeki çıkmanın alt döşemesinin bir kanal için kesilmesi (Foto Ek 1.179), balkonun korkuluklarının ürün tahliyesi için kaldırılmış olması (Foto Ek 1.187), yol cephesindeki pencerelerden birinin pervazlarının ve parapetinin sökülerek yine tahliye için bir rampa yapılması (Foto Ek 1.188) gibi kullanımdan kaynaklanan bozulmalar önemlidir. Ayrıca, ikinci kattaki 2-03 ve 2-04 mekanlarının kullanılmaması ve sadece toz yığınlarının burada toplanması diğer bir bozulma

nedenidir.

Ek ve Değişiklikler: Fabrikanın yenilenmesi amacıyla yapılmış en büyük müdahale; zemin ve birinci katları kapsayan, yapı dışından belli olmayıp içeride uygulanmış betonarme taşıyıcı sistem ve beraberinde uygulanmış tuğla duvar gibi eklerdir (Z-01 Antre, Z-02 Ofis, Z-03 Depo, Z-04 Üretim 1, Z-05 Atelye, Z-06 Depo, Z-07 Depo, Z-08 WC, 1-01 Ofis, 1-02 Paketleme+Depo, 1-03 Üretim 2, 1-04 Atelye mekanlarında duvar ve döşeme). Zemin katın % 86'sında, birinci katın % 72'sinde özgün olmayan döşeme ve duvarlarda ek ve değişiklikler yapılmıştır. İkinci katta ise bu tür bir müdahale yoktur (Şekil Ek 6.2-13).

Yapı içinde zeminden birinci katın pencere parapetlerine kadar; yapı dışında güneydoğu ve kuzeydoğu cephelerinde ikinci kat döşemesinin 10-15 cm aşağısına kadar yükseltildiği görülen betonarme ek, yapı boyunca kahvehaneye kadar devam etmektedir.

Zemin katta Z-06 Depo ve Z-07 Depo mekanlarının kuzeydoğu yönüne bakan duvarlarında tuğla ve moloz taş malzemeler görülmektedir. Ancak, bu seviyeden geçen kanal boyunca binanın duvarlarına dışardan betonarme takviye yapılıp yapılmadığı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Yapının arkasında kalan Z-09 mekanını ayıran özgün ahşap karkas duvar kalıntısı sadece tavandan izlenebilmektedir. Bu mekanı çevreleyen ahşap karkas ve kargir moloz taş duvarlar ile çift kanatlı ahşap ana giriş kapısı dışında hiçbir özgün eleman bulunmamaktadır.

Birinci katta güneydoğu ve kuzeydoğu cephelerindeki bütün pencereler özgün pencerelere uyumsuz tipte doğramalarla değiştirilmiştir. Kuzeydoğu cephesinde 1-05 Depo mekanına açılan büyük bir demir kapı eklenmiştir (Foto Ek 1.170).

İkinci katta bütün pencerelerin giyotin doğramaları sabit camlar ile değiştirilmiştir. Ayrıca, 2-01 Üretim 3 mekanını 2-04 ve 2-05 Depo mekanlarına bağlayan merdivenli geçişlerin kaldırıldığı mevcut izlerden anlaşılmaktadır (Foto Ek 1.298-299; Foto Ek 1.308-309). Bazı duvarlarda da kaldırılmış duvar izleri görülmektedir.

Yapının kuzeydoğu (kahvehane) cephesine tuğla duvar ve ahşap dikmelerle taşınan bir çardak ve tuğladan yapılmış bir baca eklenmiştir (Foto Ek 1.205). Bu elemanların cepheye yaslanan kısımları cephenin bütünlüğünü bozmakta ve zarar vermektedir. Ayrıca, kahvehane mekanının kapı ve pencere bölüntülerine yapılmış ahşap çıtalardan oluşan eklemeler görülmektedir (Foto Ek 1.189). Tavanında ise günümüzde mevcut olmayan, katlar arasında bağlantı için kullanılan merdiven boşluklarına ait izler bulunmaktadır.

Fabrika için en önemli değişikliklerden biri, su çarkının ve çark ile çalışan mekanizmanın

sökülerek elektrik motoruyla çalışan yeni makinelerin yapıya yerleştirilmesidir. Bu değişim, yeni bir plan şeması, taşıyıcı sisteme ekler vb. yapı içinde mekansal ve yapısal değişikliklere, eklere neden olmuştur.

Yangın: Fabrikanın sahibi ile yapılan bir görüşmede, yapının önceden bir yangın geçirdiği öğrenilmiştir. Ancak, fabrikanın kendisine devrinden önce gerçekleşen bu olayın tarihi, büyüklüğü, yeri ve yaptığı tahribat hakkında net bir açıklama yapamamıştır. Rölöve çalışmaları sırasında yapı içinde ve dışında da bu olaya dair bir ize rastlanmamıştır.

Bayındırlık Etkinlikleri: Yapının ve bulunduğu kentin değişen ihtiyaçları nedeniyle yakın çevresinde bazı düzenlemeler yapılmıştır. Yapının kuzeydoğu yönündeki arkın üzerinin trotuvar yapılarak kapatılması, kuzeybatı yönündeki ahşap germe olukların ve kuyunun kaldırılarak beton zemin yapılması, güneydoğu yönündeki zeminin yükseltilmesi, güneydoğu ile kuzeybatı yönlerinde ve yakın çevresindeki ağaçların kesilmesi gibi değişiklikler bunlardandır (Şekil Ek 3.5-8; Şekil Ek 3.12-13).

5. ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI İÇİN RESTİTÜSYON ÖNERİLERİ

Şamlılar Çeltik Fabrikası daha önce de değinildiği üzere, geleneksel üretim yapılarına günümüzde kullanılmakta olan bir örnek oluşturmaktadır. Bu tür yapıların gün geçtikçe sayılarının azaldığı hatta giderek yok olduğu düşünüldüğünde, çalışma konusu olan bu sanayi yapısının kültürel ve mimari miras olma açısından önemi ve değeri daha da artmaktadır. Şamlılar Çeltik Fabrikası içinde bulunduğu Boyabat yerleşiminde, geleneksel mimarinin, günlük yaşamın ve geleneksel üretimin bir parçası olmasına karşın bütün kültür varlıklarında olduğu gibi çeşitli nedenlerle tahrip olmasını ve özgün kimliğinden uzaklaşmasını önleyememiştir. Söz konusu sanayi yapısının özgün işlevsel ve mekansal organizasyonu, yapısal düzeni ve mimari öğeleri bilinçsiz müdahaleler sonucu önemli ölçüde yok olmuştur.

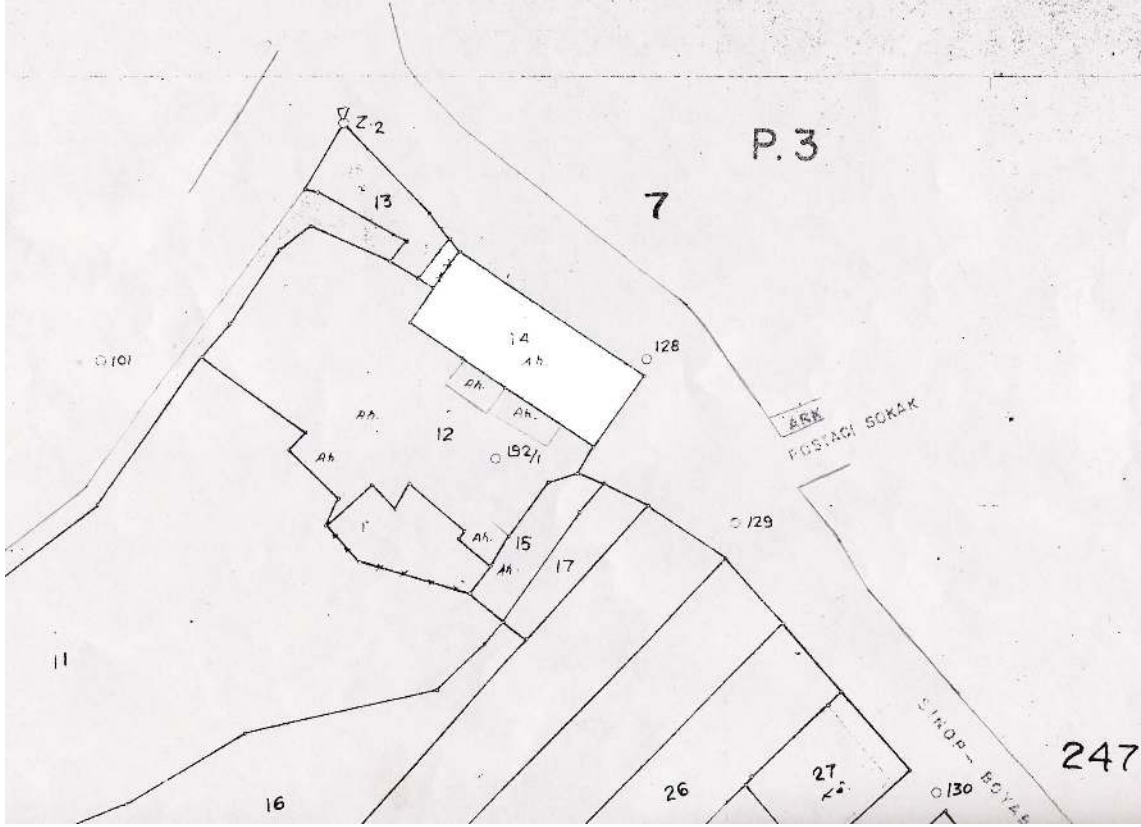
Bu çalışma sürecinde ulaşılabilen kaynakların birçoğu son 50-60 yıllık bir süreci kapsamaktadır. Bunlar; yöredeki resmi kurumların arşiv belgeleri, resimler, kişilerle yapılan görüşmeler ve yapı üzerindeki izlerdir. Ulaşılan belgelerin pek çoğu farklı amaçlar için hazırlanmış olduğundan süreklilik taşımamakta olup restitüsyon için gerekli tüm bilgileri ne yazık ki içermemektedir (Şekil Ek 3.1-13). Böyle durumlarda, incelenen benzer örneklerden yararlanılarak tümel yargılara varılmaya çalışılmıştır.

Yazılı belgeler, resimler ve yapı üzerindeki izler değerlendirildiğinde yapının yakın çevresiyle ilişkisi, yapısal ve mimari boyutları, cephe düzenleri hakkında daha somut çözümlere ulaşılabilmektedir. Ancak, yapı içindeki işlevsel organizasyonun belirli ölçülerde değişebilir olması farklı dönemlere ait olasılıkları arttırmıştır. Bu nedenle, fabrikanın mekansal ve işlevsel organizasyonu, birincisi ilk yapıldığı döneme, diğeri yaklaşık olarak 1925 yılı sonrasındaki bir teknolojik dönüşüm dönemine ilişkin olan iki öneri olarak çözümlenmeye çalışılmıştır.

5.1 Yerleşime İlişkin Öneriler

Fabrikaya ait ulaşılan en eski tarihli belge; 24.08.1971 tarihinde eski maliki Mustafa Tahir Genç'in "Un Fabrikası" hakkındaki tespitin kendi adına yapılmasını talep etmesi ile hazırlanmış olan Kadastro Beyannamesi'dir (Şekil Ek 3.3a). Ancak, yapıya ilişkin en erken tarihe uzanan bilgiye, 24.02.1972 tarihli ve Tapu Sicil Muhafızlığı'ndan Kadastro Müdürlüğü'ne satış işlemi hakkında yazılmış yazıda ulaşılmaktadır. Buna göre, Mustafa Tahir Genç adına düzenlenmiş tapunun 18.12.1961 tarihli olduğu öğrenilmektedir (Şekil Ek 3.2). Yapı ve yakın çevresine ilişkin en eski tarihli kadastral harita 03.06.1972 tarihli olup 9 pafta nolu 1/500 ölçekli haritadır (Şekil 5.1). Bu haritaya göre fabrika 9 pafta, 6 ada, 14 parsel

üzerinde bulunmaktadır. 14 nolu parsel sınırları fabrikanın bulunduğu alanı ve kuzeybatı yönündeki 13 nolu parsel ile arasındaki 2.10 m genişliğindeki alanı kapsamaktadır. Güneybatısında 12 nolu parsel, kuzeybatısında 13 nolu parsel, kuzeydoğusunda ise fabrikanın yanından akan ark ve Sinop-Boyabat Şosesi bulunmaktadır.

Şekil 5.1 03.06.1972 tarihli ve 1/500 ölçekli 9 pafta nolu kadastral harita (Boyabat, Tapu Kadastro Müdürlüğü, Temmuz 2005)

Bir diğer görsel belge ise 20. yy başlarında Boyabat Kalesi'nden çekilmiş, Kolaz Çayı çevresinin ve Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın görülebildiği fotoğraftır (Foto Ek 1.154-155). Bu fotoğrafta şimdiki Adnan Menderes Bulvarı'nın henüz açılmamış olduğu ve sadece Sinop-Boyabat Şosesi'nin varolduğu, fabrikanın yakın çevresi dahil bütün Kolaz Çayı kenarının, bugünkü betonarme yapılaşmanın aksine sık ağaç kümeleri ile kaplı olduğu görülmektedir.

Fabrika maliklerinin 27.02.1973 tarihinde Tapu Kadastro Müdürlüğü'ne tapu hudutlarının belirlenmesi hakkında yazdıkları dilekçe (Şekil Ek 3.4) ile başlayan ve yerinde yapılan incelemelerle devam eden süreç, sırasıyla 06.03.1973, 18.04.1973, 26.06.1973, 03.07.1973 tarihlerinde hazırlanan tutanaklardan takip edildiğinde, fabrikanın yakın çevresine ilişkin değişiklikler ile fabrikanın değişen sahipleri hakkında bilgi edinilmektedir (Şekil Ek 3.4-8).

Edinilen bilgilerde fabrikanın yakın çevresinde gerçekleşmiş şu değişiklikler özetlenebilir; Bugün mevcut olan ve o tarihlerde de fabrika ile Sinop Şosesi arasında bulunan trotuvarın olmadığı, fabrikanın su çarkını çalıştıran üzeri açık olan arkın sonradan kapatılarak trotuvar yapıldığı*, fabrikanın kuzeybatı yönünü kaplayan beton zemin seviyesinin daha aşağıda olduğu ve 12 nolu parseli de geçerek gelen arkın bağ ve bahçeleri sulamak için yapıldığı, bugünkü beton ark yerine ise ahşap germe olukla suyun taşındığı, hayrat olarak yapılmış bir de tulumbalı kuyu** bulunduğu anlaşılmaktadır (Şekil Ek 3.8a).

Fabrikaya ait aynı belgelerde fabrikanın üzerinde bulunduğu 14 nolu parsel ve kuzeybatısında bulunan 13 nolu parsel arasında mülkiyet konusunda anlaşmazlıklar yaşandığı anlaşılmıştır. 13 nolu parselin belediye tüzel kişiliğine ait olup umumi kullanımda olması, ancak üzerindeki arklarla birlikte fabrikanın bakım ve gözetiminde bulunması nedeniyle çıkan anlaşmazlıklar sonucunda 16.08.1973 tarihinde detaylı bir kroki hazırlandığı görülmektedir (Şekil Ek 3.3c). Bu krokide anlaşmazlık konusu alanlar ölçüleri ile net bir şekilde tarif edilmiştir. Süregelen anlaşmazlıklar neticesinde 16.12.1982 tarihinde bahsi geçen 13 nolu arsanın ifraz kararı alınmış ve 98 parsel nolu tulumbalı kuyu ve arsası ile 99 parsel nolu arsa olarak ikiye ayrılmıştır (Şekil Ek 3.9). Bunu takiben 23.01.1984 tarihinde de 99 parsel nolu arsa ile 14 parsel nolu ahşap değirmen ve avlusu olarak kayıtlara geçen fabrika arsasının 98 parsel nolu arsa ile tevhidine karar verilerek 100 parsel nolu olarak kayıtları yenilenmiştir (Şekil Ek 3.10).

Şekil Ek 3.5'te fabrikanın güneydoğusunda bulunan ve bugün fabrika girişinde beton bir zeminle kaplı alanın, Sinop Şosesi ile 14, 12, 15, 17 ve 18 parsel nolu arsaların ortak kullanımındaki bir meydan/yol olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, eski kadastral haritalarda hiçbir kot ölçüsü bulunamamış ve yükseltilmiş olduğu fotoğraflarda da görülen bu alanın hangi tarihte yükseltildiğine dair herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanmamıştır (Foto Ek 1.156-158; Foto Ek 1.160-161).

Fabrikanın güneybatısında yer alan ve farklı mülkiyetteki geleneksel konut yapısı ve kümes, ahır gibi müştemilatları ulaşılan bütün belgelerde aynı şekilde görülmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda ulaşılan kadastral bilgi ve belgeler değerlendirildiğinde bir restitüsyon önerisi geliştirebilmek mümkün olabilmektedir. Ancak, bu öneride arazi kotları ve

* Üzeri açık olan arka kimsenin düşmemesi için Mehmet Ağaoğlu'nun Boyabat Belediyesi başkanlığı sırasında ve 1960-61 yıllarında kapatılmıştır.

** Hayrat olarak yapılan kuyunun inşası yaklaşık 1958 yılına rastlamaktadır.

arkların genişlikleri ile 98 parsel nolu arsada bulunduğu belirtilen tulumbalı kuyunun yeri hakkında bir bilgi bulunmadığı için bu konulardaki belirsizlik devam etmektedir ve söz konusu arklar öneride bugünkü boyutlarında bırakılmıştır. Arazi kotları, yapının mimarisine göre olması gerektiği düşünülen ölçülerde kullanılmıştır. Yeri ve biçimi tam bilinmeyen kuyu ise öneri restitüsyon vaziyet planında gösterilmemiştir. Diğer veriler, belgelerdeki betimlemeler dikkate alınarak biçimlendirilmeye çalışılmıştır (Şekil Ek 7.1).

5.2 Cephe Önerileri

Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın güncel rölövesine göre projesi incelendiğinde (Bölüm 4; Şekil Ek 6.1-13), yakın çevrede yapılmış değişikliklerle yapının zeminle ilişkisi, dolayısıyla kotları ve cephe yüksekliklerinin değişmiş olduğu görülmektedir. Cephelerdeki ikinci önemli sorun; güneydoğu ve kuzeydoğu cephelerinde görülen zemin kat ve birinci kat cephe elemanlarının geleneksel dokuya uyumsuz bir şekilde yenilenmiş olmasıdır. Özellikle güneydoğu ve kuzeydoğu cephelerinde görülen bu sorunların çözümünde yerleşim planı ile ilgili kadastral belgeler ve Boyabat kentinin geleneksel mimarisinde cephe düzenleri incelenerek uygun bir cephe düzeni önerilmiştir (Foto Ek 1.4-6).

Güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda uzanan yapının mevcut zemin kat döşemesi olan ± 0.00 kotu özgün zemin kotu olarak aynen kabul edilmiş, yapıya ait kot ölçüleri değiştirilmemiştir. Bu kabul doğrultusunda, eğimli bir araziye yerleşmiş olması nedeniyle iki farklı kottan girişi olan yapının güneydoğu cephesinde kot yaklaşık 1.30 m düşürülmüş ve -0.10 m kotuna getirilmiş (Şekil Ek 7.18); kuzeybatı cephesinde yaklaşık 0.45 m düşürülmüş ve +3.73 m kotuna getirilmiştir (Şekil Ek 7.20). Böylece, kuzeydoğu cephesinin kuzey köşesinde +3.73 m kotunda olan zemin, güney köşesinde -0.10 m kotuna inmektedir (Şekil Ek 7.11). Yapının güneybatı cephesinde ise mevcut zemin kotu olan +0.14 m aynen kullanılmıştır. Cephenin kuzey köşesinde farklı seviyelerdeki zeminleri düşeyde bağlamak için betonarme duvarlar yerine yaklaşık 3.60 m yüksekliğinde taş istinat duvarı önerilmiştir (Şekil Ek 7.21).

Fabrikanın güneydoğu ve kuzeydoğu cephelerinde görülen takviye amaçlı eklenmiş betonarme yüzeyler kaldırılarak 18 cm kalınlığında özgün hıms duvar önerilmiştir (Şekil Ek 7.2; Şekil Ek 7.3). Sadece yapının güneybatı cephesinde bulunan ahşap kat silmesi güneydoğu ve kuzeydoğu cephelerinde de devam ettirilmiştir (Şekil Ek 7.18; Şekil Ek 7.19).

Zemin kat seviyesinde kuzeydoğu cephesi duvarının, mevcut Z-10 mekan duvarında olduğu gibi 56 cm kalınlığında moloz taş duvardan olması önerilmiştir. Bu duvarın dış yüzeyinden geçen ark nedeniyle taş olması gerekmektedir. Yapının yedinci modülünde +3.89 m kotunda

biten moloz taş duvarın, yapının diğer modüllerinde ise +2.24 m kotunda bitmesi önerilmiştir. Bu ölçüye, yapının önerilen özgün ahşap döşemenin taş duvar üzerine oturması için gerekli yükseklikten ulaşılmıştır (Şekil Ek 7.6). Yapının kuzeydoğu ve güneydoğu cepheleri duvarlarındaki özgün olmayan pencerelerin yerine yapının özgün pencere biçim ve boyutları kullanılmış ve Boyabat'ın geleneksel mimarisine uyan bir düzende olmak üzere, yani, giriş kapısı yanlarındaki pencereler hariç genellikle bütün katlardaki pencerelerin aynı genişlik ve aynı düşey hizada ancak aşağı katlara indikçe yüksekliği azalacak şekilde kullanılmaları önerilmiştir. Demir parmaklıkların ise bu cephelerde kullanılmasına gerek duyulmamıştır (Şekil Ek 7.18-19).

Kuzeybatı cephesi için, sonradan eklenmiş olan ondülin kaplı çardak ve kahvehane tarafından kullanılan tuğla bacanın kaldırılması ve özgün giyotin doğramaları değiştirilmiş olan bütün pencerelerin aslına uygun biçimde tamamlanmaları önerilmektedir (Şekil Ek 7.20). Ayrıca, 12 nolu parsel ile sınır oluşturan tuğla duvarın cepheye saplanmaması için, fabrikanın parsel sınırları içerisinde kalan kısmının kaldırılması ve yerine bitkilerden bir sınır oluşturulması önerilmektedir. Cephe önündeki zemin toprak ve doğal taş kaplanarak özgün kanalların içine yerleştirilmiş ahşap germe oluklarla suyun taşınması önerilmektedir (Şekil Ek 7.20).

Güneybatı cephesini özgün biçimiyle görebilmek için komşu parsel mülkiyetindeki yapıya bitişik konumda sonradan eklenmiş briket müştemilat yapısı, hımış müştemilatın yanındaki tuğla ek, iç bahçe oluşturan duvar ile bu iç bahçenin +0.40 m kotuna yükseltilmiş beton zeminin kaldırılmaları önerilmiştir. Pencereleri ve kapısı aslına uygun biçimde tamamlanan hımış müştemilat yapısının yapı duvarına yaslanan çatısı yeniden şekillendirilmiştir. Cephenin dökülmüş sıvaları tamamlanmış, özgün pencereleri olduğu gibi bırakılmıştır. Yedinci modülünde bulunan farklı boyutlardaki iki küçük pencerenin ise mutfak ve hela penceresi olabileceği düşünülmüştür (Şekil Ek 7.21).

Yapının mevcut PVC yağmur iniş olukları yerine özgün çinko oluklar önerilmektedir. Kuzeydoğu cephesindeki balkonun iki yanında, güneybatı cephesinin güney köşesinde bahçe kapısının hemen arkasında ve yapının yedinci modülünde olmak dört adet yağmur iniş borusu düşünülmüştür (Şekil Ek 7.19; Şekil Ek 7.21).

5.3 Mekansal ve İşlevsel Organizasyon Önerileri

Tarihsel araştırma sırasında bulunan yazılı belgeler arasında, Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın mimarisinden, mekansal ve işlevsel planlamasından, çalışma sisteminden bahseden herhangi bir belgeye ulaşılamamış olup, edinilen bilgilerin büyük kısmı fabrikanın bugünkü sahibinden

alınmıştır. En somut veriler ise yapının üzerindeki izlerden, taşıyıcı sistem ve malzeme ile ilgili tespitlerden elde edilebilmiştir. Ancak, yapılması önerilen restorasyon uygulaması sırasında ortaya çıkacak yeni bulguların; restitüsyon ve restorasyon önerilerinin revizyonunu gerektirebileceği açıktır*. Yapının mimarisi hakkında elde edilen bilgilerin yetersiz kaldığı durumlarda, olası çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle, özgün mimari olarak bir öneri geliştirilmiştir. Bu özgün mimari içinde gerçekleşen eylemler zaman içinde farklı biçimlerde şekillendiği için işlevsel ve mekansal organizasyonun biçimi hakkında farklı öneriler geliştirilebilmektedir. Bu noktada, yapının tarihi boyunca geçirdiği önemli evreler düşünüldüğünde; ilk kurulduğu sırada çalışan geleneksel bir sistemin ve ardından bugünkü sistemin kullanılmış olduğu bilinmektedir. Buna göre, “ilk yapım dönemi” (Şekil Ek 7.2-9) ve “mevcut makinelerin getirildiği dönem” (Şekil Ek 7.10-17) olarak iki restitüsyon şeması üzerinde çalışılmıştır.

Her iki restitüsyon önerisinin iş akış şemasına göre gelişen mekansal kurgusunda, minimum gereksinimler dikkate alınarak yapı içinde bölücü duvarlara yer verilmemiş, açık bir plan içinde işlevlerin sınırladığı alanlar düşünülmüştür (Şekil Ek 7.1-21).

Fabrikanın özgün iç mekan organizasyonuna ilişkin öncelikle, sonradan eklenmiş olduğu açıkça görülebilen betonarme döşemeler, perde duvarlar, kolonlar ve kirişler, bölücü tuğla duvarlar kaldırılmıştır. Böylece, özgün olarak zemin katta bulunan taş duvarlar ve bu taş duvarların temel oluşturduğu üst kat mekanları ile cephe duvarları, ikinci kat döşemesi ve ahşap strüktürlü çatı kalmıştır (Şekil Ek 6.2-13; Şekil Ek 7.2-21). Birinci kat döşemesinin ahşap strüktürlü özgün seviyesinin ise +2.77 m kotu olduğu güneybatı cephesindeki kat silmesinden anlaşılmaktadır.

Ahşap dikmeler, kirişler gibi ana taşıyıcı elemanların yapı boşluğu içindeki yerleri ise yapının tamamen özgün olan ikinci katındaki veriler esas alınarak belirlenmiştir. Yapıyı boyuna yedi modüle ayıran ve çatı makaslarını taşıyan kirişler, cephe duvarlarında üç kat boyunca devam eden dikmelerle taşınmakta ve bütün katlarda ana aksları oluşturmaktadır. Ancak, ikinci katta çatı makasıyla 9.70 m’lik açıklığı geçebilen kirişlerin zemin ve birinci katlarda dikmelerle desteklenmesi gerekmektedir. Yapının 1-1 enine kesitine bakıldığında (Şekil Ek 6.6) çıkmayı taşıyan dikmelerin çatı makası ile birleştiği yerde destek tahtası kullanıldığı görülmektedir.

* Yapının özgün kullanımı ile ilgili varsayımlar için yapı üzerinde malzemeyi tarihlendirmeye ve ayırt etmeye yönelik teknik araştırmaların yapılması gereklidir. Duvarlarda gerekli yerlerde yapılacak rasparlar sonucu duvarların özgün olup olmadığının saptanması, mimari organizasyonun anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Bu veri yapının diğerk yöndeki taşıyıcı aksları olabileceğini ve bu aksların yapı boyunca devam ettirildiğinde birinci ve ikinci katlarda kuzeybatı cephesinin içeri girinti yaptığı köşeye rastladığı görölmektedir. Böylece yeri doğrulanan bu akslar, güneybatı cephesinden 3.44 m, kuzeydoğu cephesinden 3.56 m içeride olacak şekilde önerilmektedir. Enine ve boyuna aksların kesiştikleri noktalarda ise ahşap kirişler 14x14 cm boyutlarında ahşap dikmelerle taşınmış olmalıdır. İkinci kat döşemesinde olduğu gibi, döşeme 16x18 cm boyutlarında 6 adet ana kiriş ve yaklaşık 50 cm aralıklarla döşenmiş 6x10 cm boyutlarındaki ara kirişlemelerle döşeme oluşturulmuş olmalıdır.

Fabrika sahibinin verdiği bilgiye göre; bugün betonarme yüzeylerle kaplı olan duvarların içinde, özgün hımmış tekniğindeki duvarlar korunmuştur. Yapının kuzeydoğu cephesinde 18 cm kalınlığındaki hımmış duvar yerine zemin kat seviyesinde yanından arkın geçmesi nedeniyle taş duvar yapılmıştır. Kalınlığı tam olarak ölçülemeyen bu duvarın, Z-07 mekanının duvarıyla aynı nitelikte ve 56 cm kalınlığında olduğu, ahşap döşemenin altına kadar devam ettiği düşünülmektedir (Şekil Ek 7.2; Şekil Ek 7.6).

Zemin katta çift kanatlı ana giriş kapısının ahşap kasası yanındaki eklentiler kaldırılmıştır. Bu giriş alanında, fabrikaya ürünün ilk girdiği yer olduğu için işletmeye ait bir ofis mekanını olması gerektiği düşünülmüştür. Giriş aksının kuzeydoğu tarafındaki taş duvarın, arkasındaki su nedeniyle daha fazla nem tutacağı ve yaşamaya uygun olmayacağı fikriyle; bu ofis odasının yeri için güneybatı yönünde, günümüzde Z-02 Ofis odasının bulunduğu modül tercih edilmiştir (Şekil Ek 7.2). Mevcut birinci kat planında bulunan galeri boşluğu yaklaşık olarak aynı aks aralıklarında tutulmuş, taşıyıcı kirişler sınırlarında bırakılmıştır. Birinci kata çıkacak merdivenin de galerinin kenarında ve yapının ortasına yakın bir noktada olması gerektiği düşünülmektedir. Ahşap taşıyıcılı ve 12 basamaklı merdiven mevcut haliyle 65 cm genişliğinde bırakılmıştır. Yapının taş duvarlarla çevrili kuzeybatı yönündeki son modülünü ayıran ahşap taşıyıcılı duvar; giriş aksı hizasına kadar tamamlanmış, üzerindeki pencerenin giyotin doğramaları eklenmiştir. Ancak, Kesit 2-2’de (Şekil Ek 7.6) görüldüğü gibi pencerenin döşeme seviyesinde olması, bu modülde bir galeri boşluğunun daha olabileceğini düşündürmüştür (Şekil Ek 7.2).

Birinci katın mevcut verileri, özgün mimari düzen hakkında bir ipucu vermediğinden sadece taşıyıcı elemanlarla mekan biçimlendirilmesi yapılabilmektedir. Mevcut durumda özgün olmadığı açıkça görülen dış giriş kapıları kaldırılmıştır. Aynı çalışmada 1-02 Paketleme-Depo mekanını (Şekil Ek 6.3) galeri boşluğundan ayıran ve muhdes olan tuğla duvarların üzerinde görülen ahşap guselerin (Şekil Ek 6.6), yapıyı boyuna geçen C aksı üzerindeki dikmelere ait

olduğu düşünülmektedir. Taşıyıcılık açısından ele alındığında B aksında da aynı elemanların kullanılmış olması düşünülmektedir (Şekil Ek 7.6). Rölöve çalışması sırasında Z-09 Depo mekanının tavanında tespit edilen, Z-07 Depo mekanı içinden 1-06 Kahvehane mekanına çıkan ve bu döşemede üzeri kapatılmış olan özgün ahşap merdiven karkası (Şekil Ek 6.2; Şekil Ek 6.5), tamamlanarak +2.77 m kotundaki özgün birinci kat döşemesinden +4.05 m kotundaki kahvehane döşemesine çıkılması sağlanmıştır (Şekil Ek 7.3; Şekil Ek 7.8). 1-03 mekanı güneybatı cephesi duvarında bulunan pencerelerin boyutları ve yapı içinde hiçbir ıslak hacim olmaması, burada mutfak ve hela olarak kullanılan mekanlar olabileceğini düşündürmüştür. Bu mekanların pis su giderleri varlığı ve yeri hakkında bilgi edinemediğimiz fosseptiğe bağlanabilecek konumdadır (Şekil Ek 7.3).

Fabrikanın yedinci modülünün değirmenci/makinist ve değirmene/fabrikaya gelen çiftçilerin gerektiğinde geceyi geçirdikleri yaşama mekanlarını kapsadığı düşünülmektedir. Rölöve çalışmaları sırasında rastlanan, bu mekanları ve fabrikanın üretim mekanlarının birbirine bağlayan merdivenlere ait izler tamamlanmıştır (Şekil Ek 7.8-9). Mevcut kahvehane mekanı, gerek giriş kotunda olması gerek pencerelerinin genişliği nedeniyle giriş ve servis gereksinimleri için kullanılmış olabilir (Şekil Ek 7.3). ikinci kattaki odalar ise geleneksel kullanım şekilleri esas alınarak birer dinlenme ve yatma mekanı olarak düzenlenmiştir (Şekil Ek 7.4). Restitüsyon önerisi bu planlamada bir yatma mekanı olan 2-05 Oda'nın kuzeybatı duvarı üzerinde görülen sökülmüş 10-12 cm kalınlığındaki duvar izi, burada bir gusülhane olabileceğini düşündürmüştür (Şekil Ek 7.4). Ayrıca, aynı odanın 2-01 mekanına açılan duvarında görülen merdiven izleri, +9.52 m kotuna çıkan bir asma kat döşemesi olduğunu göstermektedir (Şekil Ek 7.9). Özgünlüğü büyük oranda korunmuş olan 2-01 mekanının kuzeydoğu-güneydoğu köşesinde görülen duvar izleri tamamlanmış ve bu modülde bir oda oluşturulmuştur. Odanın planlaması bir yaşama mekanı olarak önerilmiştir (Şekil Ek 7.4). Birinci kat döşemesinden çıkışı sağlayan M2 merdiveni ise yeri açısından aynen korunmuş, iki parçalı yapısı yeniden düzenlenerek daha rahat bir merdiven olması önerilmiştir.

Yapının ahşap çatısında yenilemeyi gerektirecek ciddi bir müdahale yoktur. Çaprazlamalar ve mertekler gibi bazı elemanlarda görülen eksilmeler, kırık yüzeyler vb. tamamlamalar yapılmıştır. 5-6 aks aralığında bağlantı kirişleri arasındaki çaprazlamalar, simetriyi bozmaması için öneri olarak eklenmiştir (Şekil Ek 7.5).

Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın özgün işleyiş şeması ve makineleri hakkında kesin bilgiler yoktur. Ancak, edinilen bilgiler doğrultusunda, yapının hem un değirmeni hem de çeltik fabrikası olarak kullanıldığı, bugün yerinde olmadığı için büyüklüğü bilinmeyen ve sadece

metal mili bulunan su çarkı ile çalışan iki sistemin aynı anda çalışmadığı, biri çalışırken diğerrinin durdurulduğu, un değirmenlerinin yapının altıncı modülü içinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Çeltik işleyen düzeneklerin fabrikadaki yeri ve mekanizması hakkında bir bilgiye ulaşılammış olsa da, Boyabat ve yakın çevresinde fabrikalar kurulmadan önce dink ve dibeklerin kullanıldığı bilinmektedir (Bölüm 3.2.5 Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni).

Su çarkları ve değirmenler konusunda Prof. Dr. Atilla Bir* ile 06.12.2005 tarihinde yapılan görüşmede, gerekli su çarkının büyüklüğü ve gücü hakkında olasılıklar üzerine varsayımlar üretilmeye çalışılmıştır.

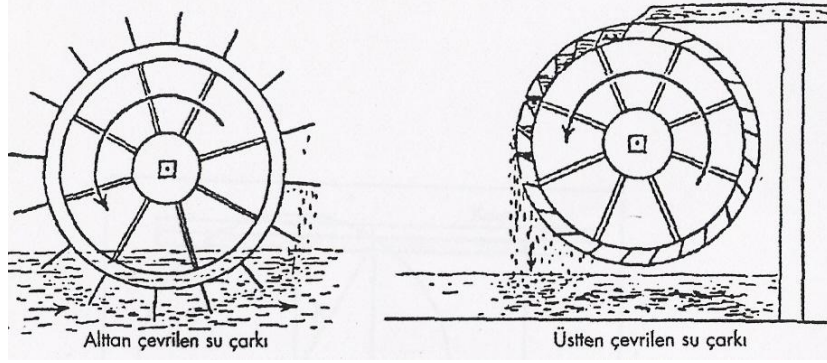
Fabrika içinde kullanılması olası üç tip düzenek vardır; un değirmenleri, dinkler ve modern çeltik makineleri. Düzeneği bilindiğı için öncelikle mevcut çeltik makinelerinin su çarkı ile ilişkisi irdelenmiştir. Fakat, makineleri çalıştıran milin doğrultusu ile su çarkının doğrultusunun uygun olmadığı, her mesnet noktasında ve uzaklık artışında gücün sürtünmelerden dolayı kaybolduğu, önemli bir güç gerektiren bu kadar çok sayıda makineyi tek bir su çarkının çalıştıramayacağı kanaatine varılmıştır. Böylece, müstakil güç kaynağı ile çalışan makineler geldiğinde su çarkının tamamen iptal edildiğı ya da sadece un değirmenleri için kullanılmış olabileceğı düşünülmüştür. Bu nedenle yapı içinde iki farklı iş şeması önerilmiştir; ilki her ikisi de su çarkı ile çalışan dinkler ve un değirmenlerinden oluşan özgün sistem (Şekil Ek 7.2-9), ikincisi su çarkıyla çalışan un değirmenleri ve dinkler kaldırılıp elektrikli güç kaynağı ile çalışan makinelerden oluşan sistemdir (Şekil Ek 7.10-17).

5.3.1 İlk Yapım Dönemine İlişkin Öneri

Modern makinelerden öncesine ilişkin en somut örnek; Boyabat-Gazidere Tabaklısı Köyü'nde tespit edilen Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni'dir (Foto Ek 1.82-87; Şekil Ek 4.8-9). Bu dink örneğinin sistemi incelenmiş, burada mevcut olan su çarkının mili ile dinkleri çeviren milin paralel konumlarda olmasının en doğru ve en az kayıpla çalışan bir çözüm olabileceğı kanısına varılmıştır. Dinkleri çeviren bir milin, fabrikanın altıncı modülünde ve yapının enine yerleştirilmesi önerilmiştir. Su çarkına ait mil ve ona paralel konumda yerleştirilmiş olan dinklere bağlı milin birbirlerine kayışlarla bağlanacağı düşünülmüştür. Dink örneğı esas alındığında her bir tokmağın kapladığı alan düşünülürse bu konumda ikişerden toplam dört adet dink çalıştırılması olasıdır (Şekil Ek 7.2; Şekil Ek 7.6; Şekil Ek 7.8-9). Ahmet-Nazım

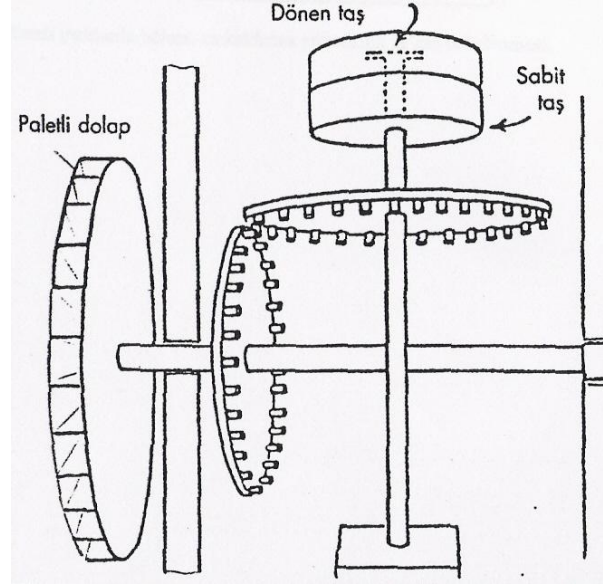
* İstanbul Teknik Üniversitesi, Elektrik-Elektronik Fakültesi, Elektrik Mühendisliğı Bölümü, Kontrol ve Kumanda Sistemleri Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Yılmaz Değirmeni'nde çalışan iki dink sistemi dikkate alındığında, dört adet dink için gereken güç yaklaşık olarak iki misli büyüklüğündeki bir su çarkı ile sağlanacaktır. Her iki çarkın da üstten çevrilen su çarkı olması, aralarında bir doğru orantı kurulmasını olanaklı kılmıştır (Şekil 5.2). Böylece net ölçüleri bilinmeyen suyun debisi, gereken güç gibi faktörlere karşın yaklaşık bir çözüm önerisi geliştirilebilmiştir. Kırsal alan örneğinde 1.67 m çapında su çarkı olduğuna göre fabrikada yaklaşık olarak 3.35-3.50 m çapında bir su çarkı kullanılmalıdır (Şekil Ek 7.19).

Şekil 5.2 Altan çevrilen ve üstten çevrilen su çarklarını gösteren bir çizim (Bir, 1998, 184)

Aynı su çarkına bağlı olarak çalışan un değirmenlerinin birinci katta yer aldığı bilinmektedir. Yani, güç akışı yatayda ve devamında düşeyde olmalıdır. Sn. Atilla Bir, bu düzeneğin dişlilerle sağlanabileceğini belirtmiştir. İncelenen çeşitli dişli çark düzeneklerinden edinilen verilere göre (Şekil 5.3; Şekil 5.4) iki değirmen arasındaki mesafe kullanılarak bir öneri geliştirilmiştir. Bu sistemde, Boyabat ve yakın çevresinde tespit edilen değirmen örnekleri esas alınmıştır (Foto Ek 1.10-127; Şekil Ek 4.1-7). Yatay su çarkına çarpan su ile çalışan türbin modelindeki Boyabat un değirmenleri restitüsyon önerisinde aynen kullanılmış, su çarkı yerine ahşap dişli çarklar önerilmiştir (Şekil Ek 7.3; Şekil Ek 7.6; Şekil Ek 7.9).

Şekil 5.3 Su değirmenlerinin çalışma prensibini gösteren bir çizim (Bir, 1998, 184)

Şekil 5.4 Dişli düzenekleri ile çalışan bir su değirmeninin çalışma prensibini gösteren bir çizim (Hazen, 2000)

Un değirmenlerini çalıştıran iki dişli düzenek, su çarkının miline kayışla bağlanmaktadır.

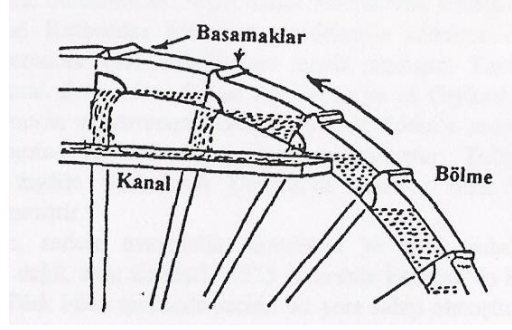
Kayış kasnaklardan hangisine takılırsa o düzenek çalışacaktır (Şekil Ek 7.2). Böylece fabrika içinde üretim mekanları dışında kalan alanların büyük kısmının, işlenmiş ve işlenmemiş ürünler için gerekli depo ve sirkülasyon alanları olarak kullanılması, 1-03 Giriş-Kahvehane mekanı ve üst katları değirmenci ve çiftçilerin dinlenmeleri, geceyi geçirmeleri gibi ihtiyaçlar için kullanılması önerilmektedir.

5.3.2 1925 Yılı Sonrasına İlişkin Öneri

Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın mevcut çalışan çeltik makinelerinin tarihi hakkında bir bilgi olmaması nedeniyle benzer çeltik fabrikaları ve nasıl çalıştıkları araştırılmıştır. Boyabat yakınında, Kızılırmak'ın suladığı çeltik tarlaları ve pirinci ile tanınmış olan Kastamonu iline bağlı Tosya ilçesindeki çeltik fabrikası incelenmiştir. Türkiye'nin ilk çeltik fabrikası olduğu öğrenilen bu fabrikanın mekanik donanımı, tez konusu fabrikadaki makineler ile karşılaştırıldığında yaklaşık bir tarihlendirme yapılabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle, 09.11.2005 tarihinde Kargı ilçesi üzerinden Tosya'ya giderken Kızılırmak kenarından devam eden ve oldukça dar olan yol boyunca çeltik tarlaları, tarlaları sulayan kanallar ve kanallara suyu aktaran ahşap su dolapları görülmüştür (Foto 5.1) (Şekil 5.5).

Foto 5.1 Boyabat-Tosya yolunda Kargı ilçesi sınırlarında görülen ve çeltik tarlalarına suyun geçişini sağlayan ahşap su dolapları (Kasım 2005)

Şekil 5.5 Su dolaplarının nasıl çalıştığını gösteren bir çizim (Bir, 1998, 185)

Tosya’da Ziraat Odası Başkanı Ali Sarıkayalı ve Başkan Yardımcısı İ. Hakkı Devrez yardımcı olmuşlar ve öncelikle Tosya ve Tosya pirinci üretimi hakkında bilgi vermişlerdir. Günümüzde Tosya’da modern çeltik fabrikalarının çalıştığını, eskiden bu işlemi dinklerin yaptığını anlatmışlardır (Şekil 5.2).

Foto 5.2 Tosya’da çeltik fabrikaları kurulmadan önce ahşap dink düzeneklerinin kullanıldığını gösteren bir resim (20. yy. başı) (Tosya Ziraat Odası Başkanlığı, Kasım 2005)

İlk çeltik fabrikasının günümüzde Bektaş Pirinç ve Un Sanayii adıyla çalışan çeltik fabrikası olduğunu belirtmişlerdir. 1925 yılında Şapka Devrimi için Kastamonu’ya giderken Tosya’dan geçen Atatürk’e birkaç müstahsilin (üretici, çeltik üreticisi) kendisinden bir çeltik fabrikası talep ettiğini anlatmışlardır. Bunun üzerine 1926 yılında biri Kahramanmaraş’a, diğeri

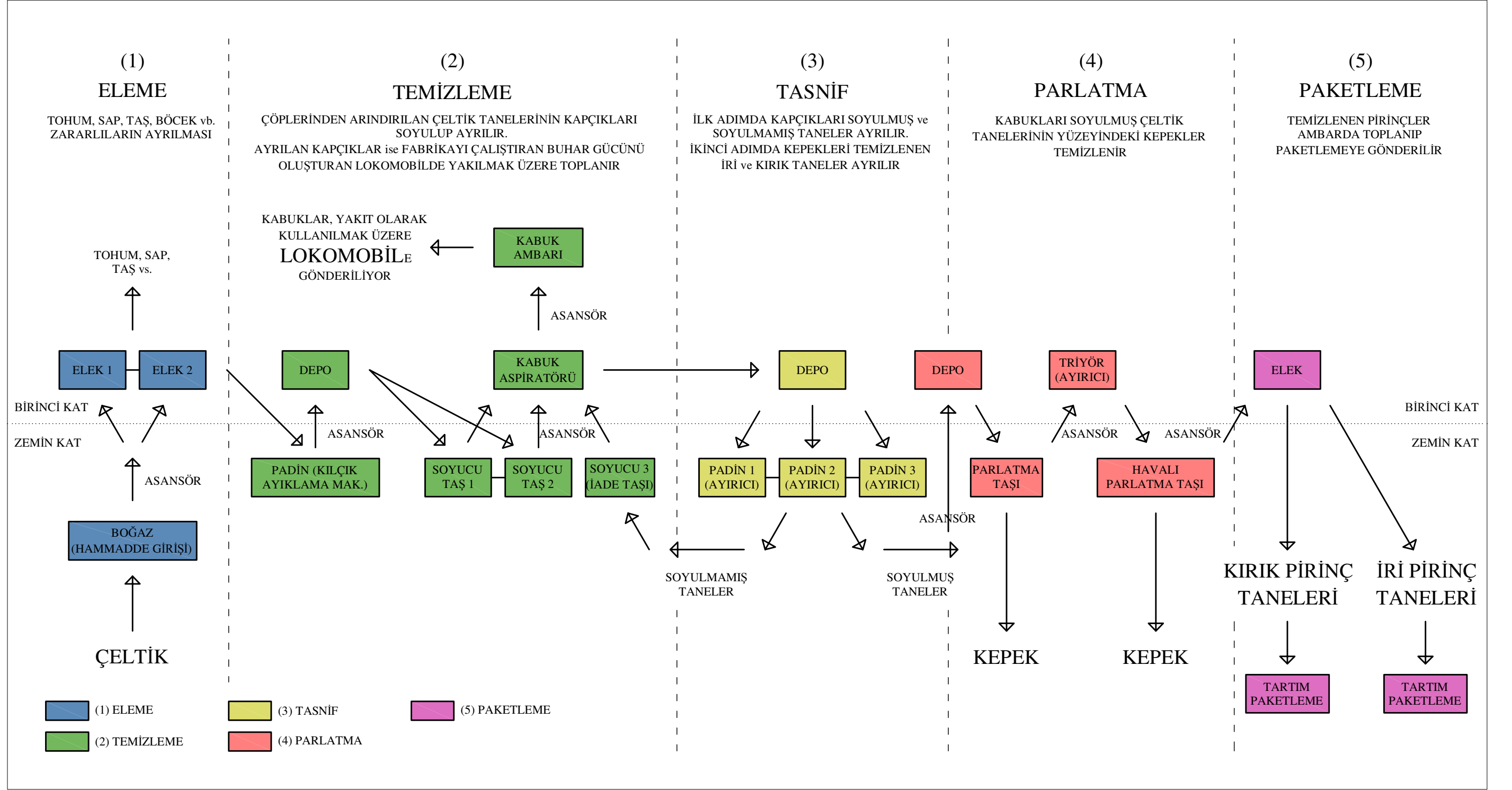
Tosya'ya olmak üzere Almanya'dan iki lokomobil (buhar gücünü oluşturan makine) ithal edildiği ve Tosya'da Sümerbank (Sanayii Maadin Bankası) tarafından ilk çeltik fabrikasının kurulduğu bilgisi verilmiştir. Söz konusu fabrika, özelleştirilerek Boyner ailesine, daha sonra da Bektaş ailesine devredilmiştir.

Tosya'ya yapılan bu inceleme gezisi sırasında Bektaş Çeltik Fabrikası'nın müdürü Mustafa Sarıkayalı ile görüşülmüş, birlikte fabrika gezilerek makineler ve çalışma sistemi hakkında bilgi alınmıştır (Foto Ek 1.135-153). Sahibi vefat etmiş olan ve 2004 yılından beri veraset işlemleri için beklenmekte olan fabrika günümüzde çalışmamaktadır. Gezi sırasında edinilen bilgilere göre, saatte 3 ton pirinç üreten fabrika 8 saat çalıştığında, günde 24 ton pirinç kapasitesine ulaşmaktadır. Fabrikanın iş akışı şeması ve makineler incelendiğinde Şamlılar Çeltik Fabrikası ile aynı düzende ve nitelikte olduğu, her iki fabrikada da kullanılmış aynı makinelerin sadece dizilişinde farklılıkların olduğu görülmektedir (Çizelge 5.1) (Çizelge 4.1).

Söz konusu fabrika içinde üretimin gerçekleştiği tek mekanda ara kat döşemeleri kullanılmamış, bazı makineler için yaklaşık 160 cm yüksekliğinde ahşap taşıyıcılı bir asma kat yapılmıştır (Foto Ek 1.146; Foto Ek 1.151-153). Yapı yüksekliğince ürün asansörleri ve diğer taşıyıcı elemanlar kullanılmıştır (Foto Ek 1.143-150). Bu karşılaştırma neticesinde iki fabrika arasındaki en büyük farkın güç kaynakları olduğu görülmektedir. Bektaş Çeltik Fabrikası'nın lokomobil adı verilen güç kaynağı buhar üretmektedir (Foto Ek 1.139-142). Öncelikle kömürle ateşlenen sistem, çeltik işlemesi sırasında açığa çıkan kabukların yakıt tankına gönderilerek kendi yakıtını oluşturan bir sistem oluşturmaktadır. Günümüzde iptal edilmiş olan bu sistem, elektrik gücüyle çalışan düzendedir.

Bu bilgiler ışığında, Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın kullandığı mevcut elektrikli makineleri 1925 yılı sonrasına tarihlendirmek mümkündür. Bu açıdan güç kaynağı olarak elektrik gücünün kullanılması ile çalışan bir mekanik sistemin kullanıldığı ve korunması gerektiği açıktır. Bu makinelerin getirildiği tarihte, çalışan dinklerin kaldırılması mekanın kullanımı ve sistemin yenilenmesi adına bir gereklilik olmuştur. Bu nedenle de 1925 sonrasına ait bir restitüsyon önerisinde mevcut makineler olduğu gibi kullanılmış, dinkler ilk yapım önerisinde zemin katın beşinci ve altıncı modüllerinde bulundukları yerlerinden kaldırılmış, un değirmenleri ise su çarkını kullanabilecek şekilde birinci katın altıncı modülünde önerildiği biçimde bırakılmıştır (Şekil Ek 7.10-13; Şekil Ek 7.14-17). Diğer mekanlar ise her iki öneride de aynı şekilde düzenlenmiştir.

Çizelge 5.1 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası'nda mevcut çeltik işleme iş akış şeması

6. ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI İÇİN RESTORASYON ÖNERİLERİ

Boyabat kentinde geleneksel üretim yapılarının en önemli örneği olan Şamlılar Çeltik Fabrikası, mimari organizasyon ve üretim yöntemi açısından bir ölçüde değişiklikler geçirmiş olsa da halen özgün işlevini sürdürmektedir. Günümüzde elektrik gücü ile çalışan makinelerin kullanıldığı yapıda, geleneksel yöntemle çalışan çeltik işleme düzeneği ve un değirmenleri artık mevcut değildir.

Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın özgün kimliği ile gelecek nesillere aktarılması, yapılacak restorasyon çalışmasının amacını oluşturmuştur. Bu amaçla, öncelikle mevcut değerlerin korunması ve bilinen yitirilmiş değerlerin ise –yanılgıya sebep olmayacak biçimde- aslına uygun bir şekilde tamamlanması düşünülmektedir. Bu da, restitüsyon esaslı bir restorasyon çalışmasını gerektirmektedir. Ancak bu yaklaşımda, yapının işletim açısından iki ayrı dönemi de (ilk yapım dönemi ve 1925 sonrası) (Şekil Ek 8.1-13) tarihi gelişimi açısından önem taşımaktadır ve korunması esas alınmıştır. Bunun için de her iki döneme ilişkin restitüsyon önerisinde yapısal yaklaşım aynıdır. Sağlanacak mimari bütünlüğün ardından işlevsel bütünlük ve devamlılık için, elde edilebilecek somut veriler doğrultusunda fabrikanın eski değirmenleri, çeltik işleme düzeneği ve su çarkının yeniden yapılması, hatta gerektiğinde yerinde çalıştırılarak sergilenmesi öngörülmektedir. Boyabat ve yakın çevresine ait bir “Geleneksel Teknoloji Müzesi” işlevi ile yapının geçmiş ve gelecek arasında bir köprü olması sağlanmalıdır.

Fabrikanın ilk dönemine ait olan ve ölçüleri ve biçimleri hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamayan değirmen ve dinklerin yeni olarak yapılması yerine; Boyabat'ın yakın çevresindeki kırsal alanda yapılan araştırmalar sırasında tespit edilen ve kullanılmamak üzere terk edilmiş olup, çalışabilir durumdaki değirmen ve dinklerin, onarılarak fabrikanın iş şemasına eklenmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Ayrıca, fabrikanın bazı mekanlarında, yine kırsal alan çalışmalarında tespit edilen, yıkılmış veya yıkılmak üzere olan değirmenlerin veya dink, dibek gibi benzer üretim yapılarına ait düzenek ve herkil (ambar), hak alma oluğu, yuvak gibi yardımcı elemanların da sergilenmesi, mevcut kültür varlığının çeşitliliğini yansıtmakta önemli bir yer tutabilir. Korumacı bir yaklaşımla yapılmış doğru bir restorasyon uygulamasının, bu konuda henüz yeni bilinçlenmeye başlayan Boyabat kenti için önemli bir başlangıç olacağı açıktır.

6.1 Yerleşime İlişkin Öneriler

Rölöve ve restitüsyon çalışmaları sırasında ulaşılan bilgiler, fabrikanın mevcut yakın

çevresinin özgün karakterini yansıtmadığını göstermektedir. Restorasyon çalışmasının amacı, yapıyı özgün kimliği ile koruyabilmek ise, yakın çevresini de bu çalışmada birlikte düşünmek gereklidir. Yapıya ulaşım, yapının yakın çevresi ile ilişkisi, özgün işlevini destekleyen çeşitli elemanlar gibi birçok unsuru birlikte çözümlmek gerekmektedir. Bu aşamada öncelikle sonradan eklendiği bilinen ek yapı ve elemanlardan yapı ve yakın çevresi ayıklanarak özgün yapı anlaşılır hale getirilmelidir. Bu yaklaşımda, restorasyon proje önerisi aşağıda belirtilen değişikliklerle oluşturulmuştur.

14 parselin tümünü kaplayan fabrikanın bitişiğinde ve yakın çevresindeki ekler farklı parsellerde yer almaktadır (Şekil Ek 8.1). Fabrikanın kuzeybatı yönüne eklenmiş sundurma ve 12 nolu parsel sınırını oluşturan tuğla duvar, güneybatı cephesinde +3.68 m kotu ile +0.40 m kotundaki zeminleri birbirinden ayıran betonarme perde duvarlar, yapıya bitişik konumdaki tuğla ve briketten yapılmış ek yapılar kaldırılmıştır. Ayrıca, 12 nolu parselin kullanımındaki bahçe içinde sonradan eklenmiş özensiz bahçe duvarı, geleneksel mimariye uygun bir biçimde yeniden yapılmalıdır (Şekil Ek 6.1; Şekil Ek 8.1).

Yapının güneybatı cephesindeki sonradan +0.40 m kotuna yükseltilmiş olan beton zemin, özgün olduğu düşünülen +0.14 m kotundaki toprak zemin seviyesine getirilmiştir (Şekil Ek 8.13). fabrikanın güneydoğu cephesinde yaklaşık 1.00 m yükseltilmiş olan beton zemin, yapının ± 0.00 m kotundaki zemin kat döşemesine göre yaklaşık -0.10 m kotuna indirilmiştir (Şekil Ek 8.10). Ancak, yapıdan yaklaşık 4.20 m uzaklıkta bulunan ve arka bağlanan su toplama kanalı dikkate alınmalı, belediyenin sorumluluğundaki bir alan olduğu için ortaklaşa yapılacak bazı teknik araştırmalar ile uygun çözümler üretilmelidir. Benzer durumun geçerli olduğu kuzeydoğu cephesinde ise, arkın üzeri kapatılarak yapıldığı bilinen trotuvarın ark üzerindeki kısmının kaldırılması önerilmiştir. Yapı boyunca arkın üzeri açık bırakılmalı, çevresine korkuluk yapılarak güvenlik sağlanmalıdır. Bu uygulamada arkın açık kısmını çevreleyen tuğla duvarlar da kaldırılmıştır (Şekil Ek 8.1; Şekil Ek 8.11).

Kuzeybatı yönünde bulunan beton zemin ve fabrikanın kullandığı suyu taşıyan beton ark ile havuzlar özgün ahşap ve taş malzemeleri ile yenilenmiştir. +3.73 m kotuna indirilecek olan toprak zeminin üzeri doğal taş ile kaplanmış, yine taştan yapılmış ark yatakları içine ahşap su olukları yerleştirilmiştir. Önerilen restitüsyon ve restorasyon vaziyet planlarında özgün ölçüleri bilinmeyen öğeler (arklar, yalak) mevcut ölçüleri ile kullanılmış; benzer örnekleri görülmüş öğeler (ahşap oluklar, savaklar) örneklerdeki ölçüleri ile projeye uyarlanmış (Şekil Ek 4.8; Şekil Ek 5.2); bilinmeyen öğeler (tulumbalı kuyu) ise yanıltıcı olabileceği için kullanılmamıştır. Rölöve ve restitüsyon çalışmaları sırasında varlığı öğrenilen ancak yeri ve

niteliği hakkında bilgi edinilemeyen tulumbalı kuyu ile yalağın, arkların boyutları, ahşap savakların biçimi için yerinde denetimli kazı araştırmaları yapılmalı, rastlanabilecek izler sonucunda önerilen restitüsyon ve restorasyon projelerinde gerekli revizyon yapılmalıdır (Şekil Ek 6.1; Şekil Ek 7.1; Şekil Ek 8.1). Ayrıca, projede yapı çevresindeki ağaçların korunması ve iki parsel arasındaki sınırın fabrika mülkiyetindeki kısmında doğal elemanlar olan bitkilerin kullanılması önerilmiştir (Şekil Ek 8.1).

6.2 Yapısal Öneriler

Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın özgün mimari ve yapısal bütünlüğünün sağlanması gerektiği açıktır. Bu amaçla, rölöve çalışmaları sırasında fabrikada tespit edilen yapısal bozulmaların giderilmesi için; restorasyon çalışmasını oluşturacak temizleme, sağlamlaştırma, bütünleme, yeniden yapım gibi bir dizi müdahalenin uygulanması önerilmektedir.

Temizleme:

Fabrikanın zemin kat ve birinci katında, beden duvarları mevcut bırakılarak ahşap döşemelerin yerine yapılmış betonarme döşeme, kolon ve kirişlerin öncelikle yığma yapıdan uzaklaştırılmaları gerekmektedir. Cephe duvarlarını ikinci kat döşemesine kadar içten ve dıştan kaplayarak yapılmış olan ve fabrika sahiplerince betonarme olduğu söylenen bu muhdes bölümler kaldırılmalıdır. Bu konuda Doç. Dr. Mustafa Erkan Karagüler* ile 28.12.2005 tarihinde yapılan görüşmede Sn. Karagüler, yapı üzerindeki bu sıvalı yüzeylerin altında farklı malzemeler olabileceğini, yer yer açmalar yaparak bazı teknik testler ve malzeme analizleri ile en doğru sonuca ulaşılacağını, çıkan sonuca göre de en doğru çözümün üretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, böyle bir endüstri yapısında yapının kendi yükleri ve hareketli yükleri haricinde makinelerle ait devamlı yüklerin de çok önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Her bir makinenin kendi ağırlığı olduğu gibi yaptığı işlemde ötürü titreşim, darbe vb. hareketleri ile yapıya uyguladıkları yükler bulunmaktadır ve bu yükler ilgili konularında uzmanlarınca değerlendirilmeli ve hesaplanmalıdır. Bu nedenle, sunulan restorasyon projesi bu aşamada bir yöntem önerisi şeklinde olabilecektir (Şekil Ek 8.1-13). Uygulanabilirliği ancak gerekli tetkiklerin yapılmasıyla doğruluk kazanacaktır. Ayrıca, Boyabat'ın birinci derece deprem bölgesinde olması da dikkate alınarak yeni deprem yönetmeliğinin esasları

* İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Yapı Bilgisi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

dikkate alınmalıdır** .

Yapılacak hesaplamalar sonucunda yapının taşıyıcı sistemini zorlayacak bir problem çıkmadığı sürece restitüsyon projesi esaslı bir restorasyon projesi uygulanabilir. Ahşap dikmeler ve döşeme yapının tamamında kullanılmalıdır. Ahşap taşıyıcıların yetersiz kalacağı durumlarda daha rijit bir sistemin kullanılması gerektiğinde yapının özgün mimarisini bozmayacak şekilde, sadece makinelerin olduğu kısımda hatta, tek bir makine ise sadece o makinenin bulunduğu alanda yapının taşıyıcı sisteminden ayrı olarak çalışan bir taşıyıcı sistem tasarlanabilir.

Mevcut taşıyıcı sistemin temizlenmesi sırasında yapının askıya alınması, özgün olmayan ekler kaldırıldıktan sonra ise taşıyıcı sistem ve malzemelere vermiş olduğu kayıpların aslına uygun bir şekilde özgün malzeme ile tamamlanması önerilmektedir.

Yapı içine sonradan eklenmiş zemin kat ve birinci kattaki özgün olmayan tuğla duvarlar (Şekil Ek 6.2; Şekil Ek 6.3), geleneksel yapım sistemine oran ve malzeme olarak uymayan güneydoğu ve kuzeydoğu cephelerindeki kapı ve pencereler (Şekil Ek 6.10; Şekil Ek 6.11) kaldırılmıştır. Uygulama sırasında ortaya çıkacak izler değerlendirilerek aslına uygun elemanlarla tamamlanacaktır (Şekil Ek 8.2; Şekil Ek 8.3; Şekil Ek 8.10; Şekil Ek 8.11). Yapının zemin katında bulunan Z-08 WC mekanı ile birinci katında bulunan 1-06 Kahvehane mekanının mutfağına ait tesisat ve sabit donatıların da kaldırılması gerekmektedir.

Fabrikanın yağmur iniş oluk ve dereleri gelişigüzel yerleştirilmiş olduğundan, özellikle güneybatı cephesinde yapının sudan zarar görmesine neden olmuştur (Şekil Ek 6.13). Bu nedenle, mevcut PVC elemanların geleneksel yapım sistemine uygun malzeme ve elemanlarla değiştirilmesi gerekmektedir (Şekil Ek 8.10-13).

Sağlamlaştırma:

Fabrikanın bazı kısımlarında bakımsızlık veya bilinçsiz müdahaleler sonucunda tahribatlar görülmektedir. Atmosfer koşullarına dayanımı az olan ahşap ve kerpiç malzeme bozulmanın en çok görüldüğü malzemelerdir. Düzenli bakım yapılmadığından özellikle güneybatı cephesinde özgün sıva zamanla dökülmüş ve ahşap çatkı sistemi ile kerpiç dolgusu doğrudan su ve hava ile temas etmektedir (Şekil Ek 6.13). Bu durum, zamanla kerpiç malzemenin

** Resmi Gazete'nin 2 Eylül 1997 tarih ve 23098 sayısında yayınlanarak yürürlüğe giren yönetmeliğin bazı maddelerinde Ağustos 1998 tarihinde değişiklikler yapılarak güncelleme yapılmıştır. (<http://www.deprem.gov.tr/yonet.htm>, Aralık 2005)

eriyerek yok olmasına, ahşap taşıyıcı elemanların da yer yer çürüyerek mukavemetinin azalmasına neden olmaktadır. Bu yüzeylerde malzeme üzerinde statik ve kimyasal analizler yapılarak gerekli koruyucu önlemlerin alınmasına ya da kısmi olarak yenilenmesine veya eksilen kısımların özgün malzeme ile tamamlanmasına karar verilmelidir.

Zemin katta Z-09 ve Z-10 mekanını çevreleyen taşıyıcı moloz taş duvardaki bozulmalar duvar örgüsündeki malzeme kayıplarından kaynaklanmaktadır (Foto Ek 1.255). Taşıyıcılık açısından gerekli testler yapılarak tamamlama veya sağlamlaştırma gibi yöntemler uygulanmalıdır.

Şamlılar Çeltik Fabrikası için önerilen restorasyon projesinde bir teknoloji müzesi olarak işlev değişikliği öngörülmektedir. Yeni işlevi nedeniyle, gerek fabrikanın özgün elemanları olsun, gerek yakın çevredeki değirmenlerden toplanan elemanlar olsun, sergilenecek elemanların ve insanların yapıya getireceği yükler hesaplanmalı, yetersiz kaldığı durumda ise taşıyıcı sistemin özgün niteliği bozulmadan sağlamlaştırılması gerektiği ilkesi esas alınmalıdır.

Bütünleme:

Zaman içerisinde müdahale görerek bir kısmı bozulmuş veya tahrip olmuş yapı elemanları, özgün malzemeleri ile aslına uygun bir biçimde bütünleme işlemini gerektirir. Fabrikanın zemin katında 7 nolu aks üzerinde Z-09 mekanı ile Z-07 mekanı arasında olup bir kısmı mevcut olan kerpiç dolgulu hımsı duvar ve üzerindeki pencere, merdiven vb. elemanlarının, döşeme ve tavandaki mevcut izlerine bakılarak aslına uygun bir şekilde tamamlanmıştır. (Şekil Ek 6.2; Şekil Ek 6.7; Şekil Ek 8.2; Şekil Ek 8.7).

İkinci katta bulunan çıkma ve balkonun döşemelerinin alt yüzeyini kaplayan, yapı dışında kalan pasalı ahşap kaplamaların büyük bir kısmı hasar görmüştür. Döşeme kirişlerindeki onarımların sonrasında kaplamaların da aslına uygun bir biçimde tamamlanması gerekmektedir (Şekil Ek 8.2-4).

Yeniden Yapım:

Şamlılar Çeltik Fabrikası için sunulan restitüsyon önerileri incelendiğinde, restitüsyon esaslı bir restorasyon uygulaması sırasında öncelikle büyük bir kısmı yenilenmiş olan taşıyıcı sisteminin yeniden özgün biçimiyle yapılması gerektiği düşünülmektedir (Şekil Ek 6.2-13; Şekil Ek 7.2-21). Yapılması gereken teknik analizler sonucunda böyle bir sistemin uygulanabilirliği kabul edildiği takdirde birinci kat döşemesi ile zemin ve birinci katlardaki ahşap dikmeler yeniden yapılmalıdır (Şekil Ek 8.2-9). Ayrıca, yapı üzerindeki izlerden

kaldırıldığı anlaşılan ve işlevsel organizasyon gereği olduğu düşünülen duvarların da yeniden yapılması, kullanımına göre kapı, pencere, sedir vb. elemanlarının tamamlanması önerilmektedir (Şekil Ek 8.2; Şekil Ek 8.4).

Rölöve çalışmaları sırasında sökülüş olduğu tespit edilen ve işlevsel olarak gerekliliği kabul edilen merdivenlerin (M3, M4, M5, M6, M7) restitüsyon önerisi esas alınarak yeniden yapılması önerilmiştir (Şekil Ek 8.2-9). Böylece, yapının farklı işlevlere sahip ve farklı kotlardaki mekanları arasındaki geçiş sağlanabilecektir.

Şamlılar Çeltik Fabrikası ve önerilen “Geleneksel Teknoloji Müzesi” için en önemli eksiklerden biri, bu fabrikada çalışmış ve çalışacak olan makinelerin/düzeneklerin gücünü sağlayan su çarkı ve ona bağlı dişli düzeneğidir. Restitüsyon çalışması sırasında edinilen bilgiler ışığında önerilen düzeneğin kurulması; fabrikanın özgün kimliğinin sunulması açısından önemlidir (Şekil Ek 8.2-3; Şekil Ek 8.6-11). Boyabat yöresinde tespit edilen ve artık kullanılmayan değirmenlerden özgün elemanların fabrikaya taşınması, bazılarının özgün sistemiyle sergilenmesi sağlanırken bazılarının fabrikanın iş şemasına eklenerek sisteminin uyarlanması sağlanabilir. Böylece bütün mekanizması çalışabilir duruma getirilen fabrikanın, sergileme amacıyla zaman zaman çalıştırılması önerilmektedir.

6.3 Mekansal ve İşlevsel Organizasyon Önerileri

Fabrikanın ilk yapım dönemi ile 1925 yılı sonrasına ilişkin restitüsyon önerilerinde, genel plan şeması aynıdır. İşlev düzeni ise sadece üretimin gerçekleştiği kısımlarda çalışan aksam nedeniyle değişmiştir (Şekil Ek 7.2-4; Şekil Ek 7.10-12). Bu değişmeyen plan şeması restorasyon önerisinde de esas alınmaya çalışılmıştır (Şekil Ek 8.2-4). Yapı için önerilen müze işlevi nedeniyle üretimin gerçekleştiği mekanlar restitüsyon önerilerinde olduğu gibi kullanılmış, depo mekanları ise hem sembolik olacak şekilde depo hem de sergi ve dinlenme mekanları olarak planlanmıştır.

Bugün mevcut olmayan ama olması gerektiği düşünülen Z-02 Ofis ile 2-03 Oda mekanları, özgün tefrişleri ile tamamlanarak üretim işlemi dışındaki ofis ve servis mekanlarının da genel iş şemasında yer aldığı anlatılmıştır. Bu mekanlarda değirmenci/makinistin kullandığı kayıt defterleri, aletler vb. sergilenebilir. Benzer şekilde, ikinci kat +6.37 m kotunda bulunan 2-05 Oda, 2-06 Oda ve 2-07 Asma Kat mekanlarının da değirmenci/makinist ve değirmende geceyi geçirmek üzere kalan çiftçiler tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Bu nedenle mekanların tefrişi geleneksel mimariye uygun bir biçimde yeniden yapılmıştır. Ahşap sedirler, gusülhane, dolap vb. donatılar restorasyon sırasında yapı üzerindeki izlerden faydalanarak aslına uygun

bir şekilde tamamlanacaktır (Şekil Ek 8.4). Ayrıca, +5.32 m kotundaki 2-01 Üretim 3 mekanının büyük bir kısmını kaplayan çeltik kabuklarının toplanması ve makineler tarafından kullanılmayan kuzeybatı yönündeki kısmı, gerektiğinde hareketli elemanlarla bir toplantı salonu veya görsel sunumların yapılabildiği bir atelye olarak kullanılması önerilmektedir.

Günümüzde kahvehane olarak kullanılan 1-03 mekanının, özgün kullanımında M3 ve M4 merdivenleri ile üretimin gerçekleştiği +2.77 m ve +5.32 m kotlarına geçişin sağlandığı, birer mutfak ve helası ile genel ihtiyaçların karşılanabildiği, büyük pencereleri ile yarı açık bir lobi görünümünde olan ve un değirmenleri için gelenlerin kullandıkları bir giriş ve dinlenme mekanı olduğu düşünülmektedir (Şekil Ek 7.3). Önerilen müze işlevi gereği bu mekandan içeri alınan ziyaretçiler rehberler eşliğinde +2.77 m kotundaki üretim katına veya +5.32 m kotundaki görsel sunumların da yapılabileceği toplantı salonuna yönlendirilebilecektir. Böylece önünde rahat bir hareket alanı olmayan güneydoğu cephesindeki giriş kapısı sadece servis girişi için kullanılacaktır (Şekil Ek 8.3).

6.4 Koruma Önerileri

Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın özgün işlevini günümüzde de sürdürüyor olması, korumacı yaklaşımla değerlendirildiğinde önemli bir özellik olarak öne çıkmaktadır. Ancak, kentleşmenin yoğun baskısı, bilinçsizce yapılmak istenen ve zaman zaman uygulanan yanlış müdahaleler, mülk sahiplerinin fabrikanın işlevini değiştirmek istemeleri gibi nedenlerle; bu kültür varlığının bölgenin ihtiyaçlarına cevap verecek uygun bir işlevle kent yaşamına katılmasını gerekli kılmaktadır.

Önerilen “Geleneksel Teknoloji Müzesi” işlevi ile yapının tarihsel süreçteki işlevsel değişiminin her aşamasıyla korunması amaçlanmaktadır. Ayrıca, mimari bütünlüğün ve sürekliliğin de sağlanması için düzenli aralarla bakım yapılması (sıva tamirâtı, kiremit değişimi, vb.), gerekli basit onarım müdahaleleri ile deprem, yangın gibi tehlikelere karşı önlemler alınması planlanmıştır. Söz konusu müdahale aşamasında deprem yönetmeliği esas alınarak gerekli yerlerde güçlendirmeler yapılmalıdır. Yangın tehlikesini en aza indirmek için ise bu konuda uzman kişi ve kurumlar ile görüşülerek önerilecek önlemlerin alınması gereklidir. Bu konuda 15.08.2005 tarihinde Prof. Güner Yavuz* ile yapılan görüşme sonucunda; öncelikle yapı malzemelerinin ve donatıların yangından koruyucu ve yanmayı

* Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Yapı Elemanları ve Malzemeleri Bilim Dalı Öğretim Üyesi.

geciktirici kimyasallarla kaplaması, yangın çıkmasında etken olan elektrik tesisatının yanmaz kablolarla döşenmesi ve koruyucu kanallar içinden geçirilmesine dikkat edilmesi, yapıya ve işlevine uygun algılama ve uyarı sistemleri ile söndürme sistemlerinin yerleştirilmesi, hatta, yapının yanından geçen arktaki suyun gerektiğinde doğrudan pompalanabileceği bir tesisatın kurulması ilk önlemler olarak dile getirilmiştir. Ancak, bu aşamada söz konusu önlemlerin bir proje dahilinde yapılması gereği açıktır.

7. SONUÇ ve ÖNERİLER

Boyabat'ın geleneksel mimarisinin, sosyo-ekonomik hayatının ve kültürel yaşamının bir parçası olan değirmenler ve çeltik fabrikaları; kentin endüstri mirasının günümüze ulaşabilmiş kısmını oluşturmaktadır. Ancak, gün geçtikçe yok olmaya devam eden bu mirasın özgün kimliğinin gelecek kuşaklara aktarılması yönünde ne yazık ki henüz bilinçli bir proje ya da uygulama yapılmamıştır.

Boyabat kenti içinde geleneksel üretim yapan iki değirmenden biri, günümüzde çeltik fabrikası olarak kullanılan Şamlılar Çeltik Fabrikası'dır. Diğeri ise harap durumdaki Şamlıların Değirmeni adıyla bilinen beş ocaklı/beş taşlı değirmen yapısıdır. Kentsel sit alanlarının bulunduğu Boyabat kentinde, bu yapılardan yalnız Şamlılar Çeltik Fabrikası korunması gerekli tescilli yapıdır. Günümüzde kullanılmayan değirmen yapısı ise tescilsizdir.

Boyabat ve yakın çevresinde yapılan alan çalışmaları sırasında 1 adet Boyabat'ta, 7 adet Gazidere Tabaklısı Köyü'nde, 5 adet Gazidere Tabaklısı Fahra Mahallesi'nde ve 2 adet Ekinören Köyü Aydınli Mahallesi'nde olmak üzere toplam 15 adet su değirmeni tespit edilmiştir. Bunlardan özgün nitelikleri saptanabilen 5 tanesinin restitüsyon esaslı rölövesi hazırlanabilmiştir. Ayrıca, alan çalışmalarında yardımcı olan kişilerden alınan doğrudan bilgiler ile ismi verilen düzenek bileşeninin tanımı yapılarak ve Anadolu'daki değirmencilik hakkında yapılmış bilimsel çalışmalardan yararlanarak Boyabat kentinde kullanılan değirmen ve değirmencilikle ilgili terimler ve tanımlarını içeren kısa bir terminoloji oluşturulmuştur.

Boyabat yakın çevresinde incelenen örneklerden bir tanesi; çeltik fabrikaları kurulmadan önce çeltiğin kabuğunun temizlendiği, üstten çevrilen dikey su çarkının çalıştırdığı tokmaklardan oluşan ve dink adı verilen düzenektir. Diğer örnekler ise yatay su çarkının yine su gücüyle dönerek bağlı olduğu değirmen taşlarını çeviren un değirmeni düzenekleridir. Genellikle dere kenarlarına veya su arklarının yakınına kurulduğu görülen su değirmenleri tek mekandan oluşmaktadır. Tamamına yakını terk edilmiş olan su değirmenleri, mümkün olabildiği takdirde yerinde ve özgün çevreleriyle birlikte, mümkün olamadığı durumlarda ise özgün konumları belgelendikten sonra müze ya da çalışan bir değirmen veya fabrika gibi işlev açısından uygun bir yerdeki sisteme dahil edilmelidirler. Kastamonu'da Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi örneğinde olduğu gibi özgün yerinde korunamayacak durumdaki kültür varlıklarını özgün biçimleri ile başka bir ortamda korumak, bu geleneksel üretim yapılarının tümüyle yok olmalarını engellemektedir.

Boyabat kenti içinde Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın analitik rölövesi hazırlanmış, tarihi,

mimarisi, işleyiş biçimi, yakın çevresi ve Boyabat sivil mimarisi ile birlikte değerlendirilmiştir. Yapının mevcut durumu çizim ve fotoğraflarla belgelenmiş, yapısal, mimari ve işlevsel sorunları irdelenmiştir. Boyabat ve yakın çevresinde yapılan alan çalışmaları, incelenen benzer örnekler ve yapı üzerinde tespit edilen özgün mimari ve iş şemasına ilişkin veriler bir arada değerlendirilerek yapının restitüsyonuna yönelik iki dönem önerisi oluşturulmuştur. Mimarisi aynı olan bu önerilerden ilki, fabrikanın hem çeltik işlediği hem de un öğüttüğü mekanizmalarının olduğu ilk yapım dönemine ilişkindir. Diğer ise, Tosya’da Bektaş Çeltik Fabrikası’nın Türkiye’deki ilk çeltik fabrikası olması ve Şamlılar Çeltik Fabrikası ile aynı mevcut makinelerden oluşan bir düzeneğe sahip olması dikkate alındığında, bu fabrikanın kuruluş tarihi olan 1925 sonrasına ilişkilendirilen ikinci dönem önerisidir. Bu öneride, günümüzdeki mevcut makinelerin kurulmasıyla çeltik işleme düzeneğinin kaldırıldığı ve sadece un değirmenlerinin su çarkıyla çalıştığı düşünülmüştür. Yapının özgün kimliğinin korunarak üretim geleneğini sürdürebilmesi için “Geleneksel Teknoloji Müzesi” işleviyle özgün mekan düzeni ve donatıları korunarak, gerektiğinde kısmi tamamlama yapılarak müze işlevine uyarlanırken yakın çevresini de kapsayan koruma amaçlı uygulamalar da önerilmiştir. Yapının niteliksiz eklerden arındırılması ve günümüzde mevcut olmayan özgün elemanlarının; un değirmenlerinin, su çarkının ve çeltik işleyen dink düzeneğinin yeniden yapılması, mümkünse yeni bir değirmen yerine, kırsal alanda bulunup artık kullanılmayan değirmen düzeneklerinin fabrikaya getirilerek her iki korunması gerekli kültür varlığının da korunması öngörülmüştür.

Bu çalışmada Boyabat kenti, yakın çevresindeki Gazidere Ovası ve Ekinören Köyü’nü kapsayan sınırlı bir alan taranabilmiştir. Kentin sahip olduğu değerlerin çeşitliliği ve niteliğinin tam olarak tespit edilerek korunabilmesi için, kamu kuruluşlarının da desteğiyle daha geniş kapsamlı, hatta sözlü tarih çalışması ile desteklenen bir araştırmanın yapılması gerekmektedir. Boyabat kent merkezi ve köylerinde değirmencilikle uğraşmış kişiler ile bir sözlü tarih araştırması yapılmasının, bu çalışma ile edinilen bilgilerin müze ve eğitim amaçlı teşhir uygulamalarında kullanılmasının çok yararlı olacağı açıktır.

Boyabat’taki çeltik fabrikası ve değirmenlerin yeniden işlevlendirilmelerindeki önemli sorunlardan biri de gerekli finansın sağlanmasıdır. Hepsi özel mülkiyetteki hatta birçoğunun hisseli olduğu yapıların, mal sahiplerinin olanakları ile korunabilmeleri olanaksız gözükmektedir. Bu nedenle uygun kredi imkanları sağlanmalı ya da kamulaştırmalar yapılmalıdır.

Çeltik ve buğday üretiminin kent ekonomisinde önemli bir yeri olan Boyabat’ta, kamu

kuruluşları ve sivil toplum örgütleri tarafından yılın belirli dönemlerinde değirmencilik ve geleneksel üretim yöntemleri hakkında etkinlikler düzenlenmeli ve yayınlar yapılmalıdır. Yapılması önerilen müzede zaman zaman sergiler ve seminerler düzenlenerek Boyabat ve çevre halkının geleneksel üretim yöntemleri, bu yöntemlerin geliştirilmesi ve sanayi yapılarının korunması, yaşatılması hakkında bilinçlenmesi ve desteklemesi sağlanmalıdır.

Boyabat kentinin geleneksel mimarisinin ve geleneksel üretim yöntemlerinin örneği olan değirmenler ve çeltik fabrikalarının özgün niteliklerinin korunması, yeni işlevlerle kentsel yaşama kazandırılmaları, sürdürülebilir koruma açısından önem kazanmaktadır. Bunun gerçekleşebilmesi için yöre halkının, kamu kurum ve kuruluşlarının bu konulardaki duyarlılığının artması ve bilinçlenmesinin ön koşul olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda önemli bir sanayi yapısının ayrıntılı incelenmesini kapsayan bu çalışmanın Boyabat'ın geleneksel mimarisine ve sürmekte olan koruma amaçlı çalışmalarına katkıda bulunacağı umulmaktadır.

KAYNAKLAR

- , (1970), “Çeltik”, Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, 3:191.
- , (1982-1983), “Sinop”, Yurt Ansiklopedisi Türkiye İl İl Dünyü Bugünü Yarını, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, 9:6746-6834.
- , (1986), “Değirmen”, Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi, 6:2940.
- , (1986-1987), “Boyabat”, Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, 4:509.
- , (1986-1987), “Değirmen taşı”, Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, 7:65.
- , (1986-1987), “Dink”, Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, 7:291.
- , (1994), “Değirmen”, Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, 3:448-449.
- , (2001), “Endüstri Yapıları”, Arradamento Mimarlık, 2001/2:62-72.
- , (2004), “Çeltik”, 2004 Yılı Hububat Raporu, Toprak Mahsülleri Ofisi, Ankara, 8-9.
- Ahunbay, Z., (1996), Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, YEM Yayınları, İstanbul.
- Ahunbay, Z., (2001), “Turkey”, Heritage at Risk - ICOMOS World Report 2001/2002 on Monuments and Sites in Danger, (ed., Bumbaru, D.; Burke, S.; Harrington, J.; Petzet, M.; Zeisemer, J.; K.G. Saur), München, 193-196.
- Aktan, C. C.; Tunç, M., (1998), “Bilgi Toplumu ve Türkiye”, Yeni Türkiye Dergisi, Ocak-Şubat:118-134.
- Altınoluk, Ü., (2000), “Endüstri Arkeolojisi Kapsamındaki Binalarda İşlev Dönüşümü”, Mimarlık, 292:7-8.
- Atagök, T., (2000), “Sanayi Mekanlarından Sanat Mekanlarına”, Mimarlık, 292:9-14.
- Aynural, S., (2001), İstanbul Değirmenleri ve Fırınları, Zahir Ticareti (1740-1840), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Basalla, G., (1996), Teknolojinin Evrimi (Çev., C. Soydemir), Tübitak Yayınları, Ankara.
- Başıoğlu, B., (1972), Boyabat ve Çevresi Tarihi, Boyabat.
- Başıoğlu, B., (1980), “Boyabat Yöresi Folkloru; Boyabat Panayırı”, Türk Folkloru, İstanbul, 2(16):27.
- Başıoğlu, B., (1981), “Boyabat Folkloru; Boyabat Yöresinde Çeşitli İnanışlar”, Türk Folkloru, İstanbul, 3(28):26-29.
- Başıoğlu, B., (1981), “Boyabat’ta Yağmur Duası”, Türk Folkloru, İstanbul, 2(24):18-19.
- Başıoğlu, B., (1982), “Boyabat Folkloru; Boyabat Yöresi Ağzı”, Türk Folkloru, İstanbul, 3(32):15-16.
- Başıoğlu, B., (1982), “Boyabat Yöresi Folkloru; Boyabat Esnaf Kolları”, Türk Folkloru, İstanbul, 4(40):8-10.
- Başıoğlu, B., (1982), “Boyabat Yöresinde Atasözleri, Deyimler, Öğütler ve İnanışlar”, Türk Folkloru, İstanbul, 3(34):19-21.

Başıoğlu, B., (1984), “Boyabat Yöresi Folkloru; Boyabat Yöresinde Yerel Sözcükler”, Türk Folkloru, İstanbul, 5(56):14-15.

Başıoğlu, B., (1990), Boyabat Yöresi Araştırmaları, Boyabat.

Bir, A.; Kayral, M., (1998), “Osmanlı Döneminde Anadolu’da Kullanıldığı Bilinen Altın Çevirmeli Su Değirmenleri ve Su Kaldırma Düzenleri”, Osmanlı Bilimi Araştırmaları II, İstanbul, 173-186.

Clark, E. C., (1976), “Osmanlı Sanayi Devrimi” (Çev., Y.Cezar) Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, 14(82-83-84):16-24.

Çatak, N., (1973), “Çeltik Fabrikaları”, İstanbul Sanayi Odası Dergisi, İstanbul, 7(84):33.

Çetinkaya, B., (1957), “Değirmencilik”, T.M.O Dergisi, Ankara, 3(33):5-8.

Çetinkaya, B., (1958), “Değirmencilik”, T.M.O Dergisi, Ankara, 3(34):19-24, 64.

Demir, N., (1997), “Ordu ve Yöresinde Su Değirmenleri”, Kültür ve Sanat Dergisi, Mart 1997, 33:45-49.

Divan, A., (1984), “Paşalimanı Un Fabrikası Restorasyon Projesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Eldem, V., (1970), Osmanlı İmparatorluğu’nun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetkik, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

Giz, A., (1972), “1923’de Sanayimiz Hakkındaki Görüşler”, İstanbul Sanayi Odası Dergisi, İstanbul, 7(74):14-15.

Halıcı, A., (1959), “Un Değirmenciligi”, T.M.O Dergisi, Ankara, 5(49):11-13, 64.

Hezarfen, A., (1994), “18. yüzyıl Ortasında İstanbul’un Değirmenleri”, Toplumsal Tarih, İstanbul, 2(10):41-47.

Kabaoğlu, C., (1999), “Yeldeğirmenleri; Foça, İzmir 1992”, Tasarım, 92:108-113.

Koç, Ü., (2002), “Klasik Dönem Anadolu Sanayii Üzerine Bir Değerlendirme (1500-1605)”, Türkler, 10:771-780.

Koyunlu, A., (1979), Elazığ-Ağmezza Köyü’nde Değirmen Yapısı ve Yapım Özellikleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Köksal, T.G., (2000), “Kaybolan Endüstri Mirasımız ve Bazı Öneriler”, domus m, 8:52-55.

Köksal, T.G., (2002), “Endüstri Mirasında Çağdaş Sanatlar; Kazanımlar, Kayıplar...”, Mimarist, 4:86-89.

Oral, E. Ö., (2004), “Bursa’daki İpek Fabrikaları ve İpekçilikle ilgili Endüstri Mirasının Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ökem, S., (2000), “Çelik Altarlı Tapınaklar”, Mimarlık, 292:15-20.

Ökçün, G., (1970), Osmanlı Sanayii 1913, 1915 Yılları Sanayi İstatistiki, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, (299), Ankara.

Özmen, M., (1989), “Hatay-Erzin’de ve Genel Olarak Anadolu’da Değirmen ve Değirmencilikle İlgili Kelimeler”, Erdem; Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, 5(14):463-505.

- Sakaoğlu, N., (1994), “Değirmenler”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 3:18-19.
- Seçer, F., (2002), “İstanbul’daki Osmanlı Dönemi Değirmenlerinin Mimari Açısından İncelenmesi ve Unkapanı Değirmeni’nin Günümüz Şartlarında Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Seçkin, N.; Özakin, R.; Erdem, A., (2003), “Sinop-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanter Raporu 2002 Yılı Çalışması”, TÜBA Türkiye Kültür Envanteri Dergisi, (1):90-128.
- Seçkin, N.; Erdem, A., Özakin, R.; Yergün, U.; Maşalı, D., (2005), “Sinop-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanter Raporu 2003 Yılı Çalışması”, TÜBA Türkiye Kültür Envanteri Dergisi, (3):141-168.
- Steen, H., (1963), Flour Milling in Americas, T. S. Denison, Minneapolis-USA, 18-34.
- Tanyeli, G., (2000), “Endüstri Arkeolojisi Yapılarının Korunması ve Yeniden İşlevlendirilmesi”, domus m, 8:50-51.
- Uğurlu, E.; Şerifaki, K.; Hamamcıoğlu Turan, M., (2004), “Karaburun, Saip’te Tarihsel Zeytinyağı Değirmenleri”, Arredamento Mimarlık, (100+75):102-107.
- Ültanır, M. Ö., (1996), “Yel Değirmenlerinden Günümüze Rüzgar Enerjisi”, Bilim ve Teknik, 29(341):56-61.
- Ünal, S. S., (1978), “Ülkemiz Değirmencilik Sanayinin Bugünkü Durumu ve Sorunları”, Gıda, Ankara, (özel sayı):30-31.
- Üzümeri, E., (1948), “Değirmencilik”, İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi, 3:312-317
- Vidinlisan, S., (1949), “Balıkesir Bölgesinde Un Değirmenleri”, Kaynak, Ankara, (10):11.

INTERNET KAYNAKLARI

- “An Ancient Art”.
- , “Boyabat”, www.boyabat.com
- , “Boyabat”, www.sinop.gov.tr
- , “Boyabat”, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Boyabat>
- , “Değirmen Teknolojiye Yenildi”, www.zaman.com.tr/2003/07/01/guneydogu/default.htm.
- , “Değirmenler”, www.narkasabasi.com/narweb/intro.htm.
- , “Değirmen Makineleri”, www.akyol.net/urun_index.php
- , “Değirmen Makineleri”, www.beyaztas.com
- , “Değirmenler”, www.salpazari-bld.com/merkez/geyikli/camileri.htm.
- , “Mutlu Çobanın, Zanaatçının Yaşamındaki Dönemeç: Sanayi Devrimi”, www.tarihvakfi.org.tr/zaman/default.asp?ID=28
- , “pirinç”, www.su-dunyasi.com.tr/nisan2004-9/pirinc.htm

- , “Sanayi Devrimi”, sozluk.sourtimes.org/show.asp?t=sanayi+devrimi
- , “Sanayi Devrimi”, www.sanayitesisleri.com/sanayilesme.asp
- , “Sanayi Devrimi”, www.sanayitesisleri.com/sanayi%20devrimi.asp
- “Serenderler ve Değirmenler”, www.rizepazar.com/yazilar/serender.htm.
- , “Sinop”, www.sinop.meb.gov.tr/sinop.htm
- , “The Woodson’s Mill Documentary”, <http://jbwoodson.internations.net/woodsonsmill>.
- , “Türkiye’de Sanayi Tesislerinin Evrimi”, www.sanayitesisleri.com
- , “Water Wheel Factory, [www. Waterwheelfactory.com/index.htm](http://www.Waterwheelfactory.com/index.htm)
- “Yel Değirmenlerinin Öyküsü”, www.sihirlitur.com/haber/yel_değirmenleri
- BBC Türkçe, “İnsanın Yükselişi”, www.bbc.co.uk/turkish/insanin_yukselisi10.shtml
- Bir, A.; Kaçar, M., “Makinenin İzinde Osmanlılar”, www.turkishtime.org/sector_3/54_tr.asp
- Davulcu, M.,” Halk Mimarisi”, www.folklor.org.tr/turkish/mimari.htm
- Demir, N., “Değirmen Kelimesi Üzerine”, www.tdk.gov.tr/demir001.html
- Dinç, A., “Sanayi Devrimi 1”, www.ittu.edu.tr/nesir/bpress/Archive/2002/ekim/0011.htm
- Dinç, A., “Sanayi Devrimi 2”, www.ittu.edu.tr/nesir/bpress/Archive/2002/kasim/010.htm
- Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği, “Geçmişten Bugüne Enerji Kullanımı”, <http://www.youthforhab.org.tr/tr/yayinlar/enerji/gecmisten/giris.html>
- Hazen, T. R., “Mill Restorations”, www.angelfire.com/journal/pondlilymill/index.html 2000
- Kayıkçı, N., “Yerköy!ün Tarihi Değirmeni Fabrika Oldu”, www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/anadolunun_sesi/137/and10.htm
- Ulutürk, M., “Dere’nin Değirmenleri”, [www.meram-bld.gov.tr/KULTUR/DERGILER/yaz_2001 / index .htm](http://www.meram-bld.gov.tr/KULTUR/DERGILER/yaz_2001/index.htm).

EKLER

Ek 1	Fotoğraflar
Ek 2	Haritalar
Ek 3	Belgeler
Ek 4	Boyabat Köylerinden Değirmenlere Ait Rölöve Çizimleri
Ek 5	Şamlıların Değirmeni Rölöve Çizimleri
Ek 6	Şamlılar Çeltik Fabrikası Koruma Projesi Rölöve Çizimleri
Ek 7	Şamlılar Çeltik Fabrikası Koruma Projesi Restitüsyon Önerileri Çizimleri
Ek 8	Şamlılar Çeltik Fabrikası Koruma Projesi Restorasyon Önerisi Çizimleri
Ek 9	Boyabat Kentinde Kullanılan Değirmen ve Değirmencilikle İlgili Kelimeler

Ek 1 Fotoğraflar

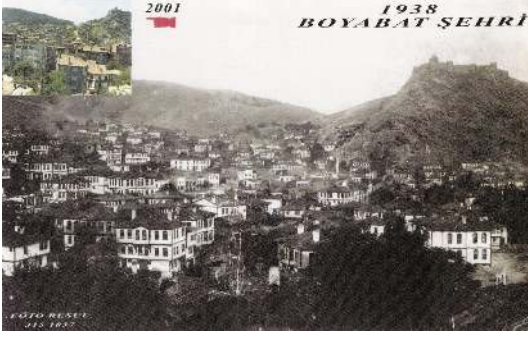

Foto Ek 1.1 Boyabat kenti ve kalesi, 20. yy başları (Foto Rekor) (Seçkin, 2003, 115)

Foto Ek 1.4 Boyabat, Çay Sokak'tan bir görünüm, Eylül 2004

Foto Ek 1.2 Kolaz Çayı üzerinden Boyabat Kalesi ve Kırkkızlar Tepesi, Eylül 2004

Foto Ek 1.5 Boyabat geleneksel mimarisinden bir örnek, Altınbabalar Evi (Seçkin, 2003, 121)

Foto Ek 1.3 Kırkkızlar Tepesi üzerinden Boyabat Kalesi, Mayıs 2004 (Ahmet Küçükbaş)

Foto Ek 1.6 Boyabat, Panayır Caddesi'nden bir görünüm, Temmuz 2005

Foto Ek 1.7 Boyabat'ta eltik tarlaları,
Mayıs 2004 (Ahmet Küçükbaş)

Foto Ek 1.10 Boyabat, Şamlıların
Değirmeni, Ekim 2003

Foto Ek 1.8 Boyabat'ta eltik tarlaları,
Haziran 2004 (Ahmet Küçükbaş)

Foto Ek 1.11 Boyabat, Şamlıların
Değirmeni, kuzeydoğu köşesindeki ahır
yapısı ve ek tuvalet, Ekim 2003

Foto Ek 1.9 Boyabat-Kargı yolu kenarında
Çeltik tarlaları, Kasım 2005

Foto Ek 1.12 Boyabat, Şamlıların
Değirmeni, batı cephesi, Eylül 2004

Foto Ek 1.13 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, güney cephesinde sonradan eklenmiş kapı, Eylül 2004

Foto Ek 1.14 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, güney yönünde bulunan beton arkların platformuna çıkan merdivenler, Eylül 2004

Foto Ek 1.15 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmene su taşıyan ark komşu yapının altından geçmekte, Eylül 2004

Foto Ek 1.16 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, ark üzerinde savak, Ekim 2003

Foto Ek 1.17 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, güney yönündeki su havuzu ve arklar, Ekim 2003

Foto Ek 1.18 Boyabat, Şamlıların
Değirmeni, su havuzu, Eylül 2004

Foto Ek 1.21 Boyabat, Şamlıların
Değirmeni, arkların bulunduğu platforma
bağlayan taş duvar, Eylül 2004

Foto Ek 1.19 Boyabat, Şamlıların
Değirmeni, su havuzuna bağlanan arkların
ağzındaki savak yuvaları, Eylül 2004

Foto Ek 1.22 Boyabat, Şamlıların
Değirmeni, doğu cephesi ve 2 nolu parsel
ait bahçe, Eylül 2004

Foto Ek 1.20 Boyabat, Şamlıların
Değirmeni, arklardan değirmene inen dikey
betonarme oluk, Eylül 2004

Foto Ek 1.23 Boyabat, Şamlıların
Değirmeni, Panayır Caddesi'nden
değirmene inen merdivenler, Temmuz 2005

Foto Ek 1.24 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, çift kanatlı ahşap giriş kapısının dış ve iç görünimleri, Eylül 2004

Foto Ek 1.27 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısının demir güllapları, Eylül 2004

Foto Ek 1.25 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısındaki özgün demir kilit, Eylül 2004

Foto Ek 1.28 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısının demir üst kilidi, Eylül 2004

Foto Ek 1.26 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısının 27 cm uzunluğundaki demir anahtarı, Eylül 2004

Foto Ek 1.29 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, ahşap herkil ve kullanılmayan bir değirmen taşı, Ekim 2003

Foto Ek 1.30 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısından güneydoğu yönüne bakış, Eylül 2004

Foto Ek 1.33 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, batı yönündeki yıkılmış çatı ve değirmenler, Eylül 2004

Foto Ek 1.31 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısından güney yönüne ve değirmenlere bakış, Eylül 2004

Foto Ek 1.34 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenci odası, Eylül 2004

Foto Ek 1.32 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, giriş kapısından güneybatı yönüne bakış, Eylül 2004

Foto Ek 1.35 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenci odasının özgün ahşap kapısı, Eylül 2004

Foto Ek 1.36 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenci odasının özgün giyotin penceresi detayı, Eylül 2004

Foto Ek 1.39 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, çatı altındaki ahşap kirişlemeler, Eylül 2004

Foto Ek 1.37 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenci odasının özgün çift kanatlı penceresi, Eylül 2004

Foto Ek 1.40 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, ahşap çatı strüktürü, Eylül 2004

Foto Ek 1.38 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenci odasının iç görünümü, Eylül 2004

Foto Ek 1.41 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenlerin yıkılmadan önceki durumu, Ekim 2003

Foto Ek 1.42 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, yıkılmadan önce bir değirmen düzeneği, Ekim 2003

Foto Ek 1.44 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, sökülmiş bir su çarkının alt yüzeyi, Eylül 2004.

Foto Ek 1.45 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, sökülmiş bir su çarkının üst yüzeyi, Eylül 2004

Foto Ek 1.43 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, değirmenin ayar ipi, musluk ve çakıldakları, Ekim 2003

Foto Ek 1.46 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, sökülmiş bir su çarkından detay görünümü, Eylül 2004

Foto Ek 1.47 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, domuzluk mahalline su taşıyan dikey oluk, Ekim 2003

Foto Ek 1.49 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, özgün ahır yapısının ahşap giriş kapısı, Eylül 2004

Foto Ek 1.48 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, kuzeydoğu köşesindeki ahır yapısı, Eylül 2004

Foto Ek 1.50 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, ahır yapısının kuzey cephesi ve bu cepheye sonradan eklenmiş tuvalet yapısı, Eylül 2004

Foto Ek 1.51 Gazidere Tabaklısı Köyü, Köprübaşı'nda değirmenler, Gazidere Çayı ve çeltik tarlaları, Nisan 2004

Foto Ek 1.54 Gazidere Tabaklısı Köyü, Köprübaşı'nda değirmenlere ulaşımı sağlayan yol, Nisan 2004

Foto Ek 1.52 Gazidere Tabaklısı Köyü, Köprübaşı'nda değirmenler ve yakın çevresi, Nisan 2004

Foto Ek 1.55 Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Eskici Değirmeni önündeki Hüseyin Öztürk Değirmeni'ne ait duvar yıkıntısı, Nisan 2004

Foto Ek 1.53 Gazidere Tabaklısı Köyü, Köprübaşı'nda Ahmet Eskici, Hüseyin Öztürk, Ahmet Bican ve Arif-Ahmet Ekiz Değirmenleri, Ekim 2003

Foto Ek 1.56 Gazidere Tabaklısı Köyü, Ahmet Eskici Değirmeni önündeki Hüseyin Öztürk Değirmeni'ne ait duvar yıkıntısı ve domuzluktan çıkan su yolu, Nisan 2004

Foto Ek 1.57 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet Eskici Değirmeni giriş kapısı ve
ambar bölümü, Nisan 2004

Foto Ek 1.60 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Hüseyin Öztürk Değirmeni yıkıntısı,
mevcut değirmen taşları, Ekim 2003

Foto Ek 1.58 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet Eskici Değirmeni, iç görünüm,
Ekim 2003

Foto Ek 1.61 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet Bican Değirmeni ve ark, Nisan 2004

Foto Ek 1.59 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet Eskici Değirmeni, ocaklık
görünümü, Ekim 2003

Foto Ek 1.62 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet Bican Değirmeni ve ark, Nisan 2004

Foto Ek 1.63 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet Bican Değirmeni, girişi, Nisan 2004

Foto Ek 1.64 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet Bican Değirmeni, giriş cephesi,
Ekim 2003

Foto Ek 1.65 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet Bican Değirmeni, germe oluk ve
domuz damı, Nisan 2004

Foto Ek 1.66 Gazidere Tabaklısı, Ahmet
Bican Değirmeni, germe oluk ve domuz
damı, Nisan 2004

Foto Ek 1.67 Gazidere Tabaklısı, Ahmet
Bican Değirmeni, germe oluk ve domuz
damı, Nisan 2004

Foto Ek 1.68 Gazidere Tabaklısı, Ahmet
Bican Değirmeni, domuzluk mahalli ve su
çarkı, Ekim 2003

Foto Ek 1.69 Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, iç görünüm, Ekim 2003

Foto Ek 1.72 Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, ocaklık, Ekim 2003

Foto Ek 1.70 Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, çakıldaklar, buğday teknesi ve arkasında hak alma oluğu, Ekim 2003

Foto Ek 1.73 Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, iç görünüm, Ekim 2003

Foto Ek 1.71 Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, çakıldaklar ve buğday teknesi, Ekim 2003

Foto Ek 1.74 Gazidere Tabaklısı, Ahmet Bican Değirmeni, kedilik, Ekim 2003

Foto Ek 1.75 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Arif-Ahmet Ekiz Değirmeni yıkıntısı ve
Ahmet Bican Değirmeni, Nisan 2004

Foto Ek 1.78 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Hüseyin Saygın Değirmeni yıkıntısı, Ekim
2003

Foto Ek 1.76 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Arif-Ahmet Ekiz Değirmeni yıkıntısı,
mevcut değirmen taşları, Ekim 2003

Foto Ek 1.79 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Hüseyin Saygın Değirmeni yıkıntısı, Ekim
2003

Foto Ek 1.77 Gazidere Tabaklısı Köyü,
genel görünüm, Ekim 2003

Foto Ek 1.80 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Hüseyin Saygın Değirmeni yıkıntısı, Ekim
2003

Foto Ek 1.81 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Mustafa Baş ve Mehmet Ekizoğlu (Nafiz
Yılmaz) Değirmeni yıkıntısı, Ekim 2003

Foto Ek 1.84 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, ahşap
milin su çarkına bağlantısı, Ekim 2003

Foto Ek 1.82 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, su çarkı
görünümü, Ekim 2003

Foto Ek 1.85 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, ahşap
mil ve kanatları, Ekim 2003

Foto Ek 1.83 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, dink
düzeneği Ekim 2003

Foto Ek 1.86 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, ahşap
dibekler ve tokmaklar, Ekim 2003

Foto Ek 1.87 Gazidere Tabaklısı Köyü,
Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, su çarkı
detayı, Ekim 2003

Foto Ek 1.88 Gazidere Fahra Mahallesi,
Hüseyin Ulu Değirmeni, Ekim 2003

Foto Ek 1.89 Gazidere Fahra Mahallesi,
Hüseyin Ulu Değirmeni yıkıntısı, Ekim
2003

Foto Ek 1.90 Gazidere Fahra Mahallesi,
Hüseyin Çapkın Değirmeni (Çolak'ın
Değirmenleri), Ekim 2003

Foto Ek 1.91 Gazidere Fahra Mahallesi,
Hüseyin Çapkın Değirmeni (Çolak'ın
Değirmenleri), germe olukları, Ekim 2003

Foto Ek 1.92 Gazidere Fahra Mahallesi,
Hüseyin Çapkın Değirmeni (Çolak'ın
Değirmenleri), iç görünüm, Ekim 2003

Foto Ek 1.93 Gazidere Fahra Mahallesi,
Hüseyin Çapkın Değirmeni (Çolak'ın
Değirmenleri), bir düzenek, Ekim 2003

Foto Ek 1.96 Gazidere Fahra Mahallesi,
İsmail Aydın+Recep Aslan ile Sarı Ali+Sarı
Bayram Değirmeni yıkıntısı, Ekim 2003

Foto Ek 1.94 Gazidere Fahra Mahallesi,
Hüseyin Çapkın Değirmeni (Çolak'ın
Değirmenleri), sökülmiş bir buğday
teknesi, Ekim 2003

Foto Ek 1.97 Gazidere Fahra Mahallesi,
İsmail Aydın+Fazlı Ulu ile Çakır
Erdem+Saim Erdem Değirmeni, giriş
cephesi, Ekim 2003

Foto Ek 1.95 Gazidere Fahra Mahallesi,
İsmail Aydın+Recep Aslan ile Sarı Ali+Sarı
Bayram Değirmeni yıkıntısı, Ekim 2003

Foto Ek 1.98 Gazidere Fahra Mahallesi,
İsmail Aydın+Fazlı Ulu ile Çakır
Erdem+Saim Erdem Değirmeni, iç
görünümü, Ekim 2003

Foto Ek 1.99 Gazidere Fahra Mahallesi,
Recep Aslan ve Mehmet Güven Değirmeni,
Ekim 2003

Foto Ek 1.102 Ekinören Köyü, Koca
Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe
Değirmeni), güneydoğu cephesi ve germe
oluk, Temmuz 2005

Foto Ek 1.100 Ekinören Köyü, Koca
Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe
Değirmeni), güneybatı cephesi, Temmuz
2005

Foto Ek 1.103 Ekinören Köyü, Koca
Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe
Değirmeni), domuzluk mahalli ve su çarkı,
Temmuz 2005

Foto Ek 1.101 Ekinören Köyü, Koca
Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe
Değirmeni), güneydoğu cephesi, Temmuz
2005

Foto Ek 1.104 Ekinören Köyü, Koca
Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe
Değirmeni), iç görünüm, Temmuz 2005

Foto Ek 1.105 Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), çakıldakları sökülüş değirmen düzeneği, Temmuz 2005

Foto Ek 1.108 Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), domuzluğa inen oluk, Temmuz 2005

Foto Ek 1.106 Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), musluk ve ayar ipi ile değirmen taşı boğazı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.109 Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), su çarkı ve iğ, Temmuz 2005

Foto Ek 1.107 Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), değirmen yanındaki ötürge ve yuvak ağacı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.110 Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), su çarkı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.111 Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), sökülmiş bir su çarkına ait kasnak, Temmuz 2005

Foto Ek 1.114 Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), değirmene su taşıyan germe oluk ve savağı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.112 Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), değirmene su taşıyan ahşap germe oluklar ve domuz damı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.115 Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), germe oluk savağı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.113 Ekinören Köyü, Koca Mehmet'in Değirmeni (Şerafettin Gökçe Değirmeni), değirmene su taşıyan germe oluklar sökülmiş, Temmuz 2005

Foto Ek 1.116 Ekinören Köyü, Aşağı Değirmen, yoldan görünüş, Temmuz 2005

Foto Ek 1.117 Ekinören Köyü, Aşağı
Değirmen, domuzluk mahalline bakış,
Temmuz 2005

Foto Ek 1.120 Ekinören Köyü, Aşağı
Değirmen, domuzluk mahalline su taşıyan
demir oluk, Temmuz 2005

Foto Ek 1.118 Ekinören Köyü, Aşağı
Değirmen, yenilenmiş değirmen düzeneği,
Temmuz 2005

Foto Ek 1.121 Ekinören Köyü, Aşağı
Değirmen, domuzluk mahalli ve su çarkı,
üstten görünüm, Temmuz 2005

Foto Ek 1.119 Ekinören Köyü, Aşağı
Değirmen, yenilenmiş değirmen düzeneği,
Temmuz 2005

Foto Ek 1.122 Ekinören Köyü, Aşağı
Değirmen, domuzluk mahalli ve su çarkı,
cepheden görünüm, Temmuz 2005

Foto Ek 1.123 Ekinören Köyü, Aşağı Değirmen, değirmen taşını çevirmek için kullanılan bir yuvak, Temmuz 2005

Foto Ek 1.124 Çeşniyer Köyü Değirmeni, Mayıs 2005 (Ahmet Küçükbaş)

Foto Ek 1.125 Çeşniyer Köyü Değirmeni, Mayıs 2005 (Ahmet Küçükbaş)

Foto Ek 1.126 Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir su değirmeni örneği, Ekim 2003

Foto Ek 1.127 Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, su değirmeni örneğine ait domuzluk mahalli, Ekim 2003

Foto Ek 1.128 Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir su dolabı örneği, Ekim 2003

Foto Ek 1.130 Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir su dolabı örneği, ön görünüşü, Ekim 2003

Foto Ek 1.129 Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir su dolabı örneği, çarkın kaldırdığı suyu taşıyan ahşap oluk, Ekim 2003

Foto Ek 1.131 Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir su dolabı örneği, Ekim 2003

Foto Ek 1.132 Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir el değirmeni örneği, Ekim 2003

Foto Ek 1.134 Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir el değirmeni örneği detayı, Ekim 2003

Foto Ek 1.133 Kastamonu Mimar Vedat Tek Anı ve Restorasyon Merkezi, bir el değirmeni örneği, ön görünüşü, Ekim 2003

Foto Ek 1.135 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası giriş cephesi ve yanında ambar binası, Kasım 2005

Foto Ek 1.138 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası giriş cephesi, Kasım 2005

Foto Ek 1.136 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, ambar yapısının özgün ahşap çatı strüktürü, Kasım 2005

Foto Ek 1.139 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, “lokomobil” adı verilen buhar gücü üreten güç kaynağından sökülmiş bir brülör, Kasım 2005

Foto Ek 1.137 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, ambar yapısının iç görünümü, Kasım 2005

Foto Ek 1.140 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, “lokomobil” inden sökülmüş bir brülör üzerindeki etiket, Kasım 2005

Foto Ek 1.141 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, “lokomobil” adı verilen buhar gücü üreten güç kaynağı, Kasım 2005

Foto Ek 1.143 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, çeltiğin sisteme verildiği “boğaz” kısmı, asansör ve elek makinesi ile arkada ürün girişinin yapıldığı kapı, Kasım 2005

Foto Ek 1.142 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, “lokomobil” adı verilen buhar gücü üreten güç kaynağı, Kasım 2005

Foto Ek 1.144 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, elekten sonra gelen kılçık ayıklama makinesi/padin, Kasım 2005

Foto Ek 1.145 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, padinden sonra gelen depo ve soyucu taşlar, Kasım 2005

Foto Ek 1.147 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, padinlerden sonra gelen parlatma taşı, Kasım 2005

Foto Ek 1.146 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, soyucu taşlar ve kabuk aspiratöründen sonra gelen depo ve padinler, Kasım 2005

Foto Ek 1.148 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, parlatma taşı ve havalı parlatma taşı, Kasım 2005

Foto Ek 1.149 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, havalı parlatma taşı ve triyör/ayırıcı, Kasım 2005

Foto Ek 1.151 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, son işlem olarak kırık ve iri pirinç tanelerinin ayrıldığı elek bölümü, Kasım 2005

Foto Ek 1.152 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, eleklerin altındaki ağızlardan boşalan kırık ve iri pirinç taneleri ayrı çuvallanır, Kasım 2005

Foto Ek 1.150 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, makinelerin birlikte çalışmalarını sağlayan ve hareketi ileten metal mil, Kasım 2005

Foto Ek 1.153 Tosya, Bektaş Çeltik Fabrikası, üretim zinciri genel görünümü, Kasım 2005 (Tosya Ziraat Odası Başkanlığı Arşivi)

Foto Ek 1.154 Boyabat Kalesi'nden Kolaz Çayı çevresi ve Şamlılar Çeltik Fabrikası, 20. yy başları (M. Nuri Yılmaz) (Seçkin, 2003, 116)

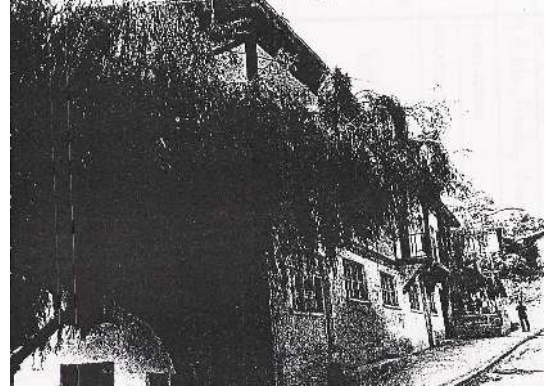

Foto Ek 1.157 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 10.03.1979 tarihinde düzenlenmiş olan 96 tescil nolu envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)

Foto Ek 1.155 Boyabat Kalesi'nden Kolaz Çayı çevresi ve Şamlılar Çeltik Fabrikası, Ağustos 2002

Foto Ek 1.158 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Haziran 1988 tarihinde düzenlenmiş olan 94 tescil nolu arazi envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)

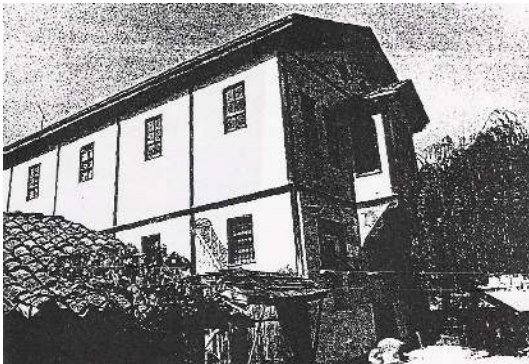

Foto Ek 1.156 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 10.03.1979 tarihinde düzenlenmiş olan 96 tescil nolu envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)

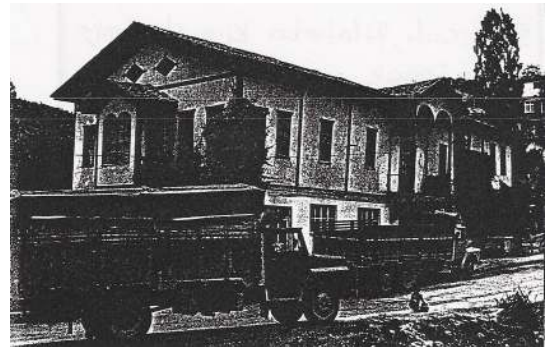

Foto Ek 1.159 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Haziran 1988 tarihinde düzenlenmiş olan 94 tescil nolu arazi envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)

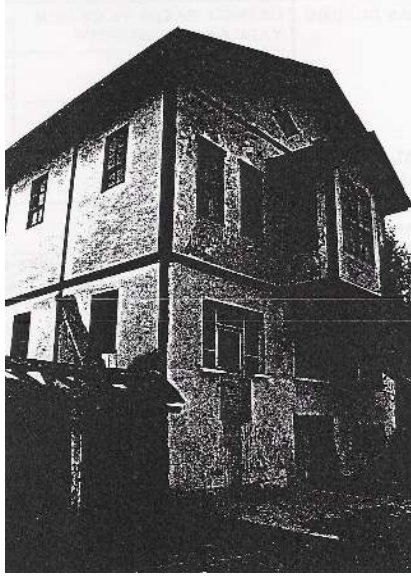

Foto Ek 1.160 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Haziran 1988 tarihinde düzenlenmiş olan 94 tescil nolu arazi envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)

Foto Ek 1.161 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 23.10.1987 tarihinde düzenlenmiş olan 94 tescil nolu envanter fişinden bir fotoğraf (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)

Foto Ek 1.162 Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesi, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)

Foto Ek 1.163 Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu ve kuzeydoğu cepheleri, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)

Foto Ek 1.164 Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeydoğu cephesi, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)

Foto Ek 1.165 Şamlılar Çeltik Fabrikası, kuzeybatı-güneybatı köşesi, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)

Foto Ek 1.168 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-02 mekanı girişinden iç görünüş, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)

Foto Ek 1.166 Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı ve güneydoğu cepheleri, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)

Foto Ek 1.167 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-02 mekanı içinden giriş yönüne bakış, 1980'li yıllar (Hüseyin Yayla)

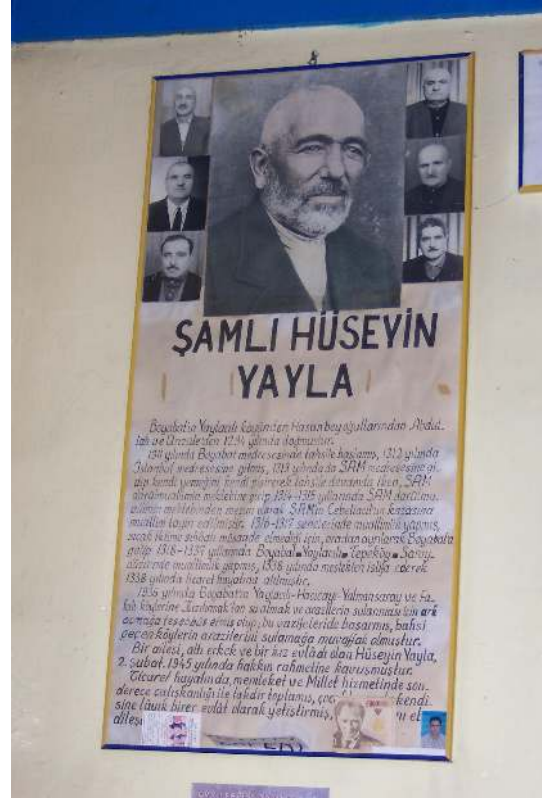

Foto Ek 1.169 Şamlılar Çeltik Fabrikası 1-01 mekanı duvarında asılı olan ve fabrikanın eski sahibi, Boyabat civarına birçok su yolu açmış Şamlı Hüseyin Yayla'nın hayatını anlatan bir yazı, Ekim 2003

Foto Ek 1.170 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneydoğu ve kuzeydoğu cepheleri, Nisan
2004

Foto Ek 1.173 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
çatısı ve yakın çevresi, Ekim 2003

Foto Ek 1.171 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
Eski Sinop Yolu üzerinden görünüm, Ekim
2003

Foto Ek 1.174 Şamlılar Çeltik Fabrikası
güneydoğu cephesi önünden geçerek Kolaz
çayı kenarındaki bahçelere giden servis
yolu ve 15 nolu parsel üzerindeki kümes
yapısı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.172 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
Hükümet Caddesi üzerinden görünüm,
Ekim 2003

Foto Ek 1.175 Şamlılar Çeltik Fabrikası
güneydoğu cephesi önünde bulunan ve arka
bağlanan su toplama kanalı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.176 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneydoğu cephesi, Ekim 2003

Foto Ek 1.177 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneydoğu cephesi giriş kapısı, beton
merdiven ve rampa, Ekim 2003

Foto Ek 1.178 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
servis yolu üzerinden güneydoğu-güneybatı
köşesi görünümü, Ekim 2003

Foto Ek 1.179 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneydoğu cephesi çıkma altı ve konsolları,
Ekim 2003

Foto Ek 1.180 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneydoğu cephesi çıkma saçığı detayı,
Ekim 2003

Foto Ek 1.181 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneydoğu cephesi çıkma sol yan
görünüşü, Ekim 2003

Foto Ek 1.183 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
Eski Sinop Yolu üzerinden kuzeydoğu
cephe görünümü, Ekim 2003

Foto Ek 1.182 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneydoğu cephesi çıkma konsolu
görünüşü, Ekim 2003

Foto Ek 1.184 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
Eski Sinop Yolu üzerinden kuzeydoğu
cephe görünümü, Ekim 2003

Foto Ek 1.185 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, birinci modül, Ekim
2003

Foto Ek 1.187 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, dördüncü modül ve
balkon, Ekim 2003

Foto Ek 1.186 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, ikinci ve üçüncü
modüller, Ekim 2003

Foto Ek 1.188 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, beşinci ve altıncı
modüller, Ekim 2003

Foto Ek 1.189 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, yedinci modül ve çark
yeri, Ekim 2003

Foto Ek 1.191 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, balkonun çökmüş
tavanı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.192 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, balkon ahşap dikmeleri
başlık detayı, Ekim 2003

Foto Ek 1.190 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, balkon kuzey
görünümü, Ekim 2003

Foto Ek 1.193 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, balkon döşeme detayı,
Ekim 2003

Foto Ek 1.194 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, balkon altı tavan
kaplaması, Ekim 2003

Foto Ek 1.197 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, çark yeri ve 1-06 ile 2-
04 mekanları özgün pencereleri, Ekim 2003

Foto Ek 1.195 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, balkon kapısı, Ekim
2003

Foto Ek 1.198 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, 2-04 mekanına ait
özgün giyotin doğrama, Ekim 2003

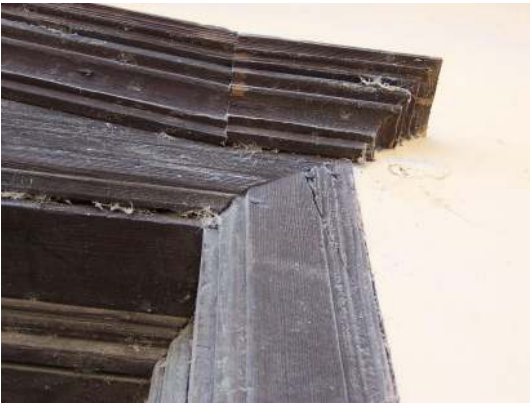

Foto Ek 1.196 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, balkon kapısı profilli
alınlık detayı, Ekim 2003

Foto Ek 1.199 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, çark yerinde temel
seviyesini oluşturan taş duvar, Ekim 2003

Foto Ek 1.200 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, çark yeri temel
seviyesindeki taş duvarda Arapça yazılı taş,
Ekim 2003

Foto Ek 1.203 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeybatı cephesi, Eski Sinop Yolu
üzerinden görünüm, Ekim 2003

Foto Ek 1.201 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeydoğu cephesi, çark yerinde arkın
açıldığı yüzey, Ekim 2003

Foto Ek 1.204 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeybatı cephesi, 1-06 kahvehane
mekanına giriş, Ekim 2003

Foto Ek 1.202 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
Sökülen Çarkın Özgün Kasnağı ve Mili,
(Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık
Envanteri Arşivi)(Eylül 2002)

Foto Ek 1.205 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeybatı cephesi, Pervane Caddesi
üzerinden görünüm, Nisan 2004

Foto Ek 1.206 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
kuzeybatı cephesi, 1-06 ve 2-03 mekanları
duvarı, Ekim 2003

Foto Ek 1.207 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneybatı cephesi ve 12 nolu parsel ait
bahçe kapısı, 12 nolu parsel üzerinden
görünüm, Ekim 2003

Foto Ek 1.208 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneybatı cephesi ve 12 nolu parsel ait
bahçe kapısı, servis yolu üzerinden
görünüm, Ekim 2003

Foto Ek 1.209 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneybatı cephesi, 12 nolu parsel üzerinden
görünüm, Ekim 2003

Foto Ek 1.210 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneybatı cephesi ve önündeki 12 nolu
parsel ait müstemilatlar, 12 nolu parsel
üzerinden görünüm, Ekim 2003

Foto Ek 1.211 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneybatı cephesi, birinci modül ikinci kat
duvarı, Ekim 2003

Foto Ek 1.214 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneybatı cephesi önünde 12 nolu parselde
ait hımmış müstemilat, Nisan 2004

Foto Ek 1.212 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneybatı cephesi, birinci modül birinci kat
duvarı, Ekim 2003

Foto Ek 1.215 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneybatı cephesi önünde 12 nolu parselde
ait hımmış müstemilat, Nisan 2004

Foto Ek 1.213 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneybatı cephesi, birinci modül zemin kat
duvarı, Ekim 2003

Foto Ek 1.216 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
güneybatı cephesi taş duvar önünde 12 nolu
parselde ait tuğla ek yapı, Nisan 2004

Foto Ek 1.217 Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi taş duvar önünde 12 nolu parselde ait tuğla ek yapı ve fabrikanın penceresini kapatan çatısı, Nisan 2004

Foto Ek 1.219 Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi, yedinci modülde 1-06 ve 2-03 mekanları duvarı, Ekim 2003

Foto Ek 1.218 Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı cephesi taş duvar önünde 12 nolu parselde ait hımış ek yapı ve fabrika ile arasındaki betonarme perde duvar, Nisan 2004

Foto Ek 1.220 Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı-kuzeybatı çatı saçağı, Ekim 2003

Foto Ek 1.221 Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı-kuzeybatı köşesi temel seviyesi, Ekim 2003

Foto Ek 1.222 Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneybatı yönünde 12 nolu parsel üzerindeki konut yapısı ve sonradan eklenmiş iç bahçe duvarı, Nisan 2004

Foto Ek 1.224 Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesine açılan çift kanatlı ahşap kapı, Z-01 giriş holünden görünüm, Ekim 2003

Foto Ek 1.223 Şamlılar Çeltik Fabrikası, güneydoğu cephesinden zemin kata açılan kapı kanadı dış yüzeyi, Ekim 2003

Foto Ek 1.225 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-01 giriş holüne açılan kapının sökülmüş özgün demir kilidinin izi, Ekim 2003

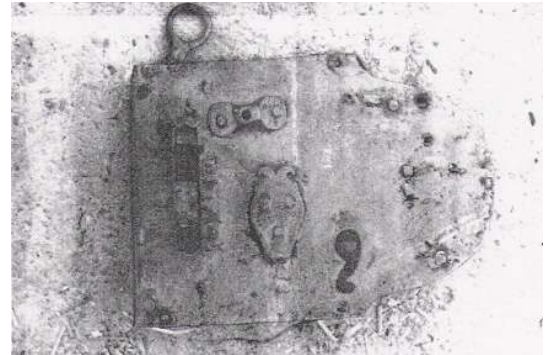

Foto Ek 1.226 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-01 giriş holüne açılan kapının sökülmüş özgün demir kilidi, (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi) (Eylül 2002)

Foto Ek 1.227 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
birinci kattan Z-01 giriş holüne bakış, Nisan
2004

Foto Ek 1.229 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-
02 ofis mekanına bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.228 Şamlılar Çeltik Fabrikası,
giriş kapısından Z-01 giriş holüne bakış,
Nisan 2004

Foto Ek 1.230 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-
03 depo mahalli, Temmuz 2005

Foto Ek 1.231 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-
03 depo mahalli, Temmuz 2005

Foto Ek 1.232 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-03 depo mahalli içinde yapının güneybatı cephesindeki briket yapıya açılmış kapı boşluğu, Temmuz 2005

Foto Ek 1.234 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahalli ve makineleri mile bağlayan kasnaklar, Nisan 2004.

Foto Ek 1.233 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahalli ve makinelere bağlı mil, Nisan 2004

Foto Ek 1.235 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde makineleri çalıştıran güç kaynağı elektrik motoru, Nisan 2004.

Foto Ek 1.236 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde çeltiğin verildiği “ağız” bölümü ve ilk asansör, Nisan 2004

Foto Ek 1.237 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde soyucu makinelerin üst kısmı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.238 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde soyucu makinelerin alt kısmı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.239 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde ayırıcı “padin” makinesi, Temmuz 2005

Foto Ek 1.240 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallinde ayırıcı “padin” makinesi, Temmuz 2005

Foto Ek 1.241 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahalli, Nisan 2004

Foto Ek 1.242 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallindeki parlatma taşını birinci kattaki ambara bağlayan kanallar, Temmuz 2005

Foto Ek 1.245 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallindeki havalı parlatma taşını birinci kattaki ambara bağlayan kanal ve ambarın ön yüzeyi, Temmuz 2005

Foto Ek 1.243 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallindeki parlatma taşı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.246 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallindeki parlatma taşı, ortaya çıkan kepeği toplayan kanal, Temmuz 2005

Foto Ek 1.244 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-04 Üretim 1 mahallindeki parlatma taşı ve padin, Temmuz 2005

Foto Ek 1.247 Şamlılar Çeltik Fabrikası, giriş kapısından Z-04 Üretim 1 mekanına bakış, son asansör ve ilk kayıtların tutulduğu ahşap kürsü, Nisan 2004

Foto Ek 1.248 Şamlılar Çeltik Fabrikası, zemin kat giriş holü sonundan 1-03 Üretim 2 mahalline çıkan ahşap merdiven, Nisan 2004

Foto Ek 1.249 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-05 Atelye mekanı ve betonarme tavanı, Temmuz 2005

Foto Ek 1.250 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-06 Depo mekanı, Nisan 2004

Foto Ek 1.251 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-07 Depo mekanı güneybatı yönü, Nisan 2004

Foto Ek 1.252 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-07 Depo mekanı kuzeydoğu yönü ve Z-08 WC mekanı, Nisan 2004

Foto Ek 1.255 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-09 mekanı güneybatı yönü, Nisan 2004

Foto Ek 1.253 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-07 mekanı ile Z-09 mekanı arasındaki özgün hıymış duvar kalıntısı, Nisan 2004

Foto Ek 1.256 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-09 mekanı kuzeybatı yönü, Nisan 2004

Foto Ek 1.254 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-09 mekanından 1-06 mekanına çıkan ve üstü kapatılmış merdiven, Nisan 2004

Foto Ek 1.257 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-09 mekanı kuzeydoğu yönü, Nisan 2004

Foto Ek 1.258 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-10 mekanı önünde bulunan bir mil parçası, Nisan 2004

Foto Ek 1.261 Şamlılar Çeltik Fabrikası, zemin kat giriş holünden 1-03 Üretim 2 mahalline çıkan ahşap merdiven, Nisan 2004

Foto Ek 1.259 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-09 ile Z-10 mekanları arasındaki taş duvarda açılmış boşluk ve Z-10 içindeki çarka bağlanan metal mil, Nisan 2004

Foto Ek 1.260 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Z-10 mekanı içinden milin çarka bağlandığı kasnağın görünümü, Nisan 2004

Foto Ek 1.262 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim2 mekanında M2 merdiveni çıkışı ve 1-05 mekanı duvarı, Nisan 2004

Foto Ek 1.263 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-04 Atelye mekanı önünden galeri boşluğuna ve 1-03 Üretim 3 mahalline bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.265 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim mahalli içinde bir elek makinesinin yan görünüşü, Nisan 2004

Foto Ek 1.264 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim mahalli içinde bir elek makinesinin yan görünüşü, Nisan 2004

Foto Ek 1.266 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim mahalli içinde bir elek makinesinin galeri yönündeki ürünü boşalttığı hunisi, Nisan 2004

Foto Ek 1.267 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim 2 mahalli içinde “triyör” (ayırıcı) ve arkasında parlatma taşlarına bağlanan ambar, Nisan 2004

Foto Ek 1.269 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-02 Paketleme mekanından 1-01 Ofis mekanına bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.268 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-03 Üretim 2 mahallinden 2-01 Üretim 3 mahalline çıkan M3 merdiveni, Nisan 2004

Foto Ek 1.270 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-02 Paketleme+Depo mekanı, güneydoğu yönünden görünüm, Nisan 2004

Foto Ek 1.271 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-02 Paketleme+Depo mekanı, ikinci katta bulunan ambarın tartı üzerine açılan ağız, Nisan 2004

Foto Ek 1.273 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-04 Atelye mekanı, 1-05 mekanına bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.274 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-05 mekanı, güneybatı duvarındaki özgün giyotin pencere, Nisan 2004

Foto Ek 1.272 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-04 Atelye mekanı, giriş yönüne bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.275 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-05 mekanı, kuzeybatı yönünde 1-06 Kahvehane mekanı ile arasındaki özgün duvar, Nisan 2004

Foto Ek 1.276 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, kuzeydoğu yönüne bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.277 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, güneybatı yönüne bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.278 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, sonradan eklenmiş mutfak tezgahı, Nisan 2004

Foto Ek 1.279 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, kuzeybatı cephesinde özgün yatay sürme pencere, dış detay, Nisan 2004

Foto Ek 1.280 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, kuzeybatı cephesinde özgün yatay sürme pencere, iç detay, Nisan 2004

Foto Ek 1.281 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, kuzeybatı cephesine açılan ahşap giriş kapısı, Nisan 2004

Foto Ek 1.282 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-06 Kahvehane, kuzeybatı cephesine açılan ahşap giriş kapısı, Nisan 2004

Foto Ek 1.283 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalline çıkan M3 merdiveni, Nisan 2004

Foto Ek 1.284 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, güneydoğu yönüne bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.285 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, temizlenen pirinçleri ambara taşıyan asansör ve kanalları, Nisan 2004

Foto Ek 1.286 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, güneydoğu yönünde çıkma üzerindeki pencereler, Nisan 2004

Foto Ek 1.289 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, çıkmanın önünden kuzeydoğu yönüne bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.287 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, güneydoğu yönünde çıkmanın pasalı ahşap tavan kaplaması, Nisan 2004

Foto Ek 1.290 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, güneydoğu cephesinden pencere pervazı detayı, Nisan 2004

Foto Ek 1.288 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, güneydoğu yönünde çımanın içinde kullanılmayan bir makine, Nisan 2004

Foto Ek 1.291 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, aspiratör görünüm, Nisan 2004

Foto Ek 1.292 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeydoğu cephesinde beşinci ve altıncı modüllerdeki pencereler iç görünüşü, Nisan 2004

Foto Ek 1.294 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeydoğu cephesinde balkona açılan ahşap kapı iç görünüşü, Nisan 2004

Foto Ek 1.293 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeydoğu cephesinde beşinci modüldeki değiştirilmiş pencere iç görünüşü, Nisan 2004

Foto Ek 1.295 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeydoğu cephesinde balkona açılan ahşap kapı dış görünüşü, Nisan 2004

Foto Ek 1.296 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahalli, kuzeybatı yönüne bakış, Nisan 2004.

Foto Ek 1.298 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeybatı yönünde 2-03 mekanına açılan kemerli geçiş, Nisan 2004

Foto Ek 1.297 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeybatı yönüne bakış, biriken çeltik kabukları yapıda 2-01, 2-03 ve 2-04 mekanları içinde biriktirilmekte, Ekim 2003

Foto Ek 1.299 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeybatı yönünde 2-03 ve 2-04 mekanlarının döşeme kotuna kadar örülmüş briket duvar, Nisan 2004

Foto Ek 1.300 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahallinden 2-03 mekanına bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.303 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, çatı strüktürü, Nisan 2004

Foto Ek 1.301 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanından 2-03 mekanına açılan kapı, Nisan 2004

Foto Ek 1.304 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, kuzeybatı cephesi, Nisan 2004

Foto Ek 1.302 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, kuzeybatı cephesi üst pencereleri ve çatı destek tahtası, Nisan 2004

Foto Ek 1.305 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, kuzeydoğu cephesi, Nisan 2004

Foto Ek 1.306 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, güneydoğu yönündeki duvar üzerinde görülen açma, Nisan 2004

Foto Ek 1.308 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, güneybatı ve güneydoğu yönünde duvarlarda görülen merdiven izi, Nisan 2004.

Foto Ek 1.307 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, güneydoğu yönünde duvar üzerindeki açmada görülen duvar strüktürü, Nisan 2004

Foto Ek 1.309 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, güneybatı ve güneydoğu yönünde duvarlarda görülen merdiven izi, Nisan 2004

Foto Ek 1.310 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-04 mekanı, güneydoğu yönüne bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.311 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 mahalli, kuzeybatı yönüne bakış, Nisan 2004

Foto Ek 1.312 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahallinden çatı detayı, Nisan 2004.

Foto Ek 1.313 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahallinden çatı detayı, Nisan 2004.

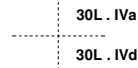

Foto Ek 1.314 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 2-01 Üretim 3 mahallinde çatı kapağı ve merdiveni, Nisan 2004

BOYABAT (SİNOP) KENTSEL MİMARLIK ENVANTERİ - 2002 ve 2003 YILLARI ÇALIŞMALARI
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

 Tescilli Yapılar
 Tescilden Düşmüş, Envanteri Önerilen Yapılar
 Envanteri Önerilen Doğa Öğeleri

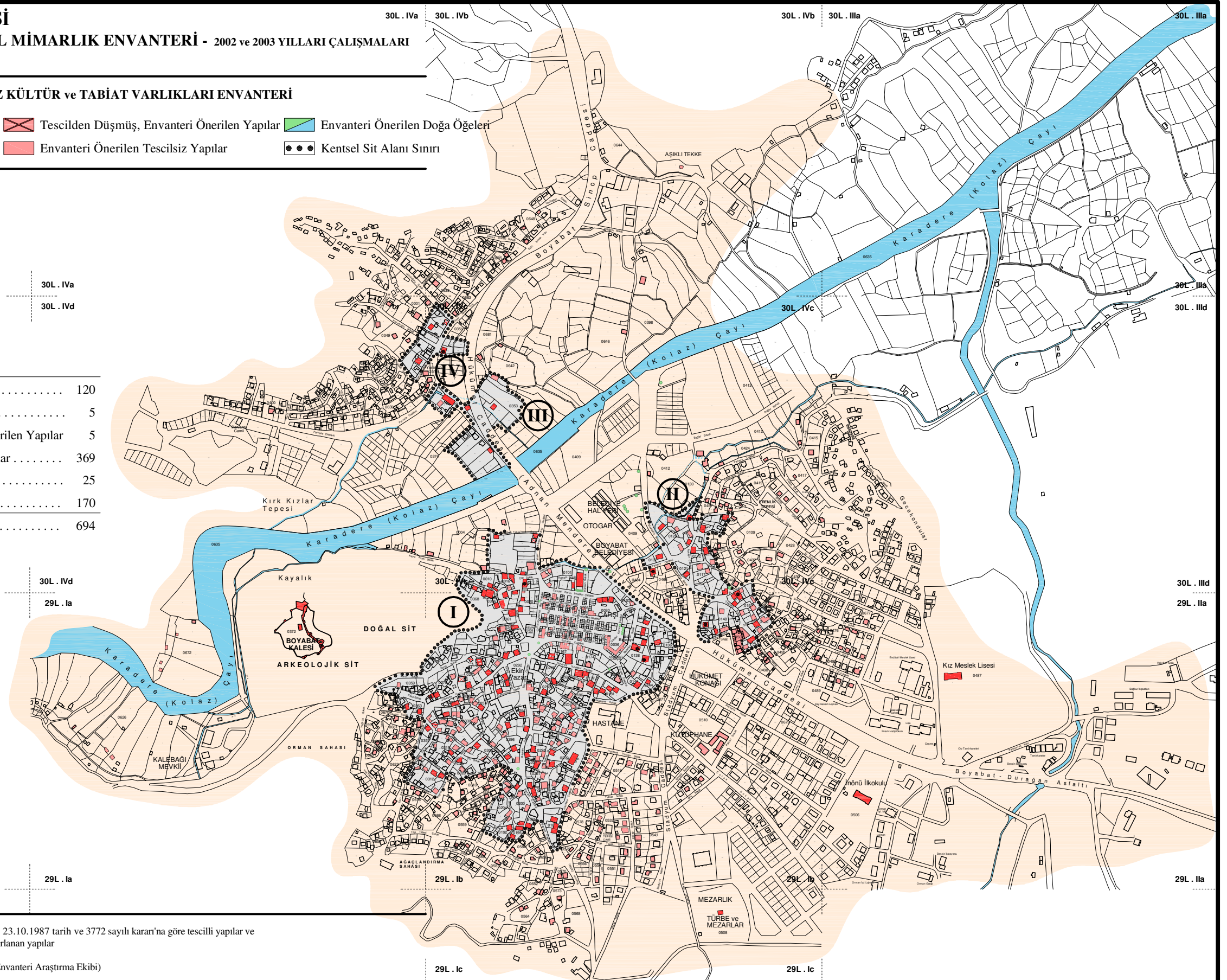
 Mevcut Olmayan Tescilli Yapılar
 Envanteri Önerilen Tescilsiz Yapılar
 Kentsel Sit Alanı Sınırı

	Tescilli Yapılar	120
	Mevcut Olmayan Tescilli Yapılar	5
	Tescilden Düşmüş, Envanteri Önerilen Yapılar	5
	Envanteri Önerilen Tescilsiz Yapılar	369
	Envanteri Önerilen Doğa Öğeleri	25
	Envanteri Önerilen Yerleşimler	170
	Önerilen Toplam Envanter Sayısı	694

(Hazırlayanlar: YTÜ - Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Araştırma Ekibi)

Şekil Ek 2.1 TÜBA-TÜKSEK Projesi, Boyabat Kenti, Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri, Levha 2, Harita 2, (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)

TÜBA-TÜKSEK PROJESİ

BOYABAT (SİNOP) KENTSEL MİMARLIK ENVANTERİ - 2002 ve 2003 YILLARI ÇALIŞMALARI YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

ENVANTER FİŞİ HAZIRLANAN YAPILARIN İŞLEVSEL DURUMU

Konut	Dinsel Yapı	Üretim Yapısı	Su Yapısı	2002-2003 Yılları Çalışma Alanı
Ticaret Yapısı	Eğitim Yapısı	Güvenlik Yapısı	Doğa Ögesi	Kentsel Sit Alanı Sınırı

Envanter Fişi Hazırlanan Yapı, Doğa Ögesi ve Yerleşmeler	Sit Alanı İçinde	Sit Alanı Dışında
Konut	205	207
Ticaret Yapısı	64	-
Dinsel Yapı	6	5
Eğitim Yapısı	-	2
Üretim Yapısı	1	2
Güvenlik Yapısı	2	-
Su Yapısı	5	-
Doğa Ögesi	18	7

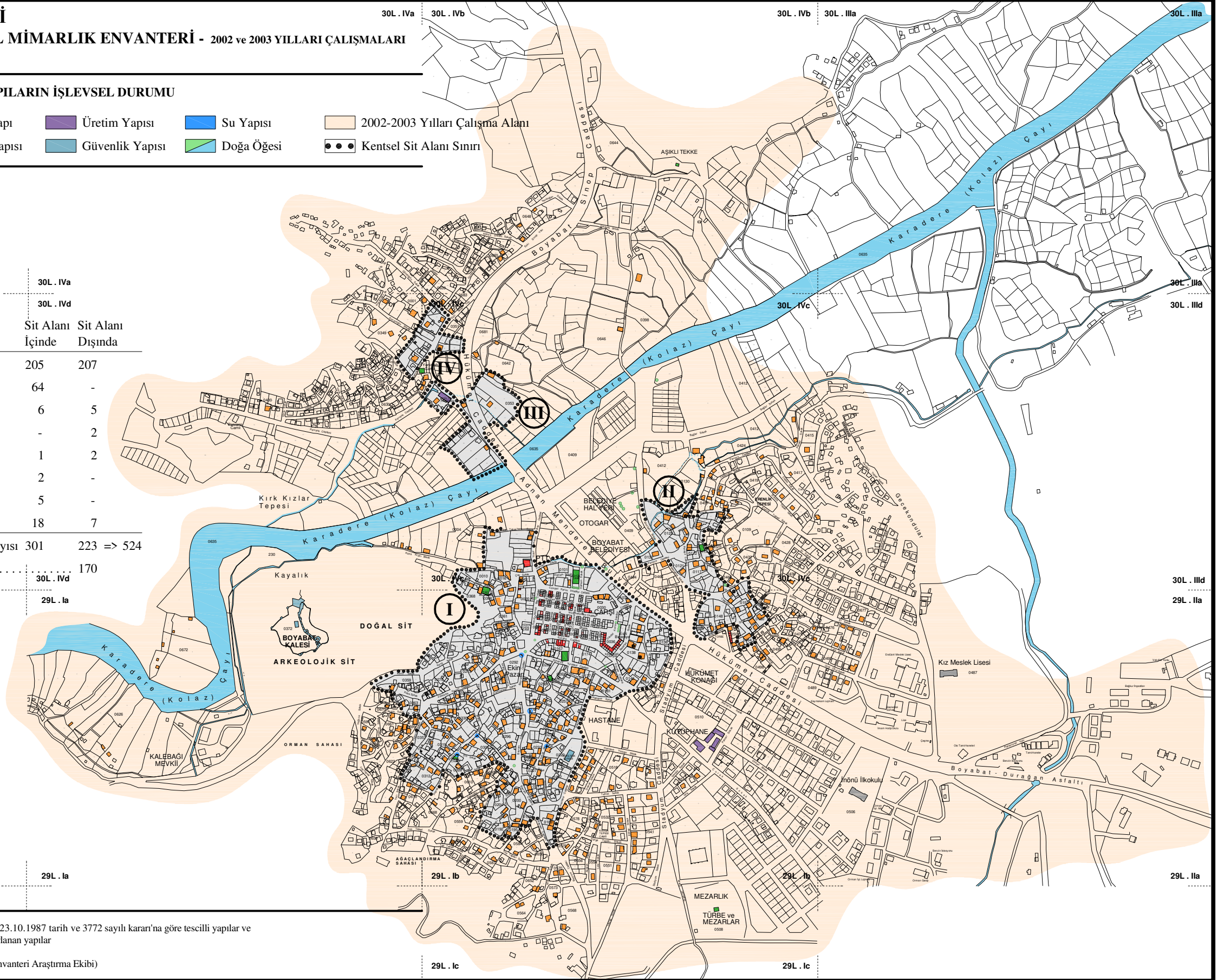
Önerilen Yapı ve Doğa Ögesi Envanter Sayısı 301 223 => 524

Önerilen Yerleşme Envanter Sayısı 170

0 50 100 150 200 M

T.C. Kültür Bakanlığı Koruma Yüksek Kurulu'nun 23.10.1987 tarih ve 3772 sayılı kararı'na göre tescilli yapılar ve 2002 - 2003 yılları çalışmalarında envanter fişi hazırlanan yapılar

(Hazırlayanlar: YTÜ - Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Araştırma Ekibi)

Levha 3, Harita 3 Envanter fişi hazırlanan yapıların işlevsel durumu

Şekil Ek 2.2 TÜBA-TÜKSEK Projesi, Boyabat Kenti, Envanter Fişi Hazırlanan Yapıların İşlevsel Durumu, Levha 3, Harita 3, (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)

Ek 3 Belgeler

AKTİF TAŞINMAZ, AKTİF MALİKLER					
Mahalle/Köy : KEMALDEDE	Ada/Parsel.....:383/100	Cilt/Sayfa....:13/1276			
Ana Gay.Niteliği :UN FABRİKASI VE ARSASI	Yüzölçümü :294	Tapu/Kat/irt.:TAPU KÜT.			
Adı Soyadı : Babaadı	Hissesi	Edinme Tar	Tevmiye		
ABDULLAH YAYLA:HÜSEYİN	2/6	31/01/1984	98		
HÜSEYİN YAYLA:MAHMUT	4/6	12/02/2002	151		

Kenan ESEN
Tapu Sicil Müdürü V.

Şekil Ek 3.1 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Mevcut Tapu Sicilinin Dökümü (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)

Konu: Satış işlemi
Hk.

24/2/972
Boyabat

T. C.
BOYABAT İLÇESİ
Tapu Sicil Muhafızlığı
Sayı: 83

Kadastro Müdürlüğüne
Boyabat

Kemaldede Mahallesi köprübaşı mevkiinde kâin tapunun 18/12/961 tarih cilt 138 sahife 112 ve 9 sıra numarasında kayıtlı 205 M2. miktarındaki Un fabrikasının tamamı Mehmet Faik oğlu Mustafa Tahir Genç'in iken borcundan dolayı icra iflas memurluğunun 31/12/971 tarih ve 1964/367 sayılı müzekkeresi ile (120000) lira bedelle 6 hisse itibar edilerek 1 hissesi Mehmet oğlu Ali Sütçüoğlu'na 1 hissesi Mehmet oğlu Ömer Sütçüoğlu'na, 1 hissesi Mahmut oğlu İsmet Yayla'la ,1 hissesi Mahmut oğlu Hüseyin Yayla'ya ve 2 hissesi de Hüseyin oğlu Abdullah Yayla'ya ihale edilmiştir.

İcra müzekkeresi 3/1/972 tarih ve 3 yevmiye ile muhafızlık zimzaca infaz edilerek yukarıda ihalesi yapılan malikler adına cilt 145 sahife 76 ve 1 sıra numarasında cebri satış suretile tescil işlemi icra edilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Şadi Kürekçi
Tapu Sicil Muhafızı

K. K.
P. T. 112-3-25.2.972
25.2.972

Şekil Ek 3.2 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın 1972 Yılında İcra Yoluyla Hisseli Olarak Satışını Tapu Kadastro Müdürlüğü'ne Bildirmek için Tapu Sicil Muhafızlığı'nın 24.02.1972 Tarihli Dilekçesi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)

T.C.
Tapu ve Kadastro
Genel Müdürlüğü

KADASTRO BEYANNAMESİ

Ada No.	Parsel No.
6	14

İLİ	İLÇESİ	MAHALLESİ	SOKAK VEYA MEVKİİ
SİNOP	BOZANAT	Yenimahalle	Küprübaşıda

Kadastro tesbitine göre taşınmazın

Kütük Sahife No.	Pafta No.	Niteliği	Yüzölçümü	Komisyonca takdir edilen değeri	Kadastro harç toplamı
141	9	Un Fabrikası	H M² Dm²	Lira Kr.	Lira Kr.
			265 35	— —	13 45

Kadastrodan önceki tapu kaydının zabıt defterindeki				Kadastrodan önceki vergi kaydının					
Tarih	Sıra No.	Cilt No.	Sayfa No.	Sokak veya Mevkii	İrat veya değeri	Yazın veya değişiklik tarihi	Vergi genel No.	Kapı No.	Yüz ölçümü
								Yeni Eski En eski	
3.1.1972	1	145	16	Yenimahalle	400.- 180.-	1206/706	1206/706	19 19/1	1/16 1/16

Hak sahibi veya kanunî temsilcisinin istemi (1)

Bu gayrimenkul ekte Tapu kaydı sureti ile benimdir tes
bitirgele teslim yapılmasını talep ederim. 24.8.1971

Mustafa Tahir Genç

İstemde bulunan hak sahibinin

Kimliği				Verdiği belgelerin			
Adı ve Soyadı	Baba adı	Payı	Uyruğu	Çeşidi	Cümlü	Sayısı	Adedi
Mustafa Tahir Genç	Mehmet Faik	Deniz	T.C.	İbrazikene Tapu Senedi	24.2.1972 3.1.1972	03 1	1 1

Ambar Sok. No. 1 143

(1) Taşınmazın edinme yolu ve gerekçesi yazılacaktır. Okur yazar olmayanların beyanı görevli memurlar tarafından yazılarak onanır.

Şekil Ek 3.3a Şamlılar Çeltik Fabrikası Adına 24.08.1971 Tarihinde Düzenlenmiş Kadastro Beyannamesi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)

K...S.E.B.Elemleri ve karlıları

Komisyonca adına tescil kararı verilen kimse				Paya düşen Harç miktarı	
Adı ve Soyadı	Baba Adı	Pay Miktarı	Uyruğu	Lira	Kr.
Abdullah Yayla	Hüseyin	2/6	T.C.		
Ömer Sütcüoğlu	Mehmet	1/6	T.C.		
Ali Sütcüoğlu	Mehmet	1/6	T.C.		
İsmet Yayla	Mahmut	1/6	T.C.		
Hüseyin Yayla	Mahmut	1/6	T.C.		

Komisyonumuz 1.9.1973 günü Kadastro Müdürlüğü komisyon odasında toplanarak 6.8.1973 tarih 163 sayılı yazımızla komisyon tutanaklarında bertaraf izah edildiği üzere gerekli düzeltmenin yapılması istenmiş olduğu istenilen düzeltmelerin Fen Amirliğince 6 ada 14 nolu parselin şimal batısına düşen 13 nolu parsel ile sınır bulunan diğer cihetinde 2 metre 10 cm.kısımın ifrazı ile 14 nolu parsel ile tala edildiği ve 13 nolu parsel elinde 14 nolu parsel üzerinde intifa hakkı bulunduğu arkan geçmesi nedeni ile 14 nolu parselin çalışabilmesi için 13 nolu parsel maliki Boyabat belediyesi tüzel kişiliğince 14 nolu parselin 13 nolu parselden istifade hakkını kabul etmiş olduğu tutanaklarımızda ifadelerinin tetkiklerinden anlaşılmıştır.Bu nedenle 13 nolu parsel posta mütalasasında olduğu gibi Boyabat belediyesi tüzel kişiliği adına ve 14 nolu parsel 6 hisse itibarı ile 1 erden 4 hissesi Mehmet Evlatları Ali Sütcüoğlu ve Ömer Sütcüoğlu ve Mahmut Evlatları İsmet Yayla ve Hüseyin Yayla ve 2/6 hisseside Hüseyin oğlu Abdullah Yayla adına tesciline karar verildi ve tapu kütüğünün beyanlar hanesine 14 nolu parselin 13 nolu pars elden intifa hakkı vardır yazılmasına oy birliği ile karar verildi.

Komisyon Başkanı
Y.Kadastro Müdürü
S.Mukbil Erko

Üye
Fen Amiri
Mehmet Güntan

Üye
Tapu Amiri
A.Sabri Müftüoğlu

Belediye Yeri
Haydar Daibagoğlu Şadi Unan

2613 sayılı kanunun 25. maddesi uyarınca 15.5.1974
tarihinden 15.7.1974 tarihine kadar yapılan iki aylık ilân süresinde
sunulmaya itiraz edilmediğinden kesinleşmiştir.
mülkiyete edildikten 25. maddesi uyarınca ek karar verilmek üzere komisyona sunuldu.

1617/1974

Tapu Üyesi
A.Sabri Müftüoğlu

Kadastro Müdürü
S.Mukbil Erko

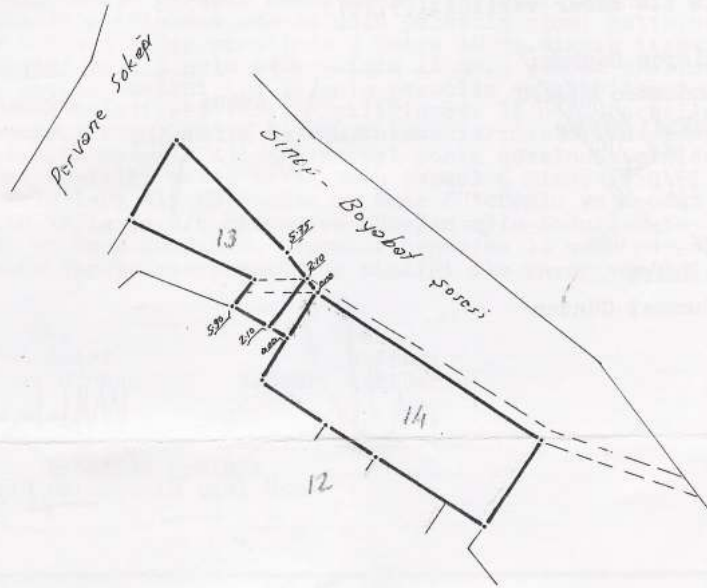
Tescil ve karşılaştırılması tarafımızdan yapılmıştır.

Tescil eden Okuyan Karşılaştıranlar.

Ek Karar veya Beyanname

Mahalle veya semti	Sokak veya mevkii	Vergi No.	Ada No.	Parsel No.	Gayrimenkullerin vasfı
Kemaldede				13 14	

Lüzumu halinde münferit olarak çizilecek kroki veya harita

Tarafından tenzim edildi
Fen memuru 16.8.1973
Fetih Özdoğru
Fetih

Ambar Stok No: 148

Şekil Ek 3.3c Şamlılar Çeltik Fabrikası ve Arsası Adına Düzenlenmiş Kadastro Beyannamesi'ndeki 16.08.1973 Tarihli Kroki (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)

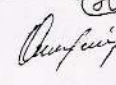
Kadastre Md.liğine

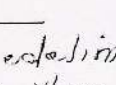
Bogazat

Bogazat'ın Kemaldede Mahallesi Lürriyet Sokak'ın
daki Ada 6 da 14 No.lu parselin teskiti sırasında
bize ait olan üst kısımdaki kuyu ve kanolun üzeri
toprağın içinde olduğu ve tapudaki yüz ölçümü
miktarı tahmini olduğundan tahdit ve tesbit sıra-
sında malın kısmen ölçüsüne göre tesbit yapıl-
mıştır. Halbuki toprağın hudutlarının tesbite
esas alınması gerekmektedir. Fabrika inşa edildi-
ği tarihten bu yana bahsedilen yerin aynı hudutlar
içerisinde ve fabrikanın tasarrufunda ve halinde bu
şekilde kullanılmaktadır. Tahdit ve tesbitin buna göre
yapılmasını saygı ile arz ederiz. 27.2.973

Ömer Lütfiye
Abdullah Yayla
İsmet Yayla
Hüseyin Yayla
Ali Lütfiye

K.K.

Mahallinde teftiş edenim
T. Azizi S. Müftüoğlu'na
27.2.973

Tarihi = 27.2.973
Sıra No = 39
D.No =

T U T A N A K

KMhiyonumuz 6.3.1973 günü Kadastro MÜDÜRLÜĞÜ'nü temsil etti. Evvelce yapılan ilan gereğince Kemal'de mahallesi 6 nolu 13 ve 14 parsellerin bulunduğu mahallede x gelindi. 14 parselin kayden malikleri Nazir oldukları görüldü. Masyada mevcut 22.2.973 tarihli taksitleri okundu ve yine dosya da mevcut ve kâğıt adlarına mukayyet 3.1.972 ve 1 sıra No.lu tapunun hudutlarına gösterdiler ve müddeabih 14 parselin güney hududunda kalan ve Sinop Foyabat Çösesi ile 14, 12, 15, 17, ve 18 parselin arasında kalan boş luğun bu parsellerin müşterek metalleri olduğunu iddia ettiler mezkûr parsellere ait tapu kayıtları okundu ve mahkeme tasbit edildiğinden Hepsinin bu kısma gelen hudutlarınin yol olduğu anlaşıldı,

Hazır bulunan ve tarafların ve alakalıların şahitler olarak dinlenmelerini talep ettiler talepleri uygun görüldü soruldu:

Şahitler Nedim Ağaoğlu Zühür oğlu 1926 doğumlu Kemal'de mahallesinde mukim diğer şahit Hüseyin oğlu 1925 doğumlu Boyabatlı sığrafinde ve evvelce kadastroda b lirkışılık yapmış olduğu söyletti soruldu: Her ikisinde müşterek olan müddeabih mahallin venedileyi bilip bilip ve lara sevelerden kaydedilene göre 50 sanyı mütevarin zamanından beri 14, 12, 15, 17, 18, parsel ve müste e methalle i olduğunu ve venedile ine maz vü pa selle e bu ye den istedikleri ini ifade ettiler

Belediye üyeli nedim söndürte: Müste e bu methalle in ve şahitle in ifade ile do ndu bu ye müddeabih pa selle in müste e methalle i dedile .

Belediye tüzel kişiliği adına tasbit edilen 13 pa selin tutarında 14 pa sel ma lile i bu pa selin venedile ine ait 14 pa selde ait tapu kaydının içe isinde bulunduğunu ve memur tapunun hudutlarında a kasının a v ola a v göste ildiğini ifade ile bu esv i a v in bulunduğunu ve halen üye i kâğıt olan a v in göste dile ve tapunun saba hududunun yi ne yol olduğunu ve bu yolunda evvelce bu günkü du umunda olmadığını 14 pa selin ittisa linde bulunan a v in vena inda i esv i duva dan son a yolun mevcut olduğunu ve bu duva is tıkaletinde şimalden cenuba doğ u hududun 13 ve 14 pa selle e e ait olduğunu ifade ettiler ve bu hudutları bilen yura da yazılı şahitle in dinlenilmesini talep ettiler . Talepleri x uygun gö üldü so uldu: Her iki şahitte müste e en aynı hudutları göste dile ve 14 pa selin hudutları nın 13 pa selde tamamıyla içe isane aldığını ve 14 pa selde i yura da yazı lı tapunun a v e hududunun a v i oluması nedeni ile a vada a vında bu a v olduğunu ve es viden be i mevcut bulunduğunu ve bu a vada 14 ve 13 pa selle in aynı pa sel olduğunu beyan ettiler Belediye üyeliinden so uldu: Alayalılı in ve şahitle in ifade ile doğ u du ve Belediye'nin bu pa selde bi alayası yortu dedile Alayalı adan so uldu: 13 ve 14 x pa selle ib az ettiğimiz ve yura da zih i geçen tapu kaydımız ile te x pa sel halindedi kayden malile adına yazılmasını talep ede iz dedile .

So uldu bağv bi diyeceyle inin olmadığını ifade etmele i üye ine işbu zabıt im za altına alındı. 6.3.1973

Komisyon Başkanı
Y. Kadastro Müdürü
S. Muhib

Üye
Fen Amiri
Muhammet Güntan

Üye
Tapu Azası
A. Sabri Müftüoğlu

Kâtip
Kâmil Yurt

BELEDİYE ÜYELERİ

Şadi Ünün

Hayda Daibaşoğlu

ALAYALILI

Abdullah Yayla

Öme Sütcüoğlu

Şahitler

Nedim Ağaoğlu

Nazif Kırış

ALAYALILI

Vahbi Dilek

T U T A N A K

Komisyonumuz 18.4.1973 günü Teşekkül etti. Boyabat Belediye Başkanlığının 27.3.1973 tarih ve 67 sayılı yazısı üzerine Kemaldede Mahallesi Köprübaşı mevkuüne gelindi 13 ve 14 parsel sayılı gayrimenkullerin tekkiklerine bağlanıldı. Dosyada mevcut yukarıda tarih ve No.su yazılı Belediye Başkanlığının yazılı müracaatı okundu ve 6 Ada 13 parsel sayılı gayrimenkul Belediye Tüzel kişiliğine ait olduğunu iddia ettikleri anlaşıldı ve mezkûr gayrimenküle bitişik olan aynı ada 14 parsel sayılı gayrimenkulde mevcut fabrikasının tapusunda yazılı olduğu üzere kayden maliklerin yeri olduğu ve bunun dışında kalan kısımda hiç bir hak ve alakalarının bulunmadığını ifade ettikleri anlaşıldı.

Hazır bulunan ve Belediyeyi temsilen Belediye Başkanı Hüsamettin Daybağtan soruldu: Müddeabih 14 parsel sayılı gayrimenkul tapuda muamele yapılmak şartı ile muhtelif şahısların mülkiyetine geçmiştir en sonra halen kullanmakta bulunan Ali Sütçüoğlu Ömer Sütçüoğlu İsmat Yayla Hüseyin Yayla ve Abdullah Yaylanın mülkiyetine geçmiştir bu gayrimenkul ilk maliklerinden biri aynı hudutlar çerçevesinde halen mevcut Fabrika binası olarak kullanılmıştır ve yüz ölçümü tapu kaydında bellidir bunun dışında kayden malikleri hiç bir hak ve alakalarını yoktur aynı ada 13 parsel No.lu üzerinde havuz kuyu ve umumî hark bulunan gayrimenkul tamamıyla Belediyemize aittir. dedi ve söze devamla 13 ve 14.parsellerin aralarında bulunan ve 14.parselin içerisinde ölçülmüş bulunan kahvehane dahi müddeabih 14.parselin yüzölçümü miktarı tapu miktarından fazla geldiği taktirde Belediyemize aittir Belediye Tüzel kişiliği adına yazılmasını talep ederim dedi.

Kayden maliklerden: Hüseyin oğlu Abdullah Yaylanın hazır olduğu görüldü: Soruldu: 14.parselin içerisinde ölçülmüş bulunan Kahvehane mezkûr fabrikasının içerisinde ve tek parsel halindedir bu bine en az 100 senelidir ve 100 seneden beri bu şekilde kullanılmaktadır dosyada mevcut 3.1.1972 tarih 1 sıra No.lu tapumuzdaki miktar 205 M2 ise de bu miktar ölçüye müster olarak yazılmış olup tahminidir müddeabih tapunun hudutlarında arkasını ark ve sağını yol olarak zikretmektedir eskiden yol müddeabih binanın sağ tarafından akan arkin ittisalinden bağlamakta idi ve ark Fabrikaya ait olan tapunun içerisinde idi Belediye bu arkin üzerini kapattı ve tretuar yaptı hiç bir asımlam bedeli dahi ödemedi dedi tapu kaydının hudutlarında zikrettiği arkadaki arkin ise 13.parselin arka hududunu teşkil eden ve halen toprak altında kalmış bulunan kıraç arkidir ve bu arkandan ilerdeki arazi sulanır ve halende sulanmaktadır eskiden 13.parselin bulunduğu mahal çukurdu bilahere bizden evvelki kayden malikler beton döktüler ve halen mevcut kuyuyu yaptılar ve bu günkü haline geldi. bu kuyunun çıkartılması ve kurun doldurulup beton hale getirilmesi 15 seneden fazladır tarihini katı olarak bilemiyorum dedi bu gayrimenkullerin eski halini bilen ve hudutları bilen şahitleri olduğunu ifade ile dinlenilmelerini talep etti talebi uygun görüldü soruldu:

Şahitler Bekir Kabasakal Ali oğlu 1313 doğumlu Boyabat İlçesi Gökde re Mahallesi mukim diğer şahit Nazif Güriş Hüseyin oğlu 1325 doğumlu Çeçoğlu Mahallesi mukim: Şahitlerden soruldu: Her iki şahit müstereken 13. parselin arkin hududunu teşkil eden eskiden mevcut olan ve halen de mevcut kıraç arkidir ve bu hark Alibeyli köyüne kadar devam eder tapudaki zikredilen hark budur solundaki Muratoğlu Tahir verasesi beyinden Murat oğlu Vehhanesi halen mevcut 12 parsel No.lu gayrimenkuldür sağındaki yol ise halen mevcut gosedir ve göse ile Fabrika binası arasında kalan ark fabrikaya aittir ve ahrikanın tahliye beresidir her fabrikada böyle bir tahliye arki mevcutur arkada demin ifade ettiğimiz kıraç arki ise Alibeyli köyüne değil karacaviran köyüne kadar devam eder. Önündeki yol ise halen mevcut ve ahrikanın önündeki boşluktan sora olan gosedir dediler ve 13.parsel ile 14.parselin doğu hududundaki arkin müddeabih 14 parsel ile ait olduğu ifade ettiler.

Mezkûr Kemaldede Mahallesi Muhtarı Eyüp Baş İbrahim oğlundan soruldu: Müddeabih okunan tapu kaydı hudutlarındaki arkadaki ark halen mevcut ve etrafı betonla döşenmiş kuzeyden güneye doğru akıp fabrikanın sağ yanından geçen arktır. ve Belediyeye aittir bu arkin bulunduğu 13.parselde tamamıyla Belediyenindir 14.parsel maliklerinin bu 13 parselde bir hak ve alakaları yoktur. 13.parselin üzerinde bulunan kuyu halk tarafından hayrat olarak yapılmıştır. 13.parselde istifade edebilir ve kahvehanenin giriş kapısı önündeki

Sayfa 2

Betonuda fabrika sahipleri yapmışlardır ve arkin üzerini betonla kapatmışlardır. 14. parselin doğu tarafındaki ark yukarıda zikrettiğim üzeri betonla örtülü arkin devamıdır ve arkin aktığı yer belediyeye aittir. halkın istifade sine tahsis edilmiştir bu meyanda fabrika sahipleri de bu arkin suyundan istifade ederler zilyetlik durumu soruldu 13. parselin bulunduğu mahalde fabrika sahipleri hiç bir zaman kullanmamışlardır dedi. Mahalle halkından ve yaşlılardan İbrahim Doğan Halil oğlu 1318 doğumlu soruldu: Ben 22 sene den beri müddeabih gayrimenkulün bulunduğu mahallede ikamet etmekteyim eskiden 13. parselin olduğu yer bir çukur du ve su ağaç oluklardan akmakta idi bilahere 14. parsel maliklerden Lütfi Ağaoğlu ile Hacı Enver yazgan müştereken hayrat olarak halen mevcut kuyuyu yaptılar buraya yakın ve yolun karşı tarafından Arif ağanın Hakkı namında bir şahsın gayrimenkulüne içerisinde kuyu vardı bu kuyudan halkı istifade ettirmeyince yukarıda bahsettiğim 13. parselin üzerindeki halen mevcut kuyu hayrat olarak yapıldı. daha evvelce burada bir keşif daha yapıldı mahalle muhtarı kaymakamlığa mürcaat etti ve yapılan keşifti o günkü fabrika sahibi Mustafa Genç e fabridana dışarda hiçbir yerinin olmadığı söylendi dedi ve 13. parselin belediyenin mali olduğunu ifade etti ve yapılan keşiften sonra 13. parsel üzerinde bulunan ağaçların sökülmesini de istediler ve ağaçlar söküldü. dedi ve halen mevcut kuyunun bitişiğindeki tek ağacı da gölgelik yapsın diye biz sökmedik dedi. tapu kaydında zik edilen arkın taraftaki arkı göstermesi talep edildi okunan bu arkin halen mevcut ve betonla çevrili ark olduğunu ifade etti arkada mevcut olan kırık arkının bu tapudaki ark olup olmadığı soruldu 13. parselde olduğu dedi.

Belediye Başkanından soruldu: Müddeabih gayrimenkullerin eski durumlarını ve kime ait olduğunu bilen mahalle sakinlerinden ve yaşlılardan Veli bi kızı Naciye Ergün, Lütfi Ağaoğlu, Avni Mor, Mustafa Genç, Muhittin Gökmen Abdullah Kılıçaslan ve Abdullah Kozanoğlunu celbedilerek dinlenilmesini talep ediyorum ueda ve inaveten yukarıda dinlenen kimselerin bahsettikleri keşif zabıt varakalarını ve karar verilmiş se kararı arattırıp komisyona ibraz edeceğim dedi söze devamla eskiden beri hark tabiri umumi bir tabidir ve arklar umuma aittir yukarıda şahitlerin bahsettikleri kırık harkı ise halen mevcut tabakhaneye su vermek için açılmış bulunan hali bir arkt ve tapu kaydında zikri geçen ark bu kırık arkı değildir dedi başka bir diyeceği olmadığını ifade etti

Kayden maliklerden hazır bulunan Abdullah Yayla ile Ömer Sötoğlundan soruldu: Tapu kaydımızda zik i geçen ve 14. parselin arka tarafında 13. parselin ortasından akıp 14. parselin doğusundan geçen ark tapu kaydımızın içerisindeki öyle olmasa idi tapumuzda sağ hududunu yol olarak değil ark olarak gösterirdi arkin olduğu yer bize aittir akan su umuma aittir dediler sağ tarafta bahsettiğim arkin üzerinde ve halen tretuvarın içinde kalan çarkta fabrikanın çarkıdır eskiden bu çarkın olduğu yer ve arkin üzeri açıktı her hangi bir kimse düğmesin diye Mehmet Ağaoğlu Belediye başkanlığı sırasında bu arkin üzerini kapattırdı ve tretuvar yaptırdı bizde hiçbir istimlak bedeli ödemedi 13. parselin üzerinde bulunan ark eskiden ağaç bir oluktan akmakta idi bizden evvelki fabrika sahipleri betondan yapmak sureti ile ve kısmende betonla üzerini örttüler eskiden burda ağaç bir germe vardı ve bu germede fabrika sahipleri tarafından yapılmıştır halen mevcut kuyu ve ağacın bulunduğu yerde çukurdu arkın gelen ve germede takılan pislikler fabrika sahipleri tarafından bu çukura atılırdı yukarıda dinlenen şahit ve yaşlılardan bu hususun sorulmasını talep ediyorum dediler İbrahim Doğandan bu husus soruldu: Kayden maliklin ifadesi doğrudur 13. parselin üzerinde evvelce ağaç bir germe vardı ve bu germenin olduğu yer fabrikaya aitti bilahere beton hale getirdiler halen mevcut arkin aktığı beton mahallin yeri fabrika sahiplerine aittir bundan dışarda gerleri yoktur dedi.

Belediye Başkanı Arklar umumiyetle umumun istifadesine tahsis edilir yerlerdir hiç kimsenin mülkiyetine verilemez dolayısıyla 13. parselde mevcut ve 14. parselin sağ hududundan akan arkta belediyemize ait olup suyu umum aittir dedi

Belediye Üyelerinden soruldu: Her ikisinde müştereken 13 parsel

Sayfa 3

bulunduğu mahal belediyenin malıdır ark fabrikada çok daha eskidir halen x kayden malikler müddesbîn 14.parseli yeni satın alınışlardır eğer 13.parsel fabrikaya ait olsa idi fabrika muntelîf şahıslarda el değiştirdiğine göre herhangi biri 13.parseli sahip çıkar ve her hangi bir tesis yapardı böyle bir durum olmadığına göre 13.parsel ile 14.parselin sağ hudumu teşkil eder arka bulundukları yer belediye Tüzel kişiliğine aittir dediler.

Taraflardan soruldu:Başka bir diyeteklerinin olmadığı anlaşılmakla me halli de yapılacak bir işlen kalmadığı cihetle işbu zabıt tanzim kılınıp x imza altına alındı.13.4.1973

Komisyon Başkanı
Y.Kadastro Müdürü
S. Mu Gölçer

Üye
Fen Amiri
Muhammet Güntan A.Sabri Müftüoğlu

Üye
Tapu Azası
Kâtip
Kâmil Kuru

ADINA TESPİT YAPILANLAR
Abdullah Yayla Omer Sütçüoğlu

MUTERİZ
Boyabat Belediyesine Temsilen
Belediye Başkanı Hüsamettin
Daybaş

SAHİTLER
Nazif Güriş

Bekir Kabasakal

Mahalle Esrafından
İbrahim Doğan

Mahalle Muhtar
Eyüp Baş

BELEDİYE ÜYELERİ
Haydar Kaibagoğlu Sadı Ünün

Bu arada kayden maliklerden Abdullah Yayla bu parsellerin ki halini bilen ve Belediye başkanlığı yapmış bulunan Mehmet A.Şaoğlunun da şahit olarak celbedilip dinlenilmesini talep ederim dedi.13.4.1973

Komisyon Başkanı
Y.Kadastro Müdürü
S. Mu Gölçer

Üye
Fen Amiri
Muhammet Güntan A.Sabri Müftüoğlu

Üye
Tapu Azası
Kâtip
Kâmil Kuru

KAYDEN MALİKLERDEN
Abdullah Yayla

Yukarıdaki parmakizi mahallemiz halkından Bekir Kabasakal'ın sol bağpınak izi olduğu tastik olunur.13.4.1973

Kemalide Mahallesi
Muhtarı
Eyüp Baş

Şekil Ek 3.6c Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Tapu Hudutlarının Belirlenmesi İçin 18.04.1973 Tarihinde Tapu Kadastro Müdürlüğü'nce Hazırlanmış Tutanak-Sayfa 3 (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)

TUTANAK

Komisyonumuz 26.6.1973 günü Kemalgede mahallesi Köprü başı mevkiinde toplandı.6 ada 13 parsel sayılı gayrimenkulun tetkikine bağlanıldı.Boyabat Belediyesini temsilen belediye başkanının dosyada mevcut 6.3 1973 tarihli talebinde zikri geçen Şahitlere yapılan tebliğata rağmen bu şahitlerden Vehbi kızı Naciye Ergün ve Fakih oğlu Mustafa Tahir Genç ve Mehmet Açoğlunun hazır olmadıkları diğerlerinin hazır oldukları görüldü.Şahitlerin soruldu.

Şahitler Lütfü Açoğlu Mahm ut oğlu 1316 doğumlu ,Avni Mor Sadık oğlu 1325 doğumlu,Muhittin Göken Sükrü 1324 doğumlu Abdullah Kılıçaslan 1323 doğumlu ve Abdullah Kozanoğlu (Çil)Mustafa oğlu 1326 doğumlu ve Kemalgede mahallisi muhtarı İbrahim Baş oğlu Eyüp Baştan sorıldı Hepsi Müsteriken biz bu mahallenin eski sakinleri den aynı ada 14 parsel sayılı gayrimenkulun eski durumlarının Katiyetle bilmekteyiz.Mehmet Evlatları Ali Sütcüoğlu Ömer Sütcüoğlu ve Mahm ut Evlatları İsmet Yayla ve Hüseyin Yayla ile Hüseyin oğlu Abdülah Yaylaya ait Gayrimenkulun mükait 13 ncü parselle gösterdiğimiz şekildi birinin dışında 1,5 metre eninde ve bina boyunda bir yeri eskiden beri mevcut idi. Onun dışında 14 ncü parselin bir hak ve alakası yoktur.Tamamı ile belediye Mülzel kişiliğine aittir.İş bu parsel Üzerindeki kuyu Ammenin menfaatine tahsis için hayır olarak yapılmıştır.Gerek Fabrika binası ile We Gerekse fabrika sahipleri ile bir alakası yoktur.14 ncü parselin doğu tarafında kalan mevcut yol kaldırımının altında bulunan arkte dahi 14 ncü parselin bir alakası yoktu ve bu ark unuma ait bir haktır.Üzeri bilahere belediye tarafından yol düzeltilirken düzeltilmiş ve kaldırım yapılmıştır.Dediler.Halen 13 ncü parseldeki beton kısmlar Fabrikanın eski maliki Mustafa Genç tarafından yapılmıştır.Yeni Mustafa Genç bu parselin Üzerine ağaç dikmek sureti ilede sahip çıkmak istemiş isede mahalle halkı tarafından belediyeye yapılan şikayet üzere bu ağaçlar sökülmüştür.Dediler.Halen bir tek ağaç kalmıştır.O da kuyuya gölge yapması için bırakılmıştır.Dediler.

14 ncü parsel dosyasında mevcut yukarıda isimleri yazılı şahıslara ait 3.1.1972 tarih ve Isıra nolu Kemalgede mahallesi Köprü Başında mevkili sağı : Tarık Solu : Murat Oğlu Tahir Verasesi veyinden Murat oğlu Vehbi hanesi arkası hark Ömü : Tarık hudutları ile çevrili tapu kaydı okunup mahalline tatbik edilmesi talep edildiğinde ;

Hepsi müsteriken 13 ncü parselin kuzey hududunu teşkil eder su akıntısının tapuda zikri geçen ark olmayıp su derezi olduğunun tapudaki okunan arkın demin ifade ettiğimiz gibi binanın arkasında tahminen 1,5 metre ileride olan arktır. ve Bu arktan dışarıda 14 ncü parselin bir hak ve alakası yoktur.Düğer hudutları ise tamamı ile mahalline intibak etmektedir dediler.

Hazır bulunan Kayden Maliklerden Mehmet oğlu Ömer Sütcüoğlu dan soruldu.Bizinde bu yerin eski durumlarını bilen ve 13 ncü parselin tamamını ile 14 ncü parsel a ait olduğunu bilen şahitlerimiz vardır.Bilahere ko isyona isimlerini bildireceğiz.

Şahitlerden soruldu; Buhususta başka bir malumatları olmadığını ifade ettiler mahallinde yapılacak başkaca bir işlen olmadı cihetle iş bu zabat imza altına alındı.26.6.1973

Komisyon Başkanı
Y.Kadastro Müdürü
S.Mukbil

Üye
Tapu Azası
A.Sabri Müftüoğlu

Katip
Kamil Kuru

Şahit
Lütfü Açoğlu

Şahit
Avni Mor

Şahit
Muhittin Göken

Şahit
Abdullah Kılıçaslan

Şahit
Abdullah Kozanoğlu

Mahalle Muhtarı
İbrahim Baş

Kayden Sütcüoğlu

TUTANAK

Koligyonumuz 3.7.1973 Kestel'de mahallesi Köprü bağı mevkiili tege ikmül etti.Kestel'de mahallesi 6 ada 13 ve 14 nolu parsellirin tetkiklerinde bağlanıldı.Boysabat Belodiyasını temsilen Belediye Başkanının dosyada mevcut 6.3.1973 tarihli ifadesinde dinlenilmesini talep ettiği şahitlerden Faik oğlu Mustafa Tahir Genç ve İsmail Oğlu Mehmet Ağaoğlunun hazır oldukları görüldü. Soruldu:

Şahitler Mustafa Tahir Genç Faik oğlu 1336 doğulu Boysabat Kumesse mahallesinde mülki.Soruldu:Ben 14 parsel nolu Fabrikanın eski maliklerindenir 1959 senesinden 1971 senesine kadar kayden malik olarak kullandım.Ve 1971 senesinde kayden malik bulunan Ömer Sütcüoğlu İsmet Yavaş ve Abdullah Yaylaya tapu kaydı ile sattım.Ben mal sahibi bulunduğum sıralarda 14 nolu parselin doğu hududunda bulunan arkan üstü açıldı.Belediye bi arkan üstünün kapatılmasını benden talep etti.Bu fabrika benim ve bu arka fabrikaya ait üzerin kapatma dediler.Bende kapatmadım.Bilahere Belediye asraf yaparak müddabi arkan üzerini kapattı ve bunun için bugünkü kaldırım haline getirdi ve ark fabrikaya aittir diye yaptığı masrafa benden aldı.Demekki bu ark 14 parsel nolu fabrikaya ait.Bu kayıtlar ve parayı ümediğime dair makbuzlar mevcuttur ibraz edebiliriz.Bu söylediğim tarihte 1960 ve 61 senelerinde cereyan etti. dedi.Uzerinde Kuyru ve ark bulunan 13 parsel nolu gayrimenkulün 14 parsel nolu fabrikaya ait olup olmadığını hususu sorulduğunda bu parsel 14 nolu parselin müstemliyatıdır ve 50 seneden beride müstemliyat olarak kullanılmaktadır dedi.Ve bende Fabrikanın sahibi olduğum Fabrikanın müstemliyatı olarak 11 sene kullandım.Uzerindeki in yuda 15 sene kadar evvel Lütfü Ağaoğlu namında bir şahıs tarafından Enver Yavaş ile birlikte hayrak olarak yapılmıştır.Dedi.Bu müstemliyat dediği yerin Uzerindeki arkan iki tarafındaki beton blokların fabrikanın eski malikleri Lütfü Ağaoğlu ve muhattin Gükenen tarafından yapıldığını Fabrikaya Bitişik olan Uzeri kapalı olan betonunda kendisi tarafından yapıldığını ifade etti.Tapu Kaydında arka taraf hududu olarak gösterilen arkan hangi ark olduğu sorulduğunda 13 nolu parselin şimal hududunu teşkil eden hark olduğunu ve bu harka kade tapunun mahalline intibak ettiğini bu durumda müstemliyat olarak zikrettiğim 13 nolu parselinde müddabi tapunun içerisinde dir dedi.Olan tapu kaydında dosyada mevcut 3.1.1972 tarih ve 1 sıra nolu tapu kaydı olduğunu ifade etti. ve Şöze devamlı müstemliyat olarak zikrettiğim 13 parsel sayılı gayri enkul 1 parsel nolu sanayi mtesesinin yaşaması için lüzumlu olan bir yerdir.Ve 50 seneden beride bu şekilde kullanılmaktadır.Bu güne kadar gerek belediye ve gerekse mahalleyi temsilen mahalle muhtarı ve mahalle sakinleri fabrikanın yaşa ağı için bu parsel Uzerinde yapılan teseslere müdahale etmemişlerdir.Yalnız ben mal sahibi iken yapmadığım gibi benden evvelki kayden malikler ve gerekse hilen malik bulunan kimseler bu müstemliyata tamamen sahip çıkıp Uzeri herhangi yapı ve tesası yapamazlar benim kanaatim bu merkezdedir.Ve malumatı bundan ibaret tirdedi.

Faik Oğlu Mustafa Tahir Genç

Diğre şahit İsmail Oğlu Mehmet Ağaoğlundan soruldu:Ben ve babam Fabrika sahipleri olarak 14 nolu parseli senelerce kullandık.Bizim zamanımızda 13 nolu parsel Uzerinde ve 14 nolu parselen doğu hududunda halen mevcut bulunan ark mevcut idi.Ve sel geldiği zaman masrafa babam yapar ve yaptığı masrafıda bu arkıtan istifade eden gayrimenkul sahiplerine düşen parayıda ben na toplatmak sureti ile alırdı.Mevzu bahis ark ununa ait arktır.Ve Muhtelif bahçelerden geçerek Alibeyli Köyüne kadar devam eder.Ve bütün arazi sahipleri istifade ederler.Bu ark ne fabrikaya nede her hangi bir şahsa aittir.Catunun istifadesine mahustur.Dosyada mevcut 3.1.1972 tarih ve 1 sıra nolu tapu kaydı hudutlarında zikri geçen arkadaki arkan hangi ark olduğu sorulduğunda Kuzeyden Güneye doğru beton blokla çevrilmiş Kışan Müstakil ve Kışan te kapatılmış bulunan ve Fabrikanın doğu hududunu teşkil eden ve Alibeyli Köyüne kadar devam eden ark olduğunu ifade etti.Ve birde 13 nolu parselin arkasından

Sayfa -2-

bu parselin arka hududunu teşkil eden su akıntısının tapu kaydında zikri geçen ark olup olmadığı hususu sorulduğunda o ark değildir su beresidir. Tapudaki ark demin işah ettiğim arattır dedi. 13 nolu parselin malikinin kim olduğu sorulduğunda umuma ait gayrimenkuldür. Arkıtan ve üzerindeki kayudan herkes istifade eder mustakilen 14 nolu parsel attır değildir dedi. 14 nolu parselin suyu hududunu teşkil eden arkın üzeri evvelce açıktı 1960 veya 1961 senelerinde Belediye bu harika üzerini kapattı. Ve bu günkü hale getir i se refiye parası olarak ve gerek fabrika sahibinden ve gerekse konu malikler den muayyen bir nisette para tahakkuk ettirildi. Paranın tahsil edilip edilmediğini bilmiyorum dedi. Belediye Kayıtlarının mevcut olması icap ettiğini ifade etti. Soruldu: 14 nolu parselin arka tarafında ve 13 nolu parsel üzerinde bulunan fabrikanın suyunun icabında Fabrikaya ve icabında dışarıya çevrilmesine ait sarak mevcut idi. Buraya kadar ben kendimi bildim bileli en az 45 seneden beri Fabrikaya aittir. dedi ve eski hududunu gösterdi. 14 nolu parselden itibaren 2.10 m genişliğinde olduğu anlaşıldı ölçü ve krokisi yapıldı. Onun dışında kalan kısmın ise gerek Fabrikanın ve Herakbe bağ bahçe sahipleri nin istifadesine tahsis edildiği bir yer olduğunu ve u onun istifade ettiğini ni beyan etti. Kayden maliklerden Abdullah Yayla Şahitten 13 nolu parsel üzerinde ve 13 nolu parselin kuzey hududundan itibaren 14 nolu parsel doğru tahattan bir gerçe olup olmadığına ve bina muvazı larak bu gerçenin pisliğinin atılması için ikinci bir tahliye arkının mevcut olup olmadığını ve bunların da Fabrikaya yani 14 nolu parsel ait olup olmadığını sorulması talep etti. Talebi uygun görüldü ve soruldu: Fabrikanın tahyile savağı demin hududunu gösterdiğini ve ölçü ve krokisi yapılan yerde idi onun dışında yani 13 nolu parselin kuzey hududunu teşkil eden suyun açılıp kapanmasını temin eden bir tahta sürgü vardı buda umuma ait idi. Tarla ve bahçelerini sulamak isteyen bunu açıp kapardı. dedi. Ve tahta Germinin ve bunun dolduğunda teneziğinin kim tarafından yapıldığı sorulduğunda Fabrika sahibi tarafından yapıldığı ve bilaherede yaptığı masrafı muayyen bir miktar zarfında bu arkıtan istifade eden bahçe sahiplerinden tahsil ettiğini ifade etti. Başka bir diyeceği olmadığını beyan etti. Ve imzası alındı.

Mehmet Ağaoğlu

Dosyada mevcut kayden maliklerin müstereken müdürliğimize vermiş oldukları 2.7.1973 tarihli dilekçelerinde dinlenilmelerini talep ettikleri Mustafa Durmuş ve Ali Sakanın hazır oldukları görüldü. Huzura alındı ve Soruldu : Mustafa Durmuş Hamit oğlu 1324 doğumlu Yenimahallede (Karaman mahallesinde Mülki) Soruldu: 13 nolu parsel üzerinde halen beton blokla çevrili ark eskiden tahta bir gerçe halinde idi. Ben Karaman mahallesinde Gogok deresi sokağında Mehmet Abdige ait Çeltik Fabrikasına arabam ile 18 sene su çektim. Bu çekme için 1950 senesinden evveline attır. yani 1930 1932 senelerinden sonra 18 sene fabrikaya su taşıdım. Bu suyu 13 nolu parselin üzerinde bulunan tahta gerçe ile örtülü harktan alır idim. ve aldığı suyun parasını da 14 nolu parsel deki Fabrika sahiplerine öderdim Parasını öde ettiğim takdirde su vermezler idi. 13 nolu parselin 14 nolu parsel ait olup olmadığı sorulduğunda ben bilmiyorum dedi. Diğer şahit Bekir oğlu Ali Saka 1223 doğumlu 13 nolu kuyru mahallesinde mülki. Soruldu: Ben 1934 senesinden 1944 senesine kadar Gogok deresinde Mehmet Abdige ait Fabrikaya arabamla 13 nolu parsel üzerinde bulunan tahta gerçeden yani arkıtan su taşıdım. Fabrikanın o za anki sahibi ismi Ali Ağaoğlu burasının kendisine ait olduğu cihetle bana su vermezdi ve beni kovardı bilahere Çeltik Fabrikası Sahibi ile müdabbi parsel sahipleri arasında bir anlaşma olmuş ve Çeltik Fabrikasına su vermeye bağlanırlar dedi. 1934 senesinden beri müdabbi 13 nolu parselin olduğu yerin ve üzerindeki arkın 14 nolu parsel sahipleri kullanmaktadırlar. Hayvanlar da buradan su içerler i eskiden bu şekilde değildi ve su birikirdi. dedi. Başka ilerde benden evvelki şahit Mehmet Ağaoğlunun gösterdiği yerde bir süzek vardı Arkıtan gelen pislik burada toplanır ve dışarıya atılır. Başka bir deyişiyle olmadığını ifade etti. imzası alındı.

Ali Saka
CH-2008

Mustafa Durmuş

Sayfa -3-

Kayden Maliklerden Omer Sütçüoğlu 14 nolu parselde mevcut Fabrikasının maki in-
isliğini yapmış olan Bekir Kabasakalın dinlenilmesini talep etti. Bekir Kaba-
sakal Ali oğlu 1313 doğumlu Gökdere mahallesi Sakinlerinden soruldu. Ben
1954 senesine kadar 34 sene bu Fabrikasının yani 14 nolu parsel üzerindeki
fabrikasının maki inisliğini yaptım. O tarihlerde 13 nolu parsel üzerinde hal en
mevcut beton arka yanında tahta bir germe vardı. Ve bu tahta Germeden Fabri-
ka su alarak suyu ile istifade ederdi. Üzerinde bir savaç vardı. O tarihle
de bir sel geldi sel hepsini kullanılmaz hale getirdi bilahare 14 nolu parse
sahipleri düzenediler ve kullanılabılır hale getirdiler dedi. Şöne devam la
13 nolu parselin mülkiyetinin kime ait olduğunu bilmiyorum yalnız söylediğim
tarihten beri 13 nolu parselden 14 nolu parselin istifade ettiğini biliyorum
dedi başka bir malumatı olmadığını ifade etti.

Belediye Üyelerinden soruldu : Her ikisi mütereken 13 nolu parsel
de inki şahitlerin gösterdikleri ve Ölçü vakrolu yapılan yerden diğeride
kalan kısmın mülkiyetin tamamında Belediye Tüzel kişiliğine aittir. Dütün Şahi-
lerin ifade ettikleri gibi Fabrika üzeri dekri arktan istifade eder. Fabrika
sahipleri istifade ettikleri gibi muhtelif gayrimenkullardan geçerek Alibay
lı köyünü kadar devam eder Bu arktan suyundan geçtiği yerdeki bilulumu ara-
si sahipleri istifade ederler. Başka bir divecikleri olmadığını beyan ettiler
Kayden Maliklerden soruldu bir 50 seneden beri gerek bizim ve gerekse bizde
evvelki mal sahiplerini is bu 13 nolu parselide malik sıfatı ile kullandık
larını ifade ettiler ve başka bir divecikleri olmadığını ifade ettiklerinde
iş bu zabıt işze altına alındı. 3.7.1973

Komisyon Başkanı
Y. Kaderi
S. Kaderi

Uye
Beyaz Asası
A. Sabri Sütçüoğlu

Belediye Üyeleri
Şadi Unan Haydar Sabıroğlu

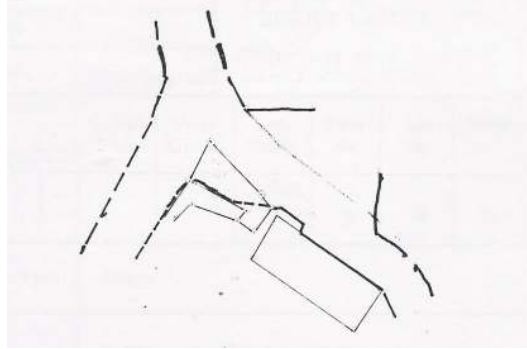
Malikler
Abdullah Yayla

Omer Sütçüoğlu

İsmet Yayla

Şahit
Bekir Kabasakal

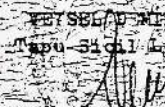
İli	Sinop								
İlçesi	Bozabat								
Bucak	--								
Mahallesi	Konaçlıdere								
Köyü	--								
Sokağı	--								
Mevkii	Küçükbaşında								
Yerinin		G. Safi	Vergi	Satış	Pafta	Ada	Parcel	Yüz Ölçümü	
Genel No.	Özel No.	İradı	Kıymeti	Bedei	No.	No.	No.	Ha.	M ²
	Eski, Yeni			İFRAZ	9	6	35		23
Vasfı		Arsa.							
Sınırı		Paftasında olduğu gibidir.							
İktisabı		0109,47 M2.miktarlı Tulumbalı Kuyu ve Arsaı olarak tamam Bozabat Belediyesi Tüzel Kişiliği adına kayıtlı iken; Bu kezre Bozabat Belediyesi Encümeninin 9.12.1982 gün ve 1352 Sayılı Kararı ve Fen İşlerinin 13.12.1982 gün ve 5/285 Sayılı İfraz talepleri ve Tamm Per. Memurluğuna tanzimli 16.12.1982 tarihli İfraz Beyannamesi gereğince İkt. Parçaya ayrılarak yine 6 Ada,98 Parcel sayılı 80,75 M2.miktarlı Tulumbalı Kuyu ve Arsaı ve yine 6 Ada,99 Parcel sayılı 28,72 M2.miktarlı Arsa vasfıyla olarak İfraz edilmekte Bozabat Belediyesi Tüzel Kişiliği adına tesdili işe kılınıdır.....							
Sahibi		BOZABAT BELEDİYESİ Tüzel Kişiliği.							
GELDİŞİ		Yerliye No.	Cilt No.	Sahife No.	Sıra No.	Tarihi		GİTTİŞİ	
Cilt No.	2	1600	13	1264	-	16.12.1982		Cilt No.	
Sayfa No.	140						Sayfa No.		
Sıra No.	-						Sıra No.		
Tarih	16.7.1974						Tarih		
NOT: Mülkiyet devri ve diğer her türlü işin tapu kütüğüne mütalâa edilmiştir.									

Şekil Ek 3.9 Şamlılar Çeltik Fabrikası'nın Kuzeybatı Yönünde Bulunan 99 Parsel Nolu Arsanın 16.12.1982 Tarihli İfrazı Hakkında Düzenlenmiş Tapu Senedi ve Krokisi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)

[illegible]

Şekil Ek 3.10 14 Parsel Nolu Şamlılar Çeltik Fabrikası Arsası ve 99 Parsel Nolu Arsanın 23.01.1984 Tarihli Tevhidi Hakkında Beyanname ve Krokisi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)

İl	Silasp	 Türkiye Cumhuriyeti TAPU SENEDİ		FOTOĞRAF						
İlçesi	Bozabat									
Bucak										
Mahallesi	Kemaldede									
Köyü										
Sokak										
Mevki	Köprübaşı									
Verginin	G. Safi	Vergi	Satış	Pafta	Ada	Parsel	Yüz Ölçümü			
Çift. No.	Özel No.	İradı	Kıymeti	Bedeli	No.	No.	No.	He.	M²	Dm²
	Eski/ Yeni									
				TEVHİT	9	6	100	-	0294	07
GAYRİMENKULUN	Vasfı	UR FABRİKASI VE ARSASI.								
	Sumrı	Paftasında olduğu gibidir.								
	İktisabı	Kemaldede Mahallesi, 6 ada, 14 parsel sayılı 265,35 M2 miktarındaki UR Fabrikası niteliğine havi taşınmaz mal ile, yine aynı mahalle 6 ada, 99 parsel sayılı 0028,72 M2 miktarındaki Arsa niteliğine havi taşınmaz malın 1/6 şar hisseleri Mehmet oğlu Ali Sütcüoğlu, 1/6 şar hisseleri Mehmet oğlu Ömer Sütcüoğlu, 1/6 şar hisseleri Mahmut oğlu İsmet Tayla, 1/6 şar hisseleri Mahmut oğlu Hüseyin Tayla ve 2/6 şar hisseleri Hüseyin oğlu Abdullah Tayla adlarına kayıtlı iken, Bozabat Belediyesi Encümeninin 23.1.1984 gün ve 111 sayılı kararı gereğince ve Tapu Kanununa dayanarak 30.1.1984 gün ve 111 sayılı beyannameye istinaden tevhidten tesvile edildi.								
	Sahibi	Ali SÜTCÜOĞLU : Mehmet oğlu 1/6 Ömer SÜTCÜOĞLU : Mehmet oğlu 1/6 İsmet TAYLA : Mahmut oğlu 1/6 Hüseyin TAYLA : Mahmut oğlu 1/6 Abdullah TAYLA : Hüseyin oğlu 2/6								
GELDESİ		Yerimeye No.	Çift No.	Sahife No.	Sıra No.	Tarihi	GİTTİSİ			
Çift No.	2-13	98	13	1276	-	11.1.1984				
Sayfa No.	44-1264	Siciline uygundur. TEVHİT MİRAL Tapu Sicil Muhafızı N.D.T. Mülkiyetin gayri men hakları ile senhler için tapu kütüğüne müracaat edilmelidir.								
Sıra No.	111-98									
Tarih	11.1.1984									

Şekil Ek 3.11 Şamlılar Çeltik Fabrikası ve Arsası Adına Düzenlenmiş, 31.01.1984 Tarihli Tapu Senedi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)

Şekil Ek 3.12 Şamlılar Çeltik Fabrikası Adına Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce
10.03.1979 Tarihinde Düzenlenmiş 96 Tescil Nolu Envanter Fişi (Seçkin, YTÜ-Boyabat
Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)

İLİ	: SİNOP	
İLÇESİ	: BOYABAT	
ENVANTER NO.	: 96-94	
FOTOĞRAF	:	
ADRES	Hürriyet Mah. Hürriyet Sok. No: 19-19/A	
KADASTRAL DURUM	9 Blokta, 6 ada, 14 parsel	
KONUM	BAHÇE İÇİNDE	☒
	SOKAK ÜZERİNDE	
ÇEVRESEL DURUM	Eski + Yeni Doku	
KORUMA DURUMU	GEREKLİ BAKIM VE ONARIM YAPILARAK KORUNMUŞ	☒
	BAKIM YAPILARAK KISMEN KORUNMUŞ	
	GEREKLİ BAKIM VE ONARIM YAPILMAMIŞ	
ORJİNAL KULLANIM	Konut	
BUGÜNKÜ KULLANIM	Konut + İşyeri	
İNŞAAT TEKNİĞİ	Ahşap konstrüksiyon taşı Kerpiç, dolgu üst katlar betonla	
YAPISAL DURUM	(İYİ ONARIM İSTEMEZ)	☒
	Orta (Statik Durumu İyi Malzeme Açısından Onarım İster)	
	Kötü (Statik Durum ve Malzeme Açısından Onarım İster)	
	HARAP	
GÖRÜŞ		

Şekil Ek 3.13 Şamlılar Çeltik Fabrikası Adına T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 23.10.1987 Tarih ve 3772 Sayılı Kararında 94 Tescil Numarası Verilen Arazi Envanter Fişi (Seçkin, YTÜ-Boyabat Kentsel Mimarlık Envanteri Arşivi)

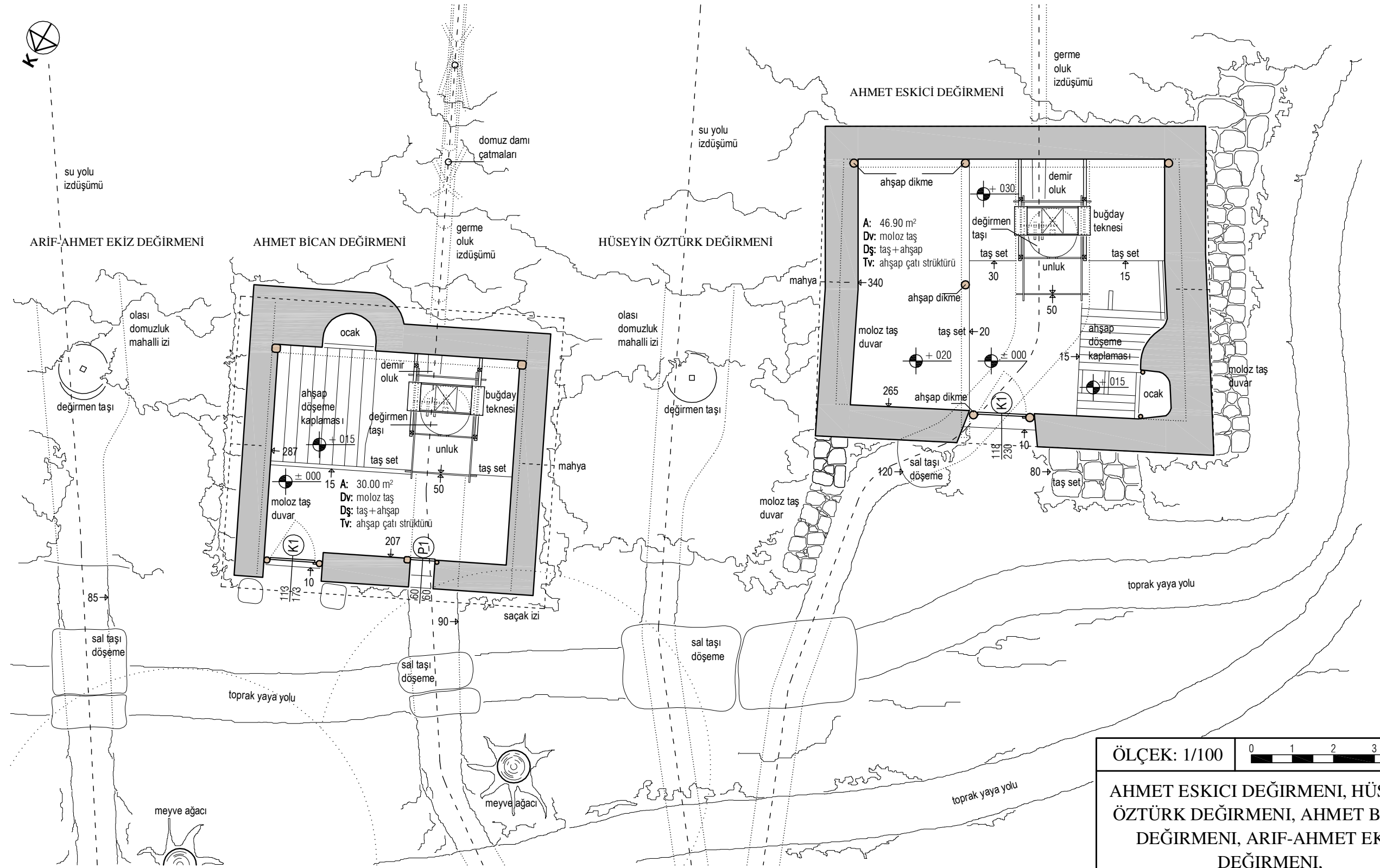
Vilayeti	Sinop	 Türkiye Cumhuriyeti					
Kazası	Boyabat						
Nahiyesi							
Mahallesi	Zincirlikuyu						
Köyü							
Sokağı							
Meskur Semti veya Mervii	Kasaba bahçelerinde	TAPU SENEDİ					
Verginin	G. Safi	Vergi	Satış	Pafta	Ada	Parsel	Yas. Ölçümü
Unvan No.	Husus	İradı	Kıymet	Bedeli	No.	No.	No.
1079/131	200	1600	417				
	625	5000					(Yok)
Vasfı	İki Çaklı Değirmen						
Sınırı	Sağı Kuzbağı İbrahim vereseleri bahçesi, Solu tarık ve hark, cephesi tarık iladır.						
İktisabı	12984/933120 Hissesi Bakır Kısı Camile Erdoğan'ın İken 417 lira bedle satışından alıcının 575739/933120 hissesi ile birlikte tevhidten tescil edilmiştir.						
Maliki	T.C.T. Ahmet Yayla Hüseyin Oğlu: 1. Def. Şif. No: 8 (588703/933120 Hissesi)						
GELİDİŞİ	Yevmiye No.	Girdi No.	Şahife No.	Sıra No.	Tarihi	GİTTİŞİ	
Çid No.	62,138	586	139	69	135	26/6/263	Çid No.
Sıra No.	92,133	Siciline uygundur					Sıra No.
Sıra No.	17,203	Hüseyin Awdi Alpaalan (6807)					Sıra No.
Tarihli	T. S. 339 6/3/262	Not: Mülkiyetin gayri ayni hakları ile tevhid için tapu kütüğüne müvazzat edilmiştir.					Tarihli

Şekil Ek 3.16 Şamlıların Değirmeni Maliklerinden Ahmet Yayla'ya ait 26.06.1963 Tarihli Tapu Senedi (Tapu Sicil Müdürlüğü Arşivi, Temmuz 2005)

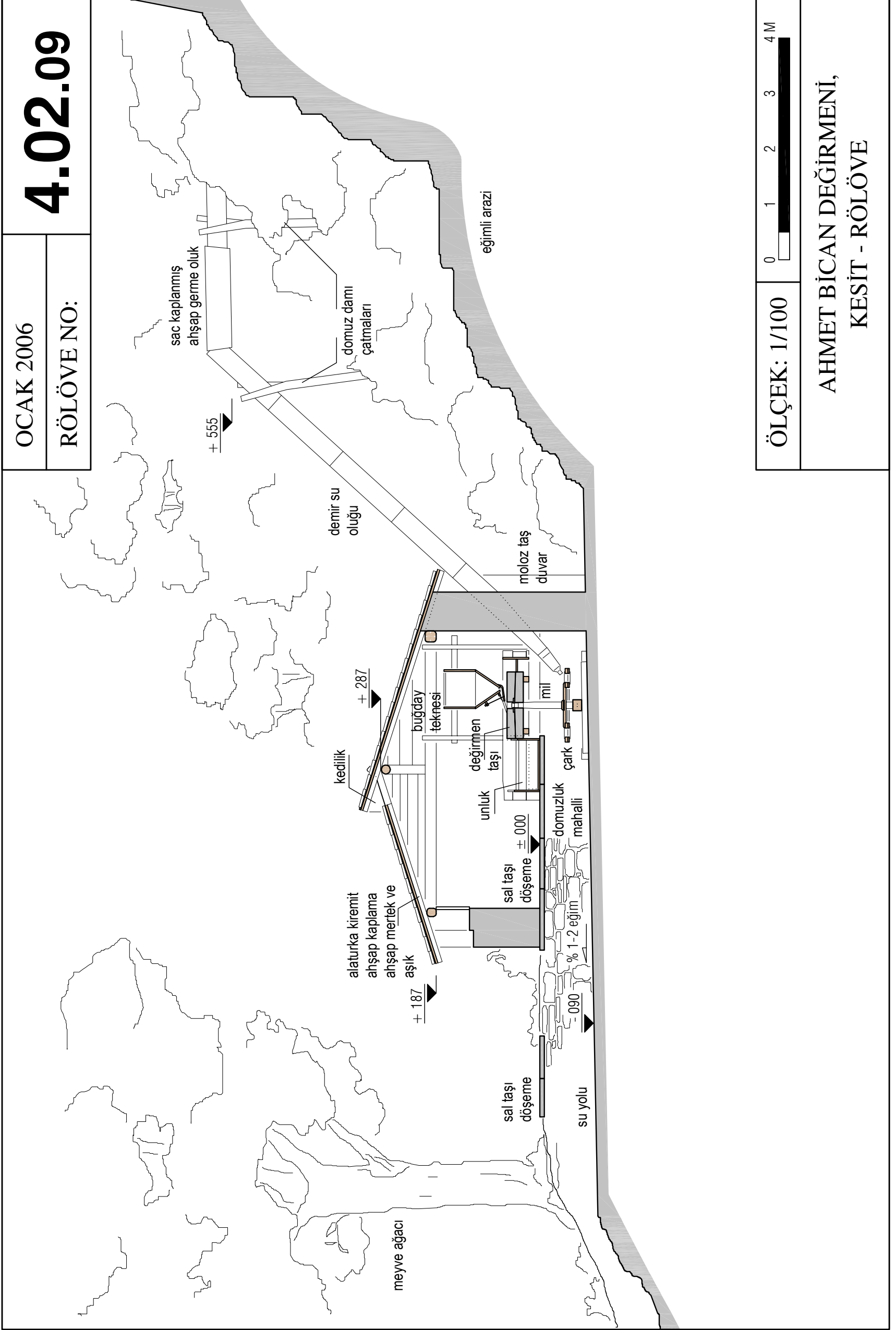
OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

4.01.09

Şekil Ek 4.1 Boyabat Gazidere Tabaklısı Köyü'nde Un Değirmenleri; Ahmet Eşkici Değirmeni, Hüseyin Öztürk Değirmeni, Ahmet Bican Değirmeni, Arif-Ahmet Ekiz Değirmeni, Vaziyet Planı - Rölöve (1/100)

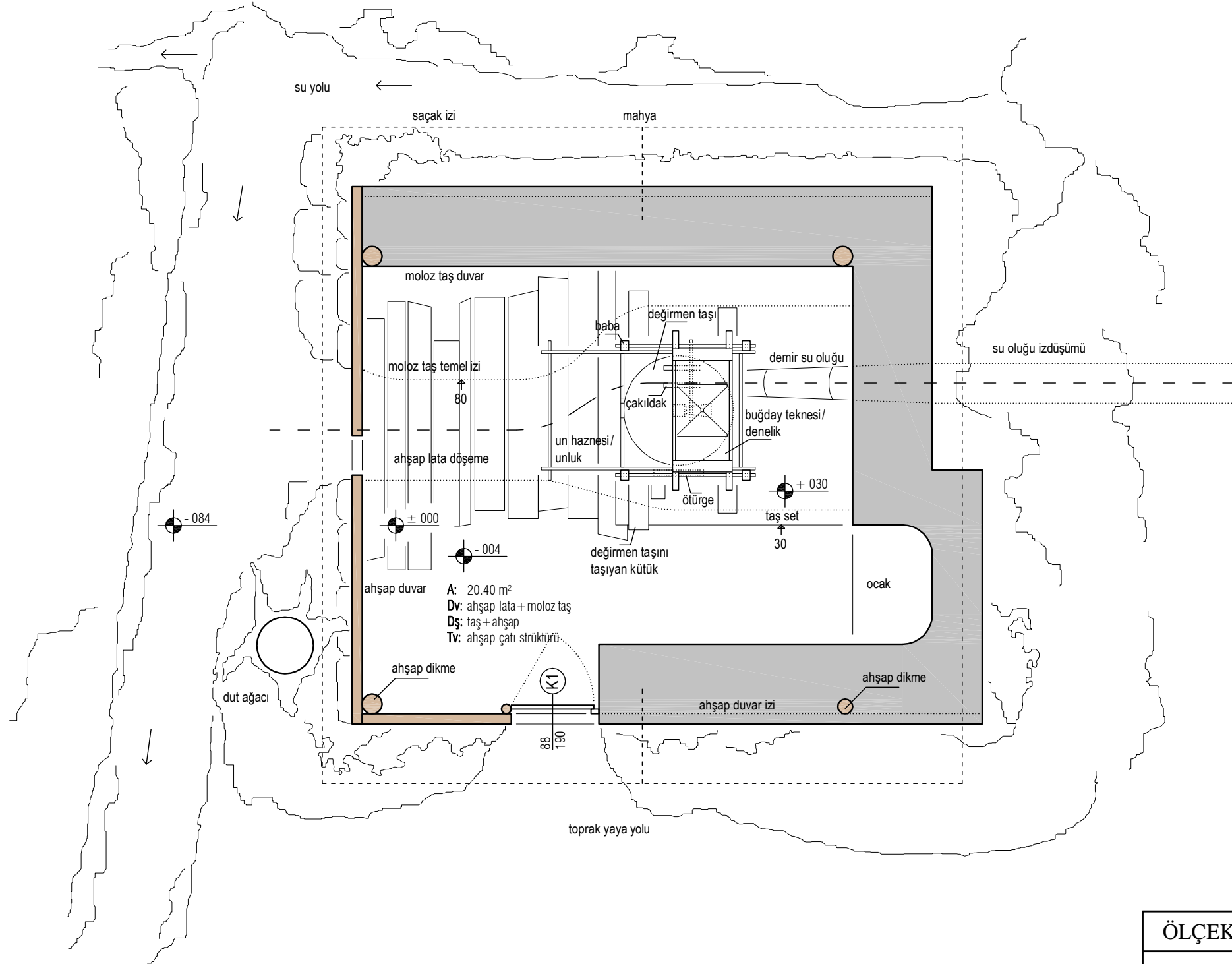

Şekil Ek 4.2 Boyabat Gazidere Tabaklısı Köyü'nde Ahmet Bican Değirmeni, Kesit - Rölöve (1/100)

OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

4.03.09

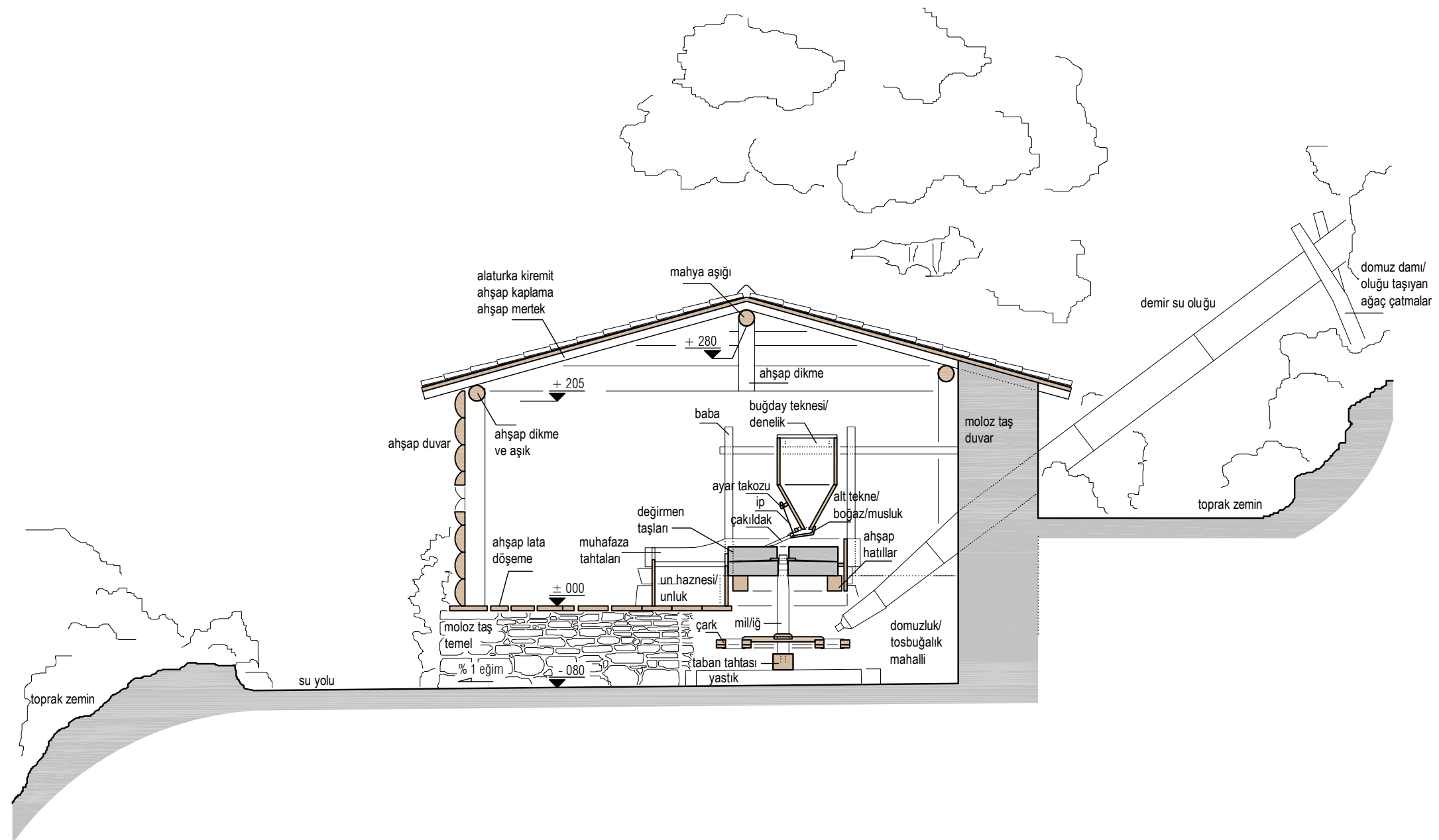

ÖLÇEK: 1/50

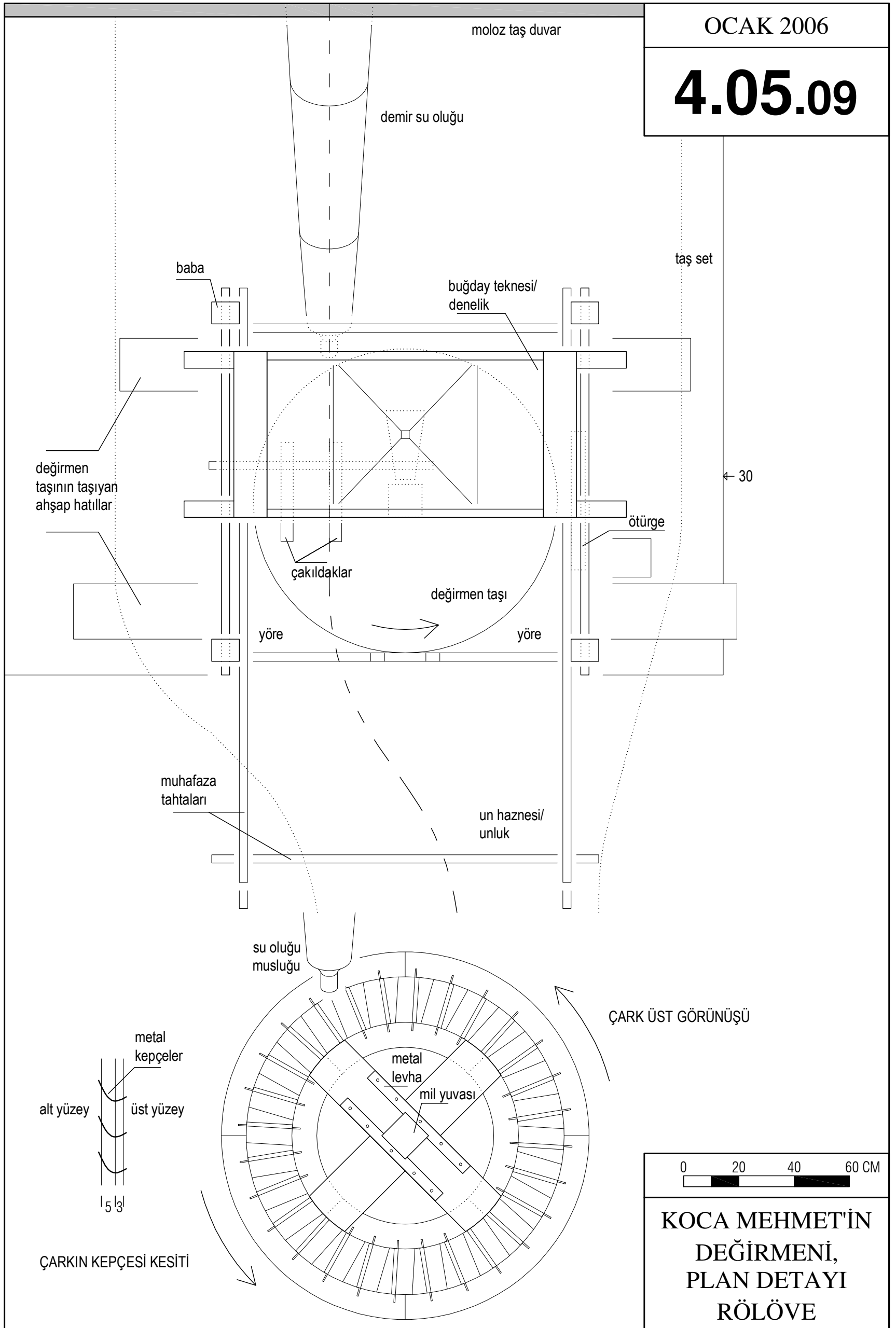

KOCA MEHMET'İN DEĞİRMENİ,
 PLAN - RÖLÖVE

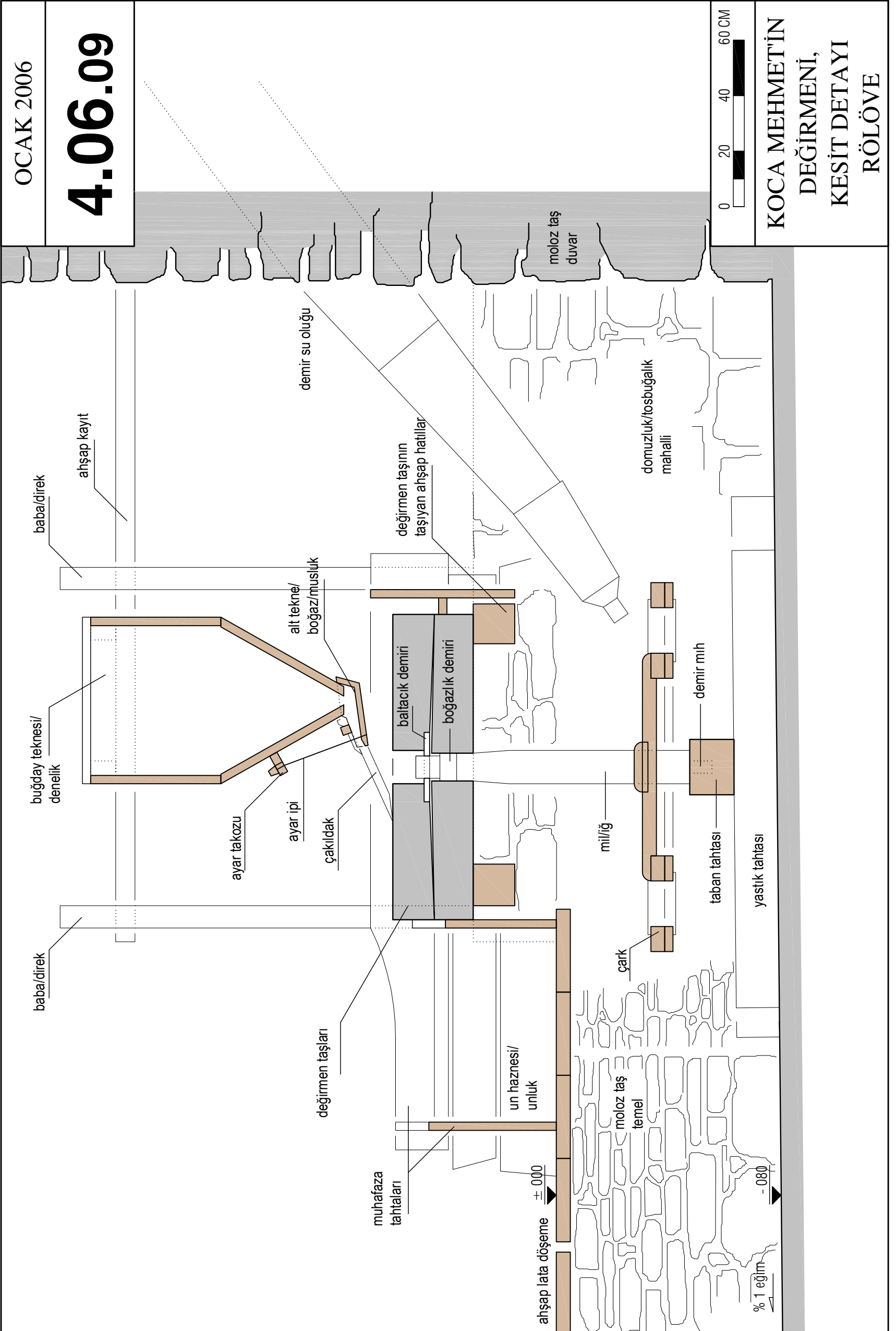
Şekil Ek 4.3 Boyabat Ekinören Köyü Aydınlı Mahallesi'nde Koca Mehmet'in Değirmeni, Plan - Rölöve (1/50)

Şekil Ek 4.4 Boyabat Ekinören Köyü Aydınlı Mahallesi'nde Koca Mehmet'in Değirmeni, Kesit - Rölöve (1/50)

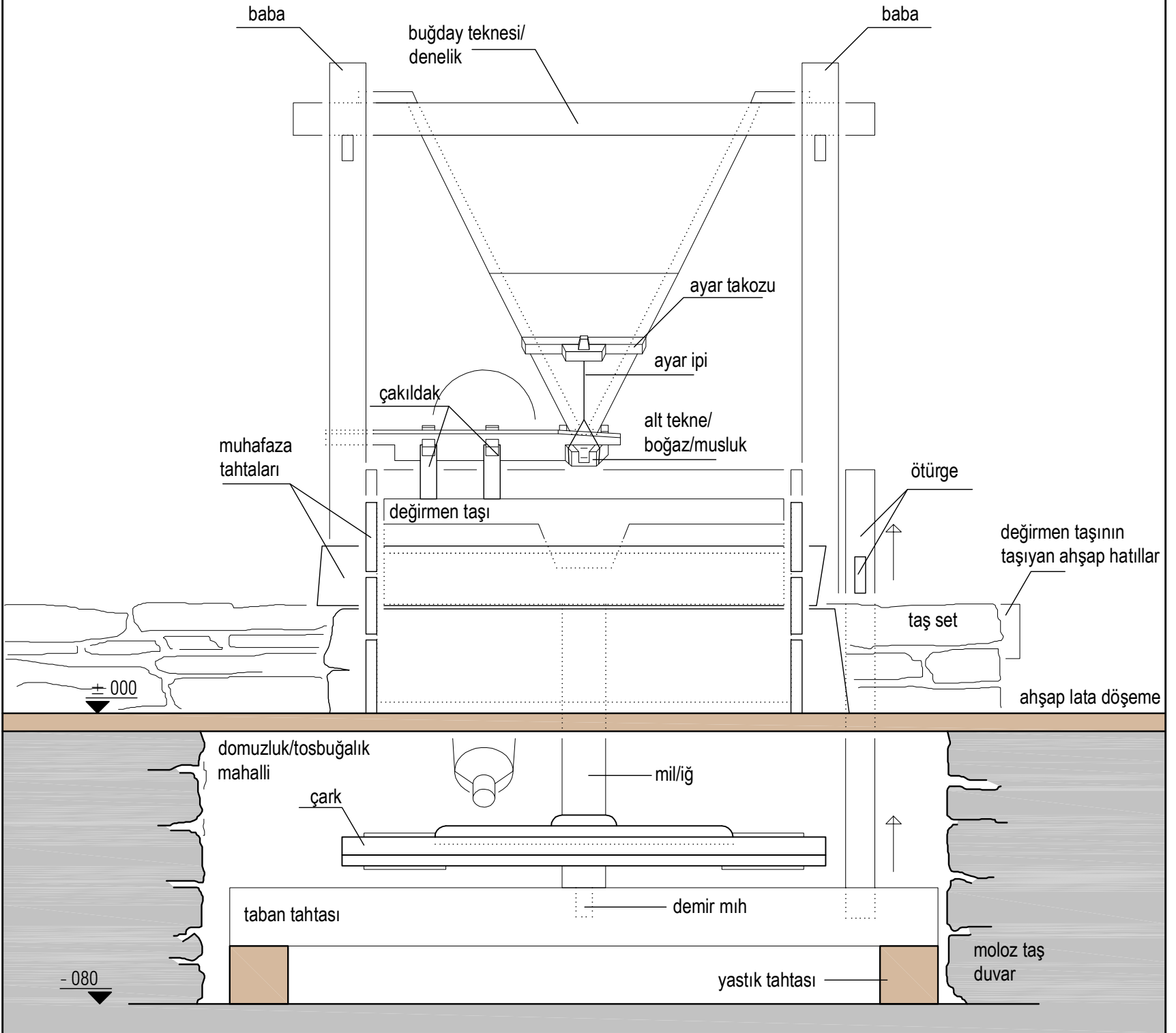
Şekil Ek 4.5 Boyabat Ekinören Köyü Aydınli Mahallesi'nde Koca Mehmet'in Değirmeni,
Plan Detayı - Rölöve (1/20)

Şekil Ek 4.6 Boyabat Ekinören Köyü Aydınli Mahallesi'nde Koca Mehmet'in Değirmeni,
Kesit Detayı - Rölöve (1/20)

OCAK 2006

4.07.09

0 20 40 60 CM

KOCA MEHMET'İN
DEĞİRMENİ,
GÖRÜNÜŞ DETAYI
RÖLÖVE

Şekil Ek 4.7 Boyabat Ekinören Köyü Aydınli Mahallesi'nde Koca Mehmet'in Değirmeni,
Görünüş Detayı - Rölöve (1/20)

4.08.09

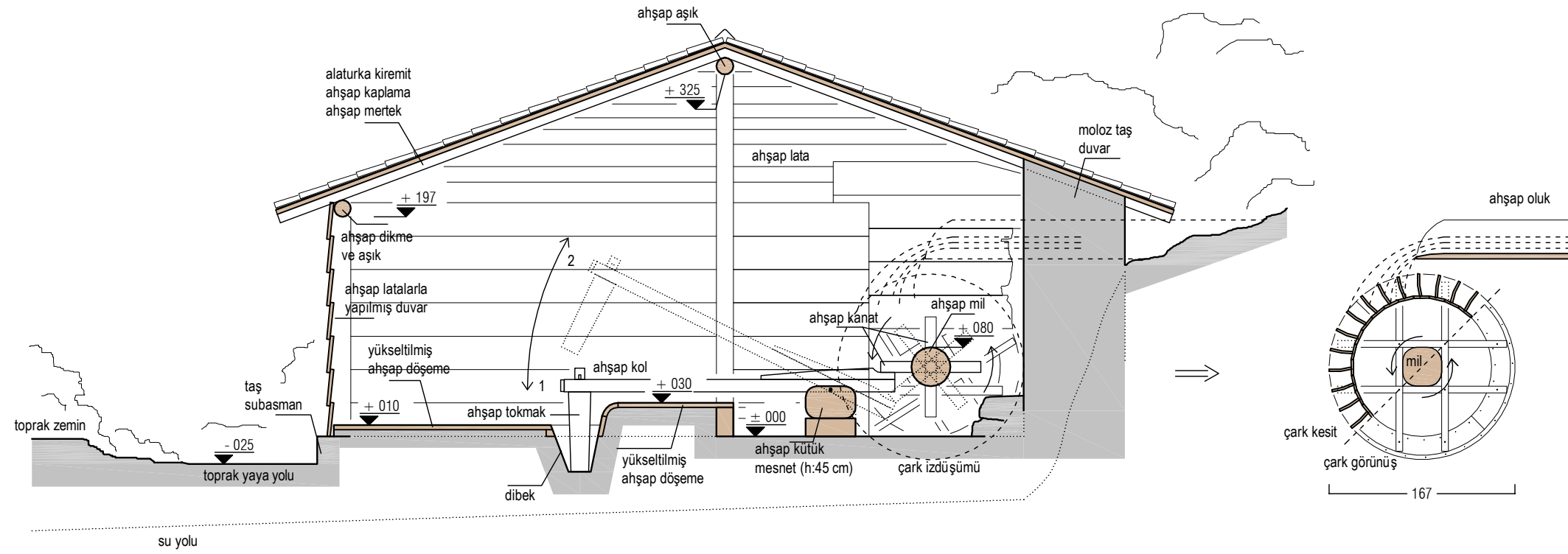

Şekil Ek 4.8 Boyabat Gazidere Tabaklısı Köyü'nde Bir Dink; Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, Plan - Rölöve (1/50)

OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

4.09.09

ÖLÇEK: 1/50

0 1 2 M

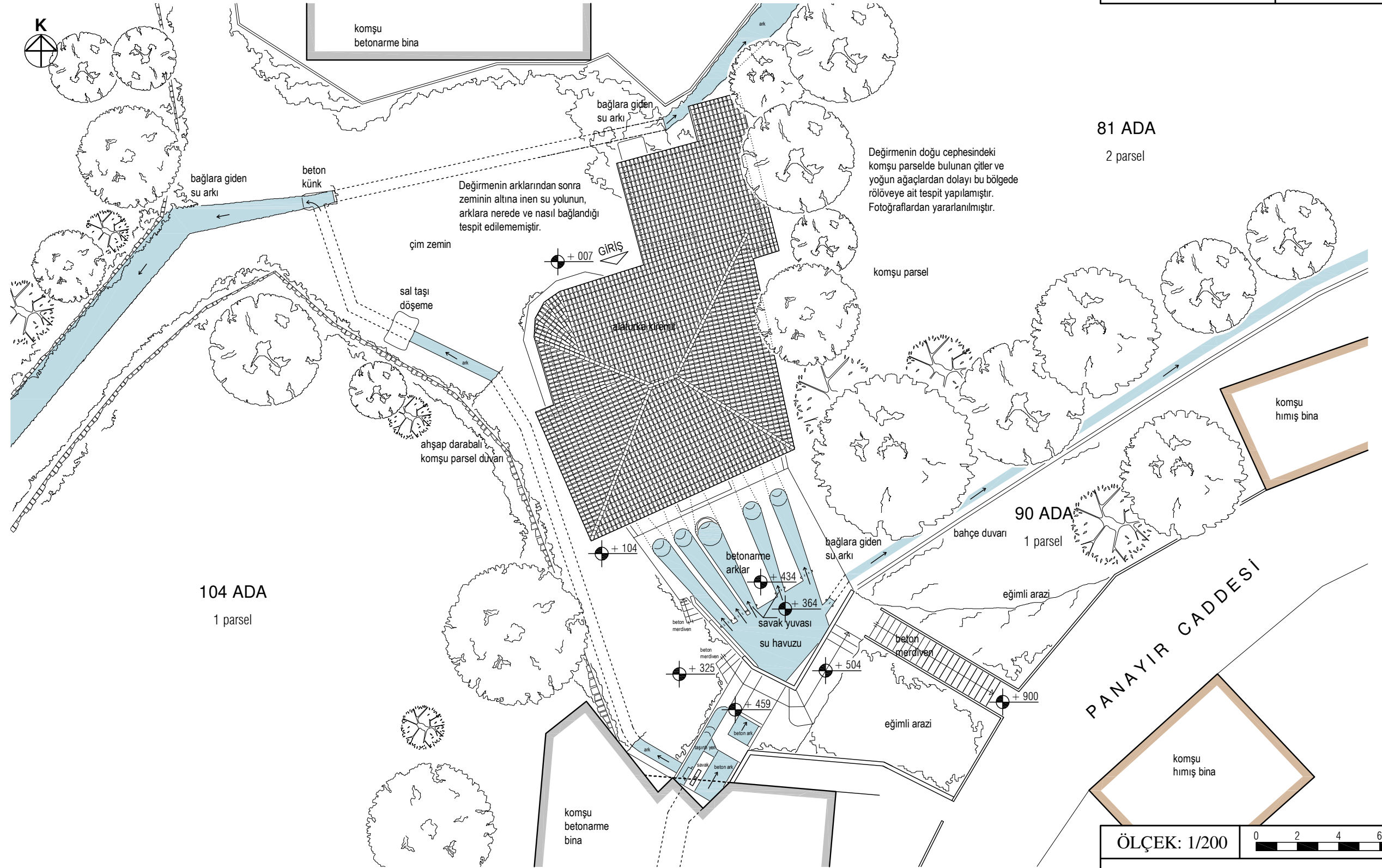
AHMET-NAZIM YILMAZ DEĞİRMENİ,
KESİT - RÖLÖVE

Şekil Ek 4.9 Boyabat Gazidere Tabaklısı Köyü'nde Bir Dink; Ahmet-Nazım Yılmaz Değirmeni, Kesit - Rölöve (1/50)

OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

5.01.06

ÖLÇEK: 1/200

0 2 4 6 8 M

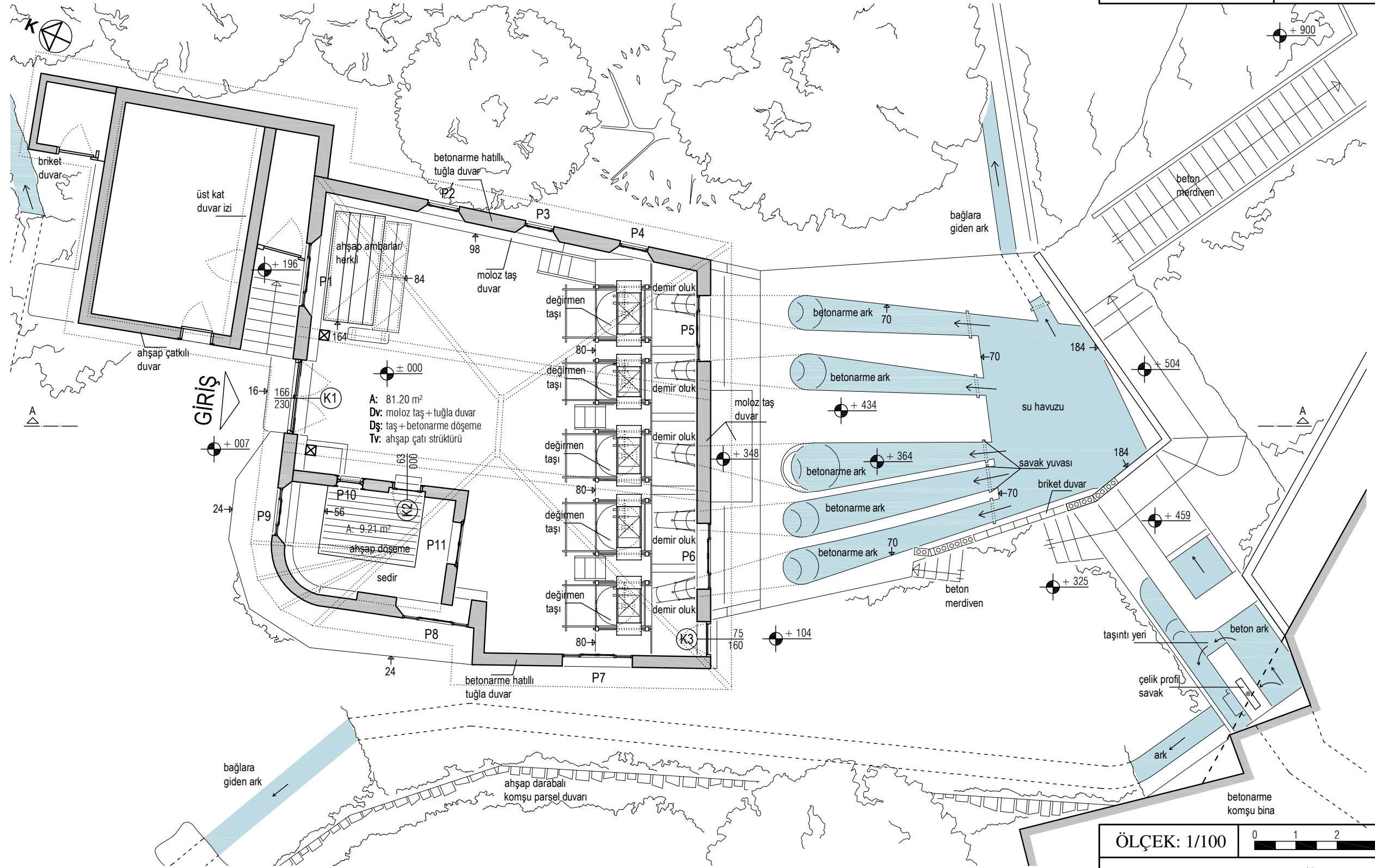
ŞAMLILARIN DEĞİRMENİ,
VAZİYET PLANI - RÖLÖVE

Şekil Ek 5.1 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Vaziyet Planı - Rölöve (1/200)

OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

5.02.06

ÖLÇEK: 1/100

0 1 2 3 4 M

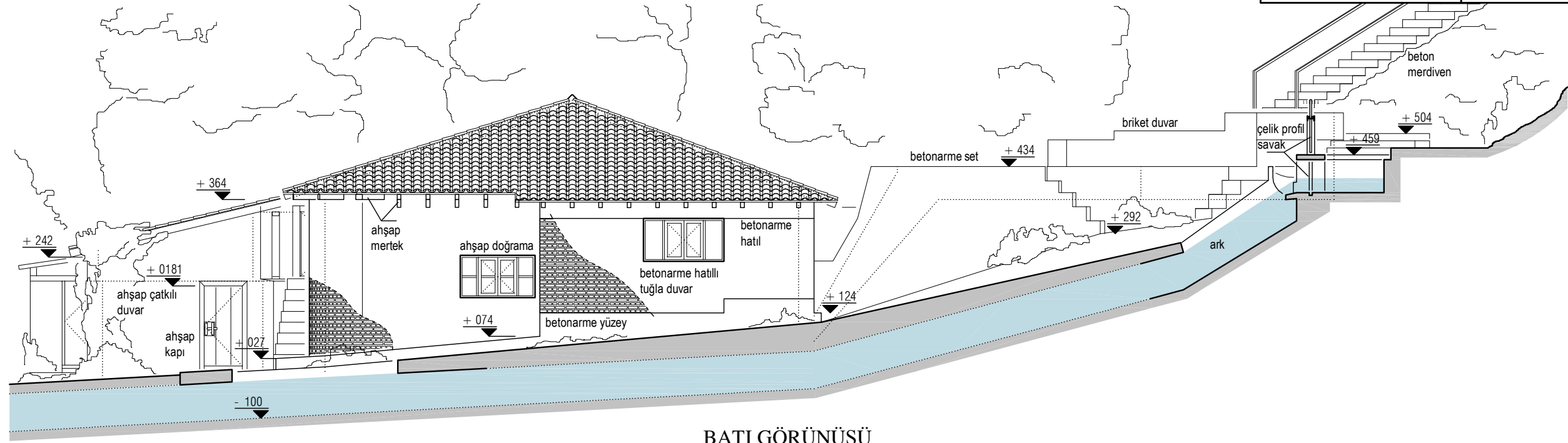
ŞAMLILARIN DEĞİRMENİ,
KAT PLANI - RÖLÖVE

Şekil Ek 5.2 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Kat Planı - Rölöve (1/100)

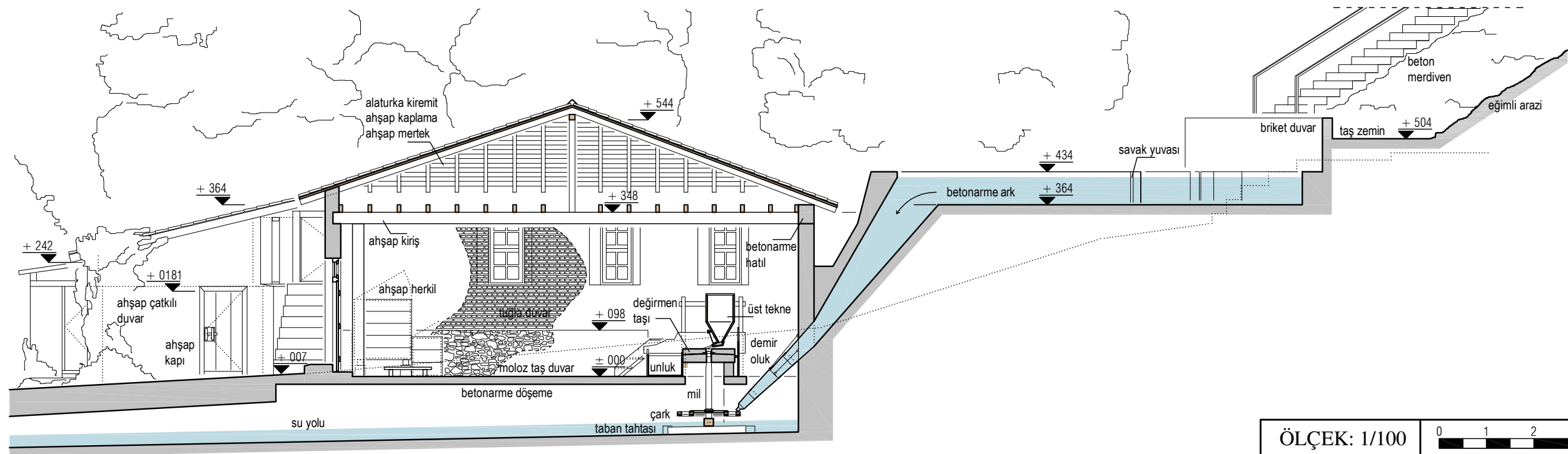
OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

5.03.06

BATI GÖRÜNÜŞÜ

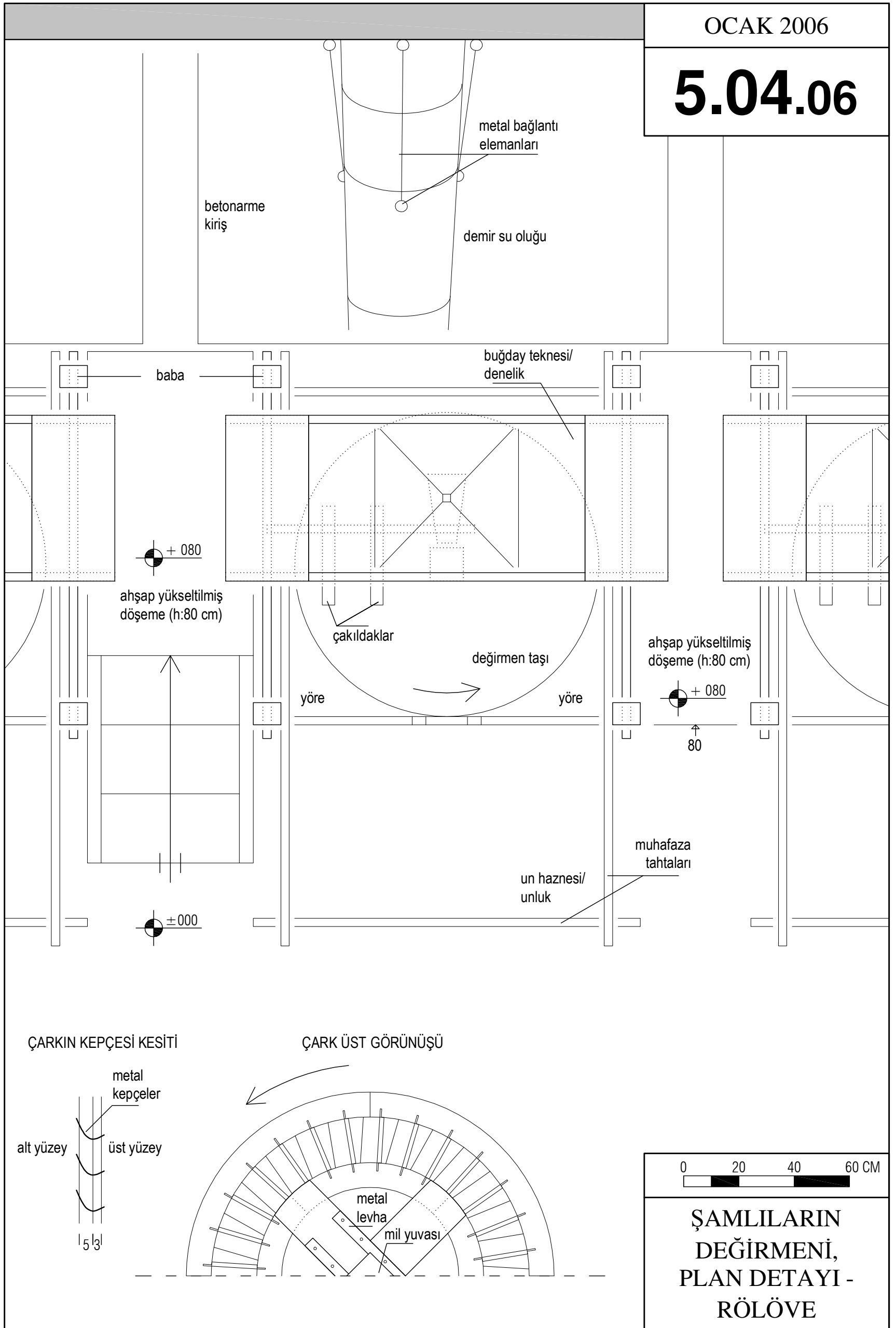
A - A KESİTİ

ÖLÇEK: 1/100

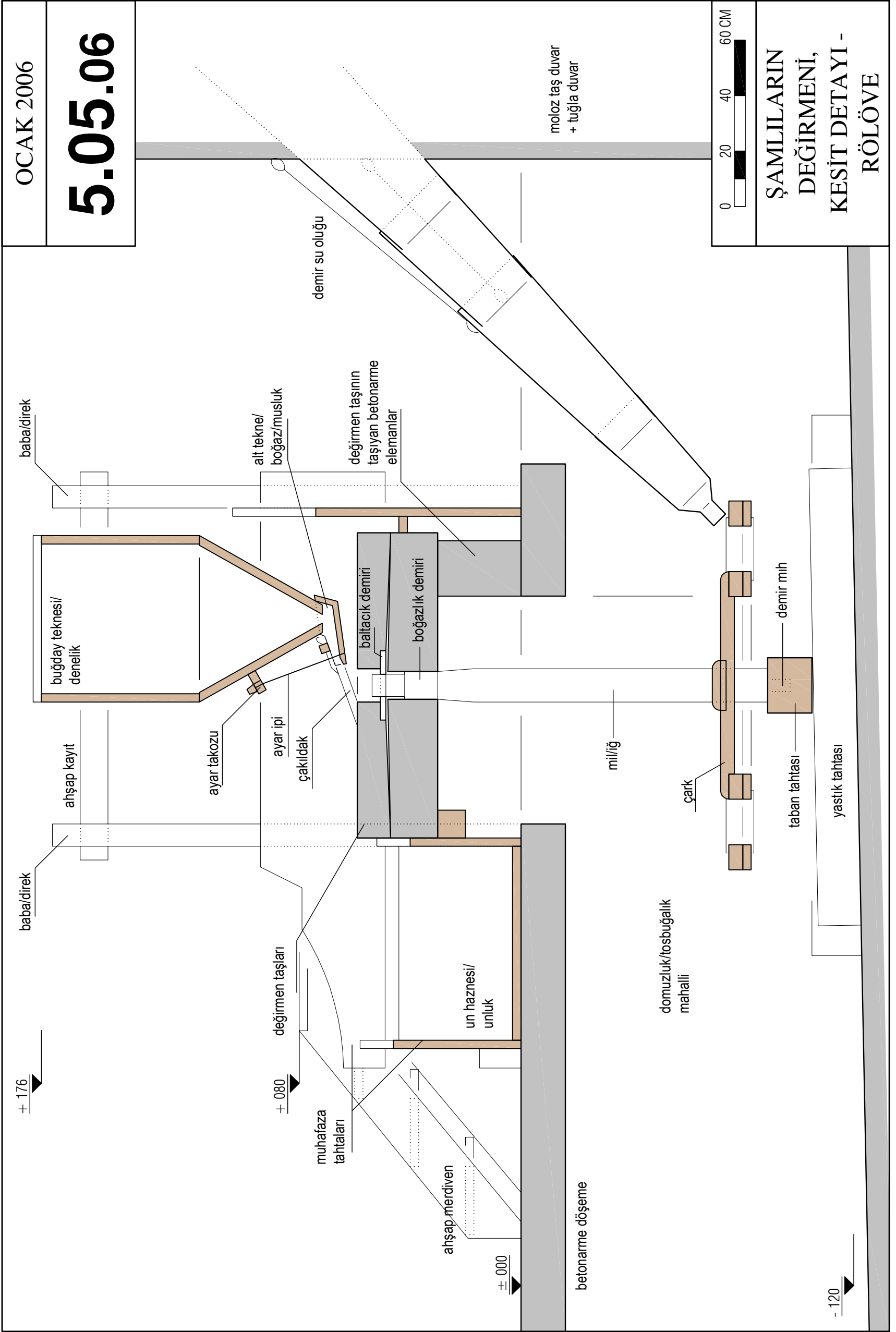
0 1 2 3 4 M

ŞAMLILARIN DEĞİRMENİ,
BATI GÖRÜNÜŞÜ - RÖLÖVE
A-A KESİTİ - RÖLÖVE

Şekil Ek 5.3 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Kesit ve Görünüş - Rölöve (1/100)

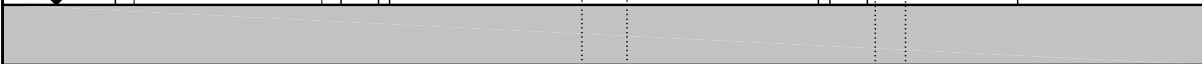

Şekil Ek 5.4 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Plan Detayı - Rölöve (1/20)

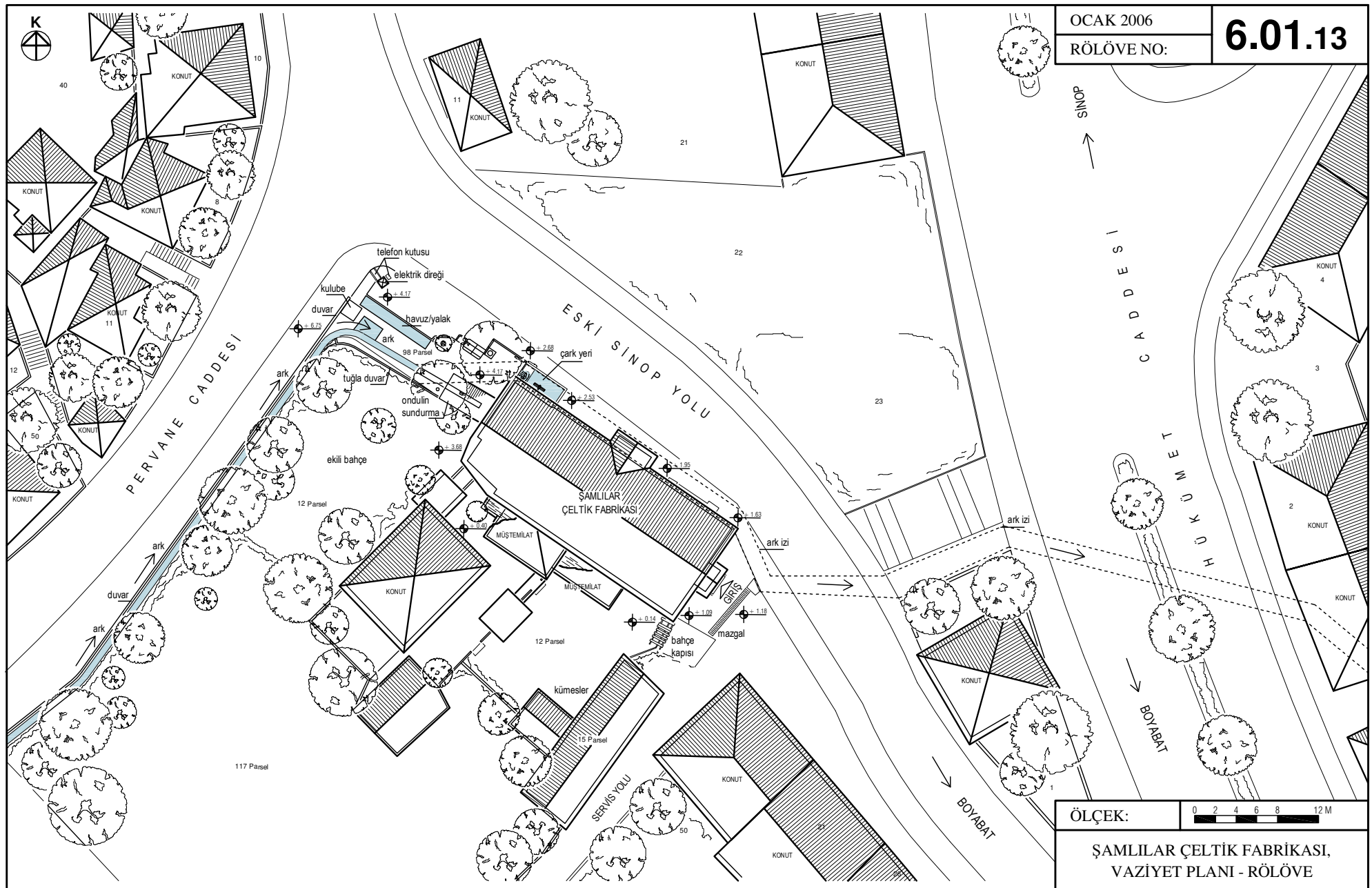
Şekil Ek 5.5 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Kesit Detayı - Rölöve (1/20)

5.06.06

ŞAMLILARIN
DEĞİRMENİ,
GÖRÜNÜŞ DETAYI -
RÖLÖVE

Şekil Ek 5.6 Boyabat, Şamlıların Değirmeni, Görünüş Detayı - Rölöve (1/20)

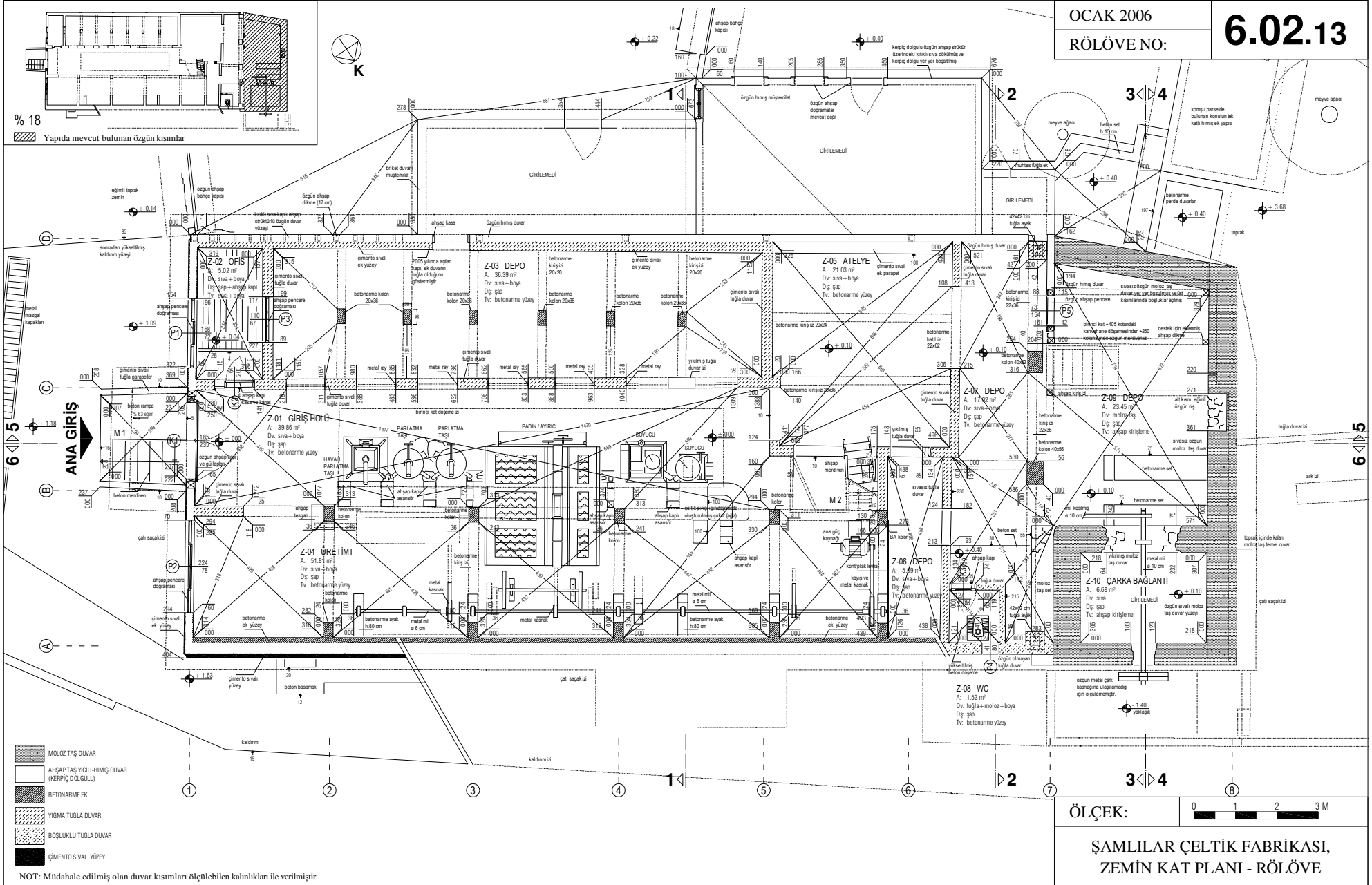

Şekil Ek 6.1 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Vaziyet Planı - Rölöve

OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

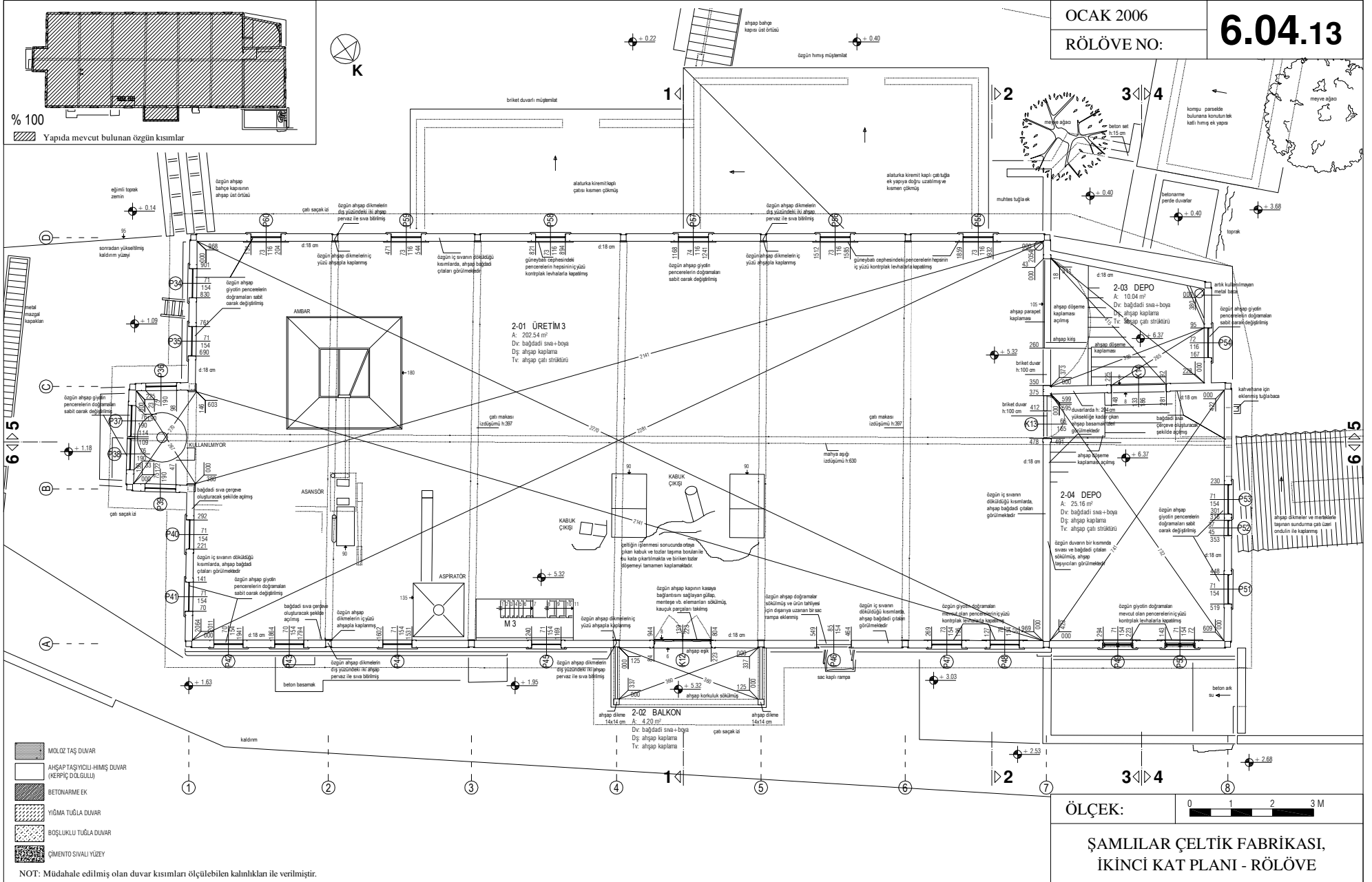
6.02.13

OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

6.04.13

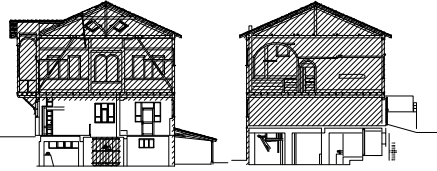

Şekil Ek 6.4 Şamlılar Çeltik Fabrikası, İkinci Kat Planı - Rölöve

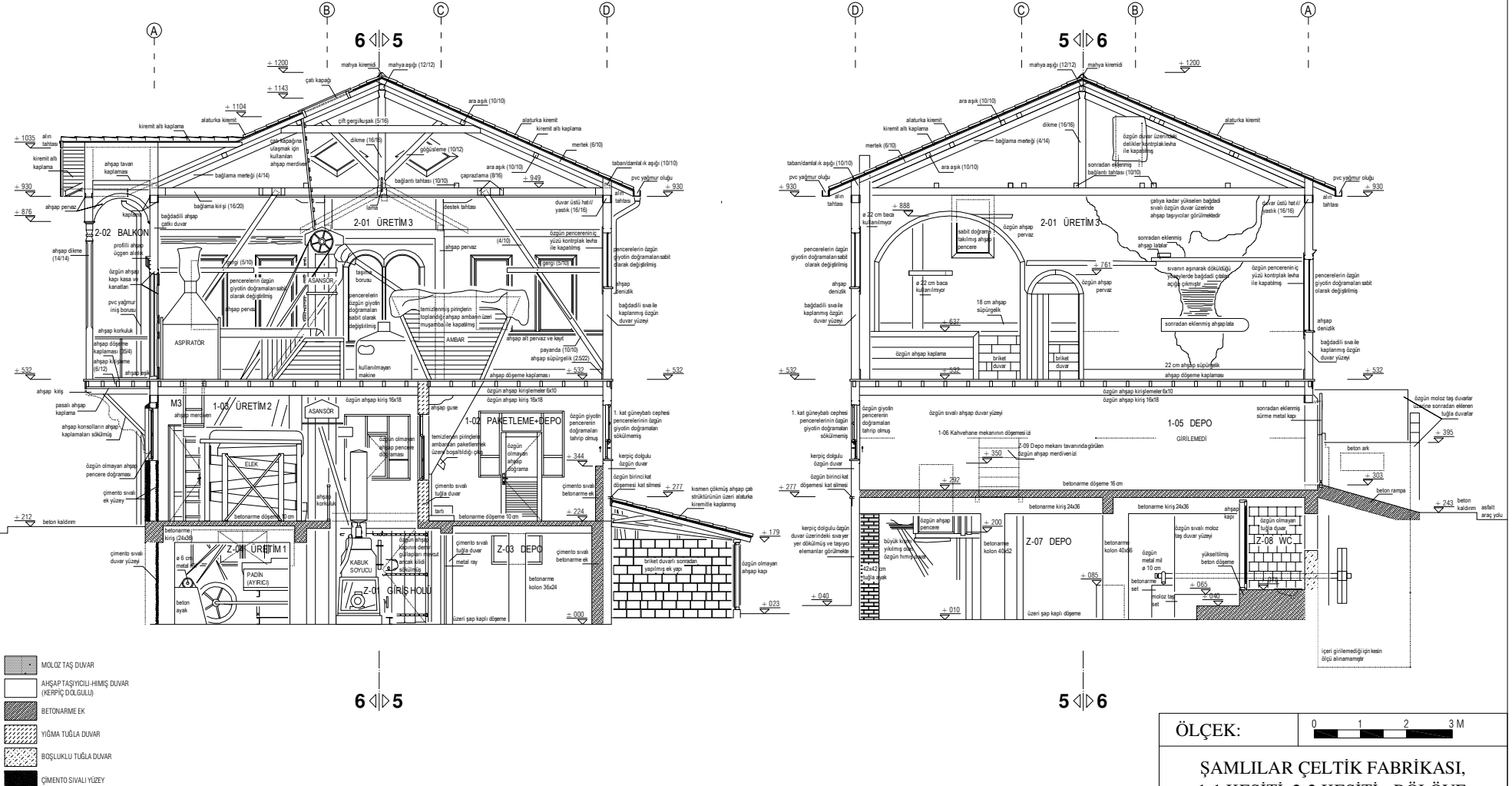
OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

6.06.13

Yapıda mevcut bulunan özgün kısımlar

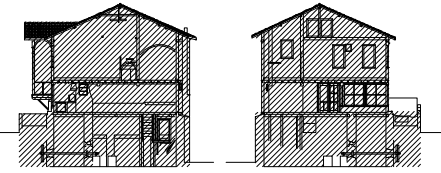

Şekil Ek 6.6 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-1 Kesiti ve 2-2 Kesiti - Rölöve

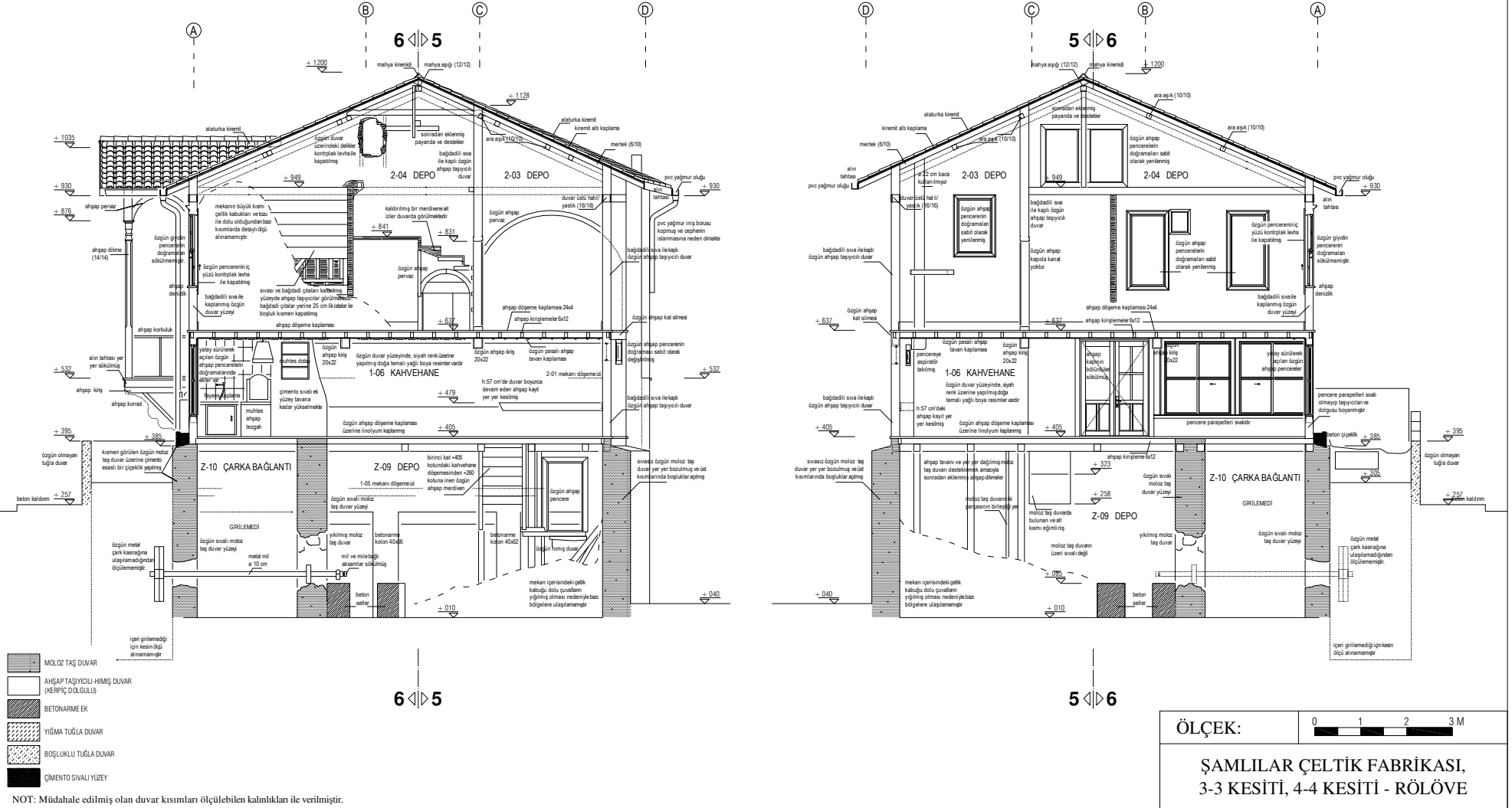
OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

6.07.13

Yapıda mevcut bulunan ögün kısımlar

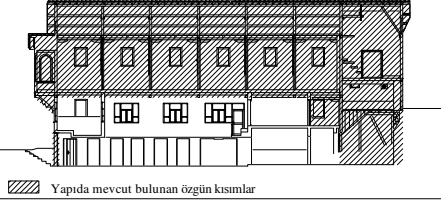

Şekil Ek 6.7 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 3-3 Kesiti ve 4-4 Kesiti - Rölöve

OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

6.08.13

Şekil Ek 6.8 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 5-5 Kesiti - Rölöve

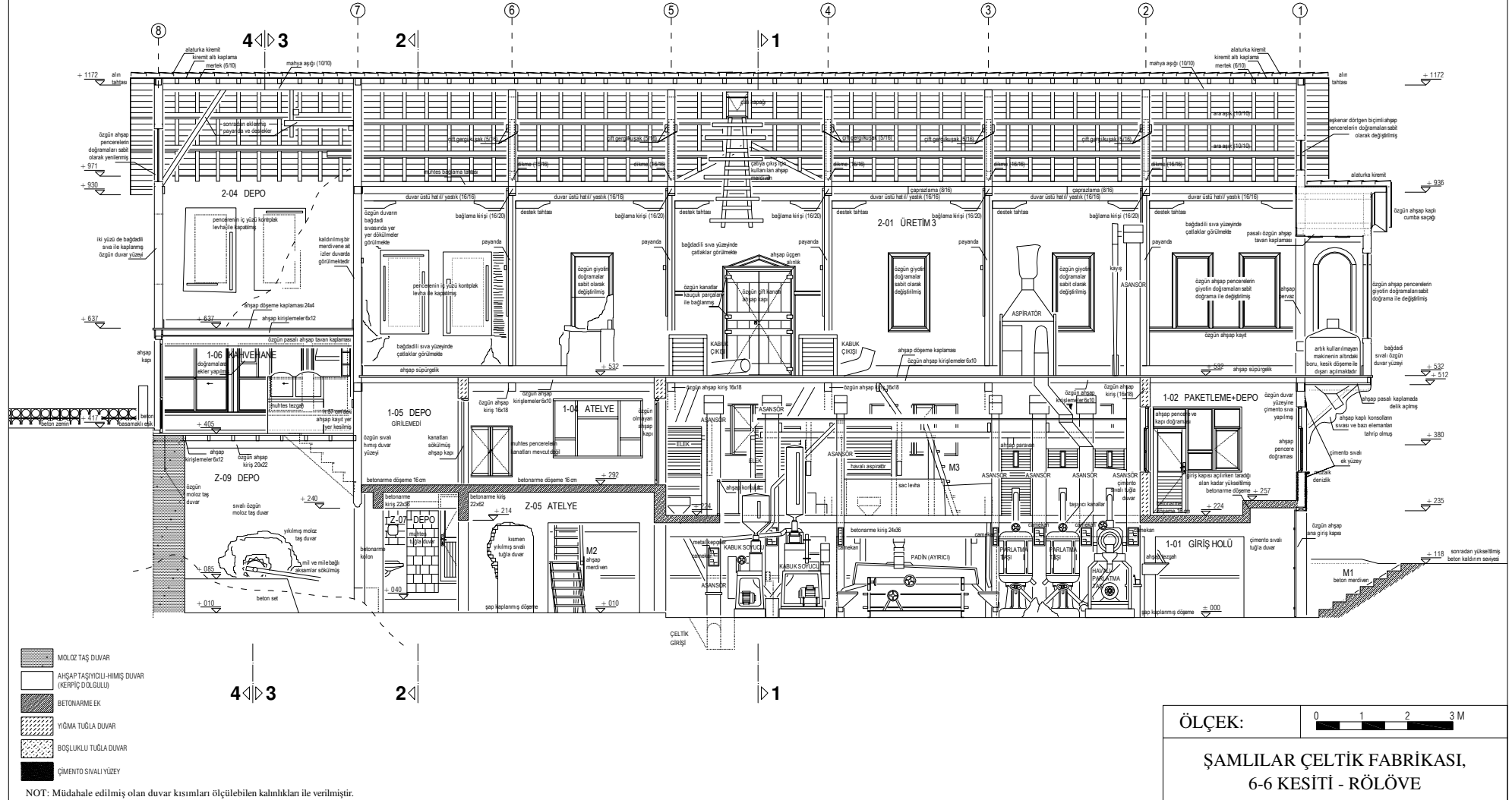
OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

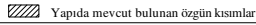
6.09.13

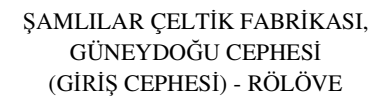
Yapıda mevcut bulunan özgün kısımlar

Şekil Ek 6.9 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 6-6 Kesiti - Rölöve

6.10.13

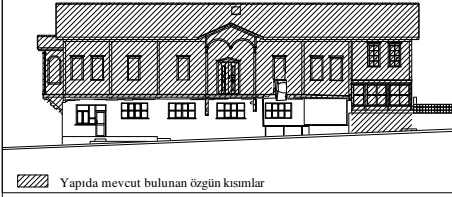

Şekil Ek 6.10 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneydoğu Cephesi (Giriş Cephesi) - Rölöve

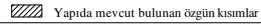
OCAK 2006

RÖLÖVE NO:

6.11.13

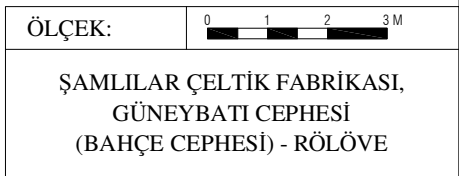
Şekil Ek 6.11 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Kuzeydoğu Cephesi (Yol Cephesi) - Rölöve

6.12.13

Şekil Ek 6.12 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Kuzeybatı Cephesi (Kahvehane Cephesi) - Rölöve

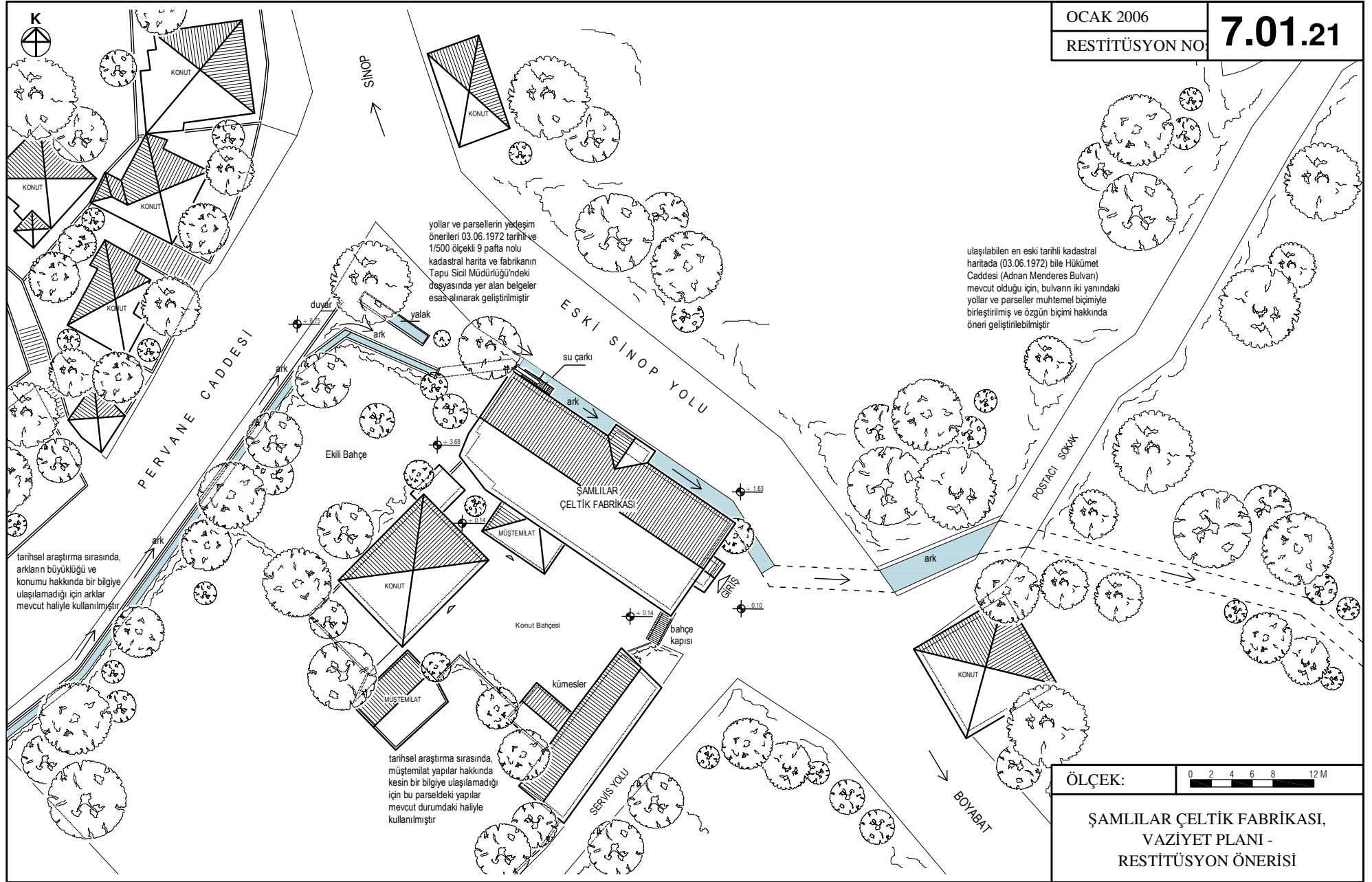

Şekil Ek 6.13 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneybatı Cephesi (Bahçe Cephesi) - Rölöve

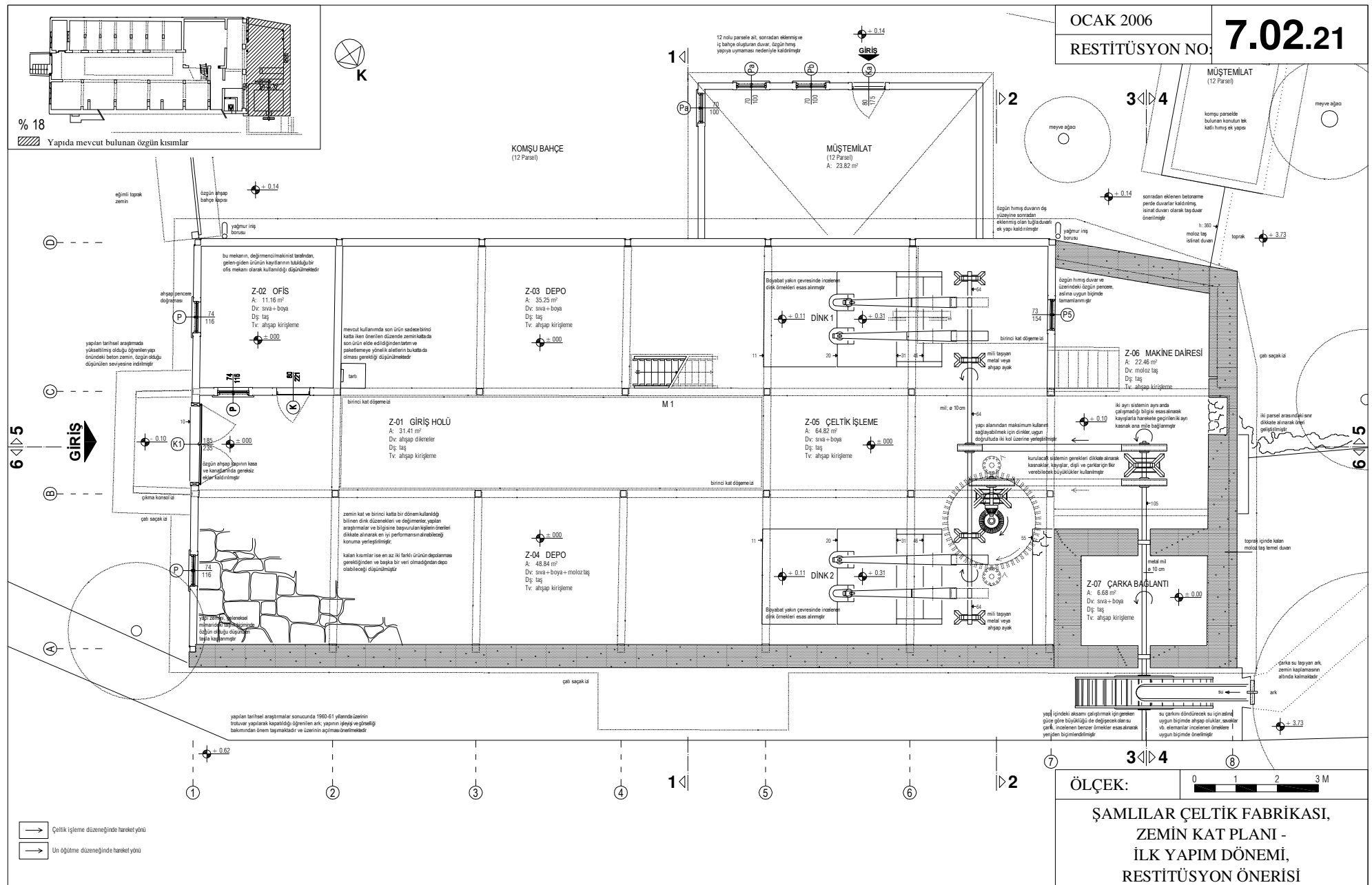
OCAK 2006

RESTİTÜSYON NO:

7.01.21

Şekil Ek 7.1 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Vaziyet Planı - Restitüsyon Önerisi

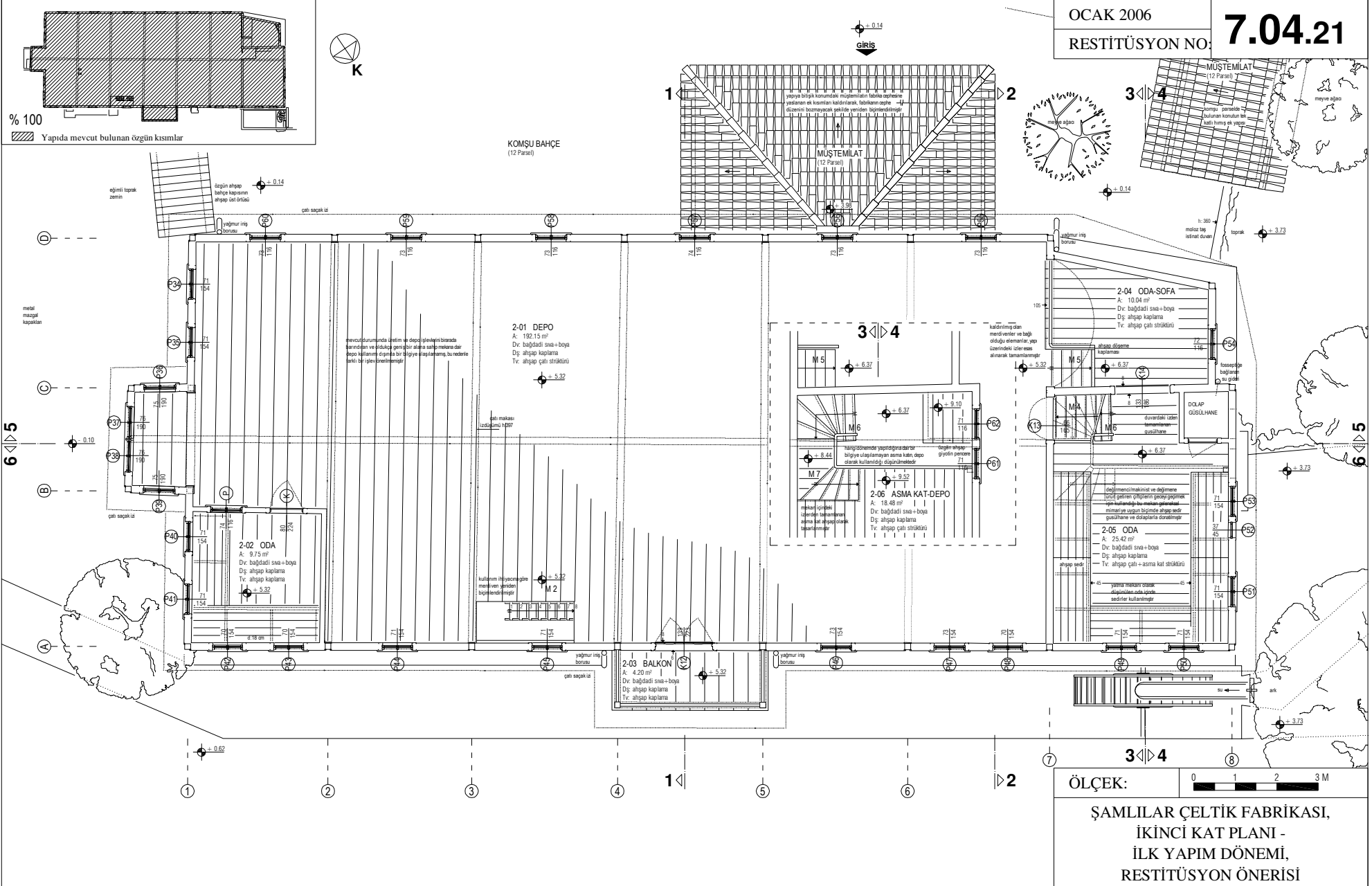

Şekil Ek 7.2 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Zemin Kat Planı - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi

OCAK 2006

RESTİTÜSYON NO:

7.04.21

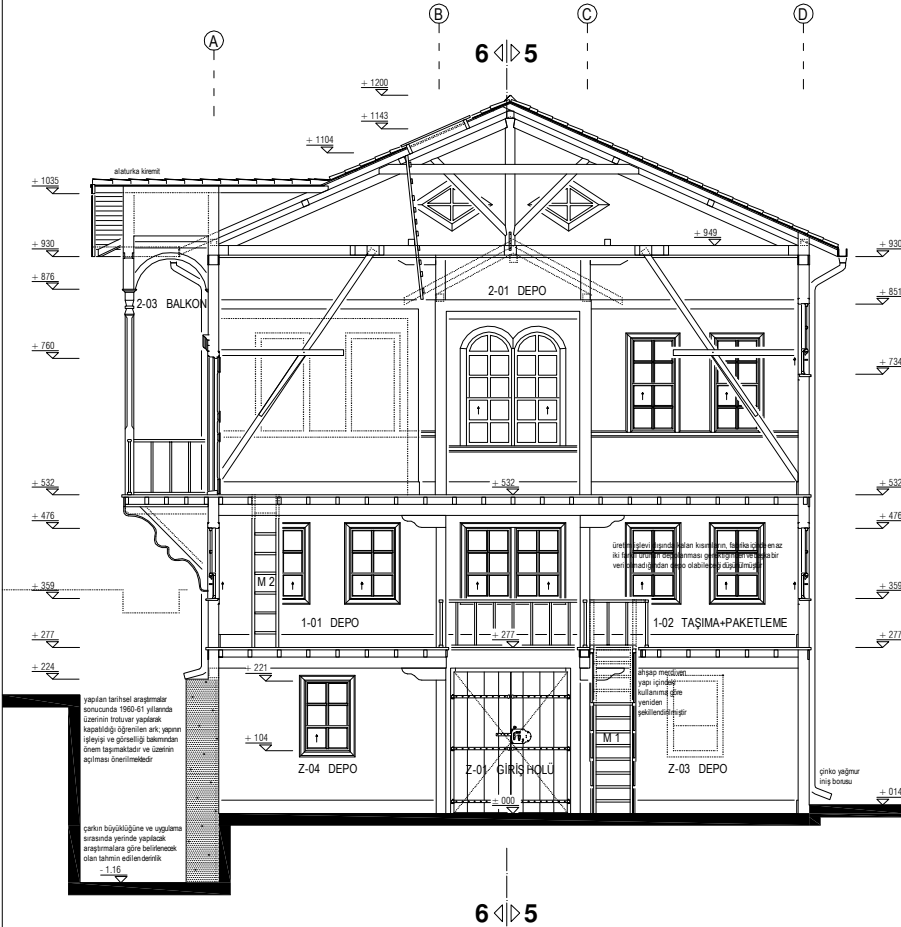
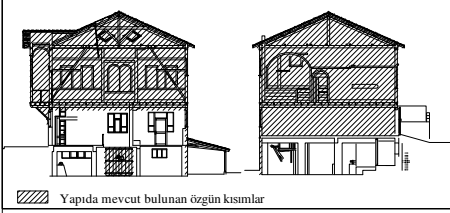

Şekil Ek 7.4 Şamlılar Çeltik Fabrikası, İkinci Kat Planı - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi

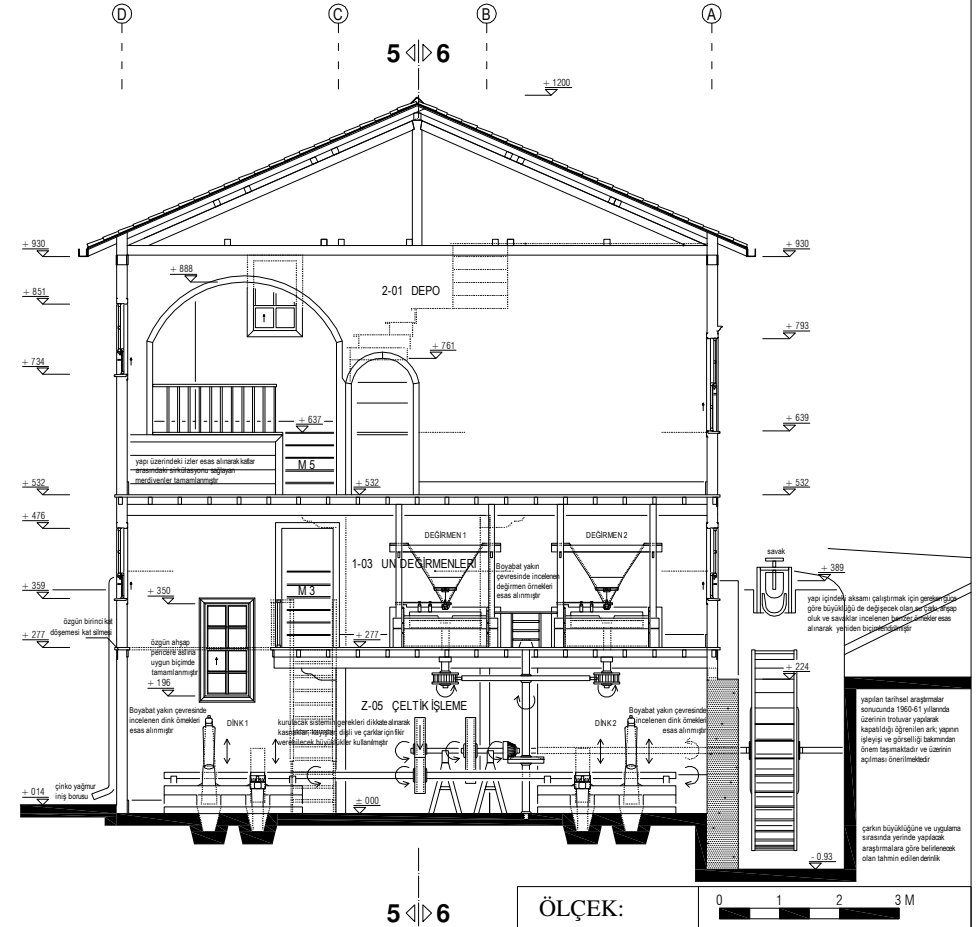
OCAK 2006

RESTİTÜSYON NO:

7.06.21

→ Çeltik işleme düzeneğinde hareket yönü
→ Un öğütme düzeneğinde hareket yönü

ÖLÇEK:

0 1 2 3 M

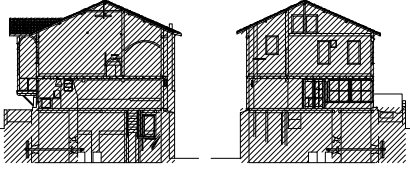
ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI,
1-1 KESİTİ, 2-2 KESİTİ -
İLK YAPIM DÖNEMİ,
RESTİTÜSYON ÖNERİSİ

Şekil Ek 7.6 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-1 Kesiti ve 2-2 Kesiti - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi

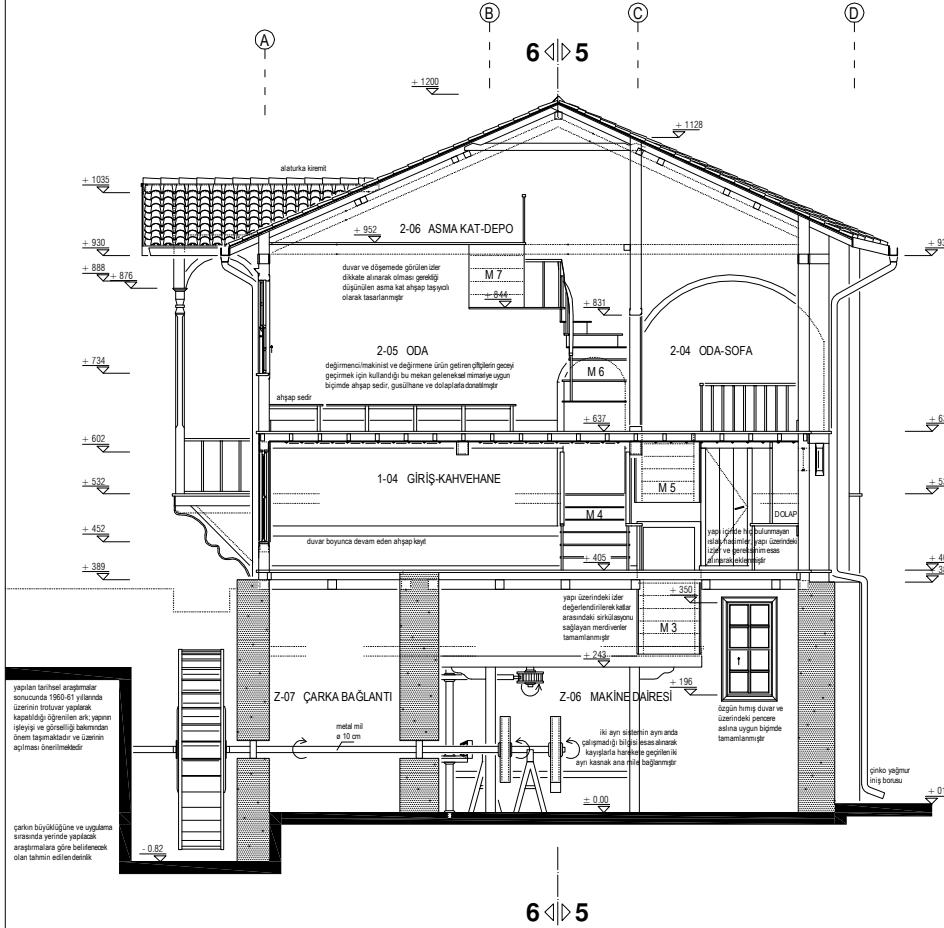
OCAK 2006

RESTİTÜSYON NO:

7.07.21

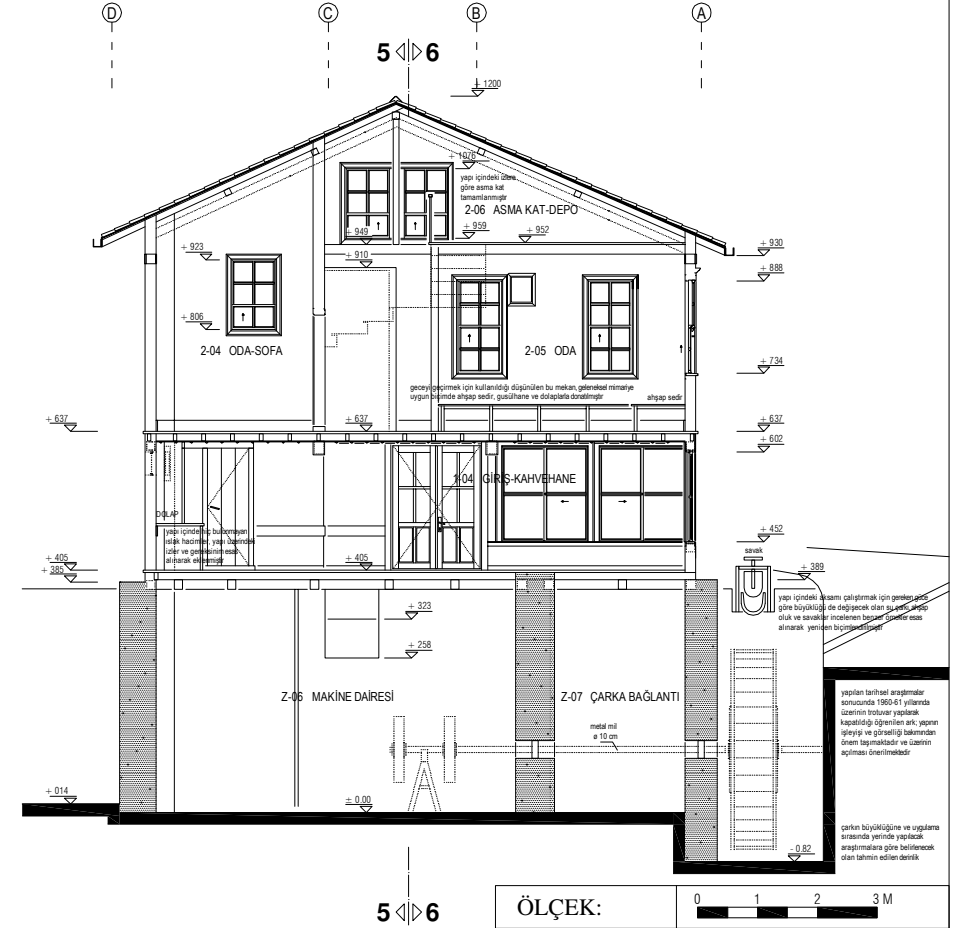

Yapıda mevcut bulunan özgün kısımlar

→ Çeltik işleme düzeneğinde hareket yönü

→ Un öğütme düzeneğinde hareket yönü

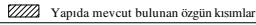

ÖLÇEK:

0 1 2 3 M

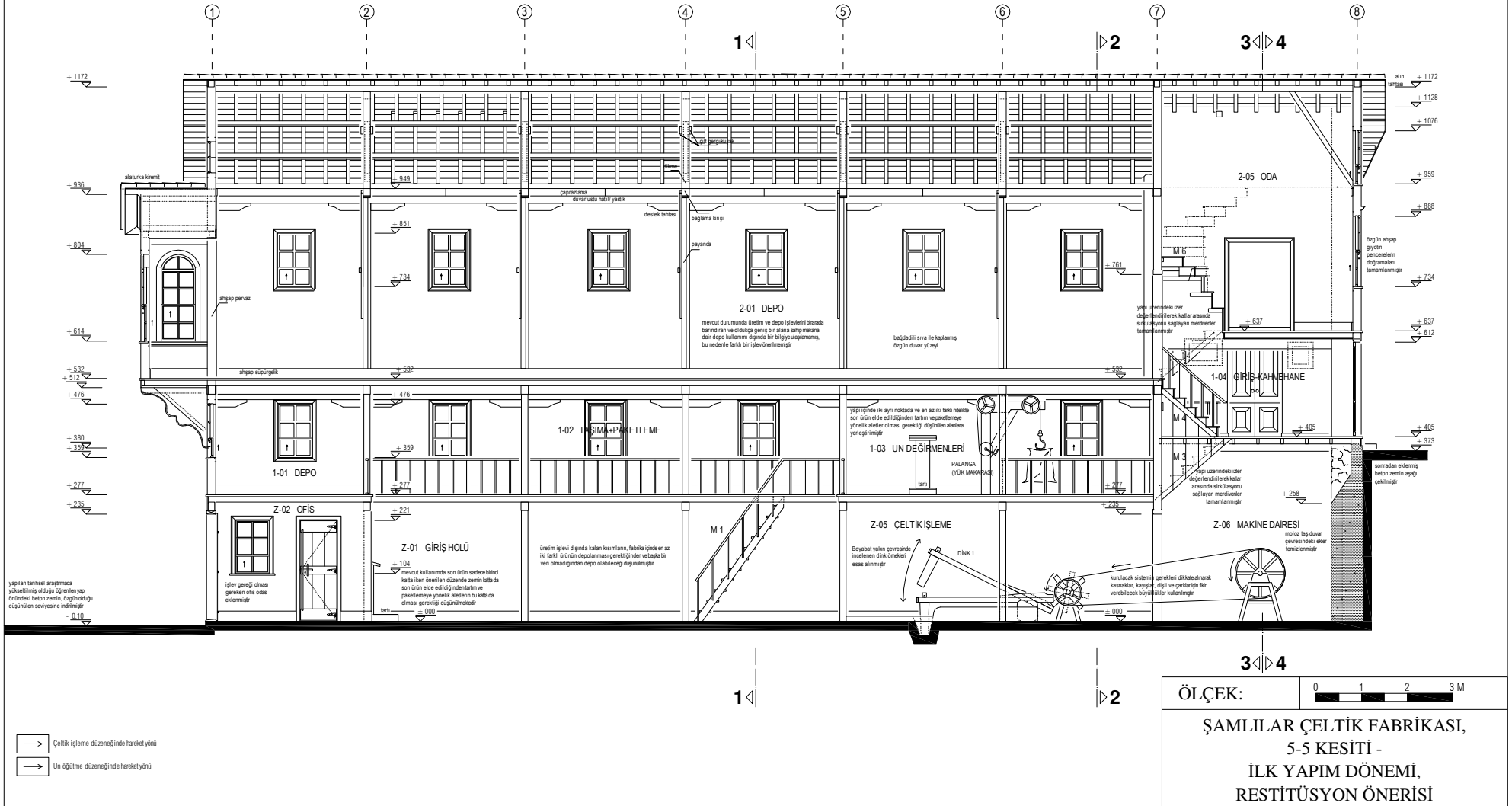
ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI,
3-3 KESİTİ, 4-4 KESİTİ -
İLK YAPIM DÖNEMİ,
RESTİTÜSYON ÖNERİSİ

Şekil Ek 7.7 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 3-3 Kesiti ve 4-4 Kesiti - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi

RESTİTÜSYON NO:

7.08.21

Şekil Ek 7.8 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 5-5 Kesiti - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi

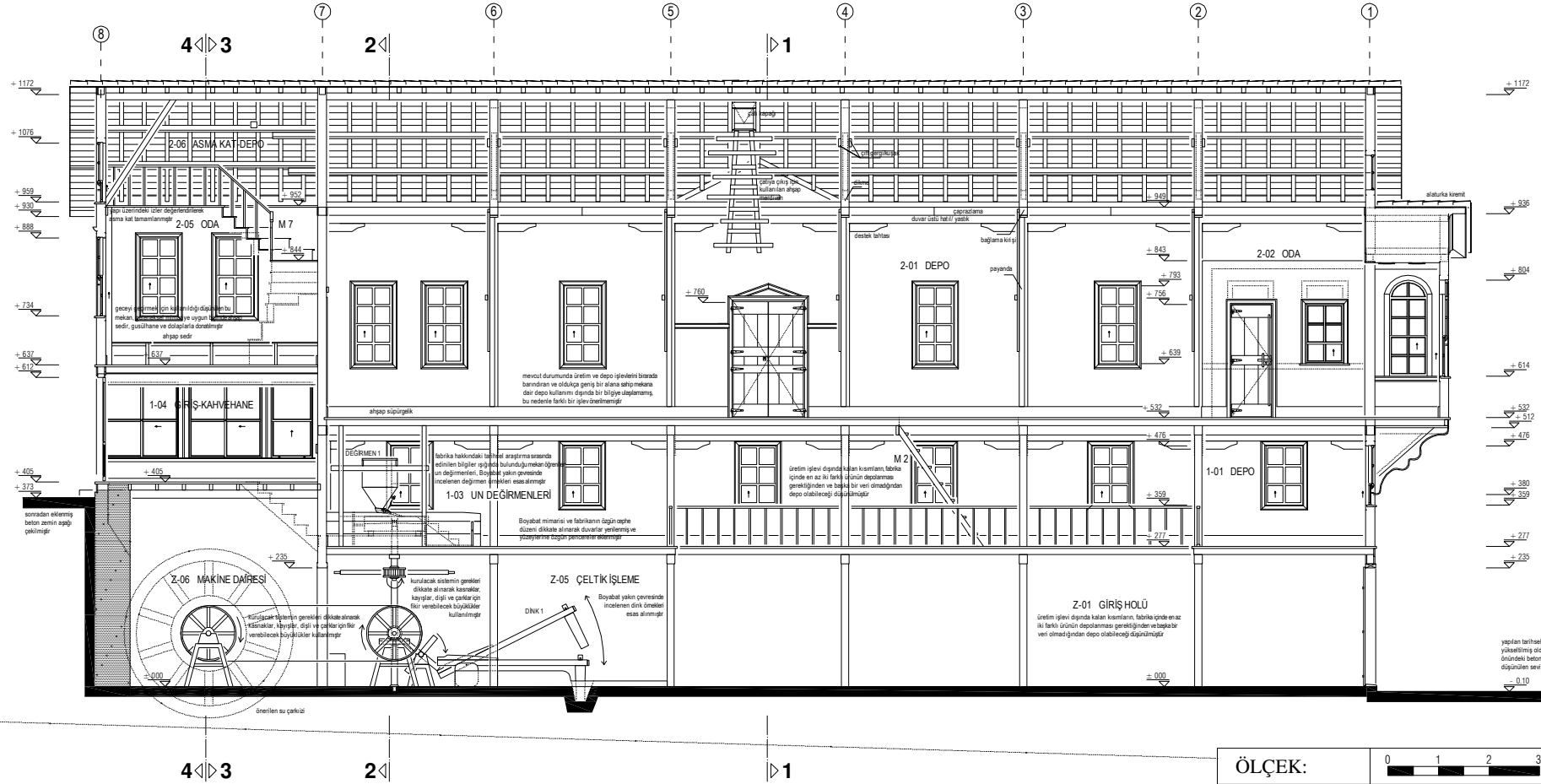
OCAK 2006

RESTİTÜSYON NO:

7.09.21

Yapıda mevcut bulunan özgün kısımlar

ÖLÇEK:

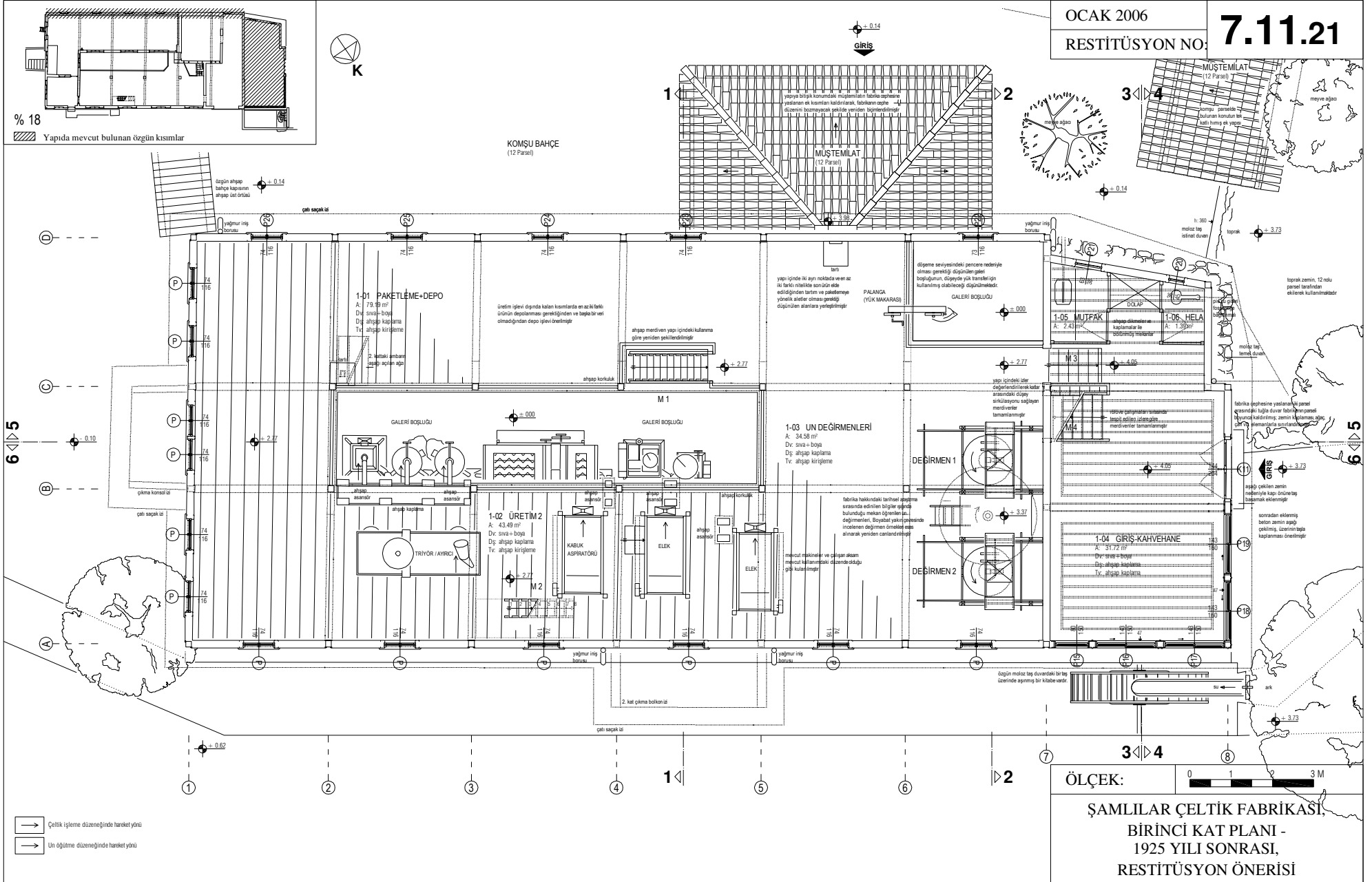
ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI,
6-6 KESİTİ -
İLK YAPIM DÖNEMİ,
RESTİTÜSYON ÖNERİSİ

Şekil Ek 7.9 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 6-6 Kesiti - İlk Yapım Dönemi, Restitüsyon Önerisi

OCAK 2006

RESTİTÜSYON NO:

7.11.21

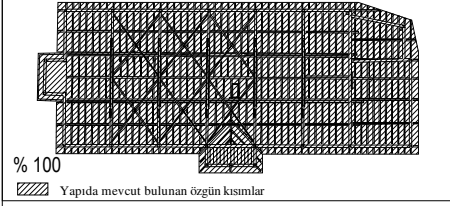

Şekil Ek 7.11 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Birinci Kat Planı - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi

OCAK 2006

RESTİTÜSYON NO:

7.13.21

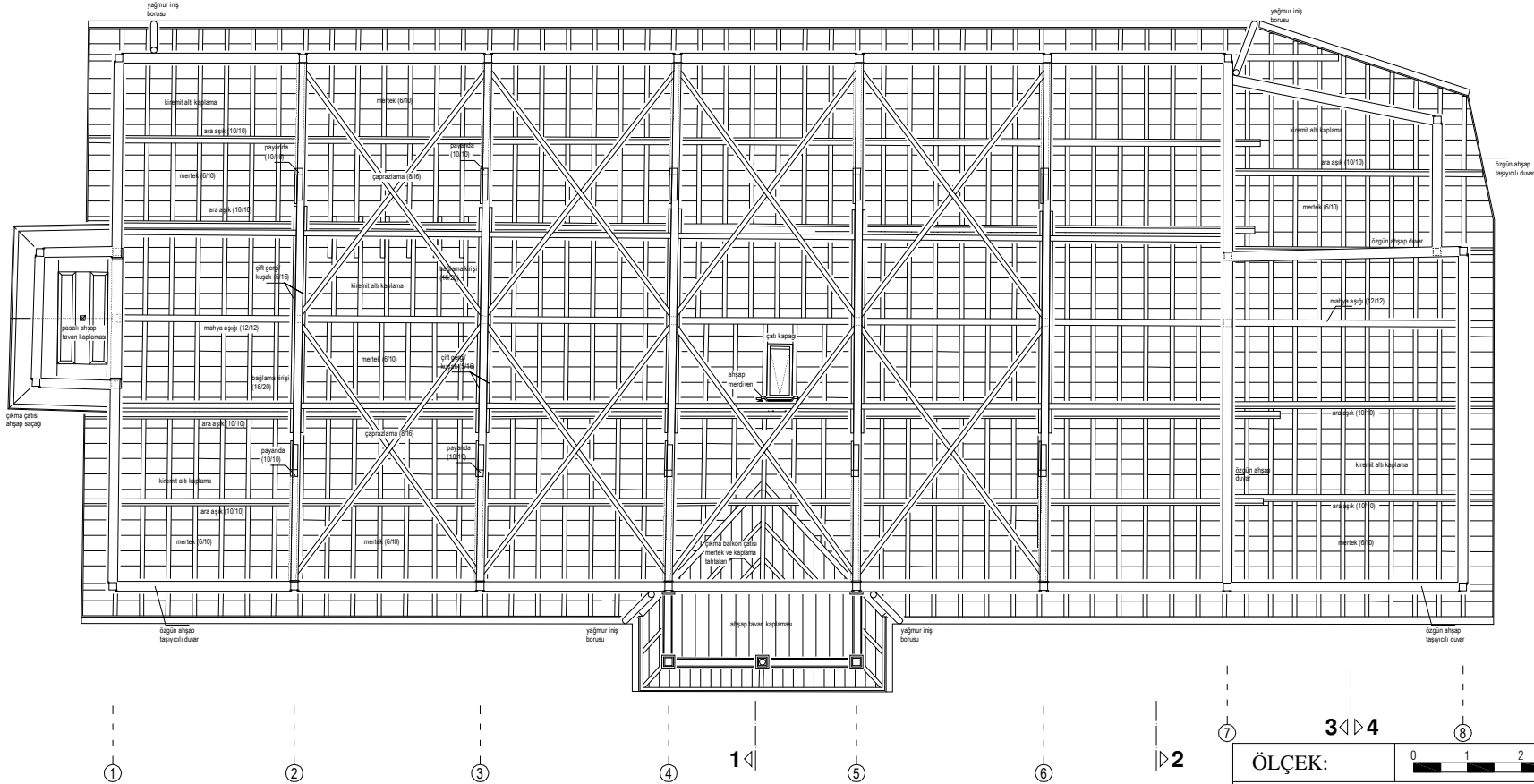
1

2

3 4

6 5

6 5

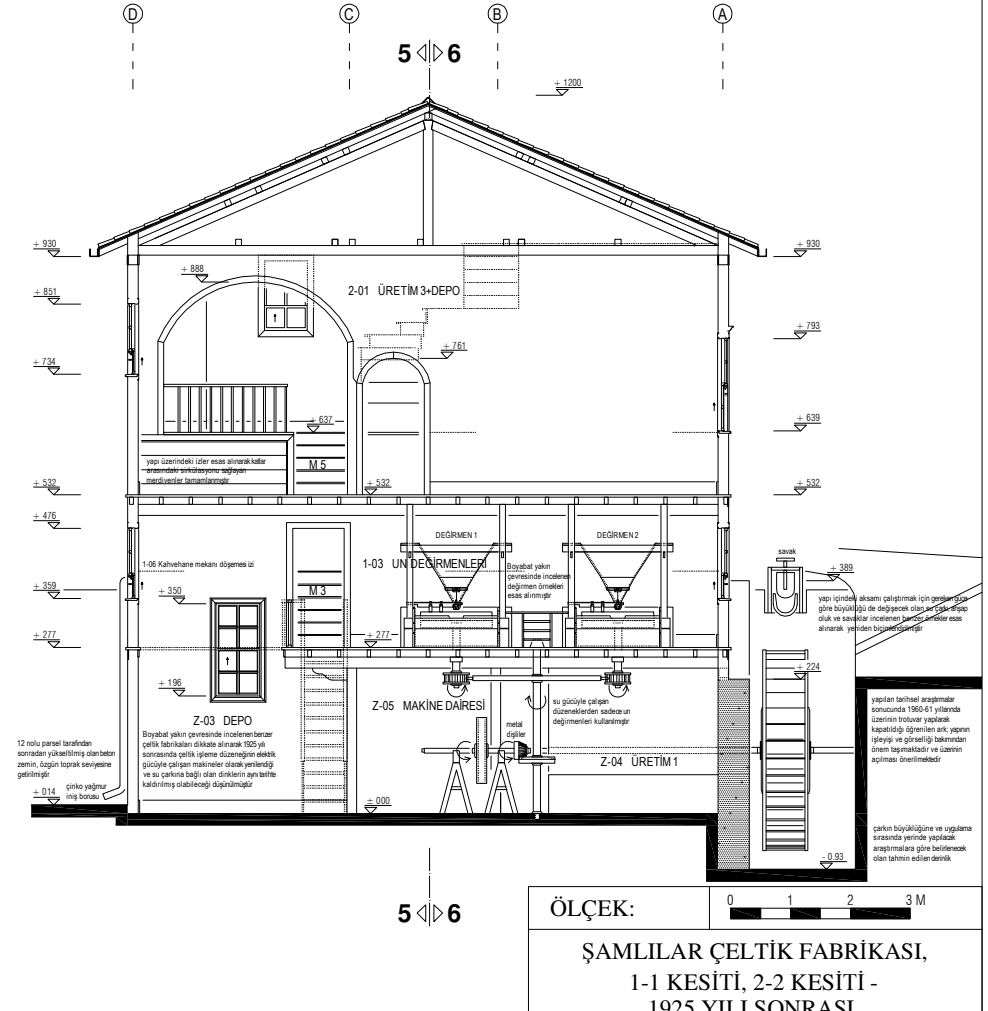
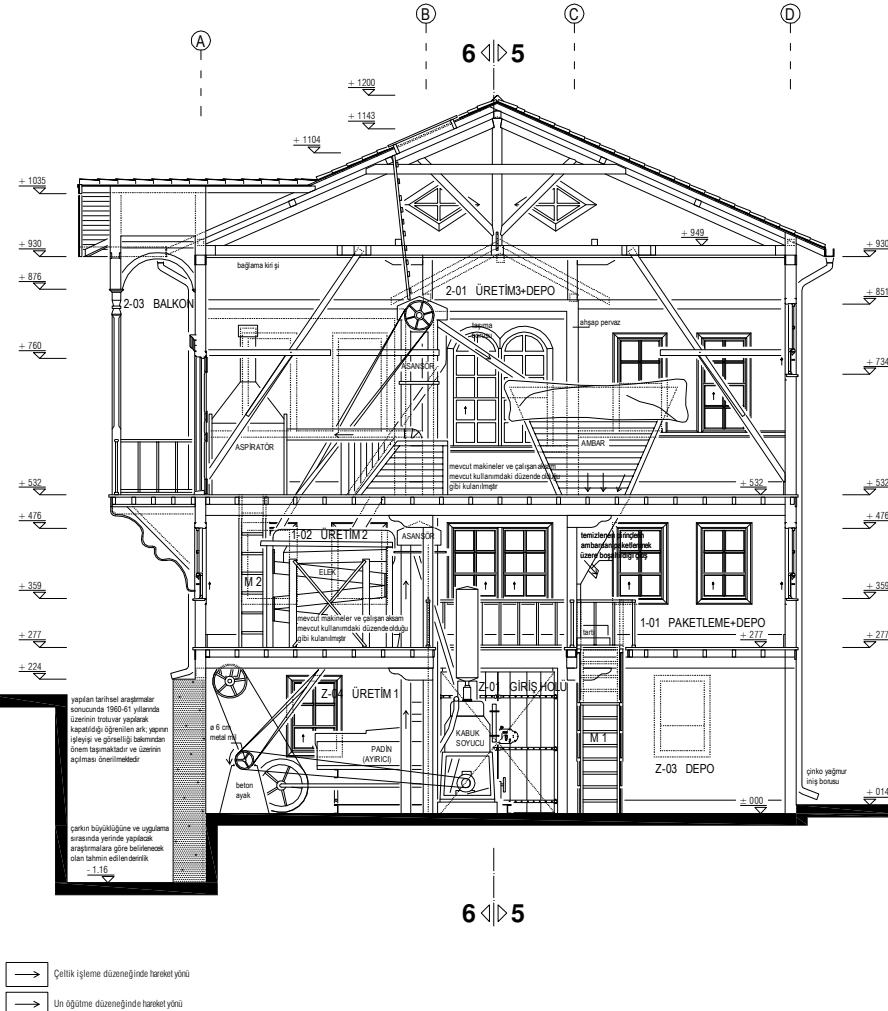
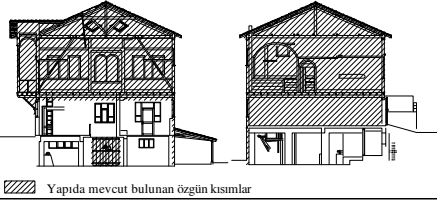

ÖLÇEK:

0 1 2 3 M

ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI,
ÇATI PLANI -
1925 YILI SONRASI,
RESTİTÜSYON ÖNERİSİ

Şekil Ek 7.13 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Çatı Planı - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi

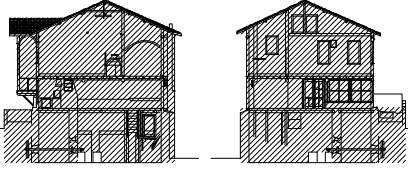

Şekil Ek 7.14 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 1-1 Kesiti ve 2-2 Kesiti - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi

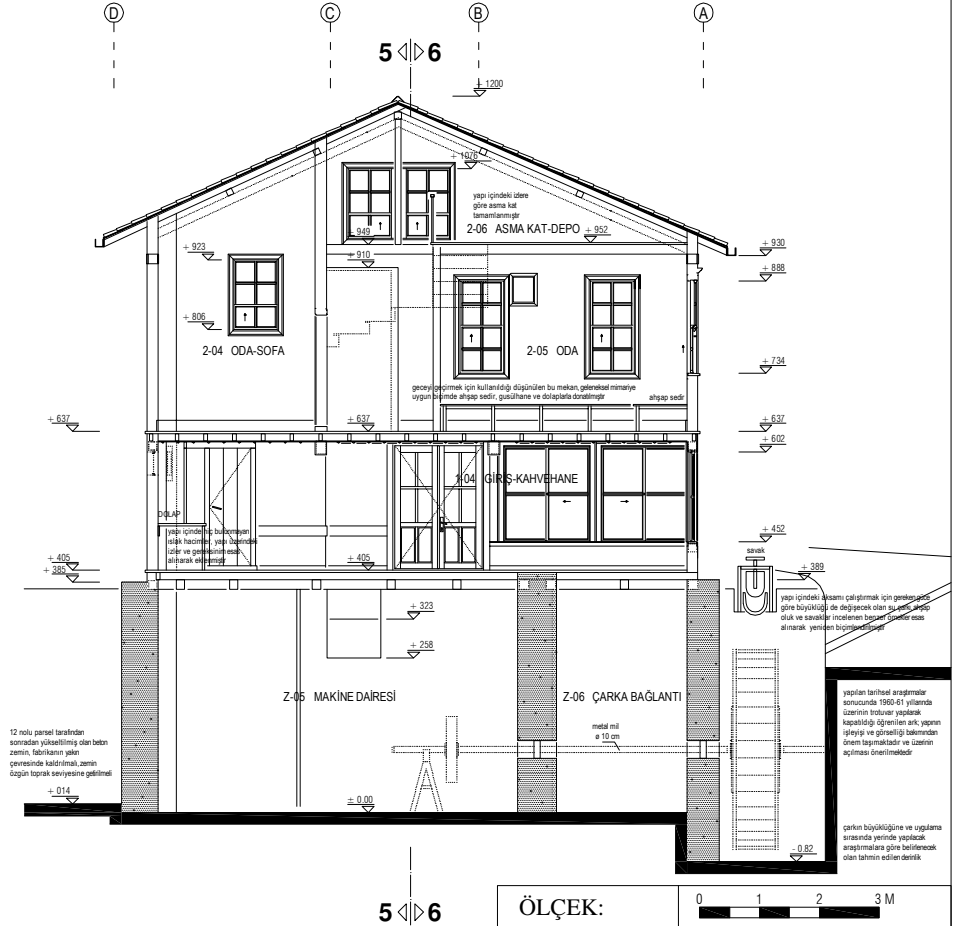
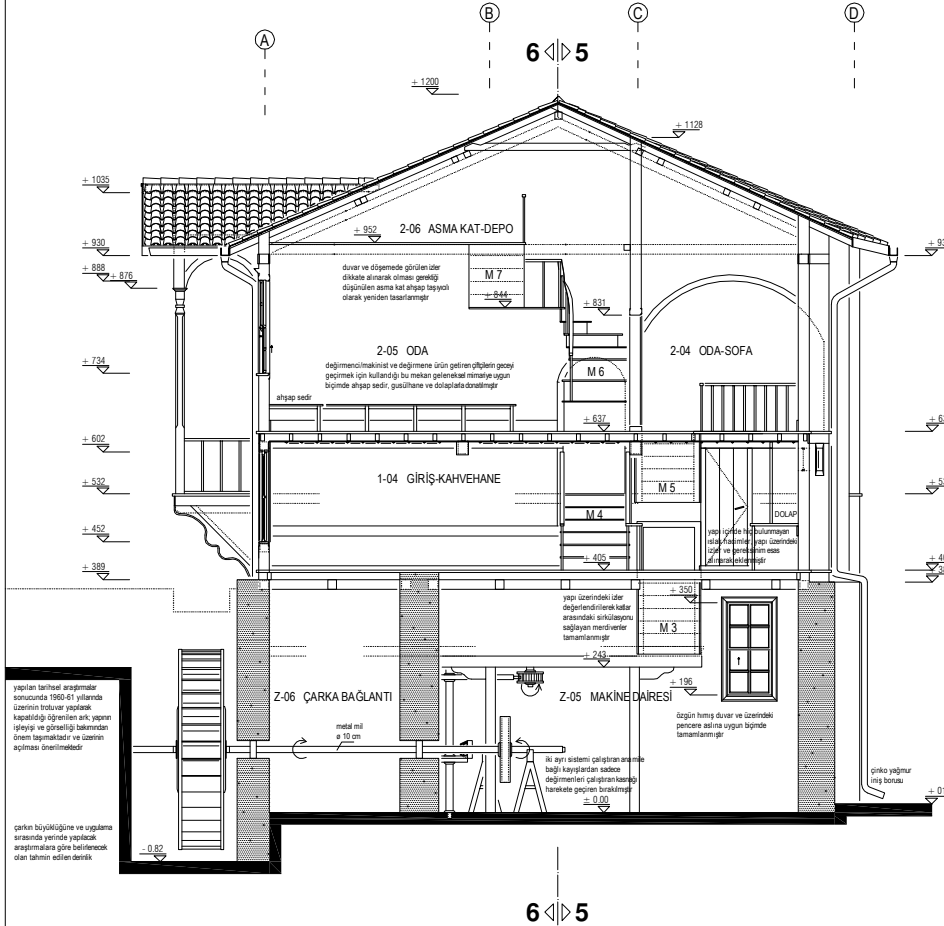
OCAK 2006

RESTİTÜSYON NO:

7.15.21

Yapıda mevcut bulunan özgün kısımlar

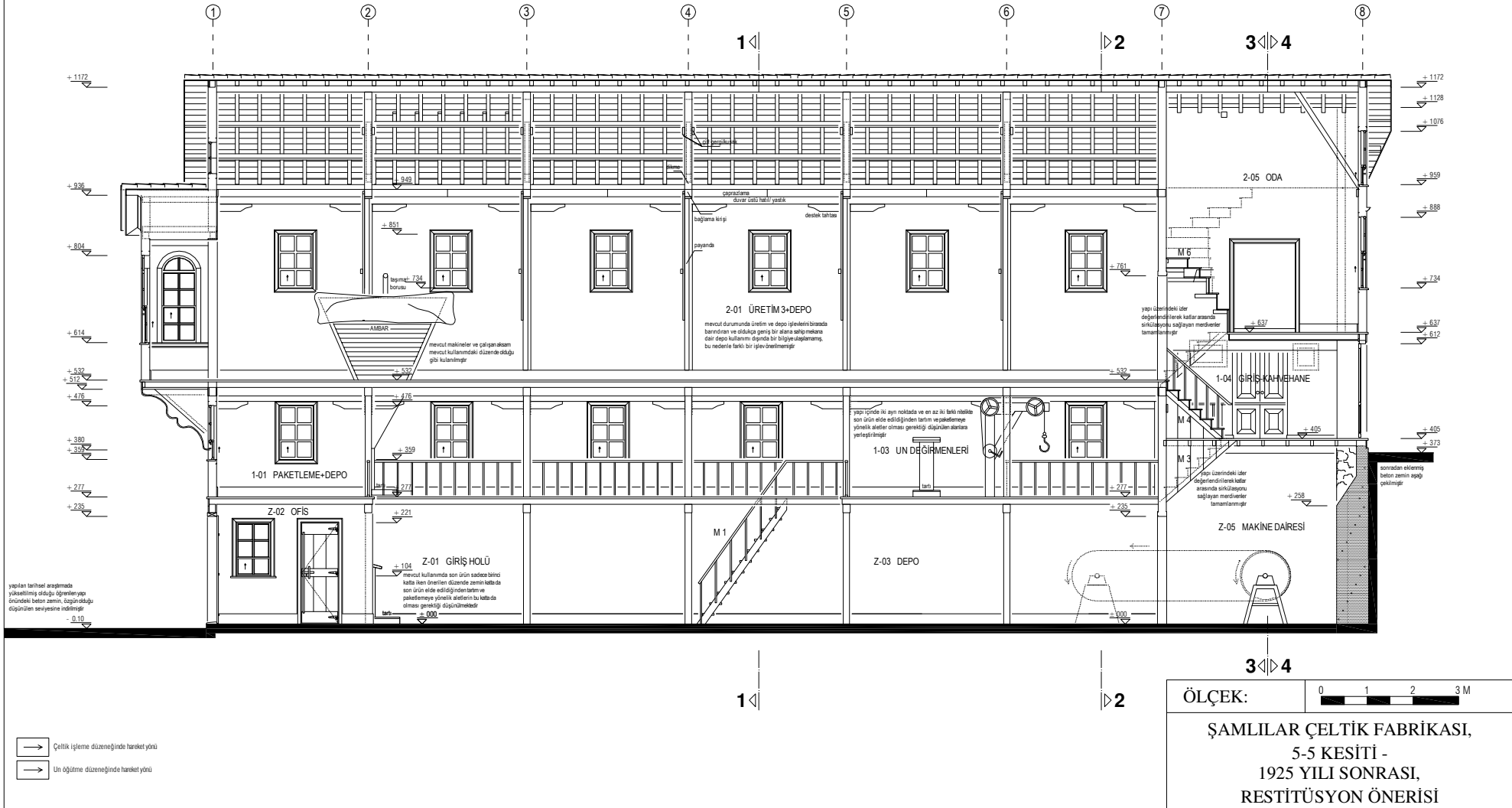
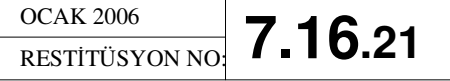

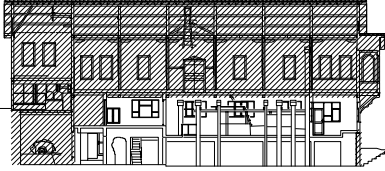
ÖLÇEK:

0 1 2 3 M

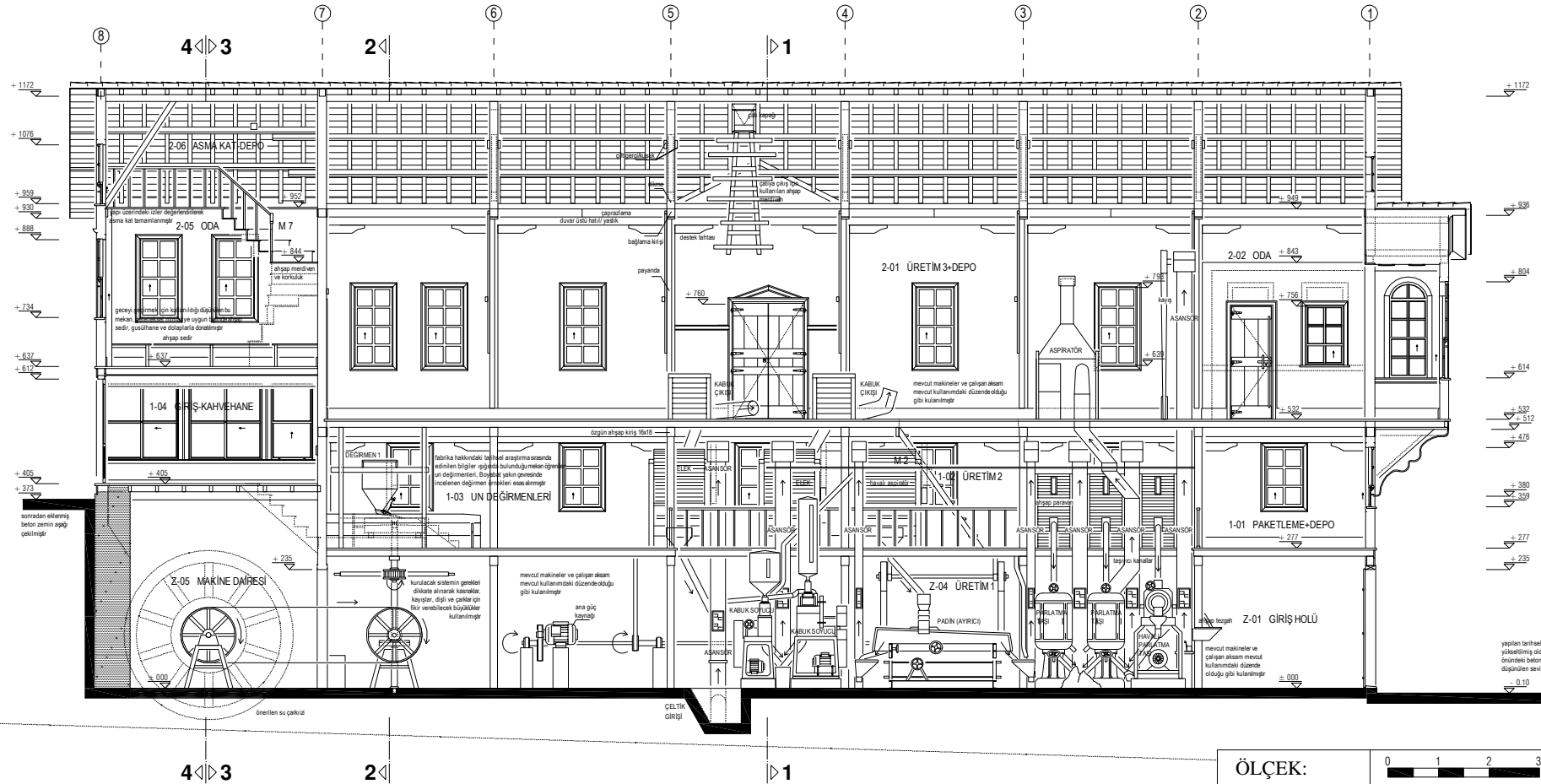
ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI,
3-3 KESİTİ, 4-4 KESİTİ -
1925 YILI SONRASI,
RESTİTÜSYON ÖNERİSİ

Şekil Ek 7.15 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 3-3 Kesiti ve 4-4 Kesiti - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi

 Yapıda mevcut bulunan özgün kısımlar

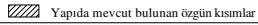

ÖLÇEK:

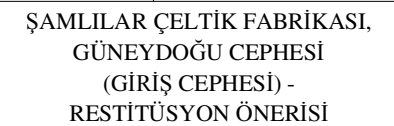

ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI,
6-6 KESİTİ -
1925 YILI SONRASI,
RESTİTÜSYON ÖNERİSİ

Şekil Ek 7.17 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 6-6 Kesiti - 1925 Yılı Sonrası, Restitüsyon Önerisi

7.18.21

Şekil Ek 7.18 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneydoğu Cephesi (Giriş Cephesi) - Restitüsyon Önerisi

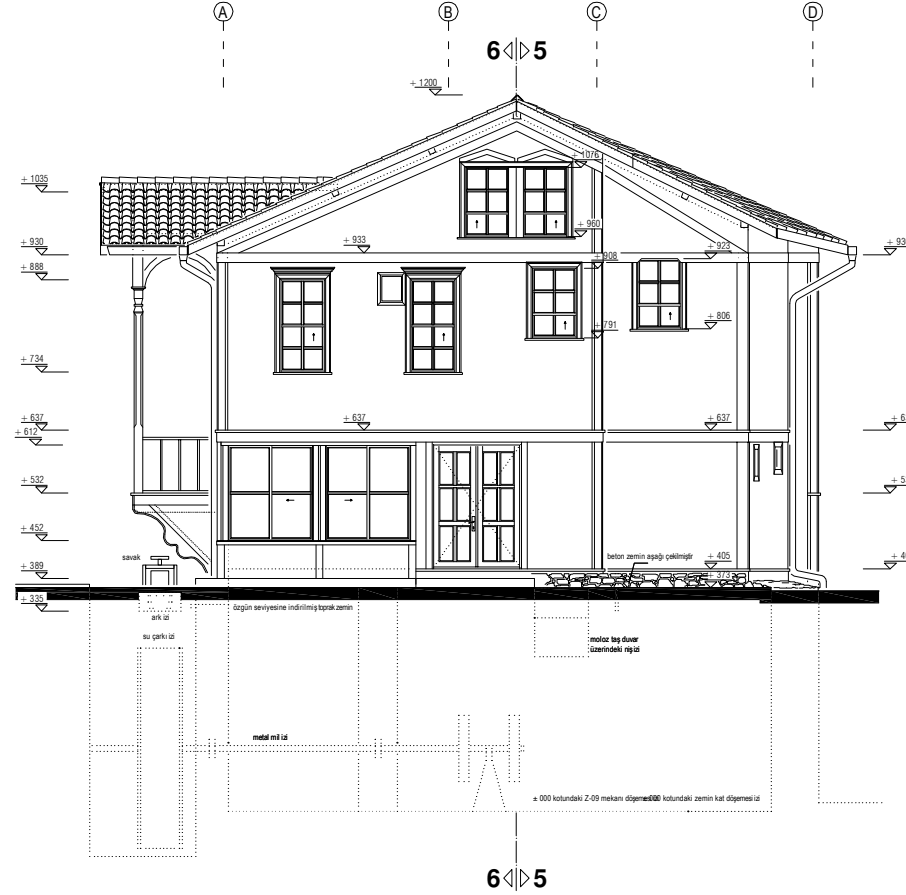

Yapıda mevcut bulunan özgün kısımlar

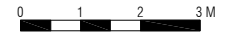
OCAK 2006

RESTİTÜSYON NO:

7.20.21

ÖLÇEK:

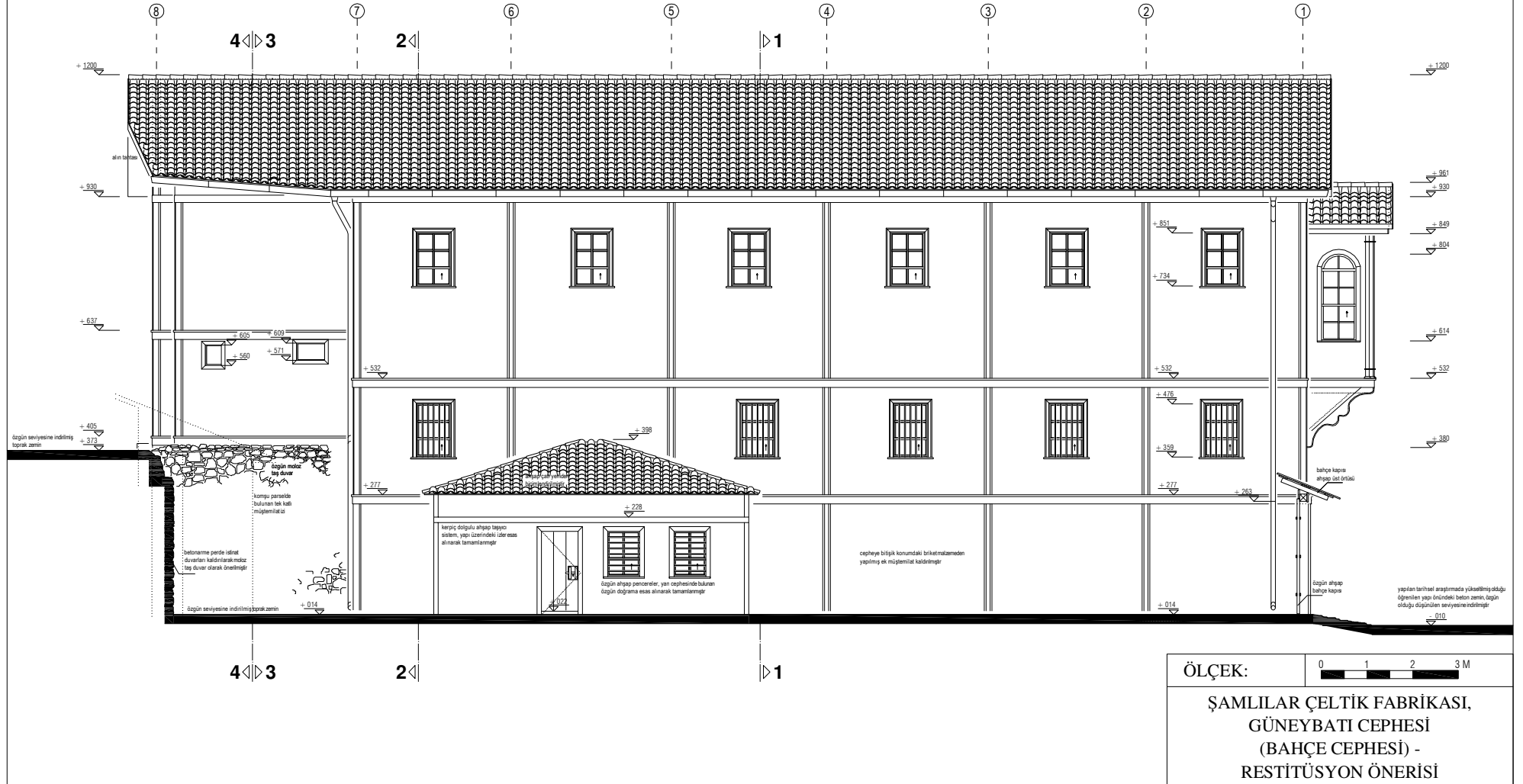
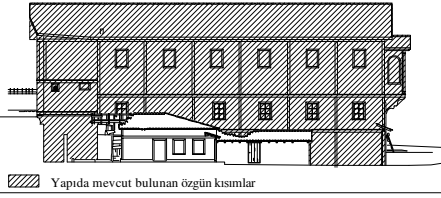
ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI,
KUZEYBATI CEPHESİ
(KAHVEHANE CEPHESİ) -
RESTİTÜSYON ÖNERİSİ

Şekil Ek 7.20 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Kuzeybatı Cephesi (Kahvehane Cephesi) - Restitüsyon Önerisi

OCAK 2006

RESTİTÜSYON NO:

7.21.21

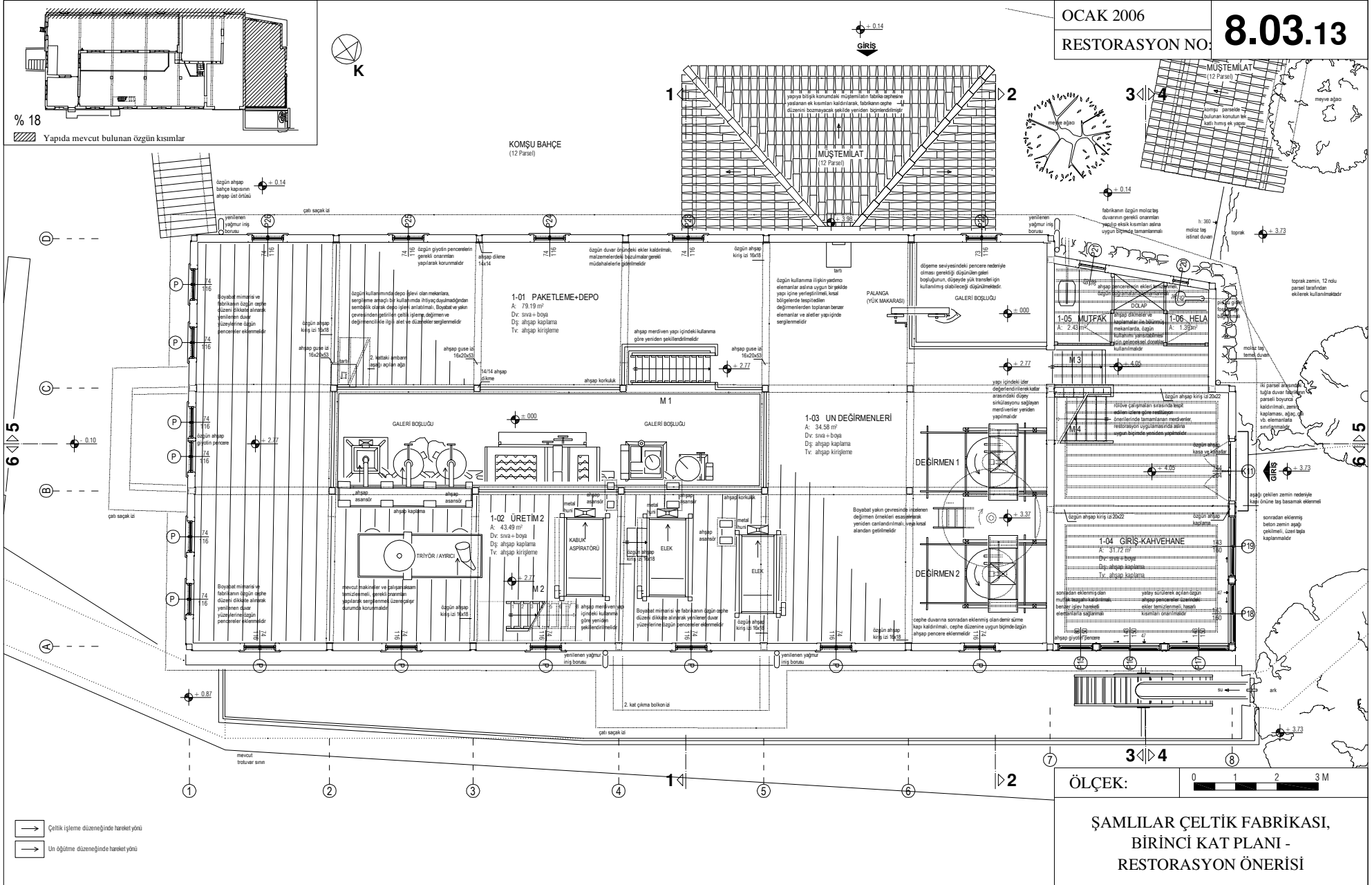

Şekil Ek 7.21 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneybatı Cephesi (Bahçe Cephesi) - Restitüsyon Önerisi

OCAK 2006

RESTORASYON NO:

8.03.13

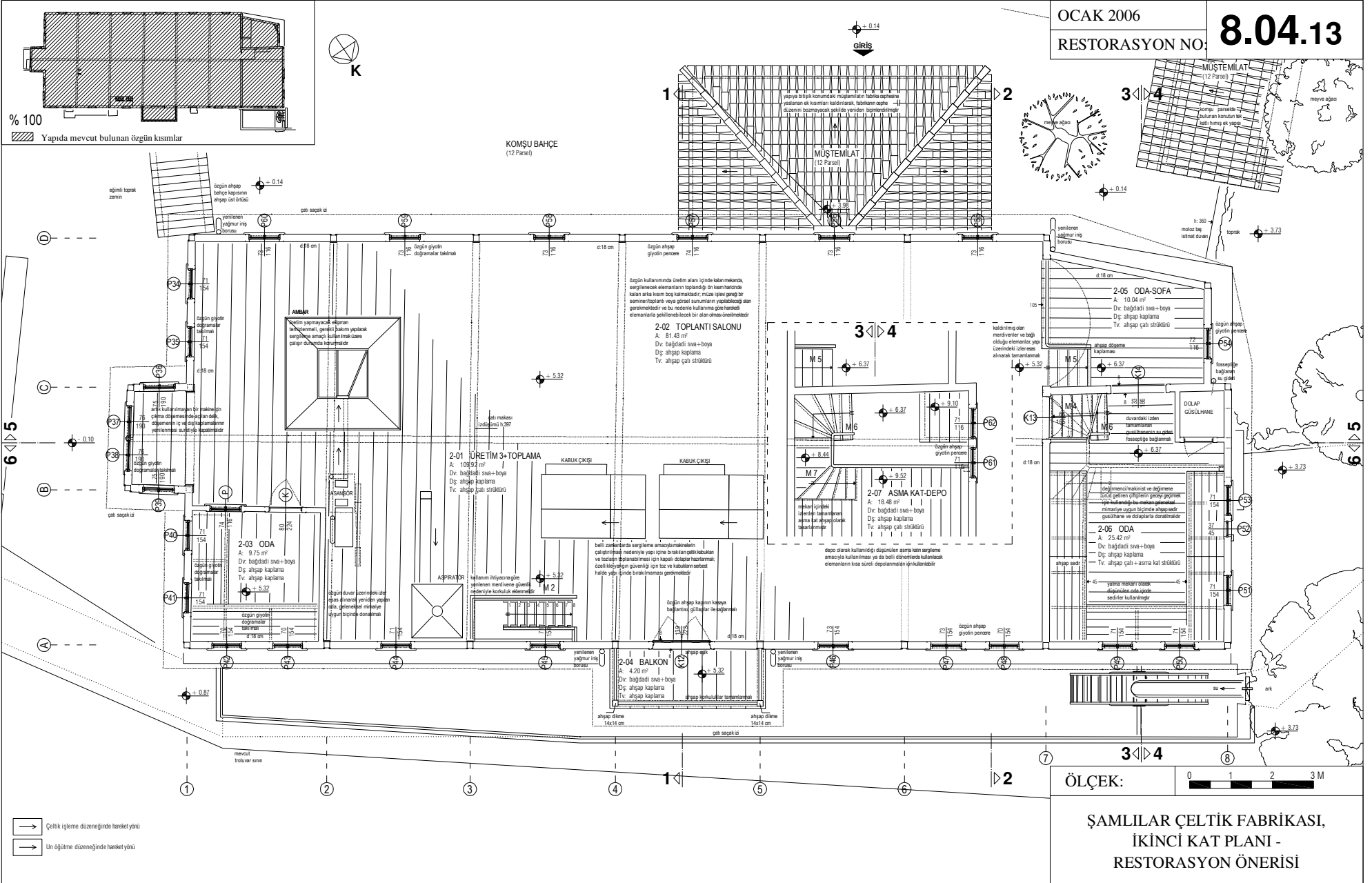

Şekil Ek 8.3 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Birinci Kat Planı - Restorasyon Önerisi

OCAK 2006

RESTORASYON NO:

8.04.13

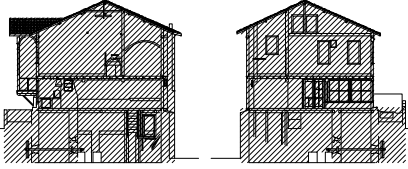
Şekil Ek 8.4 Şamlılar Çeltik Fabrikası, İkinci Kat Planı - Restorasyon Önerisi

Şekil Ek 8.5 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Çatı Planı - Restorasyon Önerisi

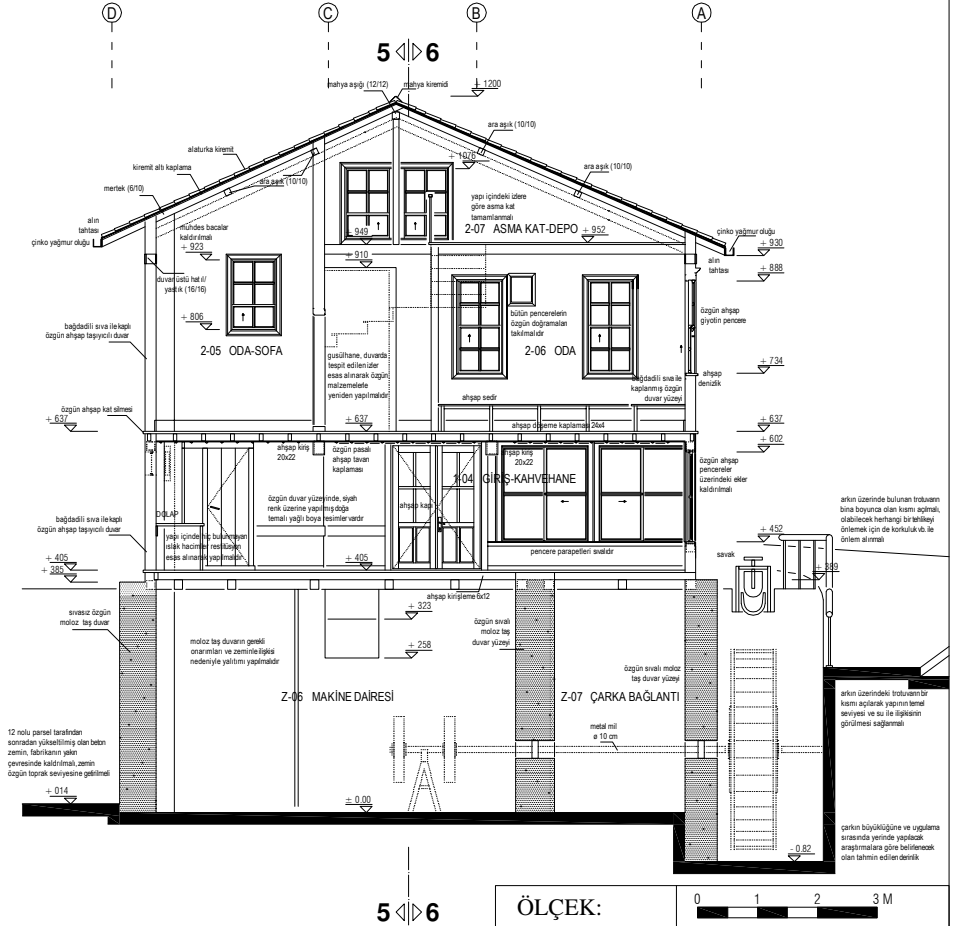
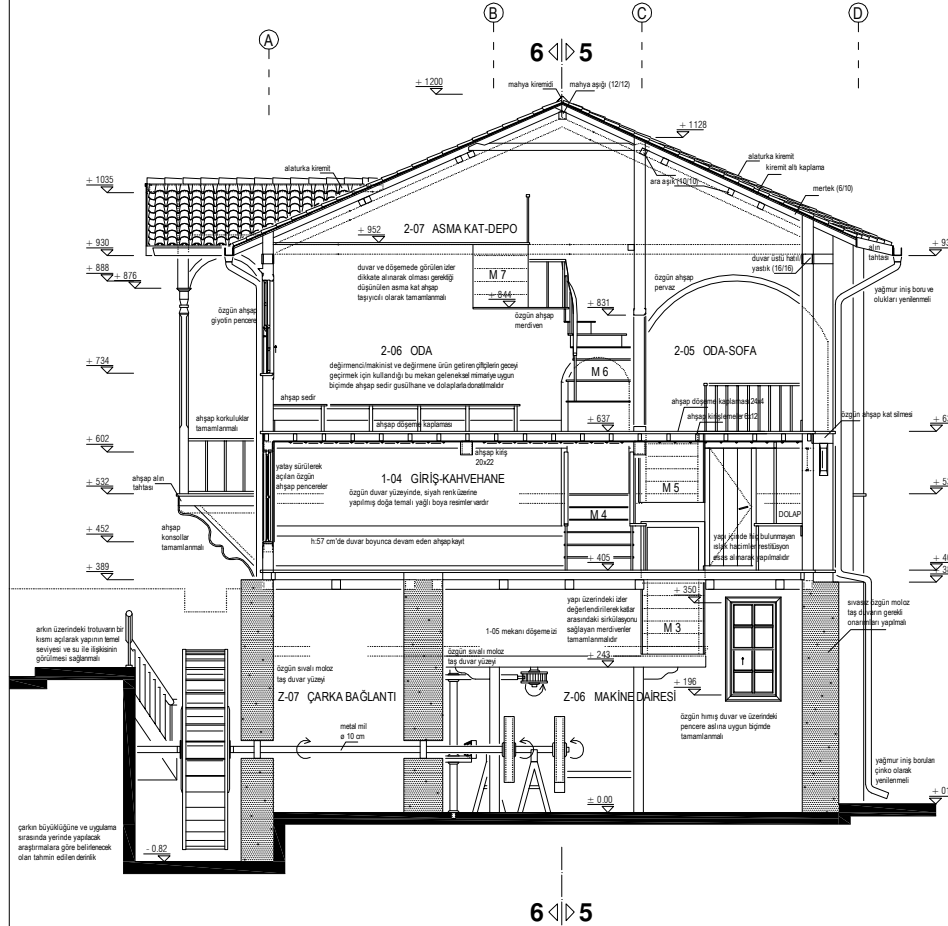
OCAK 2006

RESTORASYON NO:

8.07.13

Yapıda mevcut bulunan özgün kısımlar

ÖLÇEK:

0 1 2 3 M

ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI,
3-3 KESİTİ, 4-4 KESİTİ -
RESTORASYON ÖNERİSİ

Şekil Ek 8.7 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 3-3 Kesiti ve 4-4 Kesiti - Restorasyon Önerisi

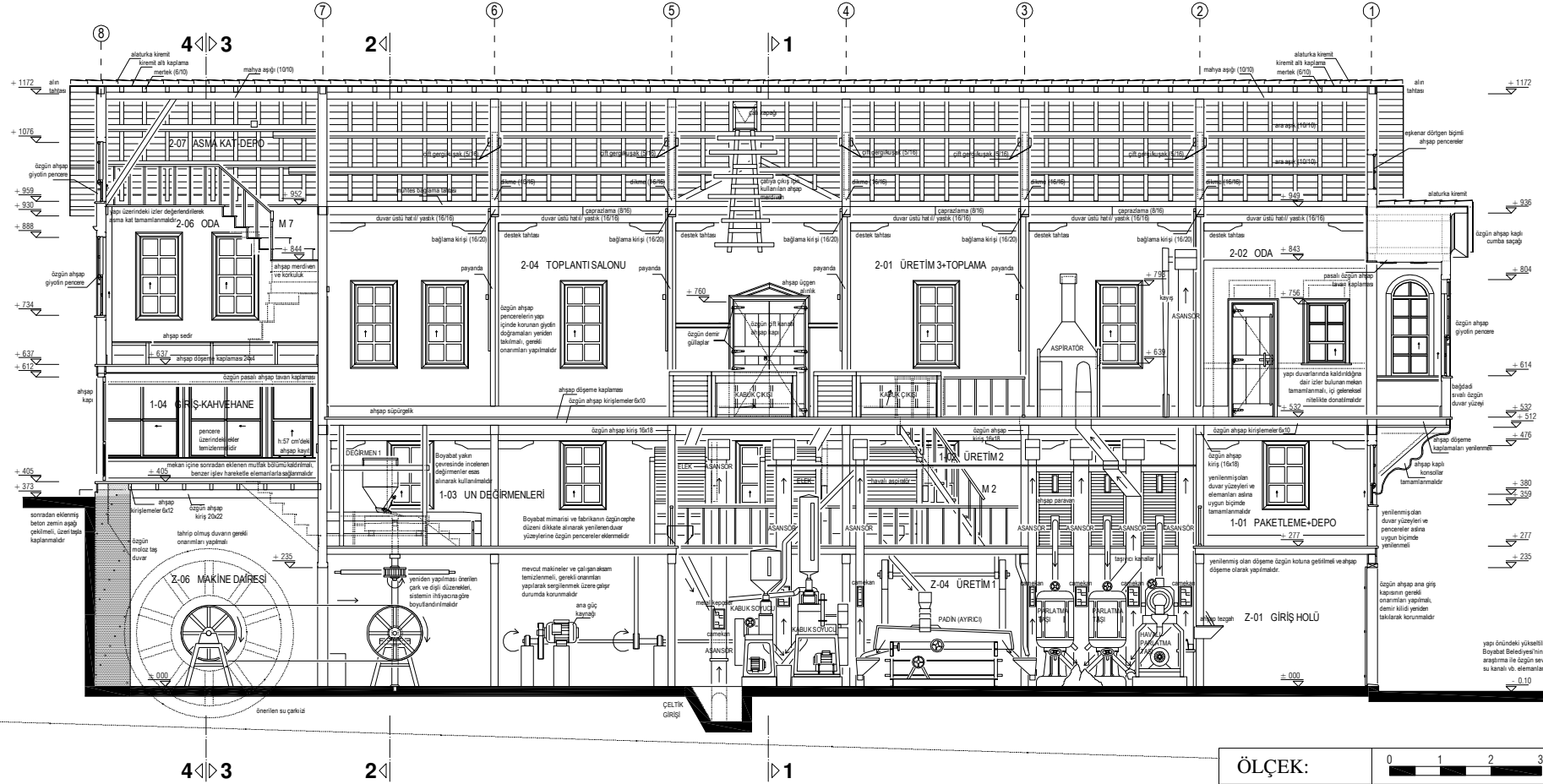
OCAK 2006

RESTORASYON NO:

8.09.13

Yapıda mevcut bulunan özgün kısımlar

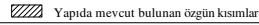

ÖLÇEK:

0 1 2 3 M

ŞAMLILAR ÇELTİK FABRİKASI,
6-6 KESİTİ -
RESTORASYON ÖNERİSİ

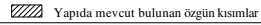
Şekil Ek 8.9 Şamlılar Çeltik Fabrikası, 6-6 Kesiti - Restorasyon Önerisi

8.10.13

Şekil Ek 8.10 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneydoğu Cephesi (Giriş Cephesi) - Restorasyon Önerisi

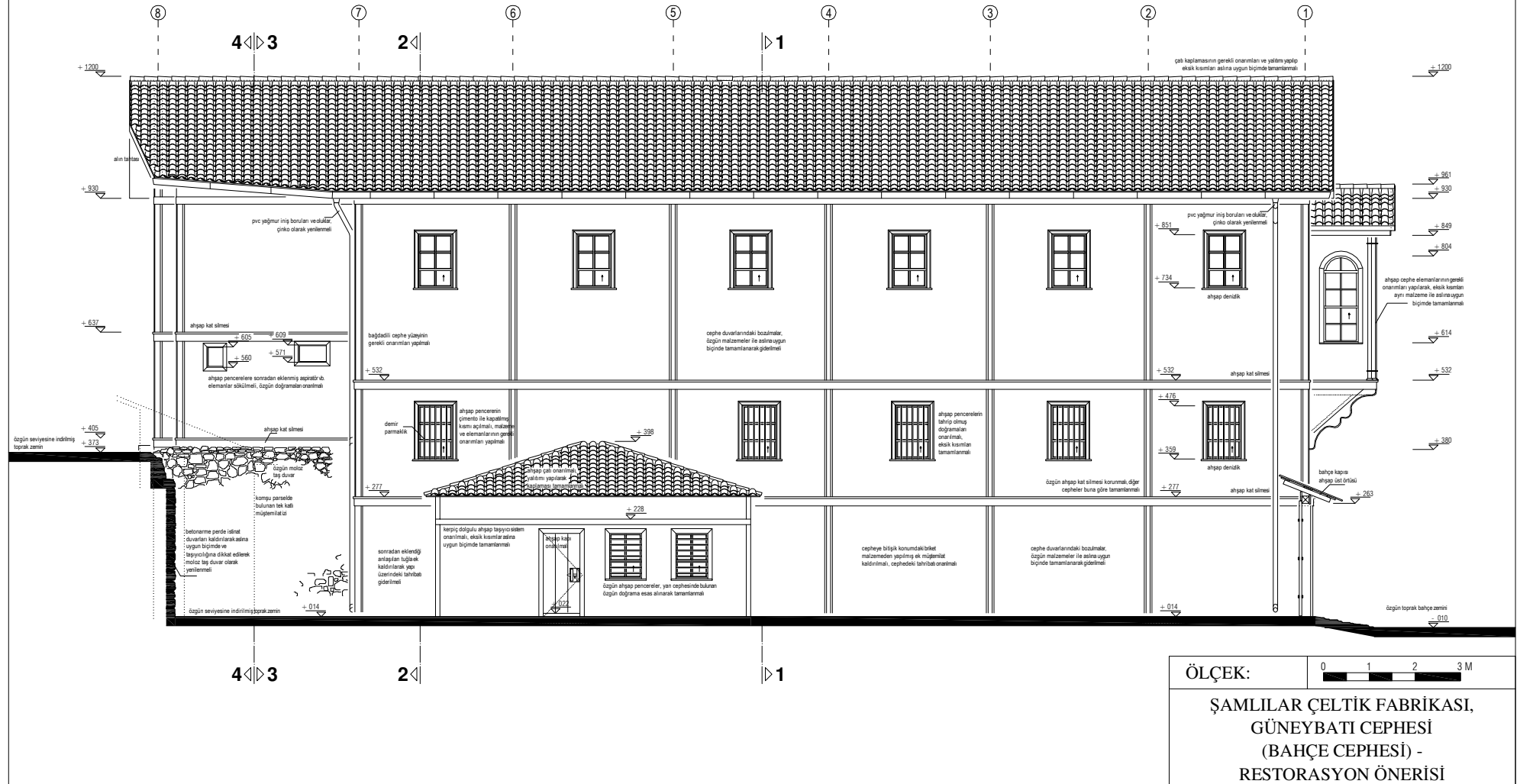
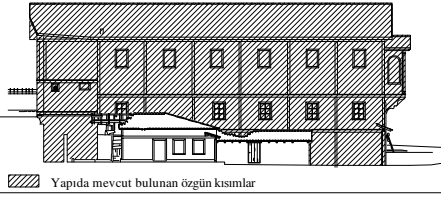

8.12.13

A horizontal beam of total length 3M is shown. It is divided into six equal segments of length 0.5M each. The segments alternate in color: black, white, black, white, black, and white, starting from the left end. The beam is supported by a pin support at the left end (x=0) and a roller support at the right end (x=3M). The beam is labeled with '0', '1', '2', and '3 M' at the major positions.

Şekil Ek 8.12 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Kuzeybatı Cephesi (Kahvehane Cephesi) - Restorasyon Önerisi

Şekil Ek 8.13 Şamlılar Çeltik Fabrikası, Güneybatı Cephesi (Bahçe Cephesi) - Restorasyon Önerisi

Ek 9 Boyabat Kentinde Kullanılan Değirmen ve Değirmencilikle İlgili Kelimeler

alt tekne: altı delik olan teknenin ağzına takılarak, tekneden dökülen tanelerin taşın ortasındaki deliğe dökülmesini sağlayan ahşap oluk; boğaz; musluk.

ark: değirmene su taşımak, tarlaları sulamak vb. amaçlarla sonradan yapılmış ve kimi zaman taşla çevrelenmiş, toprak üzerindeki su yolu; hark.

ayar ipi: musluğun ucuna dolanmış, uçları ayar takozuna bağlı, musluğun ucunun kaldırılıp indirilmesine yarayan ip.

ayar takozu: deneliğin ön yüzünde bulunan, musluktan 15-20 cm yukarıya takılmış, döndürülmesi ile musluğun ucunu tutan iplerin burularak ksalmasını veya uzamasını, böylece musluğun ucunu kaldırıp indirmeye yarayan tahta parçası; mandal.

baba: değirmen taşlarının dört tarafına yerleştirilen ve muhafaza tahtaları ile sarılan ahşap dikmeler; değirmen direği.

baltacık: hareket eden üst değirmen taşının alt yüzeyinde açılan oyuğa yerleştirilerek içinden geçen iğ ile taşın dönmesini sağlayan, 25-30x10 cm boyutlarında, 2 cm kalınlığında, ortası dar kenarları geniş demir parçası.

boğaz: 1) üst taşın ortasına açılan ve tahılın döküldüğü genişçe delik. 2) bkz. alt tekne; musluk.

boğazlık: iğin üst ucunda, alt taşın ortasındaki delik içinde rahat dönebilmesini sağlayan yüzük biçiminde demir.

burç: iğin alt ucuna çakılarak bir nokta etrafında dönmesi için taban ağacı içine yerleştirilmiş kargacık demirinin içine geçirilen 7-8 cm uzunluğundaki demir çubuk.

çakıldak: musluğa gelen tanelerin boğaza dökülmeleri için musluğun titremesini sağlayan ahşap elemanlardan oluşan parça. Çakıldak, musluğun altından yan muhafaza tahtasına uzanan bir ahşap kol ve bu kolun üzerine takılan iki çift çıtadan oluşmaktadır. Uzun kısımları taşın dönme yönüne uzanacak şekilde takılırlar. Değirmen taşı dönmeye başladığında bu tahta çubuklar taşın üstünde titremeye ve aynı zamanda birbirlerine çarparak ses çıkarmaya başlar. Bu titreme, takılı oldukları kol aracılığı ile musluğa iletilir ve tanelerin taşın ortasındaki deliğe düzenli bir şekilde dökülmesini sağlar.

çark: çevresindeki kepçelere suyun çarpmasıyla dönen ve merkezine bağlanan mil sayesinde

değirmenin çalışmasını sağlayan ahşap tekerlek. Genellikle yatay su çarkı anlamında kullanılmaktadır. 8 cm kalınlığında, 120-140 cm çapındadır. Kepçeleri sactan yapılmaktadır.

çeltik: kabuğu ayıklanmamış pirinç.

çeltik fabrikası: pirinç kabuklarının ayıklandığı fabrika

değirmen: 1) buğday, mısır vb. tahıl tanelerini öğüterek un elde etmeye yarayan araç ya da aygıt. 2) un öğüten düzeneğin bulunduğu ya da kurulu olduğu yapı.

değirmenci: değirmeni çalıştıran kişi.

değirmen direği: bkz. baba.

denelik: öğütülecek tahılın koyulduğu ve altındaki delikten tanelerin boşaltıldığı hazne; tekne.

dibek: 1) ortası oyularak havuz biçimine getirilmiş ve içindeki tahılların ahşap tokmaklarla dövüldüğü yuvarlak ve sabit taş; dink. 2) buğday, mısır vb tanelerin kabuğunu yumuşatmak, temizlemek ya da taneleri parçalayarak keşkeklik elde etmek amacıyla kullanılan, havuz şeklindeki sabit alt taşın içinde teker şeklinde dönerek içindeki tahılı ezen düzenektir; dink. Tek taşlı veya iki taşlı olabilir. Tek taşlı olanlarda genellikle dönen taşın ortasından geçirilmiş uzun kol, insan veya hayvan gücü ile alt taşın etrafında döndürülür ve taş havuzun içinde yuvarlanması sağlanır. İki taşlı olanlarda ise, birbirine bir aksla bağlı iki teker biçimindeki taş, alt taşın ortasından yükselen ve su çarkına bağlı olan mile bağlanır ve mil döndükçe milin çevresinde dönerek havuzdaki tahılları ezmektedirler.

dink: 1) çeltik, buğday vb. kabuklu tanelerin kabuğunu yumuşatmak, temizlemek ya da taneleri parçalayarak keşkeklik elde etmek amacıyla kullanılan, dikey su çarkı ile çalışan bir değirmen tipi. 2) bkz. dibek. 3) dikey su çarkı.

dinkçi: dink çalıştıran kişi; değirmenci.

diş: değirmen taşlarının tahılı parçalaması için iç yüzeylerine yapılan tırtıklar.

dişemek: değirmen taşına diş açmak.

dişoğu: değirmen taşlarını dişemek için kullanılan ucu tırtıklı çekiç.

domuz damı: yüksekte bulunan germe olukları taşıyan 2-4 m boyundaki ahşap çatki sistemi.

domuzluk* (**doñuzluk**, **doğuzluk**): Yatay su çarkıyla çalışan su değirmenlerinde çarkın bulunduğu ve döndüğü yer.

düçük: değirmenin altında domuzluk mahallinde oluğun ağzına takılarak suyun debisinin artmasına yarayan, ucu 7-8 cm genişliğinde, 30-40 cm uzunluğundaki demir boru; fısın; fison.

fısın, fison: bkz. küçük.

germe oluk: yamaçtan aldığı suyu değirmene dik bir doğrultuda oluklara taşıyan, üzeri açık ve gerektiğinde savakla ağzı kapatılan, ahşap veya metalden yapılmış oluk.

hak: değirmencinin öğüttüğü un, çektiği bulgur veya dövdüğü tahıl karşılığında aldığı tahıl ya da para.

hak alma oluğu: değirmencinin yaptığı iş karşılığında aldığı tahılı veya unu topladığı, içi tekne biçiminde oyulmuş ağaç kütüğü.

hark: bkz. ark.

herkil: değirmene getirilen tahılın ya da öğütülen unun saklandığı sandık biçiminde ahşap dolap.

iğ: üst kısmında baltacık demiri ile değirmen taşına, alt kısmında burç ile taban tahtasındaki kargacığa bağlanan ve üzerindeki su çarkının verdiği dönme hareketini diğer değirmen aksamına ileten mil.

kargacık: iğin alt ucundaki burç demirinin takılabilmesi için taban tahtasının üst yüzeyinde açılan oyuya geçirilen yüzük biçimindeki demir.

kepçe: çarkın dış çerçevesi ile iç çerçevesi arasında bulunan, 20-25 cm uzunluğunda, 2-4 mm kalınlığında, kıvrıldığında 7.5 cm genişliğinde olan sac kanatlar. Çarkın çevresine ısınsal biçimde yerleştirilen kepçelerin aralıkları çarkın büyüklüğüne göre değişmektedir. bir çarkta 25-30 adet kepçe bulunmaktadır.

* Mehmet Özmen, değirmen ve değirmencilikle ilgili kelimeler üzerine yaptığı çalışmasında, *domuzluk* kelimesini Türkçe olarak açıklarken *domuz* kelimesi ile *domuzluk* kelimesi arasında bir anlam bağı olmadığına değinmektedir. Domuzluk kelimesinin Grekçe kasırga, fırtına anlamına gelen *talaz* kelimesinden, *talazlık* > *tanazlık* > *tonuzluk* > *doñuzluk* > *domuzluk* biçimindeki bir gelişmeyle geldiğini açıklamaktadır. Ayrıca, Giresun-Seyit'te "değirmen çarkının dönerek su savurduğu yer" anlamında kullanılan *tanazlık* kelimesinin de domuzluk kelimesinin tanazlık'tan gelmiş olabileceğini gösterdiğini; değirmenin çarkına çarptıktan sonra fişkırlarak esintili bir şekilde çıkan suyun, fırtınaya, kasırgaya benzetilmiş olabileceğini belirtmektedir (Özmen, 1989, 466-467).

mandal: bkz. ayar takozu.

mih: bkz. burç.

muhafaza tahtası: değirmen taşlarının etrafını kapatan latalar.

musluk: bkz. alt tekne; boğaz.

ocak: değirmen yapısında un öğüten her bir değirmen düzeneği. 2) değirmenin un öğüten taşları.

oluk: yükseğe çıkarılmış suyu germe oluktan alarak su çarkına akıtan ahşap veya metal boru.

ön tekne: muhafaza tahtaları ile çevrelenen ve taşların öğüttüğü unun döküldüğü, un çuvalının gerildiği hazne; unluk.

ötürge: değirmenin üst taşının dönmesini ya da durmasını sağlayan, taban ağacından yapının zemini üstünde 25-30 cm kadar yükselen bir ağaçtır. Bu ağacın alt ucu çarkın dönüşünü engellemeyecek biçimde taban tahtasına sabitlenir. Üst ucuna ise içinden yaklaşık 50 cm uzunluğunda bir tahtanın geçebileceği bir delik açılır. Bu delikten geçirilen ağacın bir ucunun kaldırılması ile dikey ağaca bağlı olan taban tahtası ve çarkın bağlı olduğu iğ yükselerek üst taşın ortasındaki deliğe geçer. böylece dönmeye başlayan üst taş, kolun indirilmesiyle durmaktadır. Bu kol aynı zamanda iki taş arasındaki mesafeyi de ayarladığından tahılın ince ya da kalın öğütülmesini de ayarlamaktadır.

püskü: değirmen taşını kaldırmak için kullanılan ahşap veya demirden uzunca alet.

savak: suyu başka yöne çevirmek için su yolu önüne konulan ahşap kapak.

savak taşı: genellikle taş veya beton oluklar üzerindeki savakların içine oturduğu ve iki yönünde bulunan taş yuvalar.

su dolabı: 1) üstünden akan su ile dönen ve dikey konumlanmış su çarkı. 2) bir dere veya ark üzerine yerleştirilip akan suyu kanatları sayesinde yukarı kaldırarak tarla ve bahçe sulamak için açılmış diğer su yoluna akıtan su kaldırma düzeneği.

taban tahtası: 15x15, 20x20 cm boyutlarında 1.50-2.00 m uzunluğunda, ortasına yerleştirilmiş kargacık demirinin içine iğın alt ucundaki burcun geçirilmesi ile değirmen düzeneğini sabitleyen ve aynı zamanda ötürgenin bağlandığı ahşap kalas.

tekne: bkz. denelik.

tokmak: dibek çukurunda bulunan tahılı dövmeye yarayan, kullanıma uygun biçimde Şekil verilmiş ağaç kütük.

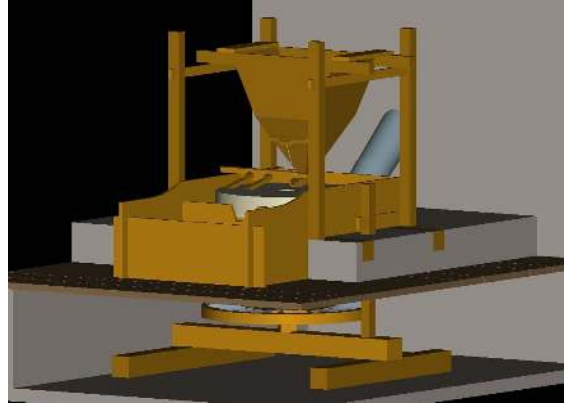
tosbağalık: bkz. domuzluk.

unluk: bkz. n tekne.

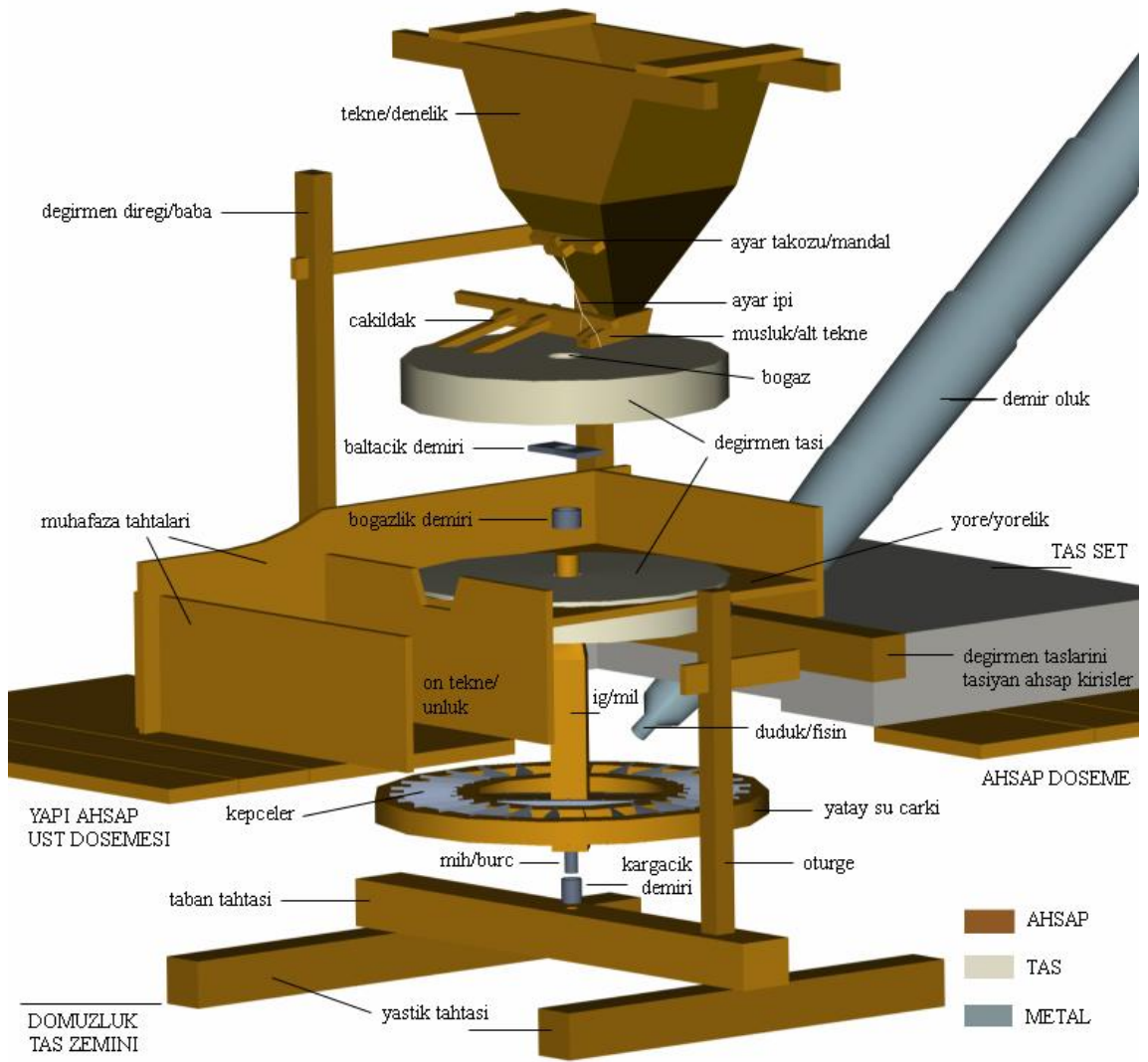
yastık tahtası: taban tahtasının altında 15x15 cm boyutlarında, en az 1.00 m uzunluğunda, taban tahtasını toprak veya taş zeminden ayıran alt tahtası.

yöre, yrelik: değirmen taşları ile muhafaza tahtaları arasında kalan ve taşlar dönerken aralarından dökülen kalitesiz unun biriktiği yer.

yuvak: değirmen taşını ters çevirmek için kullanılan, püskü ile bir tarafı kaldırılan taşın altına sürülen ve yuvarlanarak taşın çekilmesini sağlayan 70-80 cm uzunluğunda iki ucu yuvarlak ahşap gereç.

Şekil Ek 9.1 Geleneksel bir değirmen yapısında, değirmen düzeneği modeli

Şekil Ek 9.2 Geleneksel bir değirmen düzeneğinde sistem açılımı

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	28.03.1980	
Doğum yeri	İstanbul	
Lise	1991-1998	Haydarpaşa Süper Lisesi
Lisans	1998-2002	Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	2002-2005	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Rölöve-Restorasyon Programı

Çalıştığı kurumlar

2000	Akdeniz İnşaat ve Eğitim Hizmetleri A.Ş.
2001	A.D. Mimarlık Dekorasyon İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti
2002-2006	Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon Anabilim Dalı'nda Asistan Öğrenci olarak TÜBA-TÜKSEK çalışmalarına katıldı
2004-2005	İstanbul-Bebek, Mısır Başkonsolosluğu Binası (Hıdiva Sarayı) Rölöve, Restorasyon Projesi